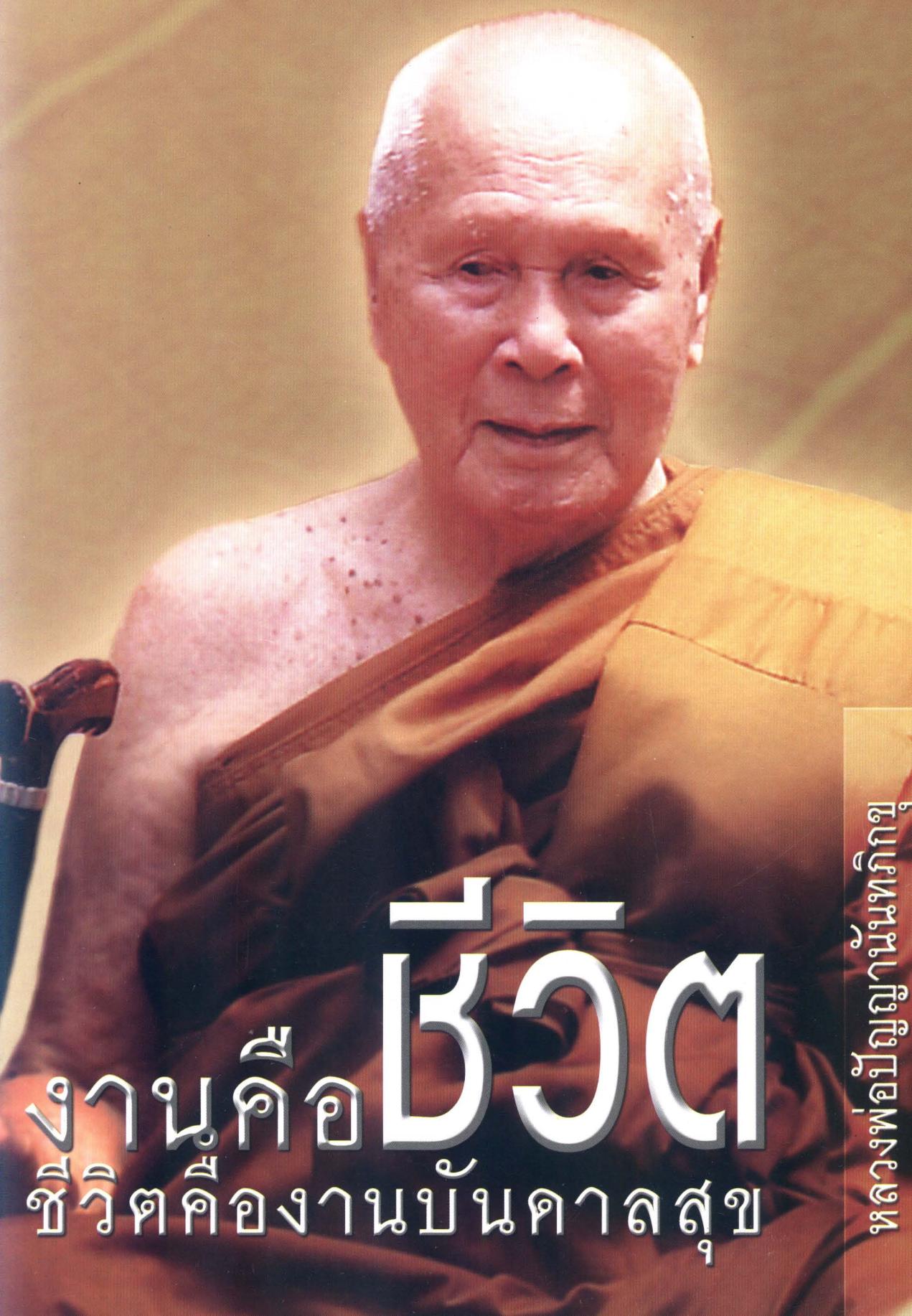

ដ្ឋានបំផុតទីមេះ : មុនិតាបាយនាក់កាតា ឯក ព្រះព្រហមគុណាករណ៍ (ប. អ. បុណ្ណុទូ)

ចំណែក ជំនាញ ជីវិតកីឡាលើការងារបំណែនកាលសុខ

លទ្ធផលរបស់រាជរដ្ឋាភិបាលនាមីករាជ

งานคือชีวิต

ชีวิตคืองานบันดาลสุข

สถาบันหล่อธรรมจัดพิมพ์เผยแพร่

ธรรมะพระพรหมมังคลาจารย์ • หลวงพ่อปัญญาณทกิกขุ

เพื่อเป็นธรรมานุสรณ์ในการเผยแพร่องค์ธรรมะมาตลอดช่วงชีวิตของหลวงพ่อ

ມູທີຕາພຈນາກດາ

ຫລວງພ່ອປະລຸງວານທົກບຸ

ຜູ້ນໍາຍຸດໃໝ່

...ໂດຍ...

ພຣະພຣະມຄຸນາກຣດ (ປ.ອ.ປຢຸດໂຕ)

ວັດນະຮຣມປຣະເພີນ ເປັນວິຊີ່ວິຕຂອງສັກມ ເປັນເຄື່ອງຢົດເຫັນຢາເກະກຸນສັກມ ໄທັນນີ້ກວມຕັກນູ້ໄດ້ເປັນອັນຫົ່ງອັນເຄີຍວາ ໂດຍມີເອກລັກປັນຂອງຕນ ແລະ ແລ້ນຮ້ອຍລືບທອຍຢົດໂປ່ງຮັກໜາຄວາມເປັນອັນຫົ່ງອັນເຄີຍກັນນັ້ນໄວ້ເກົ່າກອງຢູ່ໄດ້ ຜານອົດສູ່ປັ້ງຈຸບັນແລະ ຕ່ອໄປໃນອາຄາດ ເປັນຄຸນຄ່າທີ່ທຳໃຫ້ສັກມມີຄວາມປະສົງຄງການ ເປັນສກພແວດລ້ອນທີ່ທ່ລ່ອຫລວມວິວິຕຈິຕໃຈຂອງບຸຄຄລໃຫ້ເຂົ້າສູ່ຮະບັບແໜ່ງຄ່ານິຍມແລະ ຈິຍະຮຣມທີ່ສັກມນັ້ນຍອນຮັບແລະ ດ່າຍຫອດກັນນາ ແລະ ໃນທີ່ສຸດເປັນເຄື່ອງແສຄອງຖິ່ງຮັບແໜ່ງຄວາມເຈີ້ງພັນນາຂອງສັກມນັ້ນເອງ

ອີ່ງໄກ້ຕາມ ເນື້ອກາລເວລາຜ່ານໄປ ສັກມເປົ່າຍືນແປລັງໄປ ໂດຍເນັພະເມື່ອມີການປະທະກະບັນປັ້ງຈັຍແປລັກໃໝ່ຈາກກາຍນອກ ສັກມທີ່ດີຈະມີການປັບຕົວທາງວັດນະຮຣມອົງກົດປະກົດຕ່າງໆ ຂອງວັດນະຮຣມຈະຕ້ອງໄດ້ຮັບການປັບປຸງ ເຊັ່ນ ປຣະເພີນບາງອີ່ງຈະຕ້ອງມີການເປົ່າຍືນແປລັງ ຖລອຄຈນອາຈະຕ້ອງມີອົງກົດປະກົດໃໝ່ ຦ະກິດຕື່ອງໄດ້ກົດປະກົດຕ່າງໆ ຂອງວັດນະຮຣມເກີດຂຶ້ນ ຄ້າສັກມຢືນນັ້ນເຫັນຢາແນ່ນໃນວັດນະຮຣມປຣະເພີນຈຸນເກີນໄປ ກົດປະກົດຕ່າງໆ ເປັນສັກມ

ที่แข็งทื่อ และเมื่อนั้นวัฒนธรรมประเพณีแทนที่จะช่วยให้สังคมนั้นเจริญก่อการ ก็อาจจากลายเป็นเครื่องขัดขวางความเจริญก่อการของสังคม

ดังนั้น สังคมที่คือการแท้ นอกจากมีวัฒนธรรมที่คือการของคนเองแล้ว จะต้องมีความน่าดึงดูดในการพัฒนาวัฒนธรรมของตนด้วย โดยต้องรู้จักปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมประเพณีที่ควรรักษา รู้จักแก้ไขเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีส่วนที่ควรเปลี่ยนแปลงที่มีความสามารถ วัสดุและพระสงฆ์เป็นสถาบันสำคัญที่รักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทย และได้ทำหน้าที่นี้มาตั้งแต่เดิม แต่ก็ต้องยอมรับความจริงว่า องค์ประกอบบางส่วนของวัฒนธรรมประเพณีนั้นถูกถ่ายทอดรักษาไว้ในสภาพที่เป็นเพียงรูปแบบอันแข็งทื่อและปราศจากชีวิตชีวา โดยเฉพาะเมื่อสังคมไทยก้าวเข้าสู่ยุคใหม่แห่งการประทับน้ำที่มีแต่รูปแบบอันขาดชีวิตชีวา ก็เริ่มลายเป็นลิ้งแปลกแยก ไม่สามารถถือความหมายกับคนในยุคใหม่ ไม่สามารถสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง และไม่สามารถทำหน้าที่ของตนอย่างໄດ่ผลสาระ ส่วนสำคัญแห่งชีวิตของพระสงฆ์ ได้แก่ การบำเพ็ญศรัทธา และการศรัทธาที่สำคัญค้านหนึ่ง ก็คือการเผยแพร่ หรือการแสดงธรรม ในลังกawi เที่ยงงานเผยแพร่ หรือประกาศธรรมของพระสงฆ์ให้คำเนินมา โดยมีองค์ประกอบค้านวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะพิธีกรรมเจริญพอกพูนขึ้นมาแล้วล้อมห่อหุ้มจนกลายเป็นรูปแบบที่ค่อนข้างตายตัว จนกระทั่งการแสดงธรรมนั้นจะลายเป็นเพียงพิธีกรรมอย่างหนึ่ง

การแสดงธรรมจะต้องเป็นไปในรูปแบบที่เรียกว่า การแสดงพระธรรมเทศนา ซึ่งพระธรรมกถิกจะต้องขึ้นไปนั่งแสดงบนธรรมาสน์ ที่มักจะแกะสลักอย่างสวยงาม เป็นศิลปวัตถุอย่างหนึ่ง และต้องถือคันธีร์ที่ทำด้วยไม้ลาน หรือทำให้เป็นรูปร่างอย่างใบลาน ขณะที่ขึ้นสู่ธรรมาสน์ก็อาจจะต้องมีปีพายยับราระเงลงเพลงสาขาการ ครั้นจะเริ่มแสดงพระธรรมเทศนานั้น ก็จะต้องมีอุบาสกกล่าวคำอราชนาเป็นภาษาบาลีก่อน พระธรรมเทศนา ก็ต้องเริ่มต้นด้วยข้อความภาษาบาลี ที่ยกขึ้นตั้งเป็นนิกขีปบท ต้องยกข้อความภาษาบาลีขึ้นอ้างบ่อย ๆ ในระหว่างคำบรรยายก็เต็มไปด้วยคำศัพท์ยาก ๆ โดยคำเนินไปตามลีลาของการแสดงที่อ่าน หรือพูดເອົ້ານเป็นทำนองตามที่ถือกันมาเป็นแบบแผน จบลงด้วยการอนุโมทนาเป็นคำบาลี และถวายเครื่องบูชาแก้กันที่เทศนา

ประเพณีเกี่ยวกับการแสวงพระธรรมเทศนาอย่างนี้ได้ลงร่องเป็นรูปแบบตามตัวชนกลาดเป็นเรื่องของความศักดิ์สิทธิ์ ที่จะต้องทำให้ถูกต้องตามแบบ ถ้าบุคคลใดหรือกลุ่มใดไม่ปฏิบัติตามแบบแผนพิชิณ์ ก็จะถูกติเตียนกล่าวหาว่าเป็นผู้ลับหลู่ ไม่เคารพธรรม กล้ายเป็นคนเลี้ยงหาย จึงยากที่จะมีผู้ใดหาญกล้าลุกขึ้นมาแสวง หรือจัดให้มีการแสวงธรรมในลักษณะที่นอกเหนือจากแบบแผนพิชิณ์ ถึงแม้อาจมีผู้มุ่งทำขึ้นบ้าง ก็จะถูกติเตียนกล่าวว่าจันต้องหดหายไป ไม่อ่าจขยายตัว

แต่พร้อมกันนั้น ในขณะที่สังคมเปลี่ยนแปลงไป คนรุ่นใหม่ไม่อาจเข้าใจและชานชึ้นในธรรมที่แสวงอย่างนั้นได้ การแสวงธรรมตามแบบแผนพิชิณ์อย่างนั้น จึงกลับกลายเป็นอุปสรรคขัดขวางการเผยแพร่พระศาสนาและการประกาศธรรม และเป็นเครื่องสร้างความรู้สึกแยกแยกเบื้องหน่าย และทำให้คนเหินห่างออกไปจากพระศาสนาอย่างชัดเจน

ท่ามกลางความยึดถือเหนียวแน่นในประเพณีการแสวงธรรมตามแบบแผนพิชิณ์อย่างนั้น และสภาพที่พระสงฆ์ผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนา ชึ่งปฏิบัติตามประเพณีนั้น ไม่อาจนำธรรมเข้าถึงมวลประชาชนนวงเขตแห่งประชาชนที่สนใจศึกษาครับฟังคำสอนพระศาสนา ก็เป็นรักตัวหดแคบเข้ามา ๆ วงการแสวงธรรมเริ่มเงียบเหงา จี๊ดซี๊ด ขาดชีวิตชีวา จนจะกล้ายเป็นวังเวง

สภาพเช่นนี้ย่อมอาจเป็นอันตราย แม้ต่อความดำรงมั่นคงของพระพุทธศาสนา สภาพที่ก่อภารวนี้ได้เป็นอยู่นานที่เดียว จนกระทั่งประมาณ ๕๐ ปีเศษมาแล้ว ก็ได้ปรากฏ มีพระภิกขุรูปหนึ่งแหวกวังก้าวออกจากแบบแผนประเพณี

แทนที่จะขึ้นนั่งแสวงพระธรรมเทศนานธรรมานันท์ ท่านพระภิกขุรูปนี้ยืนแสวงป่า鞫ราษรบนเวที และใช้เทคโนโลยีสัยใหม่ คือ ไมโครโฟนและเครื่องขยายเสียง

แทนที่จะใช้คาดปัตรและถือคัมภีร์ ท่านพระภิกขุรูปนี้พูดปากเปล่า คำยืนยันเปล่า หรือถือไมโครโฟน

แทนที่จะกล่าวคำบรรยายที่เต็มไปด้วยข้อความภาษาบาลีและคำศัพท์ พร้อมทั้งสำเนวนโภราณที่ชาวบ้านไม่รู้ หรือเข้าใจได้ยาก ท่านพระภิกขุรูปนี้พูดคำยังภาษาและถ้อยคำสามัญ ตามวิวัฒนแห่งยุคสมัยที่ประชาชนใช้กันทั่วไป

แทนที่จะเอยอ้างถึงเรื่องไกลตัว ว่าคำยลวรรณคบันฟากฟ้า และนรากใต้คิน หรือนิทานยุคเมืองพาราณสี หรือความหวังในอนาคต สมัยพระศรีอาริย์ ท่านพระภิกขุรูปนี้

ເຄົາຮຽນປະບຸກົດເຫັນກັບເຫຼຸກການນັ້ນຈຸບັນ ໂດຍສອນເກີຍກັບຄວາມເປັນອຸ່ງ ກາຣປະກອບ
ອາຊີຟ ແລະກາຣດຳເນີນເຫືວປະຈຳວັນຂອງບ້ານເມືອງແລະປະຈາກ

ມີເລື່ອງທີ່ເຕີບນີ້ຕ່ອື່ມກັບຄັນຈາກບາງກຸລຸ່ມທີ່ຢືນດູ່ເຫັນໃນປະເພດີ ແຕ່
ເລື່ອງທີ່ນິຍົມໜີ້ຫົ່ນຂອບເພີ່ມຈຳນວນຂຶ້ນອ່າງຮວດເຮົວ ແລະກາລຍເປັນເລື່ອງຂ້າງທີ່ມາກກວ່າ
ທ່ານພະກິກນຸ້ມູນນີ້ປະສົບຄວາມສໍາເຮົາໃນກາຣແຍແຜ່ຄ້ວຍວິທີແສສົງຫວຽນແນບໃໝ່ ແລ້ວວິທີ້
ກີ່ຄ່ອຍ ຈະໄດ້ຮັບກາຣຍອນຮັບກ້າງຂວາງອອກໄປຈຸນທີ່ປະເທດ

ພະກິກນຸ້ມູ້ແຫວກວັງລ້ອມແຫ່ງປະເພດີ ແລະນຳກາຣແສສົງຫວຽນແນບໃໝ່ເຂັ້ມາໃຊ້
ອ່າງໄປໄດ້ຮັບກາຣສໍາເຮົາທ່ານນີ້ ມີນາມວ່າ ກິກຊຸ່ມໝູ້ງານນທະ ອີ່ວີ້ ປ່າຍງານນທິກຊຸ່ມ
ຊື້ເປັນທາງກາຣວ່າ ພຣມຫາບັນ ປ່າຍງານນຸໂທ ອີ່ວີ້ທີ່ໃນປັຈຸບັນທຽບສົມຜັກຕົກທີ່ ພຣ
ພຣມມັງຄລາຈາຍ

ກາຣທີ່ທ່ານປ່າຍງານນທະນໍາວິທີກາຣແສສົງຫວຽນພຸດປາກເປົ່າແນບນຽມຍາຍ ອີ່ວີ້
ປາສູກຄາມາໃຊ້ຈົນເປັນທີ່ນິຍົມແພວ່ຫລາຍທີ່ວ່າໄປໄດ້ນີ້ ກີ່ພຣະທ່ານມີຄວາມອາຈຫາຍຸແກລັກລ້າ
ກະທຳໃນລົງທີ່ເຫັນວ່າຖຸກຕົ້ນ ດິຈຳນ ເປັນປະໂຍ້ໜີ

ອ່າງໄຣກ໌ຕາມ ລຳພັງຄວາມກຳລັກຫາຍຸນນີ້ອ່າງເດືອກຈິງໄມ້ອາຈທຳໃຫ້ທ່ານທຳກາຣ
ອ່າງນັ້ນໄດ້ສໍາເຮົາ ຄວາມກຳລັກຫາຍຸນອ່າງເຕືອນໄມ້ອາຈທຳກາລຍກຳແພງປະເພດີທີ່ປົກລ້ອມອອກ
ໄປໄດ້ ປັຈັບສຳຄັນຍິ່ງທີ່ຊ່ວຍໃຫ້ທ່ານທຳກາຣນີ້ໄດ້ສໍາເຮົາ ກີ່ຄື່ອຄວາມສາມາດໃນກາຣແສສົງ
ຫວຽນທີ່ເຮົາໃຈ ທັກຈຸງໃຈ ຈ່າຍຕ່ອຄວາມເຂົາໃຈ ຊຶ່ງທຳໃຫ້ເຂົ້າສົ່ງຈິຕີໃຈຂອງປະຈາຊົນ ຜລຈາກ
ຄວາມສາມາດນີ້ທຳໃຫ້ທ່ານໄດ້ຮັບຄວາມນິຍົມແລະຍອນຮັບຄລອຄຈຸນທານອ່າງ ຈົນກະທຳ
ກະທຳແພງແໜ່ງຄວາມຍື່ນຍົດໃນປະເພດີໄມ້ສາມາດປົກກັນໄວ້ໄດ້

ລັກໝະະເຄີນອ່າງທີ່ນີ້ແໜ່ງກາຣແສສົງຫວຽນຂອງທ່ານປ່າຍງານນທະ ກີ່ຄື່ອ ກາຣ
ພຸດປາກຄ້ວຍກາຍຈາກ່າຍ ຈະທີ່ເຂົາໃຈໄດ້ທັນທີ່ສໍາຫັບຄນທຸກປະເທດທີ່ໄປ ແລະມີທົ່ວງທຳກາຣ
ອົມບາຍທີ່ຊ່ວຍໃຫ້ເຮືອງຮາວນ່າສັນໃຈ ເຂົາໃຈໄດ້່າຍ ເຫັນຈົງເຫັນຈັງ

ລັກໝະະເຄີນອ່າງທີ່ນີ້ແໜ່ງກາຣແສສົງຫວຽນຂອງທ່ານ ຄື່ອ ກາຣຄັກຄັນ ຕີເຕີບນີ້
ຊື້ແຈງ ເພື່ອແກ້ໄຂຄວາມເຫຼືອຄື່ອແລະກາຣປົງບັດຕິທ່າງ ຈະທີ່ຜົກຫຼັກກາຣຂອງພຸທະສາລະນາ ຊຶ່ງ
ແພວ່ຫລາຍອຸ່ນລັກຄນ ໂດຍເນັພາະເຮືອງໄສລຍຄາສົກ ກາຣບັງສຽງອ້ອນຫອນຂອພລປະໂຍ້ໜີ
ຈາກຜິສາງເຫວາກ ເຊັ່ນ ເຮືອງຄາລພະຮຸນີ ແລະບໍານາຈຄລົບນັກຈາກສິ່ງຕັກຕົກລືຖືທີ່ຕ່າງ ຈົນກະທຳ
ອັນເປັນແນວກາຣແສສົງຫວຽນທີ່ທ່ານໄດ້ປົງບັດຕິເຮືອມາ ຈົນກະທຳບັນດັບ

เมื่อการแสดงธรรมแบบพุกปากเปล่า ได้รับความนิยมแพร่หลายออกไปแล้ว ก็ทำให้ชาวพุทธมีทางเลือกเพิ่มขึ้น ในราชจักรกรรมเกี่ยวกับการเผยแพร่องค์ธรรม การแสดงธรรมแบบปากเปล่า จึงกลับกลายเป็นเครื่องช่วยให้การแสดงธรรมแบบนั้น ธรรมานั้นตามประเพณี หลุดพ้นจากการถูกคนจำนวนมากเพ่งมองในแง่ร้ายว่า เป็น กิจกรรมของคนที่งมงายในประเพณี ซึ่งครั้กนีนาเบื้องหน่าย โดยช่วยให้การแสดงธรรมแบบนั้นธรรมานั้นมีภาพที่คีขึ้นในสายตาของคนสมัยใหม่ โดยกล้ายเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีที่งมงาย ซึ่งควรจะจัดให้มีขึ้นเป็นครั้งคราวตามความเหมาะสมกับโอกาส เป็นวิธีปฏิบัติอย่างหนึ่งในบรรดากฎแบบอันหลากหลายของกิจกรรม เช่นนั้นในลังกมไทย และพยายามให้คนสมัยใหม่มีความรู้สึกต่อวัฒนธรรมประเพณีในทางที่คีขึ้นด้วย

ปัจจุบันการแสดงธรรมด้วยวิธีพุกปากเปล่า ดังเช่น การปาฐกถาและการบรรยายธรรมนั้นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป จนเห็นเป็นเรื่องธรรมศาสตร์ ไม่มีใครขัดข้อง สำคัญหรือจะต้องตั้งแต่สักสี่ๆ หั้นสิ้น ต่อไปเมื่องหน้าคนทั้งหลายก็จะไม่ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางค้านวัฒนธรรมประเพณีในเรื่องนี้ และจะไม่ทราบถึงอัจฉริภาพของบุคคลผู้ที่ได้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้น จึงควรจะได้บันทึกความเป็นนานี้ไว้ให้ปรากฎเป็นหลักฐาน

จริงอยู่ อาจจะมีพระภิกษุท่านอื่นบางรูป ได้ริเริ่มปฏิบัติทำองเดียวกับท่านปัญญาณันทะ ในยุคสมัยเดียวกัน แต่ท่านเหล่านั้นก็อยู่ในกลุ่มที่ใกล้ชิดกับท่านปัญญาณันทะนั้นเอง และก็ไม่มีท่านใดประสบความสำเร็จในการปฏิบัติวิธีการนั้นอย่างกว้างขวางถึงขนาดเป็นที่ปรากฎชัดเจนอย่างกว้างขวางถึงขนาดเป็นที่ปรากฎชัดเจนอย่างท่านปัญญาณันทะ จึงควรจะจารึกนามของท่านปัญญาณันทภิกษุไว้ ในฐานะที่เป็นผู้นำพะพุทธศาสนาในลังกมไทยเข้าสู่ยุคใหม่แห่งงานเผยแพร่ ดังที่ได้ตั้งชื่อหัวข้อไว้แล้วแต่ตน

พระพรหนคุณภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต)
วัคญาณเวศกวัน นครปฐม

สารบัญ

ธรรมะพระพรหมมังคลาจารย์ เพื่อการสร้างคุณค่าที่ดีสำหรับชีวิต

ชีวิตคืองานบันดาลสุข...คนพันทุกชีวิตรู้เพราความเพียร

การทำงานคือการปฏิบัติธรรม ๑๗

ลั่นมาอาชีวะ : งานที่ถือเป็นการปฏิบัติธรรม ๓

งานที่เป็นธรรมะ ๔

ทำงานทุกชนิดค้ายิ่งจิตร่วง ๕

จิตที่ว่างคือว่างจากกิเลสทั้งปวง ๖

ทำงานให้สนุกและเป็นสุขในงาน ๑๑

งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข ๑๑

จิตว่างจากความต้องการ... ..... ๑๒

ขณะทำงานจิตก็แจ่มใส

ทำงานค้ายความลำนึกเพียงว่าเป็นหน้าที่ ๑๓

พอใจเท่าไร เลี้ยวใจก็เท่านั้น ๑๔

“มี” กับ “ไม่มี” ๑๕

“เป็น” ค้ายปัญญาจักไม่มีทุกข์ ๑๖

วิธีสร้างความสุขในการทำงาน ๑๗

ว่าง...แล้ว...สนับสนุน ๑๘

อย่าเพิ่มภาระให้แก่ชีวิต... ..... ๑๙

โดยนำจิตไปติดลิงต่างๆ

ไม่ยึดถือนั่นแหล่งคือปฏิบัติธรรม ๒๓

ความเป็นสุขโดยธรรมชาติ ๒๔

งานสร้างคุณค่าให้ชีวิต...

บุคคลตั้งตัวให้ได้ เมื่อ岡ก่อไฟจากกองน้อย

ความเปลี่ยนแปลงนั้นแหล่งคือ “ชีวิต”.....	๒๔
ค่าของชีวิตอยู่ที่การทำงาน.....	๒๖
งานกับชีวิตเป็นลิ่งที่แยกจากกันไม่ได้.....	๒๗
ความเลื่อมเป็นธรรมชาติของทุกสิ่ง.....	๒๗
งานประจำตามธรรมชาติคืองานของความเป็นคน.....	๒๘
ผู้รู้จักหน้าที่คือผู้รู้จักธรรมะ.....	๒๙
ธรรมะคือหน้าที่.....	๒๙
ผู้ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ซื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม.....	๒๙
ละเลยต่อการปฏิบัติธรรมจะก้าวปัญหาให้เกิดขึ้น.....	๓๑
คนว่างงานเป็นคนจิตใจฟุ่มซ่าน.....	๓๑
ปัญหาอันเกิดจากการไม่มีงานทำ.....	๓๒
หลักการตั้งตัวในพระพุทธศาสนา.....	๓๔
คืนแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา.....	๓๕
หลักการทำงานให้เกิดผลคี.....	๓๖
ผลแห่งการปฏิบัติงาน.....	๓๗
วิธีใช้ผลที่ได้จากการทำงานให้เกิดประโยชน์.....	๓๗
หลักการใช้จ่ายทรัพย์ที่หมายได้.....	๓๙
ไม่ใช้ทรัพย์ที่หมายได้ไปในทางเดื่อม.....	๔๐
ใช้ทรัพย์ลงทุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์.....	๔๑
สิ่งที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ทางจิตใจเป็นสิ่งมีค่า.....	๔๓
พึงปฏิบัติหน้าที่และดำรงชีวิตของตนให้สมบูรณ์.....	๔๔
ไม่คบคนพาล คบแต่บันทึก.....	๔๕

งาน เวลา และชีวิต...พึงบากบั้นทำการงานให้มั่นคง

ก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง.....	๔๙
บุคคลผู้หาได้ยากยิ่งในโลก.....	๕๐
ทุกลสิ่งในโลกย่อมหุนเวียนเปลี่ยนไป.....	๕๑
เวลาเป็นลิงที่มีคุณค่า อย่าปล่อยให้ผ่านไปเปล่า.....	๕๒
งาน เวลา และชีวิต.....	๕๓
ตื่นเสียทิพน่องเย้าย!.....	๕๔
เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า.....	๕๕

บันไดแห่งความสำเร็จ...

ความอุบัติแห่งผล ย่อมมีได้ด้วยการกระทำของตน

จิตที่ฝึกฝนแล้วย่อมดี.....	๕๗
ฝึกฝนจิตให้เหมาะสมแก่การอยู่บนโลกนี้.....	๕๘
ป้องกันภัยภัยในด้วยการวางแผน.....	๕๙
บันไดแห่งความสำเร็จ.....	๖๐
หัวใจของการทำงาน.....	๖๑
รู้แจ้งเห็นจริงໄດ້ด้วยการพิจารณา.....	๖๒
เมื่อเห็นความจริง ก็หมดความยึดมั่นถือมั่น.....	๖๓
จิตที่หลุดพ้นแล้วจากความยึดมั่นถือมั่น.....	๖๓
เปลี่ยนแปลงจิตใจด้วยความจริง.....	๖๔
ศึกษาระรรมะที่อยู่รอบตัวเรา.....	๖๕
เห็นความจริงคือเห็นอนิจฉัจ ทุกขั้ง อนัตตา.....	๖๖
ก้าวสู่ครรลองแห่งธรรมะ.....	๖๗
ความหลงใหลเกิดขึ้นจากภาพมายา.....	๖๘

มองทะลุภาพมายา.....	๗๐
ทั้งทุกข์และสุขล้วนอยู่ในตัวเรา.....	๗๓
สตินิภาเช่นเดียวกับยามรักษาประคุณ.....	๗๔
อยู่อย่างคนมีปัญญา.....	๗๕
ทุกลิงนั้นใช้รั้วเป็นบทเรียนของชีวิต.....	๗๖
ปัญญานำพาให้พ้นทุกข์.....	๗๗
ขยันหมั่นเพียร.....	๗๘

ปลูกตนให้ก้าวหน้า...ผู้ซึ่งอ้วบัณฑิต ย่อมฝึกตน

ชาวพุทธใช้ชีวิตก้าวหน้าในทางที่เป็นประโยชน์.....	๘๒
ความคิดสร้างอนาคต.....	๘๒
อิทธิพลของความคิด.....	๘๓
บังคับความนึกคิดให้เป็นไปในทางที่มีระเบียบ.....	๘๔
กระตุ้นเตือนใจตนเองเพื่อความก้าวหน้า.....	๘๕
พุทธวิธีปลูกตนให้มีชีวิตที่ก้าวหน้า.....	๘๖
ขยันในการประกอบกิจการงาน.....	๘๗
ประยัคในทรัพย์สินที่หาไม่ได้.....	๘๘
มีจิตใจเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน.....	๙๐
อคติ เข้มแข็ง และไม่ห้อแท้.....	๙๑
เลี้ยงละเพื่อล่วนรวม.....	๙๓
ชนะในทางที่ถูกต้องตามธรรม.....	๙๔
รอบคอบ ไกร่ครวญให้คิดก่อนแล้วจึงทำ.....	๙๓
เตือนตน ปลูกตน ในทางที่คิดงามเสมอ.....	๙๕
งานคือหน้าที่ของชีวิต.....	๙๖

ผู้รู้จักหน้าที่.....	๑๐๐
หลักในการทำงาน.....	๑๐๑
ความอดทน.....	๑๐๒
โอกาสเปิดไว้สำหรับทุกคน.....	๑๐๓
ไม่ตั้งคัน ก็ไม่ถึงจุดหมาย.....	๑๐๔

การเพิ่มพูนสติปัญญา...ปัญญาเป็นรัตนะของนรชน

ความไม่เบี่ยดเบี้ยนกันเป็นสุขในโลก.....	๑๐๕
หลุกพันได้ด้วยการปฏิบัติธรรม.....	๑๐๗
การหลุกพัน ๒ ประการ.....	๑๑๐
การคิดที่ทำให้เป็นทุกข์.....	๑๑๓
สิ่งที่ผ่านมาในชีวิตถือเป็นธรรม เป็นบทเรียน.....	๑๑๔
หลุกพันด้วยอำนาจและความคิด.....	๑๑๕
พิจารณาความหลักธรรมะ.....	๑๑๖
ชาตุลี : วัตถุปุรุงแต่งของรูป.....	๑๑๗
เมื่อไม่มีตัวตน ก็ไม่มีการยึดติดหรือเห็นผิด.....	๑๑๗
ไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ มีแต่สิ่งสมมติ.....	๑๑๘
ความยึดถือนั้นแหล่ทำให้เกิดทุกข์.....	๑๑๙
นาม...ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ.....	๑๒๐
ทางเกิดของนามธรรม & ออย่าง.....	๑๒๑
พยายามภายนอกทำให้เกิดความรู้.....	๑๒๑
การเกิดเวทนาและอาการของเวทนา.....	๑๒๒
ทั้งชอบและชัง ล้วนแต่ทุกข์ทั้งนั้น.....	๑๒๔
การเพิ่มพูนสติปัญญา.....	๑๒๕

สิ่งที่ควรทำให้มาก.....	๑๙๙
การเพิ่มพูนสติปัญญา.....	๓๓
ผู้ไม่ประมาณ เป็นผู้ไม่คาด.....	๓๖

หน้าที่ของชีวิต...ชีวคนี้วิปริคันแปร ไม่แนนอน

รู้จักตนเองให้มากขึ้น.....	๑๙๙
หน้าที่ของชีวิตที่ฟังกระทำ.....	๓๑
การลสะสมบูญคือความคิด เป็นเหตุให้เกิดสุข.....	๓๑
สร้างบารมีให้เกิดขึ้นในจิตใจ.....	๓๒
บุคลผลอยู่ค่วยปัญญา มีชีวิตประเสริฐสุค.....	๓๓
รักษาจิตใจให้สะอาด สว่าง สงบ.....	๓๓
เดินตามทางที่พระพุทธองค์ทรงชี้ไว้.....	๓๔
อยู่บนโลกที่วุ่นวาย อย่างไม่วุ่นวาย.....	๓๕
ทุกข์ เพราะความยึดมั่น.....	๓๖
สภาพแห่งความยึดถือ.....	๓๗
ยิ่งยึด...ยิ่งทุกข์.....	๓๘
ความเห็นว่าเที่ยงและขาดสูญ เป็นมิจนาทิภูมิ.....	๓๙
เมื่อจิตยังไม่ว่างจากความยึดถือ ก็ไม่พ้นทุกข์.....	๔๐
จิตที่ลิงความคับลิ้นเชิงจากความยึดมั่นถือมั่น.....	๔๑
การทำลายลิ่งที่เรียกว่าตัวตนให้หมดไป.....	๔๒
การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป เป็นลักษณะของรูป.....	๔๓
สังฆาร : สิ่งที่เกิดจากการปรงแต่ง.....	๔๔
นามคือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ.....	๔๕
อาการของเวทนา.....	๔๖

อายุคนะ : เครื่องท่อภายใน.....	๑๔๖
บริสุทธิ์...พันธุ์ใจ คำยับปัญญา.....	๑๕๐
จิตว่าง จิตบริสุทธิ์.....	๑๕๑
คงใจของการทำงาน.....	๑๕๒

ทำการงานชอบ...บุคคลพึงหาเลี้ยงชีพ โดยทางชอบธรรม

เมื่อมีการเห็นแก่ตัว ก็เกิดการทุจริตขึ้น.....	๑๕๓
จิตใจที่ประกอบไปด้วยความสกปรก ลามก.....	๑๕๔
การงานอันมิชอบ เป็นงานที่ไม่สะอาด.....	๑๕๕
บทเรียนของโลก.....	๑๕๖
การงานชอบ เป็นงานที่สะอาดบริสุทธิ์.....	๑๕๗
งานที่ไม่สร้างความยุ่งยาก...เป็นงานที่ควรกระทำ.....	๑๕๘
ทำงานเพื่องาน.....	๑๕๙
ควบคุมความอยากໄว้ได้ การงานก็สะอาด.....	๑๖๐
คนดีที่โลกต้องการ.....	๑๖๑
ช่วยกันถือ ช่วยกันพาย.....	๑๖๓
เมื่อเดินแล้ว...อย่าหยุด!	๑๖๔
เต็มใจและพอใจ.....	๑๖๕
ต้องลงมือทำ จึงสำเร็จ.....	๑๖๖
อย่าห่วงมากเกินไป.....	๑๖๗
ความนิยมที่ผิด.....	๑๖๘

สร้างที่พึงสำหรับคน...คนแลเป็นที่พึงของคน

ลิตเท่บังคับให้เป็นคังใจปราณามไม่ได้.....	๑๙๙
เมื่อธรรมชาติลงโทษ.....	๑๙๐
กิเลส...เป็นเหตุให้น้ำท่วมใจ.....	๑๙๑
ลิงลำกัญที่ต้องระวังมากที่สุดในชีวิต.....	๑๙๒
หัวน้ำคือภาระ.....	๑๙๒
หัวน้ำคือภาพ.....	๑๙๔
หัวน้ำคือความเห็น.....	๑๙๕
หัวน้ำคืออวิชชา.....	๑๙๗
สร้างที่พึงสำหรับคน.....	๑๙๘
ไม่มีชาติจากความคิด.....	๑๙๙
หนทางสู่ความบริสุทธิ์.....	๑๙๓
รัตนะอันหาค่าไม่ได้ในโลก.....	๑๙๔

ศิลปะการครองชีวิตให้เป็นสุข...

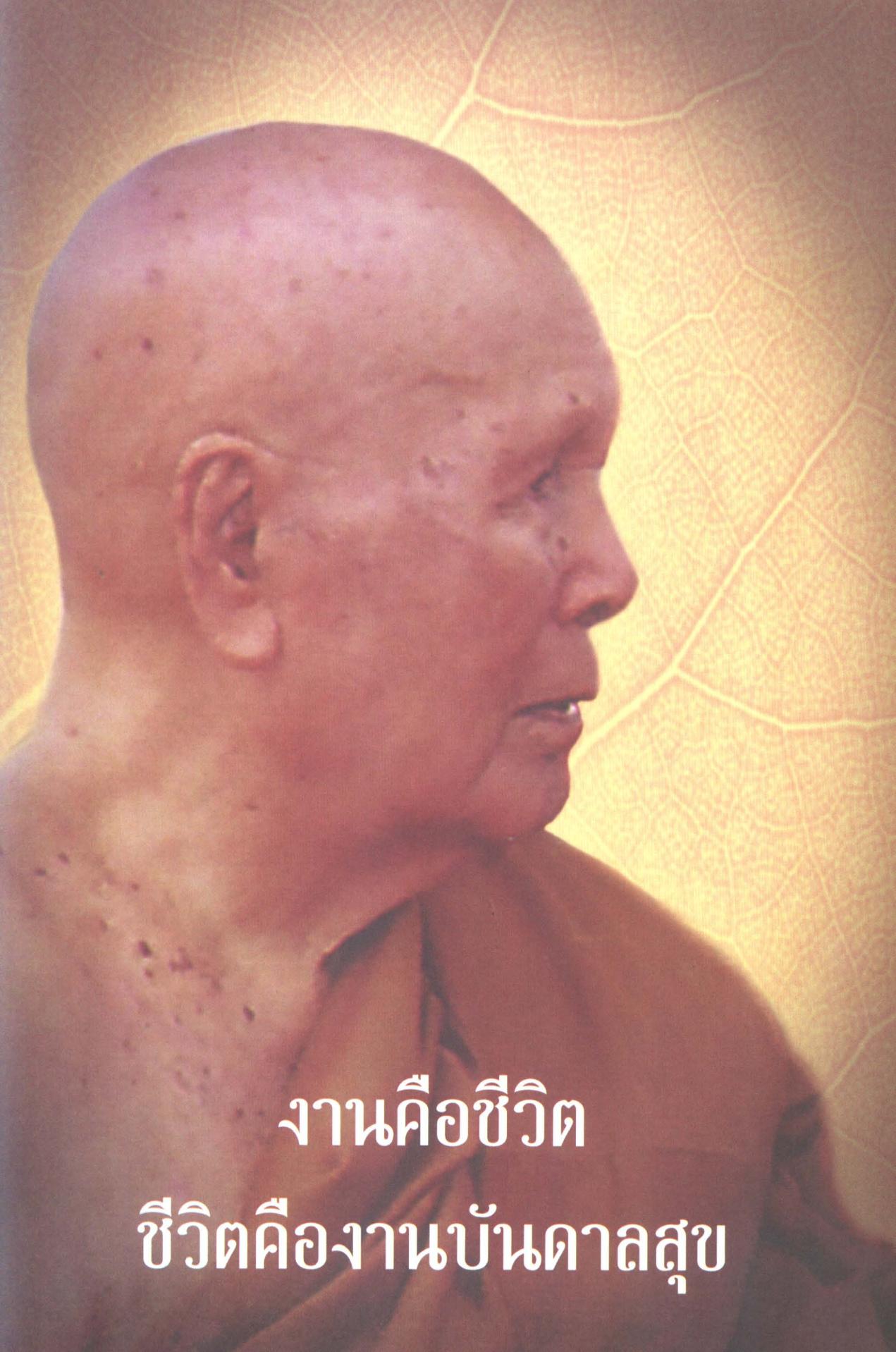
สาขุชนย่อมหลุดพ้นได้ เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น	
ศิลปะการครองชีวิตให้เป็นสุข.....	๑๙๕
มองทุกสิ่งตามที่เป็นจริง.....	๑๙๖
ศิลปะในการพูด.....	๑๙๗
อริยสัจจี : ธรรมนูญสำหรับชีวิต.....	๑๙๘
หัวใจของอริยสัจจี.....	๑๙๐
เรื่องของทุกชีวิต.....	๑๙๑
การเข้าไปยึดขั้นธงทั้งห้า...เป็นความทุกชีวิต.....	๑๙๒
ความเกิดแห่งความยึดถือเป็นทุกชีวิต.....	๑๙๓

ความเข้าใจในเรื่อง “ชาติ...การเกิด”	๑๙๙
ภพ...ความคิดที่ส่งไปในเรื่องกามารมณ์	๒๕๕
ความเจ็บไข้เป็นความทุกข์	๑๗๙
การผลักพรางจากสิ่งที่รัก...เป็นทุกข์	๒๐๓
กามารมณ์โลก	๒๐๗
บทเรียนของชีวิต	๒๐๘

ปรัชญาแห่งพุทธบริษัท...

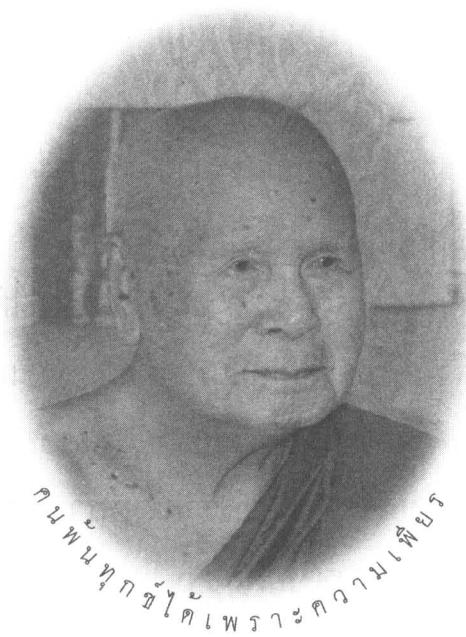
อมค佗ชา หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ

ปรัชญาแห่งพุทธบริษัท	๒๐๙
วิสัยของพุทธบริษัท	๒๑๐
จิตที่เข้าถึงธรรมะ	๒๑๑
สร้างชีวิตใหม่	๒๑๒
ซึ่งว่าเห็นตามคติ	๒๑๓
เป็นเอกเอง	๒๑๔
ความเชื่อ	๒๕๕
เหยื่อกามารมณ์	๒๖๖
สำรวจตน	๒๗๗
พิจารณาตนเอง	๒๗๘
ตรวจสอบตนเอง	๒๗๙
รักษาตนไว้ให้คี	๒๘๐
สิ่งที่เกิดในวิถีชีวิต	๒๘๑
คืนเสียเดิมพื่นของเอย!	๒๘๒
ไลกร่มเป็นคับเข็ญด้วยธรรมะ	๒๘๓

งานคือชีวิต
ชีวิตคืองานบันดาลสุข

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการส่งบ ด้วยความใจฟังคุ้ยคิด เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ อีกอาทิตย์เดียว ก็หมดปีใหม่กันต่อไป คืนฟ้าอากาศหม่นๆ ก็พอสบาย ไม่ร้อนนัก แล้วก็ไม่หนาวอะไร... พอดีๆ ญาติโยมก็สบายทางกายทางใจ บางที่ร่างกายสบายแต่รู้ใจอาจจะไม่สบายก็ได้ เพราะเราคิดไม่ถูกต้องก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์มีปัญหาทางใจ การมารับฟังธรรมะทุกวันอาทิตย์เพื่อเอาไปช่วยประคับประคองจิตใจให้มีความสงบตามสมควรแก่ฐานะ ญาติโยมจึงมากันทุกวันอาทิตย์ ไม่ว่าในพระราชอาณาเขตใดก็ให้ปฏิบัติกันเรื่อยไป อย่างนี้ อย่าทำเป็นถูกการเฉพาะในถูกเข้าพระราช ออกพระราชแล้วก็หายกันไป อย่างนั้นมันเป็น ‘กาลีโก’ ไป

ธรรมะของพระพุทธเจ้าเป็น ‘อภิลักษณ์’ แปลว่า ให้ผลได้ไม่จำกัดกาล ไม่เหมือนผลไม่ให้ผลเป็นคู่ พันคู่แล้วมันก็ไม่ออกผล แต่เดียวนี่เขาก็เร่งให้มันออกได้เหมือนกัน แต่เร่งหนักเข้าทันมันจะตาย เพราะเร่งเกินไป...มันคงตัวไม่ทัน จึงไม่ควรจะไปเร่ง ปล่อยให้มันเป็นไปตามฤดูกาล

มนุษย์เราปัจจุบันนี้ใจร้อนใจเร็ว ทำอะไรไว้ก็อยากรู้ใจไวๆ ทำให้เกิดปัญหากันทั่วไปประการต่างๆ จึงไม่ควรจะคิดให้มันรวดเร็วอย่างนั้นเกินไป ปล่อยให้ไปตามธรรมชาติบ้างก็จะอยู่กันด้วยความสุขความสุขสบาย เรื่องของธรรมะเป็นเรื่องจำเป็น สำหรับชีวิต ที่เราต้องใช้ทุกเวลานาทีของชีวิต เพราะผลอะไรมา ก็จะเกิดปัญหามีความทุกข์ความเดือดร้อนใจ แต่ถ้าไม่ผล ไม่ประมาท...ก็ไม่เป็นไร

อันนี้ญาติโยมผู้มาฟังธรรม ยอมเห็นผลด้วยตนเองอยู่แล้ว จึงได้อุทส่าห์ มาฟังแบบทุกวันอาทิตย์ เพราะมันเป็นเครื่องช่วยให้เราสบายใจ ให้เรามีความสุขในชีวิตประจำวัน อาทماก็พยายามที่จะพูดซึ้งอะไรต่างๆเพื่อให้ญาติโยมได้เกิดปัญญา เกิดความรู้ความเข้าใจ แล้วจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

การทำงานคือการปฏิบัติธรรม

ในวันนี้ก็คราวที่จะพูดถึงความหมายของคำบางคำที่ท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านได้พูดไว้ แต่คนอาจจะเข้าใจเข้าไปก็ได้

ท่านพูดว่า การทำงาน คือการปฏิบัติธรรม คนฟังแล้วถ้าคิดไม่ถือเชิงก็ อาจจะเข้าใจเข้าไปอย่างอื่นไปก็ได้ เช่นเข้าใจไปว่า ไอ้พากใจรู้ร้ายมันก็ทำงานเหมือนกัน เที่ยວตัดซ่องย่องเบามันนั้นมันนี่...ก็ทำงาน จะเรียกว่าปฏิบัติธรรมหรือไม่?

ก็ตอบได้ด้วยสามัญสำนึกร่วม “การกระทำเช่นนั้นไม่ใช่เป็นการปฏิบัติธรรม เพราะไม่ใช่สัมมาชีพ ไม่ใช่อาชีพที่ถูกต้อง” แต่ว่าคนปัญญาอ่อนอาจจะคิดเข้าไปแล้วก็คิดว่า “เออ... พวknนั้นมันก็ปฏิบัติธรรมกันอยู่” หรือว่าค้าขายของเดือน จะเป็นการปฏิบัติธรรมหรือไม่ ค้าเงินอีนมอมมาประชาชนให้เกิดการติดยาเสพติดจะได้ชื่อว่าทำงานเป็นการปฏิบัติธรรมหรือไม่ อันนั้นไม่ถูกต้องทั้งนั้น คือว่าไม่เป็นธรรม ไม่ชื่อว่าเป็นธรรม

สัมมาอาชีวะ : งานที่ถือเป็นการปฏิบัติธรรม

การทำงานที่เป็นการปฏิบัติธรรมนั้น ต้องเป็นงานที่เป็นสัมมาชีพ เป็นงานที่ในองค์กร เรียกว่าเป็นสัมมาอาชีวะ เป็นงานประเภทที่ไม่เดือดร้อน แก่ใครๆ... เราผู้ทำก็ไม่เดือดร้อน ผู้เกี่ยวข้องก็ไม่เดือดร้อน และงานที่เราสร้างขึ้นนั้นไม่เป็นปัญหา ไม่สร้างความทุกข์ให้เกิดขึ้นในสังคม ไม่ทำลายสังคมให้พิกัดพิการคุ้ยงานที่เราทำขึ้นมา อย่างนั้นเรียกว่าเป็นงานที่ชอบผู้ที่ทำงานชอบอย่างนั้นก็เรียกว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

แต่ถ้าเป็นงานที่ไม่ถูกไม่ตรงตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า แม้จะเป็นการทำงานแต่ก็ไม่ชื่อว่าเป็นการปฏิบัติธรรม เพราะงานนั้นไม่เป็นสัมมาอาชีวะ แต่เป็นมิจนาชีพ เป็นอาชีพที่สร้างปัญหา สร้างความทุกข์สร้างความเดือดร้อนค่วยประการต่างๆ

อาชีพที่คนเราทำอยู่ในปัจจุบันนี้ มันก็มีหลายอย่างหลายแบบ บางอย่างก็เป็นปัญหาสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่สังคม แต่บางอย่างก็ไม่เป็นปัญหา ไม่สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนในสังคม งานอันใดที่ไม่สร้างปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่สังคม งานนั้นเป็นงานชอบ แต่งานใดส่งเสริมปัญหา ส่งเสริม

ความวุ่นวายในสังคม งานนั้นก็เป็นงานที่ไม่ชอบไม่ควร แม้เราจะทำงานนั้นก็เป็น การไม่ถูกต้อง ไม่เชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นต้องทำงานอันเป็น หน้าที่ที่ถูกต้อง กล่าวคือไม่ผิดศีลธรรม ไม่เป็นเหตุทำให้เกิดความ ปุ่ง痒กขึ้นในสังคมนั้นๆ จึงเชื่อว่างานนั้นเป็นงานที่ถูกต้อง

งานที่เป็นธรรมะ

เราบางคนอาจจะทำงานประเภทที่ไม่ถูกต้องอยู่ แต่เมื่อเรามานึกถึงธรรมะ นึกถึงสังคมคือประเทศชาติ เรายังไห้หยุดทำงานนั้นไปก็มีอยู่มากเหมือนกัน เช่น บางคนเคยค้าขายสุราเมรับอันเป็นเครื่องทำให้คนเสียสติ เสียความรู้สึกผิดชอบ ชั่วคี ลכךความเป็นคนให้นั้นอยู่ลงไป เมื่อได้เข้ามาพบพระก็นึกขึ้นได้ว่าเป็นเรื่อง ไม่ถูกต้อง ก็เลยหยุดการค้าขายสิ่งนั้นไป

เมื่อวันก่อนนี้ มีพระองค์หนึ่งท่านมาจากจังหวัดนครราชสีมา อำเภอ ขามสะแกแลงโน่น ท่านเป็นนักพัฒนา ได้พยายามอบรมประชาชนทุกแห่งทุกหมู่ เพื่อให้คนเข้าถึงธรรมะ ได้เป็นผู้ประพฤติคี ประพฤติชอบ เทปธรรมะที่วันนี้ท่าน มีเป็น ๑๐๐ ม้วน เอาไปเปิดให้คนฟังอยู่ปอยๆ และสมำ่เสมอ แล้วก็พยายาม จะเข้าถึงประชาชนด้วยการไปเยี่ยมที่บ้านเขา ไปพูดไปคุย ไปทำความเข้าใจกันใน เรื่องหลักธรรมะ ในเรื่องการดำเนินชีวิตด้วยประการต่างๆ คนในที่นั้นมีได้ฟัง ปอยๆ ก็เกิดความสำนึกรู้สึกตัว ได้หันมาประพฤติคีประพฤติชอบ หมู่บ้านนั้น ได้เป็นหมู่บ้านแผ่นดินธรรมขึ้นมา ไม่มีปัญหาอะไร ไม่ว่าจะด้วยสุราเมรับอยู่ ๖ ร้าน ๖ บ้าน ขายอยู่ ท่านก็พยายามเข้าไปพูดไปคุยเรื่องอะไรต่างๆ ซึ่งแน่ให้เห็นว่าปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของเรา เช่นการทะเลาะเบาะแว้ง ทุกติกันนี่มันเกิดจากอะไร? ก็เกิดจากเรื่องการมีเม้าสุรา...ขาดสติ ขาดปัญญา

แล้วก็ทำอะไรฝิดพลาดเลี่ยหาย ถ้าหากว่าคนไม่คุ้มมันก็ไม่มีเรื่อง หรือว่าไม่มีขาย ก็ไม่มีการคุ้ม...กิมไม่มีเรื่อง พูดไปเรื่อยๆ พยายามพูดกันปี ๒ ปี กว่าจะเขียนนะ สิ่งเหล่านี้ได้ ผลที่สุดก็เลิกกันไป

มีบ้านอยู่หลังหนึ่ง ความจริงเจ้าของเป็นมหาด้วย...เบรียญ ๕ ประโภค แต่ว่าไปค้าขายสุรา ท่านก็ไปเยี่ยมไปเยือน ไปคุยกัน สะกิดให้รู้ว่า “ร้านนี้เป็น ร้านของ ‘ท่านมหา’ นะ ท่าน ‘มหา’ ขายเหล้าไม่เข้าท่าเลย” แล้วก็พูด อะไรต่ออะไร คุณมหานั้นแก่มีลูกสาวหลายคน มีถึง ๕ คน เบรียญ ๕ ประโภค มีลูกสาว ๕ คนด้วย ท่านก็พูดจากาแนะนำไป

วันหนึ่งพระองค์นั้นท่านไปพูดว่า “นี่พี่มหา” มีลูกสาวหลายคนนี่ ฉันจะ ขอลักษณ์ได้ไหม?” แกรู้ว่าพะพูดเย้าก์ตามว่า “ขอไปทำอะไร?” “เอาไปแต่งงาน นะชิ แต่ว่าในการแต่งงานนี่ต้องไม่เลี้ยงเหล้านะ แต่งกันโดยไม่มีการเลี้ยงเหล้า” แกก์ตามว่า “แต่งกับบิครล่ะ?” “แต่งกับคนที่ฉันจะหมายให้สักคนหนึ่ง เป็น คนดี เป็นคนเรียบร้อย แต่ว่าไม่มีการเลี้ยงเหล้ากันในงาน” แกบอกว่า “ต้องคิด คูก่อน...เรื่องนี้ต้องคิดคูก่อน” แล้วทีหลังก็มีคนมาสู่ขอลูกสาวคนหัวปีเพื่อจะ แต่งงานกัน ลูกสาวประภาศเลย...ประภาสว่า “ในการแต่งงานของฉันนี่จะไม่มีการ เลี้ยงสุราเมรัยแก่นที่มาช่วยงาน” ประภาโง่ผางดังออกไปเลย แล้วก็ไม่มีการ เลี้ยงกัน...เป็นตัวอย่าง ในบ้านนั้นแม้ขายเหล้า วันงานก็ขายไม่ออก เพราะไม่มี การเลี้ยงบิครฯ ลูกสาวไม่ยอมให้ฟ้อเลี้ยงเหล้าแก่บิครฯ ต่อมาน้ำฟ่อละลายใจก็เลย เลิกขายเหมือนกัน เลิกขายแล้ว...เวลาที่หมู่บ้านนั้น ไม่มีเหล้าขายแล้ว อยู่กัน เรียบร้อย ไม่มีเรื่อง ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกัน ไม่มีการเบียดเบี้ยนกัน เพราะ ไม่มีลิ้งที่มีน้ำมามอเม่าประชาชน

เรื่องการพนัน เรื่องอะไรๆ ท่านก็พยายามพูด...ก็เลิกกันหมดในหมู่บ้าน แห่งนั้น...ทำมาหลายปีกว่าจะเรียบร้อย แต่ไม่ได้รายงานบิคร ไม่ได้รายงานเรื่อง การกระทำนี้ให้บิครได้ทราบ เพาะก็อว่าทำงานเพื่อพระพุทธเจ้า ไม่ต้องไปรายงาน

กับไกรก็ได้ จะรายงานกับพระพุทธเจ้าท่านก็ไม่รับรู้อะไรแล้ว...เลยไม่จำเป็น ก็ยังทำอยู่คือความต้องการตั้งใจ...ไม่หยุดไม่ยั้ง พอกนิหนูบ้านนั้นคิแล้ว ท่านก็ยังไปหนูบ้านอื่นต่อไป ท่านเป็นพระที่ขยัน เอกงานเอกสาร คนในหนูบ้านนั้นก็ได้ออกจากความมีความอยู่กับความส่วน ให้ออกจากความผิดมาอยู่กับความถูกต้อง มีความคิดถูกต้อง มีการพูดที่ถูกต้อง มีการกระทำที่ถูกต้องขึ้น ก็นับว่าเป็นการช่วยดึงประชาชนให้เข้ามาสู่ทางของพระพุทธเจ้าแล้วก็เดินต่อไป

แต่ก็ต้องพยายามไว้เหมือนกัน เพราะว่าถ้าไม่คุณมันอาจจะเข้าออกไปก็ได้ คล้ายกับเราตอนลัตัวไปเลี้ยงในทุ่ง เวลาตอนไป...ก็ต้องพยายามให้ไปเป็นผู้เป็นหนู ถ้าไม่คุณให้คืนก็แทรกไป ลัตัวตัวไหนแทกออกไปก็จะถูกเลือกเอาไปกิน ถ้าเป็นในป่า ถ้าไม่ใช่เลือกเป็นคนนั้นแหล่ำเขาไปกินเสีย ลักเอาไปแงะเสียก็ได้ ผู้เดี้ยงก็ต้องพยายามอยู่ พระท่านตอนคนให้เข้าเส้นทาง แล้วก็ต้องพยายามไปคุยกับเยี่ยน ไปทำความเข้าใจกันไว้ อย่าประมาท...เราได้เดินมาในทางที่ถูกที่ชอบแล้ว ก็ต้องเดินต่อไปจนกว่าจะถึงจุดหมายปลายทาง อย่างนี้ท่านให้หันเข้าหาสิ่งที่ถูกต้อง ให้ทำงานที่เป็นลัมมาชีพ ทำงานเป็นลัมมาชีพ ทำส่วนเป็นลัมมาชีพ คำชัยเป็นลัมมาชีพ ทำราชการงานเมืองก็เป็นลัมมาชีพ นี่เรียกว่าทำงานคือ การปฏิบัติธรรมขึ้นมา เพราะว่างานที่ทำงานเป็นงานคือ เป็นงานสุจริต เป็นงานที่มั่นไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรม ผู้ทำไม่เคื่อคร้อน ผู้เกี่ยวข้องกับผู้นั้นก็ไม่มีความทุกข์ ความเดือดร้อน

อันนี้เป็นฐานอันหนึ่งเรียกว่าเป็นงานที่เป็นธรรมะ ผู้ทำงานนั้นชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม นี่เป็นส่วนหนึ่ง ที่เราควรจะได้คิดอย่างนั้น สามัญชนก็ทำได้ทั่วไป แต่ว่าเราเอาเพียงเท่านั้นยังไม่พอ มันต้องก้าวหน้าสูงไปกว่านั้น ทำงานให้เป็นการปฏิบัติธรรมที่ยิ่งขึ้นไปกว่านั้น

ทำงานทุกชนิดค้าวยจิตว่าง

การทำงานที่เป็นการปฏิบัติธรรมยิ่งขึ้นไปกว่านั้นจะทำอย่างไร?

.... จะต้องทำงานด้วย “จิตว่าง”

ที่ท่านพุทธทาสท่านเคยพูดว่า

จงทำงาน	ทุกชนิด	ค้าวยจิตว่าง
ยกผลงาน	ให้ความว่าง	ทุกอย่างลื้น
กินอาหาร	ของความว่าง	อย่างพระกิน
ตายแล้วจลิน	แล้วไม่ตัว	แต่หัวที่

นี่สูงขึ้นไปที่ควรคิดนึกเข้าใจกันต่อไปว่า ทำงานค้าวยจิตว่างนั้นแหลก เป็นการปฏิบัติธรรมแท้

ทำงานค้าวยจิตว่างนี้ทำอย่างไร? อันนี้เป็นปัญหาที่มีการถกเถียงกันอยู่ ทั่วไปในสมัยแรกๆ คือเมื่อท่านพุทธคำนึงถึงอภิธรรมครั้งแรกก็มีคนเอาไปเขียนล้อบ้าง พูดล้อเลียนบ้าง อะไรต่างๆ เช่นบอกว่า ทำงานค้าวยจิตว่างนี่มันไม่ได้ จิตคนมัน ไม่ว่าง มันต้องมีอะไรอยู่ในใจตลอดเวลา...มีการคัดค้าน คนที่มีเชื่อเดียงในสังคม มีการคัดค้านเขียนลงหนังสือพิมพ์อะไร ท่านก็อ่านเรื่องเหล่านั้น เวลาไปพบกันท่าน ก็บอกว่า เอ! สมัยก่อน เมื่อพุทธอภิมาใหม่ๆ นี่คิว่าลักษณะ ๒๐ ปี คนจะเข้าใจ ความหมายของคำนี้ได้ ว่าทำงานค้าวยจิตว่างนี่ หรือว่าเรื่องจิตว่างนี่ก็ว่าคนจะ เข้าใจก็คงใช้เวลาลักษณะ ๒๐ ปี

แต่ตอนนี้สหายใจแล้วว่าคนจะเข้าใจเร็วขึ้น เพราะพวานั้นลือพิมพ์เข้า ช่วยวิพากษ์วิจารณ์ คนมีความรู้บางคนที่มีเชื่อเดียงในทางการค้าใช้เงินซื้อยกัน วิพากษ์วิจารณ์ ไปช่วยพูดไปช่วยอะไรกันขึ้น คนก็จะสนใจมากขึ้น แล้วก็เอาไปคิด เมื่อคิดก็จะเข้าใจ ท่านไม่วิเคราะห์จะมีใครค่าไครรัว หรือจะมีใครวิพากษ์วิจารณ์ เพราะว่าการวิพากษ์วิจารณ์นั้นทำให้เกิดการคิดการค้น ทำให้เกิดปัญญา ทำให้คน

สนใจที่จะคิดในเรื่องนั้นๆ คนเราถ้าสนใจคิดมันก็คือชีน แต่ถ้าไม่คิดเลยก็ไปไม่ค่อยรู้ด้วยกันกัน

คำสอนในพุทธศาสนา คือคำสอนที่ชวนให้คนคิดชวนให้คนลงสัญชวนให้วิเคราะห์วิจัยในเรื่องนั้นๆ ถ้าเราคิดลงสัญลักษณ์ก็คันมันจะเข้าใจคือชีนพระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ทรงคิดเตียน แต่ทรงสรรสิริบุคคลที่กระทำอย่างนั้นมันนับกับคำสอนในศาสนาอื่น ที่เขาไม่ให้วิพากษ์วิจารณ์ ไม่ให้ตั้งข้อสงสัยในสิ่งที่เรียกว่าเป็นเรื่องของ “ศาสนา” เพราะถ้าลงสัญลักษณ์ก็หาว่าเป็นนาปเป็นโหงไปเสียที่เดียว “มัคเมือซาก” ว่าอย่างนั้นเถอะ แต่ของพระพุทธเจ้านั้นไม่ได้มีมัคเมือซากอย่างนั้น พระองค์บอกว่า ให้คิด...ให้ทำความเข้าใจ ให้ทำในใจให้ดี

เวลาพระองค์จะไปเทศนาสอนในคราบตาม พระองค์ก็บอกว่า “ให้คิดให้ดี พึงให้ดี ให้คิดให้แบบถูก เรายังพูดให้ฟัง” แล้วก็ตรัสสอนไป พูดไป ถามไป ไห่ถามหรือโต้ตอบกันก็มี ที่จะพูดคนเดียวนั้นน้อย พระพุทธเจ้าไม่ค่อยชอบพูดอย่างนั้น แต่ว่าใช้ชี้โต้ตอบเพื่อให้เข้าเกิดความคิด ให้เกิดความเข้าใจ และเมื่อสอนจบลงไปแล้ว ถ้าพระองค์ถามว่า “เชื่อไหมในสิ่งที่บอกให้นี่?” ถ้าหากว่า คนใดตอบว่า “ยังไม่เชื่อ” พระองค์จะพอประทับมาก และชุมเชยว่า “ถูกต้องแล้ว บันทึกต้องไม่เชื่ออะไรง่ายๆ” ต้องเอาไปคิดก่อน เอาไปนึกก่อนให้ละเอียด ให้เกิดความเข้าใจแล้วจึงจะปลงใจเชือ พระองค์มีหลักการอย่างนั้น

พระฉันนั้น ชาวพุทธจะต้องเป็นผู้ที่พยายามคิดค้นในเรื่องอะไรต่างๆ ไม่ว่าใครจะสอนอะไรให้ต้องเอาไปคิด ไปศึกษาให้มันแตก...ตีปัญหาตีให้มันแตก ให้มันแตกจนเข้าใจในใจเรา แล้วเราจะมีความเข้าใจในเรื่องนั้นมากขึ้น ถ้าเรารับง่ายๆ เชื่อง่ายๆ มันก็ไม่ได้ ไม่เชิร์ลิสของ ‘พุทธบริษัท’ พุทธบริษัทต้องลงสัญลักษณ์ไว้ก่อน แล้วไปตีปัญหานั้นให้มันแตกจนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ พระฉันนั้นสิ่งที่ท่านพูดออกมานั้นแต่ละเรื่องนั้น ท่านต้องการให้คนเอาไปคิด บางที่พูดเป็นเชิงให้คิด เป็นเชิงท้าทายก็มี เรียกว่า พูดในเชิงท้าทายเพื่อให้คนเอาไปคิดกัน ไปวิพากษ์วิจารณ์กัน

ไปคุยกันในร้านกาแฟ ไปคุยกันตาม stomo ที่ประชุมอะไรต่างๆ ยิ่งพูดกันมากก็ยิ่งคีใหญ่ เพราะว่ามันจะได้แพร่หลายออกไป คนจะได้เข้าใจขึ้น นี้ได้แบ่งรุนแรงก็ไม่ว่าอะไร เพราะการโถ้แบ่งทำให้เกิดการคิดค้นก้าวต่อต่องเรื่องนั้นๆ

ฉะนั้นเมื่อหันพูดคำนี้ออกมามากกว่า จงทำงานทุกชนิดค้ายิ่งกว่า หรือพูดเรื่อง ‘จิตว่าง’ นี่ คนก็ไม่ค่อยเห็นค้ายหรอก...ไม่ค่อยเข้าใจ แต่คุณนึกถ่ายเป็นคำพูดทั่วๆไปแล้ว ถ้ายเป็นข้อเขียนในหนังสือพิมพ์ เป็นเรื่องคลอก เรื่องคนของ เข้ากับพูดกันไปแล้ว เช่นมีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็พูดว่า “ต้องทำใจให่าว่างๆ” แพร่หลายในสังคมแล้ว หันมองกว่า “นั้นแพร่หลายแล้ว แต่ว่าอาจจะยังไม่เข้าใจคำนั้นก็ได้ แล้วก็จะเข้าใจไปเอง คิดไปนึกไปก็คงจะเข้าใจไปเอง”

จิตที่ว่างคือว่างจากกิเลสทั้งปวง

พวกราทีคุ้นกับธรรมะในแนวนี้ คือฟังบ่อยๆ ก็คงเข้าใจกันพอสมควร แต่เพื่อจะให้เข้าใจซักขึ้น ที่เรียกว่า ทำจิตให้มันว่างนั่น หมายความว่าไม่ใช่ว่างอย่างไม่มีอะไร ไม่ใช่ว่างเหมือนภាមนะว่างที่ไม่มีอะไรอยู่ในภานะนั้น นั้นเป็นความว่างในทางวัตถุ แต่ความว่างในทางจิตคือไม่มีกิเลสเกิดขึ้น ในขณะที่เราทำอะไร เราคิด เราพูดอะไร ไม่มีกิเลส ไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในตัวในตน เข้ามาเป็นฐานรองรับลิงนั้น อย่างนั้นเรียกว่า ทำค้าย “จิตว่าง”

เช่นเราทำอะไรสักชิ้นหนึ่ง เราทำค้ายิ่งจิตที่มันว่าง ก็หมายความว่า ไม่ได้คิดว่าเราจะมีอะไร จะได้อะไรจากลิงนั้น เราคิดแต่เพียงว่า เป็นหน้าที่กันเราจะต้องกระทำ เราเกิดมาเพื่องาน เรายังต้องทำงาน ลิงนี้เป็นงานของเรา เป็นหน้าที่ของเรา แล้วก็ทำค้ายิ่งจิตให้สะอาด สงบ ล่วง ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาเป็นเครื่องรบกวนใจ เรียกว่า จิตมันว่างในขณะนั้น เราเห็นรูป เราฟังเสียง รามกกลืน

ลีมรสได้ถูกต้องในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่มีความยึดถือสิ่งนั้น มันเพียงลักษณะที่ว่าผ่านมาผ่านไป ความคิดคันหนึ่งเกิดขึ้นผ่านไป เราไม่เก็บไว้เป็นอารมณ์ เรายังเรียกว่า “จิตว่าง” คนที่จิตว่างอย่างนี้จะไม่โกรธใคร จะไม่เกลียดใคร จะไม่มีความริษยาพยาบาทใคร ไม่คิดถึงสิ่งที่ล่วงไปแล้วให้วุ่นวายใจ ใจมันก็ว่างอยู่จากกิเลส แต่ความคิดอื่นมันก็ยังมีตามเรื่องของใจ แต่ว่าเป็นความคิดที่ไม่มีกิเลสหนุนหลัง ไม่มีความเห็นแก่ตัวเข้ามาเป็นเครื่องสนับสนุน เรายังคิดด้วยสติ คิดด้วยปัญญา อย่างนี้เรียกว่าคิดด้วยจิตที่ว่างจากกิเลส ไม่มีกิเลสเกิดขึ้นในใจ

เช่นเราจะพูดอะไร เรายังพูดไปตามหน้าที่ ไม่มีอะไรหนุนให้พูด ไม่ใช่พูดเพื่อว่าด้วย ไม่ใช่พูดเพื่อแสดงว่าฉันมีความรู้ มีความคิดในเรื่องนั้น ถ้าพูดอย่างนั้น มันมีกิเลสหนุนหลัง คือเพื่อว่าด้วย...ว่าด้วย ว่าด้วย เนื่องด้วยอะไรอย่างนี้ จิตมันก็ไม่ว่างจากการที่มีกิเลส แต่ถ้าเราพูดไปตามหน้าที่ที่เราจะต้องพูด ไม่ได้หวังอะไรไม่ได้คิดเรื่องอะไรในเรื่องที่เป็นส่วนตัว อย่างนั้นก็เรียกว่าพูดด้วยจิตว่าง

คนที่พูดด้วยจิตที่มั่นว่างนั้น พูดได้เรียบร้อย สำนวนเรียบร้อย ต่อเนื่องกันเรียบร้อย ไม่มีอาการชักลุกชักทางจิตใจ เพราะว่าไม่มีอะไรจะแข่งเข้ามา ถ้าหากมีความเห็นแก่ตัว อย่างเด่น อย่างคั่ง...เข้ามาแข่งเมื่อใด การพูดนั้นก็จะไม่คิดต่อ จะมีการทะเลาะกันขึ้นมาทันที เพราะมีอะไรแข่งเข้ามา จิตมันก็ไม่สงบ มันก็เกิดปัญหาขึ้นมา คล้ายกับเราขับรถถ้าหากว่าถนนนั้นไม่มีอะไร...ว่าง เรายังขับสบายน แต่พอมีอะไรตัดหน้า...มีสิ่งขวางตัดหน้า เราต้องเบրอด้วย ว้าเดินตัดหน้า ก็ต้องเบรค คนเดินตัดหน้าก็ต้องเบรค หรือมีรถล่วนมา แหม! มันจะฟุงมหาเราะ เรายังต้องหลบตัวโ哥งไปเลยที่เดียวฉันใด

ในเรื่องความคิดที่แสดงออกของคนเราเป็นอย่างไร

ถ้าคิดด้วยจิตที่สะอาด สว่าง สงบ...มั่นคง

มันไม่มีอะไรเข้ามาหนุนให้เกิดความคิดไขว้เชว ฉันนั้น

ทำงานให้สนุกและเป็นสุขในงาน

การทำงานให้สนุกเหมือนกัน ถ้าเราทำโดยจิตที่บริสุทธิ์ โดยไม่มีความหวังว่า ทำเพื่ออะไร จะได้อะไร จะมีอะไร ก็เรียกว่าทำด้วยจิตว่าง การทำงานอย่างนั้น มันเป็นธรรมะ เป็นการปฏิบัติธรรมไปด้วยในตัว ผู้กระทำนั้นมีประณานอกราวาจากงานนั้น แต่ทำไป เพราะนึกว่ามันเป็นหน้าที่ที่เราจึงต้องทำ เราทิ้งไม่ได้ เราต้องทำไปตามหน้าที่ ทำด้วยจิตใจที่ร่าเริงแจ่มใส เรียกว่า สนุกในงาน ทำงานให้เป็นสุข สนุกในงาน เพราะจิตมั่นว่าง จิตไม่ต้องการอะไรอื่นในเรื่องนั้น

เราเคยสังเกตไหมว่า เราทำงานแล้วเบื่อไม่อยากจะทำ ทำไมจิตเบื่องาน? ก็เพราะว่าเราทำงานนานแล้ว ไม่เห็นว่าได้ขึ้นเงินเดือนสักที ไม่ได้เลื่อนตำแหน่ง สักที เราถูกไม่สบายใจ เราเบื่อแล้วก็ไม่อยากทำ ทำไปสักแต่ว่าทำ...ซังกะตาย ทำไป ถ้าพูดตามภาษาชาวบ้านว่า “ซังกะตาย...ทำไปอย่างนั้นเอง” แต่ไม่ร่าเริง ไม่แจ่มใส่ในงาน มีการไม่สนุกในงาน...เบื้อ พอดีเงินเดือนก็เบื่อ เมื่อหนักๆเข้า ก็จะเป็นโรคประสาท คือเมื่องานเบื่อคน เบื่อกำลังงาน เบื่อนั่น เมื่อนี่ เมื่อนั่น คนทำงานเกี่ยวกับการเงิน...เบื่อตัวเลข เมื่อเลี้ยงเป็นโรคประสาท ต้องไปพักผ่อน ที่เบื่อนั้นก็ เพราะว่าฐานในใจนั้นมันไม่ถูก มนั้นมีความประณานอยู่ในใจ ทำไปๆแล้ว ก็ไม่เห็นว่าจะคืบหน้า เงินเดือนก็ไม่ได้เพิ่ม ตำแหน่งก็ไม่ได้เพิ่ม รวมมันต้องการสิ่งเหล่านั้นอยู่แต่นั้นไม่ได้ เมื่อไม่ได้ก็เลยไม่สบายใจ...เป็นทุกข์

งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข

แต่ถ้าเราทำงานนั้นเพียงแค่สำนึกว่า เป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ งานกับชีวิต เป็นของคู่กัน ถืออุดมการณ์ว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข” เราถึง

ทำงาน ทำเพื่อให้เกิดความสบายนิ่ง ไม่ได้ทำเพื่ออะไร ไม่หวังอามิส ไม่หวังอะไรทั้งนั้น ล้วนๆ ให้มากก็ได้ตามเรื่องของงาน เราไม่คิดคิจ ไม่คิดเลียใจเมื่อไม่ได้ให้มากก็ไม่คิด ได้น้อยก็ไม่เลียใจ ได้ช้าไปก็ไม่เลียใจ ได้เร็วไปก็ไม่คิดจากการได้นั้น เพราะใจมันประกอบด้วยสติคั่วยปัญญาควบคุมอยู่ตลอดเวลา และเมื่อได้มาแล้วก็รู้จักคุณค่าของสิ่งนั้น รู้จักว่าควรจะใช้อะไร ใช้อาย่างไร อะไรจำเป็น แก่ชีวิต อะไรไม่จำเป็นแก่ชีวิต คนประเภทนี้จะไม่มีปัญหาเรื่องสตางค์ไม่พอใช่ เพราะว่าเขารู้จักใช้ คนเราถ้ารู้จักใช้มันก็พอใช้ รู้จักกินมันก็พอกิน รู้จักอะรมันก์พอไปทั้งนั้นแหล่ ที่มันไม่พอๆ กันอยู่ทั่วๆ ไปเวลานี้นี่ เพราะว่าเขานั้นไม่รู้จักกินไม่รู้จักใช้ ไม่รู้จักปฏิบัติคือสิ่งเหล่านั้น... เลยมีอาการไม่พอ ที่ไม่พอ เพราะอะไร?... เพราะว่ามันอยากอยู่ตลอดเวลา ไม่รู้จักอิ่มกับเขาเลี้ยงเลย อยากจะได้นั่น อยากจะได้นี่ อยากจะได่นេน ‘เพื่อนเขามี... ภูยังไม่มี’

จิตว่างจากความต้องการ ขณะทำงานจิตก็แจ่มใส

พอมีแล้ว... เพื่อนเขามีคือกว่า มันต้องทะเบียนเพื่อให้เหมือนเขา มีรถยนต์แล้วแต่ยังห้อมันต่ำไป เป็นรถภูบุน สูรดเยรมันไม่ได้ สูรดอังกฤษไม่ได้ ต้องขวนขวยให้หันเพื่อน ถ้ายังไม่หันก็ขับไปค่วยความไม่สบายนิ่ง เป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา เรื่องแต่งเนื้อแต่งตัวก็ไม่เหมือนเพื่อน เพื่อนใช้ผ้าทึกว่านี้ ราคานั้นแพงกว่านี้ เลยเกิดการแข่งขันกัน... ต้องแข่งขันในเรื่องเครื่องนุ่มนิ่ม แข่งกันในเรื่องรถ แข่งกันในเรื่องบ้าน แข่งในเรื่องอะไรต่ออะไร นิมันมีอารมณ์แข่งอยู่ตลอดเวลา แล้วก็เป็นทุกข์ เพราะการแข่งขันกันในรูปอย่างนั้น จิตไม่เคยสงบ ไม่เคยพอสักทีหนึ่งกับสิ่งทั้งหลายทั้งปวง ก็มีแค่ความทุกข์ความเดือดร้อนใจอยู่ตลอดไป เพราะจิตมันไม่ว่างจากความต้องการ มีความต้องการอยู่เลียเรื่อยจนไม่รู้จักอิ่มไม่รู้จักพอ

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “แม้ฟันจะตกลงมาเป็นเงินเป็นทอง ก็ไม่สามารถจะทำให้ครพอใจได้” เพราะเขาไม่รู้จักอิม ตกลงมาจนท่วมตัวแล้วก็ตายไปเลย เพราะว่าเงินมันท่วม หล่นลงมาบนหัวบันทัว...บวนไปหมดแหลก เนื่องอกองธรรมีถูกชนหน้าบวนไปอย่างนั้น นี่เงินมันหล่นลงบนหน้าตาบวนไปหมด เลยหายใจไม่ออกแล้วก็ตายไป เพราะความอยากที่รุนแรงนั้นเอง มันเป็นอยู่อย่างนี้ มันก็เหมือนกัน จิตใจไม่รู้เท่ารู้ทันก็ไปสร้างปัญหาสร้างความทุกข์เดือดร้อนแก่ตัวเอง อายุ่งนี้ก็เป็นความผิดในการดำรงชีวิต ที่เราไม่ได้อาหารร่มามาไว้เป็นคงประทีปสองทาง ไม่สร้างความพอใจในสิ่งที่เรานี่เราได้ แล้วก็ไปทะเละยอดยานที่จะมีจะได้ต่อไป เป็นคนที่ไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักอิม...ก็เป็นทุกข์เรื่อยไป แต่ถ้าเรารู้จักพอเลี่ยบ้าง...ใจสบาย หรือว่าเราไม่ต้องการอะไรในกันหนา...พอดอยู่ได้ พอดีใช่ได้ สอยไป มีงานทำก็ทำไปด้วยความร่าเริง แจ่มใส ไม่ทำด้วยความทุกข์ คนที่ทำงานด้วยความทุกข์ เพราะเบื่องงาน ไม่ชอบ เพราะงานนี้ทำงานแล้วอยากจะไปทำงานโน้น ทำที่นี่นานแล้วก็อยากจะไปทำที่โน่น จิตมันกวักแกว่งอยู่ตลอดเวลา ไม่มีความสบายนางทางจิตใจ จึงได้เกิดปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อน ทำงานแบบนั้นไม่ใช่ว่าเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

ทำงานด้วยความสำนึกเพียงว่าเป็นหน้าที่

ผู้ปฏิบัติธรรมนั้นต้องทำงานด้วยความสำนึกอยู่แต่เพียงว่า อันนี้เป็นหน้าที่ที่ฉันจะต้องทำ แล้วก็ทำไปตามหน้าที่ ไม่ได้คิดว่าจะมีอะไร จะได้อะไรจากเรื่องนี้...เรื่องนั้นมันมาเอง ถึงเวลา_mีความของมันตามเรื่อง...เราไม่ต้องไปอยากล่วงหน้า ที่นี่คุณเรามันอยากไว้ล่วงหน้า . . .

คล้ายกับนั่งรถไฟ พอดีสถานีสามเสนก็นึกว่าเดียว ก็ถึงบางซื่อ ถึงบางซื่อ เดียวถึงตอนเมือง อยากให้หนานลิงไวๆ รถมันก็วิ่งอยู่เต็มฝีจักรแล้วล่ะ แต่เรา ก็อยา กจะให้ถึงอยุธยาไวๆ ให้ถึงภาคชี ให้ถึงลพบุรี ให้ถึงที่ที่ต้องการไป แล้วก็นั่งบ่นในรถ เป็นทุกข์ไป บ่นว่ารถชา พอดีสถานี...หยุด... ทำไมมันหยุดนานจริง? มันก็หยุด ไม่นานหรอก หยุดตามเวลาของเข้า ๒ นาทีบ้าง ๓ นาทีบ้าง ตามระยะที่เข้าตั้งไว้ แต่ใจเรามันเร็วกว่านั้น อย่างจะให้ไปถึงเร็วกว่า เรา ก็นั่งเป็นทุกข์ใจ นี่แหละเข้า เรียกว่าใจมันไม่ว่าง เพราะความอยา กมันเกิดอยู่ตลอดเวลา ก็เป็นทุกข์เรื่อยไปไม่ว่า เรื่องอะไร เรื่องนั้นเรื่องนี้ เราก็เป็นทุกข์ล่วงหน้าไว้ อย่างจะให้มันถึงวันนั้นไวๆ อยา กจะให้มันได้เรื่องนั้น ให้มันได้เรื่องนี้ เคยคิดอย่างนั้นไหม? โภมงคลคิคถึง ตัวเองว่าเราเคยมีความรู้สึกอย่างนั้นหรือไม่?

พอใจเท่าไร เสียใจก็เท่านั้น

ถ้าเรามีความรู้สึกอย่างนั้น เราก็นึกว่า เออ! แล้วมันเป็นอย่างไร? เราก็ กลุ่มใจนะชี นั่งกลุ่มใจด้วยเรื่องนั้นเรื่องนี้ ถ้าใครเข้ามา ก็จะ เอาอะไรมาให้ เขายัง...อย่างก่อนเข้ามาให้เลียอีกคำช้ำ พอบอกว่าจะมาให้วันนั้น เอ้า... นับวันเลย เดียวจะถึงวันนั้นๆ อย่างไว้ล่วงหน้า อย่างให้ขออนันต์มา พอมารถึงก็ แ昏! คือคิดใจ ได้ของนั้นมาดีใจ จัดที่จัดทางวางให้เรียบร้อย แล้วก็มองทุกวัน คิดใจกับมัน ยังคิดกับมัน ‘ของกูๆ’ อยู่ตลอดเวลา พ้อวันหนึ่งแล้วไป ขโมยมันเข้า มายกเขาไปเลียเลย พอคืนเช้าขึ้นมา “เอะ! หายไปไหน...ของนั้นมันหายไปไหน” เป็นทุกข์แล้ว เที่ยวตามคนรับใช้ ตามใครครับไคร ของนั้นใครย้ายไปไหน ไม่มีใคร ย้ายหรอก ก็ไม่มีใครย้ายลักษณะแต่ขโมยมันย้ายไปแล้ว ก็เสียใจอีก...เลียสาย เรียกว่า พอใจเท่าไร...เสียใจก็เท่านั้น

เรามีความพอใจร้อยหนึ่งก็เสียใจร้อยหนึ่ง เหมือนกับขึ้นต้นไม้ พอกันไป
 ๑๐ เมตร มันก็ลง ๑๐ เมตร ขึ้น ๒๐ กิโล ๒๐ ขึ้นไปแล้ว ไม่ลงก็ไม่ได้ เพราะเรา
 ไม่ใช่ลิงไม่ใช่ค่าง จะไปนั่งอยู่บนนั้นก็ไม่ไหว...ก็ต้องลง ขึ้นไปเท่าไรมันก็ลงท่านั้น
 คิจเท่าไก่เสียใจเท่านั้น เราจึงพูดว่า “แหม! ไอ้ลูกคนนี้นั่นรักมาก ฉันก็ต้อง
 เสียใจมากเป็นธรรมชาติ” ว่าอ่อนป่านนั้น แล้วทำไมจะต้องเสียใจเป็นธรรมชาติ มันไม่ใช่
 ธรรมชาติ เสียใจมากนั้นไม่ใช่ธรรมชาติ แต่เราไปพูดเอาคำว่า “ธรรมชาติ” แฉมท้าย
 เข้าไปซึ่งมันไม่ถูก “ความเสียใจไม่ใช่เรื่องธรรมชาติ” เรื่องธรรมชาตินั้นมันจะต้อง
 ไม่เสียใจ เพราะเรารู้จักธรรมชาติว่ามีแล้วหาไม่ได้แล้วหายไป อะไรมันก็ต้องสูญ
 ต้องตาย ต้องแตก ต้องคัม เป็นเรื่องที่เป็นอยู่อย่างนั้น เราจะไปเสียอกเสียใจ
 มันทำไม ถ้าเราคิดให้...เราไม่เสียใจ ถ้าเราไปคิดว่า “เพราะฉันรักมาก ฉันก็
 ต้องเสียใจมาก” มันก็ไม่ถูก เราไม่ควรจะรักและไม่ควรจะต้องเสียใจ มันถึงจะ
 ถูกต้อง เพราะว่าถึงเราไปรักมันก็ไม่ได้ตอบรักอะไรกับเรา

เข่นวัดสิ่งของนี่...เราไปรักมัน มันก็ไม่ได้ขอขอห่อห่มกอรักกับเรา แล้วถึง
 เวลา�ันก็เป็นไปตามเรื่องของมัน เราไม่ควรจะเสียใจ จึงจะเป็นการถูกต้อง แต่เรา
 ไม่เคยคิดอย่างนั้น เพราะใจเราคิดแต่ฝ่ายบางเข้ามา ไม่เคยคิดบอกอก คิดแต่
 จะเอ่า...จะเอ่า ไม่เคยคิดที่จะให้ คิดแต่จะมีไม่เคยคิดถึงเรื่องไม่มี มันเป็นอย่างนี้
 ทั้งๆไปเราถึงคิดอย่างนั้น มันก็เป็นทุกข์กันเรื่อยไป ไม่รู้จักจบไม่รู้จักลืม

“มี” กับ “ไม่มี”

แต่ถ้าเราคิดเลี่ยงว่า “มี” กับ “ไม่มี” มันก็อยู่ที่เดียวกันนะแหล่ะ...เราคุณ
 เข่นตรงที่ยืนพูดคืนนี้เดินมันไม่มีอะไร แต่ยกເเอกสารไว้มากว่าไม่มันก็มีขึ้นแล้ว วันหนึ่ง
 มันอาจจะไม่มีก็ได้ ถ้าเราคิดล่วงหน้าไว้อย่างนั้น พอนมีเข้ามาก็พูดกับตัวเราเอง

ได้ว่า ถูกว่าแล้ว พอดูได้ เพราะเรานึกไว้แล้ว นึกไว้แล้วว่ามันจะหาย นึกไว้แล้วว่า มันจะหาย นึกไว้แล้วว่ามันจะเป็นอย่างนั้น นึกไว้แล้วว่าจะเป็นอย่างนี้ อย่างนี้ใจ ก็เกิดปัญญาธรรคต่อสิ่งนั้นๆ ตามสภาพที่เป็นจริง ก็ไม่ค้องเป็นทุกข์อะไรมากไป

“เป็น” ควยปัญญาจักไม่มีทุกข์

ท่านเจ้าคุณพุทธทาส ท่านเจิงสอนเราว่า . . .

มีได้...แต่อย่าเป็นทุกข์

ไม่ให้เป็นทุกข์นั้นแหละเรียกว่า ‘มี’ ถูกต้อง

ถ้ามีเป็นทุกข์...ก็มีไม่ถูกต้อง

เป็นอะไรก็เป็นได้ แต่อย่า ‘เป็น’ ให้มันเป็นทุกข์

ถ้า ‘เป็น’ แล้วเป็นทุกข์มันก็ไม่ถูกต้อง

เป็นการ ‘เป็น’ ควยความไม่ความเขลา

ไม่ได้ ‘เป็น’ ควยปัญญา เราก็เป็นทุกข์

ที่นี่ ‘เป็น’ อย่าให้เป็นทุกข์

. . . เป็นอะไรอย่าให้เป็นทุกข์ . . .

เป็นพ่ออย่าให้เป็นทุกข์

เป็นแม่ก้อย่าให้เป็นทุกข์

เป็นสามีเป็นภรรยา ก้อย่าให้เป็นทุกข์

เป็นหัวหน้า เป็นผู้ชาย ก้อย่าให้เป็นทุกข์

เป็นอะไรก็ตามใจ เรายังเป็นไม่ให้เป็นทุกข์

. . . เรียกว่า . . .

เป็นอย่างมีศิลปะในการเป็น...เป็นโดยมีธรรมะ

วิธีสร้างความสุขในการทำงาน

การทำงานอะไรก็เหมือนกัน . . .

ทำอย่างให้ต้องเป็นทุกชีวิต อย่าทำให้เคื่องเนื้อร้อนใจ

แล้วไม่ต้องปนกับคนเองว่า “เห็นอยากรีบเกินๆ ใช้แค่คิดนักคนเดียวแหล่ ไม่เห็นมีใครมาช่วยลักษณ์” บ่นอยู่ๆ แต่ก็ไม่หยุดหรอกร...ทำอยู่นั่นแหล่ ทำไปก็มีความกลุ่มใจทุกชีวิตอีก อย่างนี้มันก็เป็นทุกชีวิตซี

แต่ถ้าเรา呢 กว่า “เอ! คนอื่นไม่ช่วยมันก็คิ่เหมือนกัน ฉันจะได้ทำคนเดียว มันไม่ยุ่งอะไร ฉันจะได้ทำมากๆ เพราะหน้าที่มันมี” ก็ทำไป และทำด้วยอารมณ์ สลัดชีนรื่นเริง ใจสบาย แล้วก็ไม่ต้องบ่นกับใครให้เกิดปัญหา แต่บางคนมีปกติ อย่างนั้น...ขึ้นบ่น มีอะไรมีปั่น มีงานอะไรก็ “แหม! เอกงานมาให้เราทำอีกแล้ว เราอยู่คิๆ เอกงานเข้าเรื่องมาให้ทำอีกแล้ว” นี่บ่นกันไปทุกที

ถ้าใครให้ทำอะไรก็บ่นอย่างนั้น แสดงว่าไม่ใช่ชีวะในการทำงาน ไม่ใช่คิคิว่ามันเป็นเรื่องที่เราจะต้องทำ เป็นหน้าที่ของเราที่จะต้องทำ พ่อครัวมาให้กับน้ำอีกแล้ว “เออ! หาเรื่องมาให้อีกแล้ว ออยสบายน้ำหาเรื่องมาให้เป็นทุกชีวิต อีกแล้ว” โง่ๆ ตลอดชาติ คนอย่างนี้ไม่คาดขึ้นเลย คือไม่ยอมรับในหน้าที่ที่เราจะต้องกระทำ มีความกลุ่มกลั้กอยู่ในใจตลอดเวลา ไม่ว่าจกหาความสุขในการทำงาน ไม่หาความเพลิดเพลินในการทำงาน ก็ต้องเป็นทุกชีวิตร้อยไป

เราจะเป็นทุกชีวิตทำไม? เมื่อมีงานอะไรมา “เออ! คิๆๆ เอกงานมาให้ฉัน ทำอีกแล้ว ฉันจะได้รับไปประเทศชาติ จะได้รับไปประเทศไทย จะได้รับใช้สังคม มีอะไรมาก่อนมาเดือชา ฉันยินดีจะทำ” อย่างนี้มันก็สบายนะซี เราก็สบาย คนเราไม่ให้ก็สบาย เพราะเห็นคนทำสบายน้ำใจเราก็สบายใจ

ถ้าเราไปเห็นคนกลุ่มใจนี่เรารู้สึกอย่างไร? เช่น ไปเห็นใครลักษณ์นั่งกลุ่มใจ เราก็รู้สึกกลุ่มไปด้วยเหมือนกัน ถ้าเราไม่มีปัญญา แต่ถ้ามีปัญญา ก็ “เออ!

มันกลุ่มทำไม่ กลุ่มเรื่องอะไร ทำไมจึงเกิดมากลุ่มใจ ทำไมจึงเกิดมาเป็นทุกข์?”
ปัญญาเกิดมาสอบสวนเรื่องราวหลายเรื่องหลายประการ จิตเราไม่ต้องเป็นทุกข์
 เพราะว่าเราทำการสอบสวนสืบสวนเรื่องนั้นอยู่ แต่ถ้าไม่ว่าจักสอบสวนสืบสวน
 มันก็นั่งเป็นทุกข์ กลับมาบ้านแล้ว “แหน! เป็นทุกข์แทนแม่นนั้น” “เป็นทุกข์แทน
 พ่อคนนั้นเหลือเกิน” เอ้อ! ทำไมมันเกิดมาเป็นทุกข์อย่างนั้น?”

ว่าง...แล้ว...สบาย

เวลาเกิดมาแรกนั้นไม่ได้เป็นทุกข์หรอก เพราะเด็กๆนั้นเป็นทุกข์กับใคร
 เขาไม่เป็น แต่ว่าพอโตขึ้นแล้วมันเข้าอะไรมากเสื่อมเสื่อมกระบุกกระจาก แล้วก็แบก
 กันไม่หัวคอกไม่หัวใจ มันก็นั่งกลุ่มใจ นั่งมอง “อี้ย! ยกไม่ไหว” ยกไม่ไหว แล้วทำไม
 ไม่ยกทิ้งเสียบ้าง..._granamajjhama... ใจรักนั้นจะໄค่าว่าง ว่างแล้วก็จะໄคีไปต่อไป...นี่มันก็สบาย

พระพุทธเจ้าท่านจึงตรัสสอนว่า...

คูกรภิกขุ! เชอจวิคเรือนี้ เรือที่เชอวิคแล้วมันก็จะเบา
 ทำลายราชะ โทสะ โมะ โนใจของเชอเสีย
 เชอก็จะถึงจุดหมาย คือนิพพาน
 ใจสงบ...ว่างจากสิ่งทั้งหลายทั้งปวง

ท่านเตือนให้วิคเรือ คือร่างกายเรานี่สภาพชีวิตเหมือนกับเรือลำน้อยๆ
 เป็นเรือลำน้อยที่เราพยายามไปไหนก็ตามใจ พยายไปไหน พยายไปไหนก็คือ
 ใจ’ เราแน่นเอง ใจเราเป็นเจ้าของเรือ ไปยังดีใจไว้แล้วก็พายเรือไป พยายไป
 ก็เอาของใส่ลงไป ไปถึงโน่น...เอากำลังไป เกาะอะไรใส่ลงไปๆเพียบเลย เหลืออยู่
 เพียง ๒ นิ้ว เรื่องมันจะล่มแล้ว ถ้าคลื่นใหญ่มาบันก์ล่มไปเท่านั้นเอง แต่ว่า
 ไม่เอาของทิ้ง...เสียหาย

ไอันน์ก์เลียคาย ไอันน์ก์เลียคาย ไอ์โน่นก์เลียคาย เลียคายไปหมด ยังถือ
เอาหั้งหมด ไม่นึกว่าไอันไม่สำคัญ...ข้างทิ้งไปเลียบ้าง ไอันน์ก์ไม่สำคัญ...ข้างทิ้งไป
เลียบ้างให้เรื่อมันเบา พอยาแแล้วมันก็ไปเร็วขึ้น ออกกำลังนิดหน่อยก็ไปจิวเพรา
เรื่อมันเบาๆ แต่ถ้าเรื่อมันหนักเพราเราใส่อะไวลงไปเบอะเบะ...มันก็ไปไม่ไหว
ก้มหนักเรือเลียชา...ไปไม่ไหว

ในชีวิตเรา้มีแต่เขากองมาใส่เรือ คิดถูกชิ...สร้างบ้านใหม่ๆไม่มีอะไรค่อยมี
มากขึ้นๆ ของนั้นของนี่เขามาใส่ลงตามากขึ้น กูฎิอาตามากก็เหมือนกัน...นี่บ้ายมาอยู่
หลังใหม่นั้นไม่มีอะไรรอที่แรกนั่น นี่เขาต้องมาวางแผนเข้า เดียวเขากำลังวางแผนเข้า
ไอันนินิกไอันน์หน่อย...เขามาวาง เอี๊ะ! ซักจะมากขึ้นอีกแล้ว พยายามไม่เขามาได้
บอกว่า “เข้าไปไว้นะ พาไปไว้ท่อน อย่าเขามาใส่เดียวมันจะมากขึ้นเรื่อย แล้วมัน
ก็จะรอกอีกรุ่งรังไป” ก็ไม่มีอะไร พอดีหนังสือมาเล่นหนึ่ง เขายานั้นอ่าน...วางไว้
เขามาอีกเล่น นั่งอ่านแล้ววางไว้ เอี๊ะ! ค่อยหลายเล่นขึ้นอีกแล้ว บนโต๊ะก็เดียวเข้า
ไอันน์มาวางไว้...ค่อยยกขึ้นไปอีกแล้ว หนังสือบ้าง จดหมายบ้าง อะไรต่ออะไรมา
วางกองเต็ม หลายๆวันก็ละทิ้งนี่...เข้าไปเผา กลางคืนเผาเลย

เข้าไปเผาแล้วก็ค่อยมากขึ้นอีกแหละ จดหมายมาจากทันทีนี่ อ่านแล้ว
วางไว้ๆ ตอบไปบ้าง ไม่ตอบบ้าง บางฉบับก็ไม่ต้องตอบ เพราพูดเรื่องไม่เป็น^๑
สาระอะไร บางคนไม่มีอะไรรอเก็บนำมา “ได้ฟังธรรม...ขออภัยขอปีใจ” แล้วก็
ไม่มีอะไร มีลงท้าย “ด้วยความเคราะห์” เท่านั้นเอง เขียนให้เปลืองสถาบันเปล่าๆ
ไม่มีอะไรรอ...ชุมเท่านั้นเอง บอกว่าเทคโนโลยี นิยมในใจว่า เอ...ไม่ชั่นนั้นก็เทคโนโลยี
อยู่อย่างนี้แหละ “ไม่ต้องชุมมาก็ได้” เราจะตอบก็ไม่รู้จะตอบว่าอย่างไร ก็เลย
ไม่ต้องตอบ เพราไม่มีเรื่องอะไรจะตอบ แต่บางฉบับก็ “ได้ฟังเทคโนโลยีแล้วขอปีใจ
อย่างจะได้เทป” ก็ไม่ส่งอะไรมาให้ ส่งไปฟรีๆ ก็ต้องให้เหมือนกัน บอกท่านมา
เฉยนว่า “เอ้า! ส่งไปให้ฟรีสักมวนหนึ่งซิ เขากากได้” ก็ส่งไปให้เข้า เขาก็ได้
เข้าไปเปิดฟังกัน

บางคนก็ขอหนังสือ หนังสือมีก็ส่งไปให้เข้าสักเล่มหนึ่ง ส่องเล่มสามเล่มก็ได้ บางคนขอมาไว้กว่านั้น ขอผ้าไตรจีวร...ไม่ขอหน้อนะ ขอ ๒๐ ตกร แทน! ขอมา กก เกินไปเจ้านี้ ก็เลยเฉยๆ เพราะว่าคั่ง ๒๐ จะเอาที่ไหนให้ มากๆอย่างนั้นก็ไม่มี จะให้ ขอมา กก เลยไม่ต้องตอบ...ขอมา กก เกินไป ถ้าขอหน้อยก็ต้องตอบไป มัน กก กองๆอยู่ นานๆกรอทิ้งไป โภมก็เหมือนกัน..บ้านนี่...เอ้าอินน์มาวางไว้ตรงนั้น ไอ้นั่นวางตรงนี้จนรกรไปหมด ไม่มีที่จะเดิน...บางทีของเต็มไปหมด

เคลียไปที่จังหวัดหนึ่ง ท่านเจ้าคุณจะจังหวัด บันกุฎิท่านเต็มไปหมดเลย ห่อ อะไรๆ ห่อคัวยกระดายปูนชีเมนต์...ห่อๆไว้ ก็ถามว่า “ห่ออะไรมีครับมากมาย?” ท่านบอก “โอ้ย! ไม่รู้อะไรมีต่ออะไร มันก็กองๆอยู่อย่างนั้นแหล่ะ” “แล้วใต้เห้า นอนตรงไหนล่ะครับ” มีซ่องวางແคน...นอนอยู่ในกองของขอนั้นแหล่ะ ตัวท่านก็เด็ก นอนอยู่นั้นแหล่ะ ก็ไม่ใช่ว่าสนใจอะไรแต่เป็นคนชอบเก็บ วางไวๆ ใจจะเอาไปท่าน ก็ไม่ได้ว่าอะไร ใครขึ้นมาถึงแก้ห่อๆ “อ้ายนี่ผมชอบใจ...ขอหน่อย” ท่านก็บึ้ม ไม่ว่าอะไร แต่ว่าก็กองๆไว้อย่างนั้นแหล่ะจะเต็มไปหมดเต็มกุฎิ ไม่มีที่จะเดินแล้ว ทีหลังเข้าสร้างกุฎิให้ใหม่ ให้ไปอยู่หลังใหม่ อยู่หลังใหม่ ไอ้ของหลังเก่ามันก็ตามไป อีกแหล่ะ ไปอยู่หลังใหม่ก็เต็มไปอีก

เหมือนองค์หนึ่งเป็นสมเด็จฯ อยู่กุฎิเก่ามีขาดยา ยาอะไรก็ไม่รู้...กองเป็น เนื้อทั้ง ๑ ตารางเมตร ขาดกองอยู่ เข้าสร้างกุฎิใหม่ตึก ๓ ชั้น ย้ายท่านให้มา อยู่ที่นั้น อาทมาไปกับอกว่า “อ้าว! นี่ขาดเก่าเขามาอีกแล้ว เขายากองทรงนี้อีก” เลยไปพบพระที่เป็นเลขฯ บอกว่า “เจ้าคุณเวลาบ่ายจากุฎิเก่านี้ ทำไม่ไม่เป็นทิ้ง เสียบ้างล่ะ พากขาดเหล่านี้” “ไม่ได้...โยนไม่ได้ ท่านติดตามคูแลอยู่” มาถึง... ตาม “เอ้า! ขาดนั้นหายไปไหนแล้ว” ยานั้นมันเสื่อมคุณภาพแล้ว มันเกินเวลาแล้ว แต่ก็ยังกองอยู่ ถ้าเขามาจัดเข้าเป็นรูปประทัยได้ นี่ภาคตะวันออก นี่ภาค ตะวันตก ภาคอีสาน ทิศเหนือ ทิศใต้ จัดเป็นแหลม จัดเป็นทะเล ภูเขา...จัดได้ กองอยู่นั้นเต็มไปหมด

แล้วก็มีกองหนังลือ องค์นั้นชอบหนังลือ...กองข้างตัวเต็มไปหมด มีช่องอยู่นิดเดียวที่นั่งอยู่ นั่งอยู่กับกองหนังลือ เล่นนั่นเล่นนี้เขามากองๆ อ่านบังไม่อ่านบังเต็มไปหมด ขี้ผุ่นก็มาก แล้วท่านก็ไอแค็ก ๆ ก็ทำไม่มันจะไม่ไอ...ก็ขี้ผุ่นมันมีเบอะແยะนี่ หนังลือกองอยู่มากมาย บอกพระว่า “ทำไม่ไม่ช่วยรื้อ” ท่านบอกว่า “ไม่ได้ ต้องไว้อ่าย่นั้น” ต้องกองไว้อ่าย่นั้น ลำบาก...กองอยู่

แต่อีกวัดหนึ่งแปลกกว่า ภูมิหลังใหม่ท่านทำกรงกวังสัก ๓ ตารางเมตร แล้วก็ท่านเข้าไปอยู่ในกรง นอกกรงให้มาอยู่ หมาเดินอยู่รอบกรง อาตามาไปเยี่ยมท่าน ใบปิงพอชื่นบนภูมิ “เอี๊ะ! หมาหงนน เจ้าคุณอยู่ไหนล่ะ?” เขานอก “โน่น...นอนอยู่ในกรงโน่น” โคนขังกรง ตามว่า “ใต้เท้า ทำไม่มากอยู่ในกรงครับ?” “ไม่ได้...ต้องมีกรงไว้ อ้ายพวงนั้นมั่นราบกวนถ้าไม่อยู่ในกรง” เลยก็ทำกรงขังตัวเอง แต่ไม่มีลูกกรงข้างบน มีแต่ค้านข้าง ๔ ค้าน สูงสักเมตรหนึ่ง หมาปืนไม่ได้แล้ว ท่านเข้าไปนอนอยู่ในกรงนั้นแหล่...ข้างนอกหมาเต็มไปหมด ใครจะไปให้ท่านก็ไม่รู้ที่จะนั่งไว้ ชนหมาอะไรต่ออะไร บางที...ขออภัยนะ...มูลหมาก็มีท่านก็อยู่ได้ ท่านสบายน สนายกับลึงเหล่านั้น ใจท่านเป็นอย่างนั้น นี่คุณเรามันอย่างนั้นแหล่...มีอะไรชอบละสมไว้

มีองค์หนึ่ง...เวลาลีนบุญทำพินัยกรรมยกทรัพย์สมบัติให้บำรุงโรงเรียนอะไรต่ออะไร มีเงินก้อนหนึ่งบอกไว้ว่านี่เอาไว้เป็นค่าอาหารหมา ใครเป็นสมการ ก็ต้องเอาเงินนี้จ่ายค่าอาหารหมาค่วย พินัยกรรม...ทำให้หมาค่วย เพราะท่านมีหมาหลายตัว องค์ที่มาเป็นสมการที่หลังก็ต้องเลี้ยงหมาไปด้วย เพราะพินัยกรรมมันบังเอิ้ว มีลักษณะให้เลี้ยงหมาไว้ด้วย นี่เรียกว่าคนชอบละสม..ก็อาจมาเก็บไว้เป็นนิสัย

คนเรามันชอบละสมมากมาย ในกระเพาของโภมที่หัวหนักๆอยู่นี่ ลองเหอออกมากูชิ ของไม่จำเป็นก็เบอะແยะนะ ได้ไว้ๆ...ได้ลงไว้ ไอ้นี่มาก็ได้ลงไว้ ไอ้นั้นมาก็ได้ จนหัวหนัก...หัวหนัก ความจริงของที่ไม่จำเป็นก็มีแต่ก็ได้ไว้อ่าย่นั้นแหล่

ถ้าใครเขากองในจะเป่าออก...โกรธเท่านั้นเอง “เขาของกูไปไหน?” ต้องเอาไว้เก่าแก่...ของเก่า บางทีขาดหายติดตู้เก่าๆ ไม่มี yantra และวัสดุบั้งอุตส่าห์ให้ไว้ โยนทิ้งก็ไม่ได้ ใส่ไว้อ่างน้ำแหลก หัวมันเรือยไป เอี๊ะ! ทำมันหนักชื่นๆ ก็คงมันเบอะนะน้ำโยนทิ้งเสียบ้างมันก็เบา...เป็นอย่างนั้น

อย่าเพิ่มภาระให้แก่ชีวิต โดยนำจิตไปติดสิ่งต่างๆ

ความยึดถือในจิตใจเรามันมีเก็บกองไว้ แต่บางทีมันก็เป็นประโยชน์นั่น หลวงตาแก่ๆ นี่ เชือกแค่คีบก็เก็บไว้ ไม่แค่คีบแค่ศอก เก็บเอาไว้ทั้งน้ำแหลก วางเรียบร้อย...กองเต็มไปหมด เวลาเราต้องการไม่ลื้นๆ...ไปเอาได้ ต้องการเชือกมัดของ...ไปเอาได้ ต้องการลวดก็ไปเอาได้...มีทั้งน้ำแหลก มันก็ได้ประโยชน์เหมือนกัน ที่ท่านเก็บไว้ มันเป็นประโยชน์ คนอื่นเอาไปใช้ได้ คนอื่นไม่รู้จักเก็บไม่มีจะใช้ แต่ว่าท่านเก็บท่านจัดไว้เรียบร้อย เรียกว่า เป็นคนมีนิสัยชอบเก็บ

ก็เหมือนกับนักบวช ๒ คน คนหนึ่งเคยเป็นหนาวยความ คนหนึ่งก็เป็นพ่อค้า นาบาลหั้งคู่ ที่นิคนที่เป็นพ่อค้าไปในเมืองก็ได้เกลือมา เอาเกลือมาเก็บไว้เก็บเกลือไว้ องค์ที่เป็นหนาวยความมาเห็นก็พูดว่า “เอ! ท่านนี่ ทำไมเก็บอย่างนี้ เก็บเกลือเก็บอะไร” องค์ที่เก็บเกลือตอบกว่า “ไอ้เราเนี่ยมันเป็นหนาวยความมาก่อนเห็นอะไรแล้วจะว่าความเลี้ยงเรือยเชียว” เรียกว่าเห็นอะไรไปว่าเขารือย มันเป็นอย่างนั้น คือว่ามันเคยกับลิ่งอย่างนั้น

อันนี้เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ชีวิตของเราเอง วันละเล็กวันละน้อย ค่อยเพิ่มขึ้นๆ ที่นี่ถ้าพยายามว่า “เขาเตอะซึ่งมันไอลั่น มันมีก็มีไปwangไวๆ” สำคัญที่ว่าจิตนี่...อย่าไปติดสิ่งนั้น ทำใจอย่าให้ไปติดสิ่งนั้น อย่าไปเสียคายสิ่งนั้น อย่าไปถือสิ่งนั้นเป็นของจันชื่นมา วางไว้เพื่อจำเป็น ใจจะเอาไปใช้

ก็เข้าไปเดื่อ...ไม่ว่าอะไร ทำใจให้มันสบาย อย่าไปยึดไปคิดมัน ถ้ามองไปไม่เห็นให้นึกว่ามันไม่มีก็แล้วกัน ถ้าเรานึกว่ามี...มันก็หายได้ เวลาหายก็นึกว่า เอ...หายไปไหน แต่ถ้านึกว่ามันไม่มีอยู่ตรงนั้น “ไม่มี” กับ “มี” มันอยู่ตรงนั้น จ้ายนี่มีแล้วมันก็จะไม่มี พอนมีเมื่อกันนี้ก็กว่า “เออ...ตีแล้ว” เตือนไปหน่อยมันก็ตีเหมือนกัน เราถูกสบายนิจเพาะเราไม่เข้าไปยึดไปคิดอยู่ในสิ่งนั้น

ไม่ยึดถือนั้นและคือปฏิบัติธรรม

การประกอบการงานทุกอย่าง ถ้าจะทำให้เป็นสุขมันก็ต้องนี้แหละ คือว่าอย่าไปยึดถือในเรื่องที่เราจะมีเราจะได้อะไร ได้เท่าไหร่ก็เท่านั้น นึกในใจว่า “เออ! มันก็เท่านี้แหละ” ถ้าไม่ได้ “มันก็อย่างนั้นแหละ” นึกไว้รอปางนั้น ใจไม่ต้องเป็นทุกข์ ไม่ต้องเป็นโรคประสาทเพาะเรื่อง ‘มี’ เพาะเรื่อง ‘ไม่มี’ เรื่อง ‘ได้’ เรื่อง ‘ไม่ได้’ อันจะเป็นปัญหาแก่ชีวิตของเรา

ทำงานอะไร...ถ้าใจเราไม่ยึดถือ ก็เรียกว่า...

เราทำงานเป็นการปฏิบัติธรรม

เราไม่อะไรแล้วก็ไม่ยึดถือในสิ่งนั้น ก็เรียกว่ามีโภคธรรมะ

เป็นอะไร...ไม่ยึดถือในความเป็นนั้น ก็เรียกว่าเป็นโภคธรรมะ เป็นโภคธรรมะแล้ว...มันก็สบาย

เพราะฉะนั้นให้ยอมเข้าไปใช้ว่า มีอะไรก็ได้แต่ว่าอย่าไปยึดถือ ถ้ามันหายไปก็อย่าไปเสียใจ มันแตกไปก็อย่าไปเสียใจ มันหายไปก็ไม่ต้องไปเสียใจ แต่ว่าเราไม่ค่อยได้เตรียมตัวไว้ก่อน มันต้องเตรียมไว้ล่วงหน้า เตรียมไว้ແຕ้เนินๆ พอก็เป็นปัญหาขึ้นมาก็ปลงได้วางได้ ไม่ต้องนั่งเป็นทุกๆ กลุ่มอกกลุ่มใจกับเรื่องนั้นๆ

ปกติกนเรามไม่ได้เตรียมไว้ เพราะว่าไม่ค่อยจะเข้าวัดเข้าวัว เวลาสบายนมีเงินมีทอง มีอะไรพร้อม...ไม่ค่อยเข้าวัดเข้าวัว แต่พอ มีปัญหาจึงจะเข้าเรียกว่า “วัวหายล้อมคอก” กันทั้งนั้นแหล่ะ แท้ก็ยังคือปั้นให้ล้อมไว้บ้าง ยังมีการล้อมคอกไว้บ้าง...ยังคืออยู่ ถ้าไม่ได้ล้อมเลี้ยงกันนั่งกลุ้มใจอยู่ที่บ้าน นั่งกลุ้มเป็นทุขอยู่อย่างนั้น นี่ทางานปลดทุกข์โดยเอกสารจะมีไปใช้เป็นหลักในชีวิตประจำวัน แต่ถ้าเราได้เข้าหาธรรมะเลี้ยงตัวเนินๆ มีอะไรเกิดขึ้นก็ไม่ต้องเครียด ก็ไม่ต้องเลียจิในสิ่งนั้นๆ เพราะเรารู้กฎของธรรมชาติว่าอะไรมันเป็นอะไร จิตใจเราจะจะสบายนไม่เกิดเป็นปัญหาอะไรมากขึ้น

ความเป็นสุขโดยธรรมชาติ

ขอฝากไว้ให้ญาติโยมได้ลองเอาไปคิด
ทำอะไรก็ต้องทำด้วยจิตที่ไม่เข้าไปยึดถือ
มีอะไรก็อย่ามีด้วยความยึดถือ
เป็นอะไรก็อย่าเป็นด้วยความยึดถือในสิ่งนั้นๆ
ให้รู้ทันรู้เท่า ว่ามันไม่เที่ยง มันเป็นทุกข์อยู่โดยสภาพ
แล้วมันไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ถาวร
ไม่มีอะไรที่จะเข้าไปยึดไปถือว่า เป็นตัวฉัน เป็นของฉัน
จิตใจเราจะจะสบายน้อมันสงบนั่นเอง
สงบแล้ว . . . มันก็เป็นสุขโดยธรรมชาติ
เป็นสุขแท้จริงที่เกิดขึ้นในใจของเรา เพราะมีปัญญารู้ทันรู้เท่า
. . . คังที่ได้กล่าวมาก็สมควรแก่เวลา ขออยู่ไว้แต่เพียงเท่านี้ . . .

งานสร้างคุณค่าให้ชีวิต

บุคคลตั้งตัวให้ได้ เหมือนก่อไฟจากกองน้อย

ว่ากันโดยความจริงแล้ว...

คนเราคนนั้นมีความสุขเป็นของเดิม เป็นทุนอยู่แล้ว

... คือเป็นทุนอยู่ก่อน ...

แต่ว่าสิ่งนั้นไม่ปรากฏออกมา เพราะเราไปรับเอาสิ่งอื่นเข้ามาปิดบังมันไว้หมด
สิ่งที่เรารับเข้ามาปิดบังไว้นั้นก็คือ ... สิ่งที่เป็นเรื่องภายนอก ...

สิ่งที่เป็นเรื่องภายนอกนั้นเราเรียกว่าอารมณ์

อารมณ์มีประเทตต่างๆที่ให้เข้ามาทางประคุชของร่างกาย

ประคุชของร่างกายก็คือ ประคุคล...หู...จมูก...ลิ้น...กาย

ใจ...เป็นผู้รับรู้ในสิ่งนั้น เพราะว่างกายเรานี้มีใจเป็นประธาน เป็นต้นเรื่อง
อะไรก็เกิดขึ้นมาจากใจของเราเองกันทั้งนั้น

ความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นแหล่ะ ...

เป็นเรื่องที่ทำให้เรารู้ว่า เรายังอยู่ ... เรายังมีชีวิตอยู่

พระพرحمังคลาจารย์(หลวงพ่อปัญญาบันทกิจ)

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการส่งบ ตั้งอย่างใจฟังคัวยศ เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสัมควรแก่เวลา

ความเปลี่ยนแปลงนั้นและคือ “ชีวิต”

วันนี้เป็นวันอาทิตย์ที่ ๓ ของเดือนกรกฎาคม วันเวลาได้ผ่านมาโดยลำดับจนกระทั่งวันนี้เราก็ยังเรียกันว่าใหม่อยู่ คือใหม่มา ๓ อาทิตย์แล้ว มันเก่าไป ๓ อาทิตย์แล้วเหมือนกัน เรื่องใหม่กับเก่ามี เมื่ออยู่ที่จุดหนึ่งเราเรียกว่าใหม่ พอดีนั่นไปก็เรียกว่าเก่า เพราะฉะนั้นทุกเวลาที่มันมีใหม่มีเก่าอยู่ตลอดเวลา

ใหม่แล้วก็เก่า ช้าขณะที่ตั้งอยู่ในปัจจุบันนั้น...มันเพียงนิคเดียวเท่านั้นเอง ไม่ได้นานอะไร

ชีวิตเราได้ผ่านกันมาโดยลำดับ จนกระทั่งถึงบัดนี้

...แล้วมันก็ผ่านไปอีกเหมือนกัน

เพราะชีวิตเรานี้ผ่านไปทุกวินาที

ชีวิตคือความเปลี่ยนแปลง

ความเปลี่ยนแปลงคือชีวิต

ถ้าชีวิตไม่เปลี่ยนแปลงมันก็แทรกดับ

แต่ถ้ายังเปลี่ยนแปลงอยู่ก็เรียกว่า...ยังมีชีวิตตลอดไป

ความมีชีวิตจะอยู่ที่ความเปลี่ยนแปลงของชีวิต

. . . เปลี่ยนแปลงไปตามเวลาที่ที่ผ่านไป

ชีวิตของเราก็ผ่านล่วงเลยไปกับเวลาเช่นเดียวกัน

ค่าของชีวิตอยู่ที่การทำงาน

เมื่อเป็นเช่นนี้ เราถ้าคิดเป็นเครื่องเตือนใจไว้เสมอว่า เวลาล่วงไปๆ บัดนี้เราทำอะไรอยู่ อันนี้เป็นคำที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสอนให้เราหัน注意力ได้ พิจารณา เพื่อจะได้ปรับปรุงชีวิตให้มีค่าให้มีราคา ให้ก้าวหน้าไปในทางที่ดูดีที่ชอบ ต่อไป เพราะความมีค่าของชีวิต...อยู่ที่การกระทำการให้มีราคา

การกระทำการให้มีราคา ก็คือการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันนั้นเอง

การปฏิบัติงานทำให้ชีวิตมีค่า

การไม่ทำงานทำให้ชีวิตของเรารักค่า

เราอย่าอยู่อย่างคนไร้ค่า แต่ต้องอยู่อย่างคนมีค่า

งานกับชีวิตเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้

คนมีค่าก็คือคนที่ทำงาน คนไร้ค่าก็คือคนที่ไม่ทำงาน งานกับชีวิต เป็นของคู่กัน...แยกออกจากกันไม่ได้ เมื่อเราแยกงานออกจากชีวิตเมื่อโคนัน ชีวิตก็หมดค่าไปในทันที เวลาใดเราไม่ทำงานชีวิตก็ไม่มีประโยชน์ เวลาใดที่เรา ทำงานชีวิตมีประโยชน์มีคุณมีค่า พระพุทธเจ้าจึงสอนให้เรารู้จักทำชีวิตให้เป็น ประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงาน โดยที่พระองค์ทรงทักเตือนให้เราหัน注意力ไปคิด อยู่เสมอว่า เวลาล่วงไปๆ...บัดนี้เราทำอะไรกันอยู่

อันนี้แหล่ะคือคำสอนที่มีประโยชน์แก่ชีวิตของเรามาก คือสอนให้เรารู้ว่า เวลาที่ล่วงเลยไปนั้นมันไม่ได้ล่วงไปแต่เวลาเฉยๆ แต่ยังทำชีวิตของเราให้เปลี่ยนแปลงด้วย คือเปลี่ยนขึ้นแล้วก็เปลี่ยนลง เด็กนั้นคือเปลี่ยนขึ้น คือ เจริญขึ้น เรียกว่าแก่ขึ้น แล้วต่อไปก็มีการแก่ลง พากเราที่นั่งฟังธรรมกันอยู่ที่ใน ศาลานี้ล้วนแต่เป็นคนแก่ลงแล้วทั้งนั้น ไม่มีใครแก่ขึ้นอีกต่อไป ไม่มีความเจริญ ของงาน แต่ว่ามีความเสื่อมลงไปทุกวันทุกเวลา

ความเสื่อมเป็นธรรมชาติของทุกสิ่ง

ความเสื่อมนั้นเป็นธรรมชาติของสรรพสิ่งทั้งหลายที่เป็นอยู่ในโลกนี้ เราจึงควรจะนึกถึงความเสื่อม นึกถึงความเปลี่ยนแปลงไปของลักษณะ ร่างกาย แล้วทำร่างกายของเราให้เป็นประโยชน์ด้วยการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ที่เราได้รับมอบหมาย หรือเป็นงานของเราเอง เราต้องทำให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ให้เต็มความสามารถที่เราจะทำได้ อย่าอยู่นิ่งอยู่เฉย แต่ว่าอยู่ด้วยการ ทำงาน อยู่ด้วยการปฏิบัติหน้าที่

งานประจำตามธรรมชาติคืองานของความเป็นคน

หน้าที่ที่เราจะต้องทำนั้นมีอยู่ด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีครัวไม่มีหน้าที่ หรือไม่มีครัวที่เรียกว่าเป็นคนไม่มีงาน

งานประจำตามธรรมชาติ คือ งานของความเป็นคน งานของความเป็นคนนี้เรียกว่าเป็นงานประจำตัว ทุกคนมีความเป็นคน ก็ต้องทำงานเพื่อให้ความเป็นคนสมบูรณ์ขึ้น การทำงานให้เป็นคนสมบูรณ์นั้นก็เรียกว่าเราได้ทำงานอยู่แล้ว

ผู้รักหน้าที่คือผู้รักธรรมะ

คนเรามีหน้าที่อย่างอื่นออกไปอีก เช่น มีหน้าที่เป็นพ่อเป็นแม่ เป็นสามี เป็นภราดา เป็นนั้น เป็นนี้ หน้าที่ที่เราได้รับมอบหมาย ความเป็นอะไรไปตามหน้าที่นั้น ก็เป็นงานของชีวิตของเราอีกเหมือนกัน เพราะฉะนั้นเราจึงต้องประกอบการงานที่เราได้เป็นอยู่ให้สมบูรณ์เรียบร้อย

เป็นพ่อให้สมบูรณ์   เป็นแม่ให้สมบูรณ์

เป็นสามีให้สมบูรณ์   เป็นภราดาให้สมบูรณ์

เป็นครูให้สมบูรณ์   เป็นอาจารย์ให้สมบูรณ์

เป็นข้าราชการ ทหาร ตำรวจให้สมบูรณ์

ทุกคนมีหน้าที่ที่จะต้องทำให้มีความสมบูรณ์ในกิจกรรมนั้นๆ

ถ้าเราได้ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์เรียบร้อย

ก็เรียกว่า “เราเป็นผู้รักหน้าที่”

รักหน้าที่ก็คือ . . . รักธรรมะ

พระ . . . ธรรมะ . . . ก็คือ . . . หน้าที่

ธรรมะคือหน้าที่

เมื่อเราปฏิบัติหน้าที่สมบูรณ์ ก็เรียกว่า เราได้ทำหน้าที่ของเราเรียบร้อยตามหลักธรรมะ ธรรมะก็คือหน้าที่ หน้าที่ก็คือธรรมะของเราทุกคน ตัวธรรมะเปล่งว่าหน้าที่ได้อย่างหนึ่ง ยังแปลอย่างอื่นได้อีกด้วย แต่ว่าที่สำคัญก็หมายถึงหน้าที่อันเราจะต้องปฏิบัติ

ทุกคนมีหน้าที่จะต้องกระทำ ให้สำนึกรสึกหาน้ำที่เวลา ค่อยๆ ตาม เองว่าตนคือใคร? ฉันมีหน้าที่อะไร? ฉันควรทำสิ่งใดในขณะนี้... ในวินาทีนี้ ในชั่วโมงนี้.. ในวันนี้... ในชีวิทนี้? ให้เราคิดตามคนเองไว้เสียๆ และ เมื่อรู้ว่าตัวเอง บกพร่องในหน้าที่ก็พึงทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ขึ้น อย่าปล่อยให้ตนบกพร่องอยู่ในหน้าที่ ตลอดไป จงเตรียมตัวเตรียมใจเพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ ให้เรียบร้อย ตาม สมควรแก้ไข

ผู้ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ซึ่งอ้วรเป็นผู้ปฏิบัติธรรม

ผู้ได้ทำหน้าที่ได้สมบูรณ์เรียบร้อย ผู้นั้นได้ซึ่งอ้วรเป็นปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่าง ไม่บกพร่อง เป็นผู้ปฏิบัติ เป็นผู้ปฏิบัติชอบ เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติเป็น ธรรมะ เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อออกไปจากความทุกข์ เมื่อเราทำได้ก็เรียกว่าเรามี ประสบชัยอยู่ในใจของเราแล้ว ประสบชัยนี้คือตัวปฏิบัตินั้นเอง พระธรรมก็คือ แนวทางปฏิบัติ พระพุทธนั้นคือความบริสุทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

เรานับถือพระพุทธศาสนาเราถือว่าพุทธคือผู้ ผู้คน ผู้มีความเป็นบาน เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลส ธรรมะคือแผนที่หรือแนวทางที่จะชี้ให้เราเดินไปสู่ การปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์โดยประการทั้งปวง

การลงมือปฏิบัติให้คิด ให้ตรง ให้เป็นธรรม ให้เป็นไปเพื่อออกจากความทุกข์ ก็เรียกว่า เรายังได้ปฏิบัติถูกต้องตามหลักการที่พระผู้มีพระภาคให้ทรงบัญญัติ ทรงแต่งตั้งไว้ ถ้าเราได้กระทำอยู่ในรูปคังกล่าว เราจะจะพ้นจากปัญหาคือความทุกข์ ความເຄືອຂ້ອນໃນชีວิตประจำวัน เราจะเป็นคนที่ไม่มีความทุกข์ แต่จะมีความสุข ความเจริญตลอดไป อันนี้เป็นเรื่องที่เราควรนึกคิดในชีวิตประจำวัน

อันการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์นั้นก็คือการปฏิบัติธรรมคังที่กล่าวมา เราจึงต้องนำธรรมมาใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ที่เคยพูดให้ฟังบ่อยๆว่า ...จะปฏิบัติธรรม...

“จะปฏิบัติธรรม” นั้นก็หมายความว่า ให้ปฏิบัติหน้าที่ หรือให้ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์ ให้เรียบร้อยนั่นเอง

ท่านหั้งหularyาวว่าให้พิจารณาว่า ท่านทำหน้าที่ของท่านได้เรียบร้อยคิ หรือเปล่า? ท่านมีหน้าที่อะไร...ท่านทำหน้าที่นั้นให้สมบูรณ์ให้เรียบร้อยหรือเปล่า? ถ้าท่านทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์ ก็แปลว่าท่านขาดธรรมะ ท่านไม่ได้เดินตามเส้นทางที่พระพุทธเจ้าชี้ไว้ให้ท่านเดิน ท่านก็จะมีแต่ปัญหาคือมีความทุกข์มีความເຄືອຂ້ອນเกิดขึ้นในชีวิตคawayประการต่างๆ แต่ถ้าเมื่อใดท่านทำหน้าที่ของท่านได้สมบูรณ์ เรียบร้อย ท่านก็จะไม่เป็นทุกข์ต่อไป ไม่ต้องมีปัญหาสำหรับชีวิตอีกต่อไป เพราะว่า หน้าที่มันช่วยแก้ปัญหาอยู่ในตัวแล้ว

ผู้ที่ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่ก็ได้ชี้อว่า แก้ปัญหาของตัวอยู่ตลอดเวลาที่แต่ผู้ละเลยต่อหน้าที่ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์เรียบร้อย ผู้นั้นได้ชี้อว่าสร้างปัญหาให้แก่ตนเอง เมื่อเราสร้างปัญหาให้แก่ตัวเราเอง เราต้องแก้ปัญหาคaway ตัวของเราเอง...อย่าไปแก้ที่อื่น อย่าไปทำพิธีร่องแบบคนปัญญาอ่อน จะไม่ช่วยให้เราพ้นจากความทุกข์ความເຄືອຂ້ອນทางค้านจิตใจ แต่ถ้าเราแก้ปัญหาคaway วิธีการที่ถูกต้อง เรายังสามารถช่วยคนให้พ้นจากความทุกข์ความເຄືອຂ້ອນในชีวิตประจำวันได้

ลงทะเบียนต่อการปฏิบัติธรรมจะจากปัญหาให้เกิดขึ้น

เพร ฯ น น น ...

การสร้างปัญหา...ก็คือการลงทะเบียนต่อการปฏิบัติธรรม

การไม่สร้างปัญหา...ก็คือความสนใจในการปฏิบัติธรรม

เมื่อเราสนใจในการปฏิบัติธรรม...เราก็ไม่มีปัญหา คนไม่มีปัญหาก็คือคนไม่มีความทุกข์ ไม่มีความเดือดร้อนใจ ชีวิตเป็นอยู่อย่างสุขชื่นเรียบร้อย เป็นอันหนึ่ง อันเดียว กัน อันนี้คือความสุขที่เราต้องการ

เมื่อเราต้องการความสุข เราต้องหันมาสำรวจตัวเอง ด้วยการพิจารณา ว่าเราคือใคร เรา มีหน้าที่อะไร ได้ทำหน้าที่นั้นสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วหรือเปล่า เป็นเรื่องที่เราจะต้องคิดทบทวนสอบสวนตัวเองอยู่ตลอดเวลา ถ้าเราได้ทบทวนสอบสวนตัวเองในเรื่องปัญหาต่างๆ อย่างนี้ให้เรียบร้อย ชีวิตก็จะไม่ยุ่งยากลำบาก เดือดร้อน เพราะเราเคยดำเนินปัญหาอยู่ตลอดเวลา

คนว่างงานเป็นคนจิตใจฟุ่มซ่าน

คนว่างงานเป็นคนจิตใจฟุ่มซ่าน พากที่ประพฤติทุกชีวิตคิดมิชอบ ประกอบกรรมชั่วด้วยประการต่างๆ สร้างปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น...ไม่ใช่ครั้งที่หนึ่ง เป็นบุคคลประเภทที่ไม่มีงานทำนั่นเอง คือเขามีเรื่องว่างงานคืออะไร แล้วเขามีทำงาน เมื่อไม่ทำงานเขาก็อยู่ว่าง พอยู่ว่างจิตใจมันก็ฟุ่มซ่าน เมื่อฟุ่มซ่านก็เที่ยวไปหาเพื่อนประเภทเดียวกัน คบหาสมาคมกันแล้วก็ไปกระทำการชั่วความร้ายด้วยประการต่างๆ ความชั่วร้ายเกิดขึ้นจากการที่คนไม่มีงานทำ จึงมีการก่ออาชญากรรมขึ้น

ปัญหาอันเกิดจากการไม่มีงานทำ

ผู้ปกครองบ้านเมืองจึงต้องหานางให้คนทำ อายุให้คนอยู่นิ่งอยู่เฉย ให้มีงานทำกันทั่วหน้า งานที่จะให้ทำนั้นความจริงก็มีอยู่ถ้วนไป แต่ปัญหามันอยู่ที่เงินค่าจ้าง...เราไม่มีเงินค่าจ้างให้เข้า เข้าใจไม่ได้ทำงาน เมื่อไม่ได้ทำงานจิตใจเขาก็ฟุ่มซ่าน แล้วก็คิดนึกไปในเรื่องอะไรต่างๆ ผลที่สุดก็ไปเล่นการพนันกันมั่ว ไปดื่มน้ำเหล้าบ้าง ไปเที่ยวกลางคืนบ้าง ไปคบค้าสมาคมกับเพื่อนชั่วเพื่อนร้ายบ้าง แล้วสนุกสนานกันตามประสาคนปั่น จนมองที่ตนมีอยู่ก็ค่อยหมดไปลืมไป เมื่อเงินทองไม่มีจะกินจะใช้ก็เกิดความทุกข์ทางกายทางใจ สร้างปัญหานี้ขึ้นด้วยประการต่าง ๆ อันนี้เป็นเรื่องที่มีปัญหากันอยู่ในสังคมทั่วๆไป ในชาติในเมืองก็เป็นเช่นนั้น

เพราะฉะนั้นรัฐบาลที่มีความคาดการณ์การปกครองบ้านเมือง จะต้องหานางให้คนทำ อายุให้คนอยู่นิ่งอยู่เฉย กรมแรงงานต้องทำงานเต็มที่หน่อย ไม่ใช่อยู่เฉยๆในสำนักงาน แต่ต้องชวนช่วยทำงานให้คนทำ สร้างงานขึ้นให้คนกราทำก็ได้ ความจริงงานนั้นมีให้ทำมีไปแต่มันขาดข้องอยู่ที่ปัจจัยคือเงินทองเท่านั้น เราอย่าตั้งค่าแรงงานให้มันสูงเกินไป ชักชวนให้ประชาชนทำงาน เลี้ยงลูกเพื่อประเทศชาติ ให้ไปทำงานอะไรก็ได้ที่เห็นว่าเหมาะสมว่าควร...ผู้กดดันในกล่องมันมากเหลือเกิน เราถูกชักจูงไปโดยผู้กดดันขึ้นมากของที่บันคลิ่ง เอาไปกองรวมไว้ ณ ที่แห่งเดียวกันมากๆ...ให้มันเน่า เน่าแล้วเราถูกเอาไปทำปุ๋ยสำหรับต้นไม้ต่อไป ผู้กดดันเหล่านี้ก็จะเกิดประโยชน์ เป็นคุณเป็นค่าแก่ต้นไม้ เป็นประโยชน์แก่คนต่อไป แต่ถ้าอยู่ในกล่องทำให้การจราจรไปมาไม่สะดวก เรื่อยวิ่งไม่ได้ เพราะติดผู้กดดันเหล่านั้น อันนี้คือเป็นปัญหา

คนว่างงานมีมีไป เราพยายามทำงานอย่างนี้ก็ได้ ให้ค่าจ้างเพียงน้อยๆ หรือว่าคิดความน้ำหนักผู้กดดัน ใครโดยมากได้เท่าใดเอาจาชั่งกันเป็นกิโลเบ็นตัน กิจให้ตันละเท่านั้นเท่านี้ คนว่างงานก็จะไปทำงานโดยผู้กดดันกันเป็นการใหญ่ ผู้กดดันก็จะ

หมกไปจากคลอง เพราะมีคนไปช่วยกันโดยเพื่อจะได้สักทางค์ ลงทุนไม่มากแต่ผลมันได้มากกว่าที่เราลงทุนลงไป ทำให้คนไม่ปล่อยไว้ ให้เขาได้ทำงานทำการได้มีความก้าวหน้าในชีวิต

อันนี้เป็นเรื่องที่อยากรู้ขอฝากไว้แก่ผู้มีหน้าที่ทำงานให้คนทำห้องคลายจะได้ช่วยกันคิดว่า เราจะทำงานอะไรให้คนทำบ้าง จึงจะเกิดประโยชน์คุ้มกับการที่เราได้ลงทุนลงไป แต่ว่าผลกำไรที่สำคัญนั้นก็คือว่า คนไม่ว่าง แล้วไม่ฟังช้าน ไม่ประพฤติสิงเหลวให้ด้วยประการต่าง

แม้นักโทษในเรือนจำเขาก็ต้องทำงานให้ทำ เคยไปที่เรือนจำมาเลี้ยงตามว่าคนทุกคนมีงานทำหรือไม่ เข้าบอกว่ามีงานทำทุกคน ถ้าใครไม่มีอะไรทำให้มาทุบกับมะพร้าว เอกากับมะพร้าวมาไว้มากๆ ให้นั่งทุบกับมะพร้าว ทุบให้มันยุ่ยแล้วเอาไปทำอะไรปางอื่นต่อไป ไม่ให้อยู่นิ่งอยู่เฉย

ในสมัยทรงรามที่ญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในประเทศไทย...ไม่ได้ยึดครองหรือ ก แต่ว่ามาอยู่ในฐานะเป็นเพื่อนกับไทย แต่เป็นเพื่อนที่ออกจะเอาเบรียบเพื่อน คนงานที่ไปทำงานกับญี่ปุ่นนั้น ญี่ปุ่นไม่ให้นั่งอยู่เฉยๆ เป็นอันขาด ถ้าไม่มีงานอะไรทำ...ก็เอาคิน้ำมันมาแจกคนละก้อนๆ แล้วให้นั่งบันอะไรเล่นไปพลาๆ จนกว่าจะมีงานทำ ทำไมเขาทำอย่างนั้น? เขารู้จักวิทยาคี เขารู้ว่าคนเราถ้าว่างงานแล้วมันฟังช้าน มันอาจจะคุยกันในเรื่องเหลวไหล อาจจะวางแผนกันทำอะไรซึ่งเป็นเรื่องไม่เหมาะสม ไม่ควรก็ได้ เพราะฉะนั้นเขาให้ทุกคนเอาคินมาบันให้เป็นรูปตึกตาเล่น บันวางไว้ แล้วเขาก็จะมาคุยบันอะไรได้บ้าง ภูปร่างเข้าที่หรือไม่ อันนี้มันเป็นงานน่าယๆ ทุกคน กันนั่งบันตึกตา กันไปตามเรื่องที่เขาก็สร้างขึ้นในจิตใจก็ออกแบบมาเป็นผลงาน คนก็ไม่ว่างและไม่คิดฟังช้าน พอมีงานอื่นทำก็ล่งไปทำงานอื่นต่อไป อันนี้ก็เป็นนโยบายที่คิดที่ให้คนทุกคนได้มีงานทำ

คุณครอบครัวของเรา...เรามีลูกหลานคน ลูกคนไหนที่ไปทำงานก็หมดปัญหาไป แต่ลูกคนไหนที่ไม่ทำงานมักจะสร้างปัญหาให้แก่พ่อแม่ เพราะเขา

อยู่ว่างอยู่เฉย เขาก็คืนนี้ไปประกอบกิจธันไม่เหมาะไม่ควรค้ายประกอบต่างๆ สร้างปัญหาคือความทุกข์ความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่เพื่อแม่อย่าง นี้เป็นตัวอย่าง มีอยู่ดูถูกไป ซึ่งเราหังหาลายก์เห็นกันอยู่คำๆ

หลักการตั้งตัวในพระพุทธศาสนา

ทางพระพุทธศาสนาจึงสอนให้คนทำงานให้ทำจริง ในหลักการของ การตั้งเนื้อตั้งตัวนั้น พระองค์ก็สอนว่าให้มี “อุภฐานะ”

อุภฐานะ หมายความว่า ลูกขึ้นประกอบกิจกรรมงาน อย่านั่งนิ่ง อย่า นอนเฉย เพราะการนั่งนิ่งนอนเนยนั่นมันไม่เกิดประโยชน์อะไร เว้นไว้แต่ว่าเรา นั่งเพื่อพักผ่อนนอนเพื่อพักผ่อน พอกสมควรแก่เวลา ก็ลูกขึ้นไปประกอบกิจกรรมงาน ต่อไป

ในสมัยหนึ่ง มีคำพูดทางวิทยุตอนเข้าๆว่า ลูกขึ้นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งเวลา พัฒนาชาติไทย อันนี้เขาเรียกว่าเตือนใจให้คนลูกขึ้นก้าวหน้า เมื่อันกัน ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี พ่อขุนรามคำแหงท่านไม่มีวิทยุสำหรับ ประกาศให้ประชาชนคืนแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา พัฒนาชาติไทย แต่ว่าท่านทำภาพเตือนใจคือสอนคนด้วยภาพ สมัยสุโขทัยสร้างภาพอะไรไว้มาก คือสร้างพระพุทธรูปสมัยสุโขทัย ไม่มีพระนอนลักษองค์เคียวทั้งเมืองสุโขทัย ซึ่ง เป็นคราวลงแข่งแรงของประเทศไทยที่มีความมั่นคงกว่าได้ ไม่มีพระพุทธรูปนอน ลักษองค์เคียว พระพุทธรูปนอนมีในสมัยกรุงศรีอยุธยา แล้วก็สมัยกรุงเทพฯ สมัย กรุงสุโขทัยไม่ทำพระนอน ทำพระนั่งแล้วก็พระยืน พระยืนก็ไม่ใช้ยืนเฉยๆ พระยืน ประเภทก้าวไปข้างหน้า เรียกว่าพระพุทธลีลา ถ้าพูดภาษาง่ายๆ ก็ว่าพระก้าวหน้า ก้าวไปข้างหน้า ทำส่วนงาน...เรียบเรียง ยืนอยู่บนภูเขาสูงๆ ให้คนเห็นแต่ไกล

ให้คนเห็นว่า อ้อ...หลวงพ่อลูกขี้นียนแล้ว กำลังจะก้าวหน้าเดินแล้ว เรายังต้องลูกขี้น เราจะต้องก้าวไปตามคำสั่งของหลวงพ่อที่ท่านยืนอยู่บนยอดเขา การที่ไปสร้างพระยืนอยู่บนยอดเขานั้นก็เพื่อจะให้คนเห็นแต่ไกล แล้วก็จะได้เกิดความคิดว่าหลวงพ่อลูกขี้นเรายังต้องลูกขี้น หลวงพ่อก้าวหน้าเรายังต้องก้าวหน้า เราไม่งานที่จะต้องจัดต้องทำ จะอยู่นิ่งอยู่เฉยไม่ได้ การสร้างรูปพระยืนของพ่อขุนรามคำแหงนี้ก็เพื่อจะเตือนใจให้คนลูกขี้นนั้นเอง

ตามวัดต่างๆที่มีพระพุทธรูปอน พระพุทธรูปอนนี้ไม่ควรจะสร้างมากเข้าสร้างไว้สมัยโบราณก็พอแล้ว สมัยนี้ไม่ควรจะสร้างอีก เพราะสร้างแล้วเป็นท่านอนไป พระพุทธเจ้าท่านนอนนี้ก็คือท่าปรินิพพาน หมายความว่าอนแล้วก็จะหมดลมหายใจ คับชีวิตไปจากโลกนี้ ่นำองให้เห็นว่าพระองค์ไม่ได้ให้ทำพระนอนอย่างนั้น แต่ให้ทำพระยืน พระเดิน พระก้าวหน้า เราสร้างพระต้องสร้างในรูปอย่างนั้น

ตื่นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา

เวลานี้เมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ ก็สร้างพระยืนไว้องค์หนึ่งที่พุทธมณฑลเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจคน...ให้ลูกขี้นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา พัฒนาครอบครัวให้เจริญให้ก้าวหน้าต่อไป นับว่าเป็นการกระทำที่เตือนใจคนให้ลูกขี้น แต่ว่าพระท่านพูดไม่ได้ เราต้องพยายามอยerteือนให้เกิดความคิดนึกในทางที่ถูกที่ชอบตามสมควรแก้ฐานะต่อไป

ในทางธรรมะ ท่านจึงสอนอุภัตานะเป็นข้อแรก คือให้ลูกขี้นทำงานอย่างเดียว โดยเฉพาะชាយนาชาวยิ่ง ถ้าหากว่าเราเป็นคนชยันพลิกແผ่นคน ก็จะกล้ายเป็นทองคำ เพราะແผ่นคนเมืองไทยนั้นส่วนมากเป็นคนที่อุบัติสมบูรณ์

มีการปลูกพืชอะไรก็ได้ ปลูกลงไว้แล้วมันก็ขึ้นได้เรียบร้อย ไม่ลำบากยากเย็นอะไร ก็ว่าไป เทคื่องนี้เป็นทางเลtherapy แห่งแล้ง แต่ว่าประเทศที่มีทางเลtherapyนั้นเขามีน้ำมัน...สูบขึ้นขายยังไม่หมดไม่ลิ้น แต่ว่าน้ำมันนี้ถ้ามันหมดเมื่อใดแล้ว คนในประเทศทางเลtherapy ก็จะต้องตายกันไปตามๆ กัน เพราะไม่มีน้ำมันจะใช้ เพราะว่า น้ำมันนั้นกินไม่ได้ แต่บ้านเรานั้นปลูกข้าวขาย แม้ขายไม่ออกเรากินได้ ทำเรื่อยๆ นิมันกินไม่ได้เหมือนกัน แต่ว่าเราเอาแร่ปีชาดย่างประเทศแล้วซื้อของอื่นๆ ต่อไป หรือว่าเราปลูกอ้อย...เราทำเป็นน้ำตาล เราเก็บสูงปีชาดย่างประเทศ ถ้าขายไม่ได้ เราก็ไว้กินภายในประเทศของเราต่อไป...มันก็ไม่ลำบากอะไร พากน้ำมันนี้ถ้าขายไม่ได้ จะกินน้ำมันก็ไม่ได้ ถ้าขึ้นกินน้ำมันเข้าไปไม่เท่าไหร่ก็จะกลายเป็นศพ ได้ฝังกันในกองทรายนั้นเอง...มันลำบาก

บ้านเราอุดมสมบูรณ์ . . .

มีทรัพย์ในคืนมีสินในน้ำ พอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อนอะไร
ขออย่างเดียวแต่ว่าให้เราทั้งหลาย...

ให้ลูกขึ้นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา
พัฒนาตัวเองให้มีความเจริญ ให้มีความก้าวหน้าต่อไป

หลักการทำงานให้เกิดผลดี

ในการทำงานนั้น . . . เราต้องทำงานด้วยใจรัก
ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง
ทำงานด้วยความเอาใจใส่
ทำงานด้วยการใช้สติปัญญาคิดค้น
. . . เพื่อทำงานให้ดีขึ้น ให้มันก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

อย่าคิดว่าเท่านี้พอแล้ว เพราะถ้าคิดอย่างนั้นมันก็ไม่ได้ เราจะต้องคิด ก้าวหน้าต่อไป ขยายงานต่อไป สร้างงานให้เจริญให้วัฒนาต่อไป งานมันก็เจริญ ก้าวหน้าไปตามสมควรแก่ฐานะที่เราจัดเรางานทำ อันนี้เป็นเรื่องที่เราจะต้องช่วยกัน พ่อแม่ต้องสอนลูกให้รู้จักทำงาน ครูสอนศิษย์ให้ทำงาน พระสงฆ์สอนชาวบ้านให้ทำงาน และผู้สอนก็ต้องทำตนเป็นตัวอย่าง อย่าันนั่งนิ่งเฉย อย่าเอาแต่นิ่งดับไฟลงมาในเรื่องอะไรต่าง แต่ช่วยกันสร้างงานให้เจริญให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบตามสมควรแก่งานที่เราจะพึงกระทำ ถ้าเราทำได้อย่างนี้กิจการ ทั้งหลายก็จะเกิดประโยชน์เป็นความสุขแก่พวกเรามาก เพราะว่าเราเป็นผู้ที่คืนตัวทำงานปฏิบัติตามหน้าที่...งานของเราก็คือ

ผลแห่งการปฏิบัติงาน

เมื่องานคืบหน้าได้ผลจากการ ผลจากการก็เป็นวัตถุก่อน แล้วเราเอา วัตถุไปขาย...เราก็ได้เงินมา เงินนี้มันเป็นของกลางสำหรับแลกเปลี่ยนกันในการค้าการขาย

เราจะแลกกันโดยวัตถุนี้มันก็ลำบาก เช่น คนหนึ่งมีผ้า คนหนึ่งมีข้าว จะเอ้าไปแลกกัน ไปคิรากันนั่น...มันก็ลำบาก เขาจึงตัดคิดเงินตราขึ้นสำหรับใช้เป็นของกลางสำหรับวัสดุค่าของลิงของ และก็จะได้แลกเปลี่ยนกันสะดวกสบาย จึงมีเงินมาสำหรับคิดกันในรูปอย่างนั้น...เขาไปซื้อขายกัน เอาวัตถุไปขายก็ได้ปัจจัยมา ได้ปัจจัยมาแล้วเราก็เอาปัจจัยนั้นไปซื้อของอื่นต่อไป เอาข้าวไปขายได้เงินมาก็เอาไปซื้อเสื้อผ้า เอาไปซื้ออาหารประเภทอื่น เอาไปซื้อยาแก้ไข ไปซื้อเครื่องจักรสำหรับประกอบกิจการงานต่อไป อันนี้มันก็ได้ค่ายเงิน เงินได้จากการทำงาน งานทำให้ได้เงิน เงินมันก็เป็นผลของงานต่อไป

วิธีใช้ผลที่ได้จากการทำงานให้เกิดประโยชน์

เมื่อได้เงินมาแล้ว เราจะปฏิบัติกับเงินอย่างไร?

เราต้องรู้จักเก็บรู้จักใช้ รู้จักทำเงินให้เกิดคอกอกผลต่อไป ถ้าเราไม่รู้จักเก็บ...เงินมันก็หมด ไม่รู้จักใช้ก็ไม่เกิดประโยชน์ ไม่รู้จักทำให้มันเจริญงอกงาม มันก็คงสิ้นเช้ามาทุกวันทุกเวลา ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในชีวิต ด้วยประการต่างๆ

เราจะรู้ว่าจะเก็บสักเท่าไหร่ ควรจะใช้สักเท่าไหร่ ควรจะเอาไปเป็นทุนประกอบกิจการการงานประเภทใดบ้าง ซึ่งเป็นงานที่จะเกิดคอกอกผลเป็นประโยชน์ต่อไป อย่าเอาไปลงทุนซื้อขาย...มันจะเกิดปัญหาร้างความทุกข์ เมื่อนั้นคั่งที่ท่านทั้งหลายกำลังเป็นทุกข์อยู่ในปัจจุบันนี้ เพราะเรื่องขายค่างๆของแม่นั้นแม่นี่ สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่บุคคลทั่วๆไป เพราะเจ้าของขายมีกลุ่มที่จะหลอกจะต้มท่านทั้งหลายด้วยการเอกสารเข้าไปยัง แต่ผลที่สุดเมื่อส่งออกไม่ได้ ก็จะต้องลำบาก ขาดทุนยุบยับกันไปตามๆกัน เวลานี้เป็นอยู่ในรูปอย่างนั้น

เราจะไม่ลงทุนแบบเด่นชัดอย่างนั้น แต่ลงทุนไปเข้าหุ้นเข้าส่วนประกอบกิจการงานอะไรก็ได้ หรือว่าไม่รู้จะทำอะไรก็เอาไปซื้อพันธุ์ครองรัฐบาล ก็จะได้คอกอกผลตามสมควรที่เข้าให้ ไม่ต้องเสียภาษีด้วย แต่ได้ข่าวว่าตอนนี้รัฐบาลกำลังวางแผนจะเก็บภาษีคอกอกเบี้ยด้วย แสดงว่ารัฐบาลเวลาจะจันครอบเต็มที่แล้ว ไม่รู้จะหาเงินทางใด ก็เลยไปรีดโภคภัยเข้ากับคอกอกเบี้ยเงินฝากจากธนาคารต่อไป ใครฝากเงินก็ต้องเสียภาษี แต่ว่ายังไม่ทดลองกันหรอก ให้ข่าวว่ามีการวางแผนคิดกันอยู่ในรูปอย่างนั้น ประชาชนก็กรอบอยู่เต็มที่แล้ว อย่ารีดภาษีให้มันมากเกินไป ท่านไม่ค่อยจะมีขันแล้วจะไปและเล้มจากขันตัวท่านอีก ท่านมันก็จะตายไป แล้วเรา ก็จะไม่ได้ชนห่านมากินมาใช้ต่อไป ยังนี้เราควรจะต้องนึกถึงนิทานที่เรียกว่า ห่านไข่เป็นทอง...ออกไข่มาเป็นทอง

ครอบครัวหนึ่ง สามีถึงแก่กรรมแล้วก็ไปเกิดเป็นห่าน เกิดเป็นห่านแล้วก็ มาไข่ให้ทุกวัน ไข่นั้นเป็นทองคำ เอาไปขายก็ได้เงินมากินมาใช้ แม่บ้านเป็นคนโน่น มีความโกลาภิจักษ์ໄก่ไข่ทองมากๆ จึงคิดว่า ควรจะจับห่านมาผ่าเอาไข่ในห้องอก ให้หมด เรายังได้ทองไว้กินไว้ใช้ชั่วกาลนาน เลยก็ไปจับห่านนั้นมาผ่าห้องเลี้ยงเลย ผ่าห้องเสร็จแล้วไข่มันไม่เป็นทอง หัวห่านก็ตาย...เลยสูญหมด นี่แหล่ะที่เรียกว่า โลงมากลากหาย เลยไม่ได้อะไรจากคนเหล่านั้น ก็เกิดเป็นปัญหาขึ้นมา

ถ้าเราจะไปเอาภานีคอกเบี้ยจากประชาชน คนเกิดไม่ฝึกธนาคารขึ้นมา ที่นี่ก็จะเกิดปัญหาต่อไปก็คือไม่มีคอกจะเก็บ แล้วก็เกิดเป็นความทุกข์ความเครียดอ่อน เพราจะนั้นอย่าไปคิดเก็บค่าคอกเบี้ยคิกว่า หาเงินทางอื่น เก็บภาษีแบบอื่นก็ได้ แล้วก็เก็บให้มันรอบคอบให้ได้ตามที่กฎหมายตราไว้ เพราจะเดียวนี้การเดียวกันมันเลี้ยงกันมาก...ไม่ค่อยเดียวกัน การเก็บไม่รักกุม จึงได้เกิดการหลีกเลี้ยงกัน มากมายอย่างนั้น ถ้าได้เต็มตามอัตราเงินได้ก็จะมากขึ้นกว่านี้ ประชาชนผู้เดียวกันก็เหมือนกัน ควรจะเต็มใจเดียวกันให้แท้สู เพราะว่ารัฐบาลได้ไปแล้วก็ไม่ได้ เอาไปไหน...เอาสิ่งคืนให้แก่พวกรา คือเอาไปสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณูปโภคอันเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม เช่น ไปทำถนน ไปสร้างสะพาน สร้างโรงเรียน สร้างโรงพยาบาล สร้างอะไรๆต่างๆเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมคือประเทศชาติ เราอยู่ ในชาติบ้านเมืองก็ต้องเดียวกันคือเดียวกัน เขาเรียกว่า ราชพลี เอกถาวรเป็นของหลวง

หลักการใช้จ่ายทรัพย์ที่หมายได้

ในหลักการจ่ายทรัพย์ พระองค์ได้ตรัสว่า จ่ายทรัพย์เลี้ยงตัว เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงพ่อแม่ เลี้ยงเพื่อนฝูงมิตรสหาย แล้วทำการราชพลีคือถาวร

เป็นของหลวง...ถ้ายเป็นของหลวงก็คือการเลี้ยงภาษีนั่นเอง ถ้าประชาชนในชาติใดพร้อมใจกันไม่เลี้ยงภาษี ชาตินั้นก็ล้ม...อยู่ไม่ติด เพราะไม่มีการรวมตัวกันไม่มีความสามัคคีกัน จะอยู่ได้อย่างไร ชาติก็จะล้มจนจะเลี้ยงหาย เราไม่อยากเห็นประเทศไทยเราล้มจม...ก็พร้อมใจกันเลี้ยงภาษีให้แก่รัฐเท่าที่เราจะเลี้ยงได้ รัฐก็จะมีเงินไปจับจ่ายให้สอย นำไปปխധยงานการอันเป็นประโยชน์ อันเป็นความสุขแก่ส่วนรวมกันต่อไป อันนี้เป็นเรื่องที่เราควรจะได้กระทำการอย่างพร้อมเพรียงตามเวลาที่ราชการประกาศ ราชการประกาศว่า ให้ไปเลี้ยงภาษีซึ่งแต่ละบ้านถึงบ้านนั้น ก็รับไปเลี้ยง...อย่าไปเอาวันสุดท้าย เพราะถ้าไปในวันสุดท้ายคนมากเกินไป ทำให้เกิดการชกช้ำกันในเรื่องการจัดการทำเป็นปัญหาอีกเมื่อถูกนัก เมื่อนักได้รับไป กันเลี้ยงแต่เนินๆให้มันลำเรื่จไป ไหนๆเรา ก็จะเลี้ยงแล้วก็รับไปเลี้ยงจะได้หมดเรื่อง หมดภารกันไป อันนี้เป็นเรื่องที่สำคัญอยู่บ้างเหมือนกัน

ไม่ใช้ทรัพย์ที่หามาได้ในทางเสื่อม

คนมีเงินอย่าใช้เงินในทางเสื่อม ใช้เงินในทางเสื่อม เช่นว่า การสร้างงานในสังคม...ถ้าเราไปสร้างสิ่งเหลวไหล เช่น เอาเงินไปลงทุนเปิดบ่อนการพนัน ไปลงทุนเปิดบาร์ เปิดดินที่คลับให้คนไปเที่ยวไปเตร่ ไปทำอะไรในเรื่องเหลวไหลในรูปต่างๆ เปิดในลิ่งที่ไม่สมควร เป็นไปในทางราคะตัณหาเพาะกรรมณให้เกิดขึ้น ในจิตใจคน คนก็จะไปเที่ยวในสิ่งเหล่านั้น เที่ยวกันเหลวไหล หนุ่มสาวกพากันไปเที่ยวแล้วล่วงเกินกัน ทำผิดขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมด้วยประการต่างๆ เป็นความทุกข์ เป็นความเดือดร้อนมากมาย ดังที่เราๆ เรายังเป็นข่าวในสมัยนี้ คนมั่งมีเงินทองควรจะเข้าไปสร้างงานประเภทอื่น เพื่อให้คนได้มีงานทำ อย่าเอาไปสร้างงานประเภทที่ให้คนมั่นเกิดกิเลส แล้วมา

สนุกสนานกัน ทำให้เลียผู้เสียคนกันด้วยประการทั้งปวง นี้เป็นเรื่องที่น่าคิด แต่คนเราไม่ค่อยจะคิดว่ามันจะเป็นความเสื่อมความเสียหาย

คนเราอย่าเห็นแก่ตัว ออย่าเห็นแก่ตัว แต่ควรคิดถึงส่วนรวม คือคิดถึงประเทศชาติไว้ก่อน ทำอะไรต้องนึกถึงว่าชาติจะเสื่อม ประเทศจะเสียหายหรือไม่ ถ้าหากว่าชาติเสื่อม ประเทศเสียหายเรา ก็ไม่ทำ ความเสื่อมความเสียหายของสังคม ก็เกิดจากการตามใจกิเลส ที่ตามใจกิเลส เพราะว่ามีสิ่งบัญชู เช่นว่า มีสถานที่ให้ไปเที่ยวเหลาให้หลา...คนก็ไปเที่ยวซองโซเกลนี เที่ยวบาร์ เที่ยวในที่คลับ เที่ยวในสถานที่ที่ไม่ควรจะไปเที่ยว ล้วนเปลืองเงินทองกันด้วยประการต่างๆ

ใช้ทรัพย์ลงทุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์

เราควรสร้างสถานที่เที่ยวตามธรรมชาติ เช่น ช่วยกันสร้างป่าให้เป็นส่วน共同发展ชาติ คนจะได้ไปนั่งพักผ่อนตามบริเวณพุ่มไม้ หรือริมสระน้ำอ่าว ต่างๆ จะเก็บค่าผ่านประตูบังนิคหน่อยก็ได้ เพื่อเป็นค่าบำรุงรักษาสวนป่านั้นให้เจริญงอกงามต่อไป และก็ขายสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ร่างกาย เช่น มีอาหารมีเครื่องคั่มที่ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่คราให้คนได้กินได้ใช้ ได้ไปนั่งพักผ่อน อย่างนี้เรียกว่าลงทุนแล้วได้ผลตามธรรมชาติ การสร้างป่าขึ้นมาในบ้านเมืองนั้นก็ช่วยทำลายมลพิษที่เกิดขึ้นมาก เพราะสิ่งโลกรักษาอยู่ในบ้านเมืองให้ญ่าของเรา เช่นกรุงเทพฯ มีสิ่งโลกรามากมาย เราสร้างป่าขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

คนมีเงินมีทองไปลงทุนสร้างป่าสร้างสวนให้คนได้เที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ อันนี้จะเป็นการช่วยที่ดีงามประการหนึ่ง เป็นการใช้เงินให้เป็นประโยชน์ เป็นคุณ เป็นค่า หรือว่าสร้างสถานที่เก่าๆ เมื่อนักฯ เมื่อไปราษฎรที่ปากน้ำ ที่เลี้ยงเล็กเข้าไปสร้างขึ้น...ลงทุนไม่ใช่น้อย ลงทุนโดยไม่ได้คิดว่าจะเกิดผลกำไรเมื่อไหร่ สร้างถาวร

ส่วนยาม เอกของเก่าๆที่มีอยู่ในประเทศไทยมารวมไว้ในที่แห่งเดียวกัน ครับไป
เที่ยว ก็เรียกว่าเหมือนไปเที่ยวทั่วเมืองไทย เห็นภาคใต้ เห็นภาคกลาง ภาค
ตะวันออก เนียงเหนือ เห็นภาคเหนือ คนที่ไปเที่ยวก็ไม่เกิดความตั้งหน้า ไม่
เกิดกิเลสอันจะ เป็นเครื่องทำลายจิตใจคน แต่ทำให้เกิดความรักธรรมชาติ ได้
ภูมิใจในลุมบดีของ บรรพบุรุษเรา ทำให้ญี่ปุ่นเที่ยวชมได้เห็นสถานที่ต่างๆ เช่น
เห็นพระที่นั่งงามๆ เห็น เจดีย์ เห็นป่าตามธรรมชาติ เห็นความเป็นอยู่ของ
คน เพราะมีบ้านแบบหัวเมือง เอกมาให้คนอยู่อาศัย ให้คนໄคไปเห็นว่าเป็นอยู่อย่าง
ไร ฝรั่งมั่งค่าชาวต่างประเทศ เขาก็ได้มานะเที่ยวน้ำตกน้ำตก ให้ไปชมสิ่งเหล่านั้นเข้า
ก็ได้เก็บปัญญา ได้เกิดความคิด ในทางที่ถูกที่ชอบ เป็นเรื่องมีคุณค่าในทางจิตใจ
นับว่าเป็นความคิดที่สมชื่อ...คนซื้อ เล็กแต่ไว้ใจใหญ่ เลี้ยสละเพื่อประโยชน์แก่
ส่วนรวม คือประเทศไทย ทำแล้วนั้น เหลืออยู่ตลอดกาลนาน อันนี้เป็นการ
กระทำที่ถูกต้อง คิดว่าที่เราจะไปสร้างช่อง สร้างบ่อนการพนัน สร้างบาร์สร้าง
ในที่คลับ...ยังคงให้ไปเที่ยว ทำให้เสียผู้เสียคน ไปตามๆกัน แต่ไปเที่ยวในสวน
ป่าเมืองโบราณอย่างนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดการเสียหาย อันนี้เป็นเรื่องที่น่าชื่นในความ
คิดของผู้สร้างสรรค์สิ่งเหล่านี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ ส่วนรวม

หรือเราซักช่วนให้ไปเที่ยวตามป่าธรรมชาติ ตามน้ำตก ภูเขา แต่ว่าเรา
อย่าลืมว่าต้องรักษาสภาพป่าไว้ด้วย อย่าทำลายสภาพป่า อย่าให้คนเข้าไปขายของ
ในบริเวณใกล้น้ำตกมากเกินไป เพราะจะไปทำสกปรกในบริเวณนั้น มีขายอะไรก็
ให้ขายอยู่ใกล้ๆ อย่าให้เข้าไปขายใกล้ป่าเหล่านั้น ช่วยรักษาบริเวณให้สะอาดเป็น
ธรรมชาติอย่างแท้จริง อย่าให้คนเข้าไปก่อความวุ่นวาย ให้คนเดินชมตามที่ที่น่าชื่น
ให้สักวันสองวัน ทำทางเล็กๆนาคกว้างลักษณะ ๑ เมตร ให้เข้าไปเดินชมธรรมชาติ
รักษาป่าตามธรรมชาติไว้ก็จะช่วยให้เกิดงานของประชาชนขึ้น คนก็จะได้ไปพักผ่อน
อย่างนี้เรียกว่า ลงทุนในสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้เกิดคุณเกิดค่าแก่ชีวิตของคน เป็น
การลงทุนที่คุ้มค่า...ใช้เงินเป็น

เงินทองนั้นถ้าเราเอาไปใช้ในทางเสื่อมก็จะทำให้เกิดความเสียหาย ทั้งคนและผู้อื่น เรียกว่า ใช้เงินในทางที่ผิด เช่นเอาไปเล่นการพนันกัน เอาไปเสพของเสพคิมวามา เอาไปเที่ยวกางคีน เอาไปสนุกสนานในทางลินเปลือง ในรูปต่างๆ ก็ที่เป็นอยู่นั้น อันนั้นเป็นความเสื่อม ไม่เป็นความเจริญแก่สังคม และแก่ประเทศชาติ มน้ำใจทางวัตถุแท้ไม่ได้คุณค่าทางจิตใจ

สิ่งที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ทางจิตใจเป็นสิ่งมีค่า

เราจะทำอะไรอย่างมุ่งแต่ทางวัตถุฝ่ายเดียว แต่ต้องคิดว่าจะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่จิตใจแก่คนเหล่านั้นบ้าง การทำอะไรที่เป็นประโยชน์ในทางด้านจิตใจเป็นเรื่องดี เรื่องที่มีคุณค่า เป็นเรื่องที่เราควรจะได้กระทำการ

แต่ว่าคนทำกันน้อยไม่ค่อยคิดถึงสิ่งนั้น เพราะอะไร? เพราะถ้าทำอย่างนั้น รายได้มันก็น้อยไป เขาต้องการวัตถุมากแต่ไม่คำนึงถึงจิตใจคนที่จะเกิดความเสื่อม ความเสียหาย อันนี้เรียกว่า เห็นแก่ตัว เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม คือประเทศชาติ สังคมจึงเกิดเป็นปัญหาว่าภายในด้วยประการต่างๆ

จึงควรจะขอฝากแนวความคิดไว้แก่พี่น้องทั้งหลายว่า ผู้จะลงทุนทำอะไรให้มุ่งไปในทางจิตใจกันบ้าง อย่างมุ่งแต่เพียงทางวัตถุอย่างเดียว เพราะถ้าเรามุ่งแต่ทางวัตถุอย่างเดียว...จิตคนก็จะหายไป วิญญาณก็จะหายไป จะมีแต่คนตายเดินกันเต็มบ้านเต็มเมืองไป เขาเรียกว่าผีตายชาดเดินໄດ້ เนื่องอกับในเรื่องลัคร...ชาดพมันเดินໄດ້ เพราะเกิดค่วยอำนาจของไสยาสาสตร์ ซึ่งเรื่องนั้นไม่จริงจังอะไร แต่เป็นข้อเปรียบเทียบที่เห็นໄດ້ว่า คนที่เดินไปเดินมาอยู่ถ้าเดินโดยไม่มีคุณธรรม ไม่มีความคิดถูกต้อง ไม่มีการพูดจาถูกต้อง ไม่มีการกระทำที่ถูกต้อง ไม่มีอาชีพที่ถูกต้องแล้ว ก็เป็นผีตายชาดเที่ยวเดิน

เพ่นพ่านอยู่เท่านั้นเองในสังคมนั้นๆ สังคมนั้นก็จะเป็นสังคมผีตายชาガ ไม่ใช่สังคมของมนุษย์ที่มีคุณธรรม ที่มีปัญญาเป็นเครื่องวัสดุงาน ก็จะเกิดเป็นปัญหาดังที่เราเห็น

พึงปฏิบัติหน้าที่และดำรงชีวิตของตนให้สมบูรณ์

เช่น เกิดปัญหานิครอบครัว สามีไปเที่ยว...ภรรยาภินอนครอบครองใจ มีความทุกข์ทางใจ ภรรยาไม่สบายใจก็กระทบไปถึงลูก ทำให้ลูกเกิดปัญหา เกิดอาการไม่ดี เช่น ชี้เกียจเรียนหนังสือ เพราะไม่มีคนสนับสนุนใจ พ่อแม่แต่ไปเที่ยวบาร์ เที่ยวในที่คลับ ไปเที่ยวสนุกสนานกลับบ้านดึกดื่น เมื่อกลับมาก็ไม่พบลูก อย่างนี้เป็นพ่อที่ใช้ไม่ได้ เป็นพ่อที่ไม่ประพฤติธรรม เกิดปัญหานี้ในครอบครัว

แม้ก็เหมือนกัน ถ้าไปอยู่กับงานนอกบ้านมากเกินไป จนเสียงานภายในครอบครัว...ก็ไม่ถูกต้อง งานสังคมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้อง คือต้องส่งเสริมสุขภาพคนในครอบครัวก่อน ลงโครงการให้ลูกให้เจริญด้วยคุณธรรม ด้วยการศึกษา ด้วยความประพฤติคือประพฤติชอบ อย่างนี้เป็นงานที่เราจะต้องเอาใจใส่ทำกันก่อน และเมื่อเหลือเพื่อแล้วเราจะอยู่ออกไปภายนอก การไปภายนอกนั้นก็ไปอย่าไปให้เสียงานภายในบ้าน อย่าส่งลูกให้แก่คนใช้ เพราะคนใช้มักเดี้ยงอย่างไม่เป็น ไม่ใช่แม่แม่เดี้ยงเด็ก...เด็กจะชอบอุ่นกับพ่อแม่ พ่อแม่จึงต้องนึกถึงลูกบ้าง กลับมาโอบอุ้มซมลูก พูดจาปราศรัยกับลูกให้ลูกได้เกิดความสุขใจ แม้ลูกจะเป็นเด็กวัยรุ่นแล้วก็ยังต้องการลิ่งปลอบใจ อย่าให้เกิดความหงอยเหงา พ่อแม่ต้องเข้าไปปลอบโยนให้ถ้วนถี่ถ้วน ให้รู้ว่าอะไรมันเป็นอะไร จะได้แนะนำให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบ เป็นหน้าที่ของพ่อแม่พึงกระทำในรูปคังกล่าว ก็จะช่วยให้สิ่งทั้งหลายดีขึ้น

เพราะฉะนั้น จะทำอะไรต้องนึกถึงว่า เรา มีภาระที่บ้านที่จะต้องทำ เมื่อภาระที่บ้านเสร็จแล้วจึงออกไปทำการเรื่องอื่นต่อไป ไปไหนที่ใดแล้วอย่าลืมบ้าน อย่าลืมลูก พ่อไปไหนอย่าลืมลูกลืมเมีย แม่ไปไหนก็อย่าลืมลูกลืมผัว ต้องรีบกลับมาอยู่กับครอบครัว ให้มีความอุ่นอกอุ่นใจ ได้กินอาหารพร้อมกัน นานๆ จังจะพากันไปลักษ์ทีหนึ่ง ไม่ใช่เรื่องที่มีปอยๆ ไม่ใช่เรื่องที่ทำทุกวัน เรื่องที่ทำทุกวันก็คือการอยู่พร้อมหน้า รับประทานอาหารด้วยกัน ได้พูดคุยกัน ได้หายอก ให้ลักษณะประสาคนในครอบครัว ลูก孙バイใจเมื่อเห็นพ่อแม่ยิ้มต่อกัน เป็นทุกข์ เมื่อเห็นพ่อแม่เป็นหน้ายักษ์เข้าไส้กัน อันนี้คือตัวปัญหาที่จะเกิดขึ้นในครอบครัวได้ ก็ได้ ถ้าครอบครัวนั้นขาดธรรมะเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ ไม่เอาใจใส่ ไม่คุยแล้ว ไม่ทำทุกสิ่งทุกอย่างให้เรียบร้อย ก็จะเกิดเป็นปัญหาขึ้นด้วยประการต่างๆ ผู้ที่มีครอบครัวมีฐานะอยู่อย่างชาวบ้านจะต้องประพฤติอย่างนี้

แล้วก็การดำรงชีวิตก็ต้องเป็นไปในทางที่พ่อแม่พอกควร อย่าฝีค เกินไป อย่าสุรุ่ยสร่ายเกินไป กินเท่าที่จำเป็น คื่นเท่าที่จำเป็น อะไรไม่จำเป็น ก็อย่าไปกิน อะไรไม่จำเป็นก็อย่าไปคื่น เขายังพอกควร เรียกว่ากินเพื่ออยู่ ไม่ใช่อยู่เพื่อกิน ถ้าอยู่เพื่อกินมันก็กินกันใหญ่

แค่ถ้าเรา กินเพื่อยู่ กินพออยู่ได้ การจับจ่ายใช้สอยก็ไม่มากเกินไป ชีวิต ก็จะเรียบร้อย...ไม่เกิดปัญหา การดำรงชีพก็เป็นไปแต่เพียงพอคือพองาน ไม่เกิด ความทุกข์ความเดือดร้อนทางใจ

ไม่คบคนพาล คบแต่บันทิต

อีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญก็คือ เพื่อนฝูงมิตรสหายที่เราคบหากำกันก็ต้อง พิจารณาเหมือนกัน เพราะปัจจัยภายนอกที่จะทำให้คนดีให้คนเสียนั้น มัน

อยู่ที่การคบหาสมาคม ถ้าเราได้คบหาสมาคมกับคนคึ่งมีทางจะดีขึ้น ถ้าคบหาสมาคมกับคนชั่ว ก็จะตกต่ำลงไป เรายังควรจะพิจารณาถือหลักตามคำพังเพยที่เขากล่าวไว้ว่า คบคนมั่นต้องคุณน้า...ซื้อผ้าก็ต้องคุณเน้อ

คุณน้า ก็หมายความถึง คุณความประพฤติปฏิบัติ คุณสัญชาติของคนเหล่านั้นว่าเป็นคนประเภทใด เช่นมีความประพฤติอย่างไร เป็นคนที่ทำมาหากินอย่างไร อาชีพของเขามีอาชีพสุจริตหรือเป็นอาชีพที่ทุจริต เป็นอาชีพที่ถ้าเราคบกันแล้วเราจะจะพลอยไปเข้าคุกเข้าศาลร่วมกับเข้าค้ายหรือไม่ อันนี้ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

อย่าเข้าใกล้คนชั่ว อย่ามั่วสุมกับคนชั่ว แต่เราควรเข้าใกล้คนดี คบหาสมาคมกับคนคึ่งมีคุณธรรมประจำจิตใจ พระพุทธเจ้าตรัสว่า...คบคนเช่นใด ก็จะเป็นคังคนเช่นนั้น เช่นเราไปคบชี้เหล้า ไม่เท่าไคร เราจะเป็นคนชี้เหล้า ไปคบนักการพนันเราก็จะกลายเป็นนักการพนัน คบนักเที่ยวกลางคืนเราก็จะกลายเป็นนักเที่ยว คบคนเกียจคร้านเราก็จะกลายเป็นคนเกียจคร้าน คบบัณฑิตก็จะกลายเป็นบัณฑิต ถ้าคบคนอื่นเขาชวนเราไปที่อื่น นี่คือความเลี่ยหาย ปัจจัยภายนอกที่จะทำให้คนเลี่ยอยู่ที่การคบหาสมาคม จึงควรเลือกคบแต่คนดี

ในมงคลสูตรขึ้นต้นว่า อะเสวนา จะ พาลานัง ปัณฑิตานัญชาเสวนา แปลว่า อย่าคบคนพาล ให้คบบัณฑิต ให้คบค้ายบัณฑิต จึงควรเลือกพิจารณาคนที่เราจะไปคบหาสมาคมค้าย

พระพุทธเจ้ายังตรัสย้ำอีกว่า ถ้าไม่ได้เพื่อนที่ดีกว่าเรา ควรเที่ยวไปคนเดียว ท่านสอนไว้ถึงขนาดอย่างนั้น ย้ำหนักย้ำหนาในเรื่องเกี่ยวกับเสวนาคือการคบหาสมาคม เพราะการคบหาสมาคมทำคนให้เลี่ยมมากแล้ว ทำให้คนคึ่งมี แต่คนเราไม่ค่อยจะเลือก...คบมันเร้อยไป ผลที่สุดก็เสียผู้เสียคนไปตามๆ กัน เพราะไปเสวนากับคนชั่วคนพาล อันเป็นปากทางของความเสื่อมของความเสียหาย เรื่องนี้ก็เป็นเรื่องที่สำคัญอยู่� ประการหนึ่งเหมือนกัน

ใช้ชีวิตเป็นเครื่องนำทางชีวิต

ประการสุดท้ายอย่างจะขอแนะนำทำท่านทั้งหลายว่า ให้หันหน้าเข้าหาพระเจ้าไว้บัง เข้าหาธรรมะไว้ใช้บัง ใช้ชีวิตเป็นเครื่องนำทางชีวิต ทำไมจึงต้องหันหน้าเข้าหาพระ ต้องหันหน้าเข้าหาธรรมะ?

เพราะเรามั่นมีการเป็นอยู่ที่ไม่แน่นอน ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลง อาจจะเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตขึ้นมาเมื่อใดก็ได้ และเมื่อเราเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นมาเมื่อใด ถ้าเราไม่เข้าหาพระหรือธรรมะไว้บัง เรา ก็จะไม่รู้ว่า จะแก้ความทุกข์ความเดือดร้อนนั้นอย่างไร เราจึงต้องหาพระ สันใจธรรมะไว้บัง

คำว่า “หาพระ” ต้องเข้าใจให้ดี ‘พระ’ กับ ‘ผี’ นั้นต่างกัน พระคือผู้ที่แนวทางถูกทางชอบให้แก่เรา สอนเราให้เดินในทางที่เป็นธรรม ให้เราเข้าใกล้พระพุทธเจ้า ให้เข้าใกล้พระธรรมคำสอน และให้เข้าใกล้พระอริยสัจ្រู้ปฏิบัติคือปฏิบัติชอบ นักบวชมีลายประภาก...นักบวชประภากไม่เอาไหนก็มีมากเหมือนกัน คือนักบวชที่ไม่ทำหน้าที่นักบวช แต่ไปทำหน้าที่นอกทางของนักบวช อย่างนี้เรียกว่า เป็นนักบวชนอกวิถีคนกรอย ถ้าเราไปเข้าใกล้นักบวชประภากอย่างนั้น เรา ก็จะไม่รู้จักเนื้อแท้ของพระศาสนา เลยหลงผิดออกไปนอกลุ่นอทางกัน

ขอให้เข้าใจว่า การไปวัดเราไปเพื่อการศึกษาธรรมะ ไม่ใช่ไปเพื่อเรื่องอื่น วัดเป็นสถานที่ประกาศธรรมของพระพุทธเจ้า พระที่บวชเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนาทุกรูป เป็นผู้มีหน้าที่เผยแพร่ธรรมะแก่ประชาชน ไม่มีหน้าที่เผยแพร่วิชชา ความโน้มเอลาหรือไสยาสต์ ความเชือดครู่ให้แก่ประชาชน แต่เป็นผู้มีหน้าที่ทำลายความหลงผิด ความเข้าใจผิดของประชาชน ให้หายไป นี่ให้รู้หน้าที่อย่างนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อเราไปวัดเราจะต้องเข้าใจไว้ว่า เราไปเพื่อศึกษาธรรมะ ไปเพื่อความสว่างของจิตใจ ไม่ใช่เราไปเพื่อความโน้มเอียงไปเพื่อความมีคบครอง แต่ไปเพื่อหาความสว่างทางใจคือไปศึกษาธรรมะ

เข้าใกล้พระ...ก็ต้องถามปัญหาชีวิต ถามว่าจะแก้ทุกข์อย่างไร จะสร้างตัวอย่างไร แก่ปัญหานี้อย่างไรตามแนวธรรมของพระพุทธเจ้า ไม่ใช่ไปถึงบอกว่า แนม! หมุนนี่คิดันไม่สบาย ขอรอน้ำมนต์สังเคราะห์หน่อย ออย่างนี้ไม่เข้าเรื่องหรือแม้ไปรักไปในโนบสต์ ไปถึงแทนที่จะนั่งลงบจิตรสบใจนึกถึงพระพุทธคุณของพระพุทธเจ้า แท้เป็นสั่นระบบหากวิอกแกร์กอยู่ในโนบสต์ โนบสต์นั้นไม่ใช่โนบสต์ของพระพุทธศาสนา เป็นโนบสต์ของพากโน่ๆ เหลวไหล เขายังไม่ระบบอภิปริญาก็สั่นเล่นเป็นเค็อมมือ พุทธบริษัทก็เป็นคนคอมมือไป เป็นพากปัญญาอ่อนกันไปทั้งนั้น

เขามีพระพุทธฐานไว้เพื่อเป็นภาพเตือนใจให้คุณนึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า แล้วจะได้นำพระคุณนั้นมาได้ไว้ในจิตใจของเรา คือประพฤติตนให้มีความกรุณาเยี่ยงพระองค์ ให้มีปัญญาเหมือนพระพุทธเจ้าหรือใกล้พระพุทธเจ้า ให้มีความบริสุทธิ์คุณพระพุทธเจ้า ไม่มีความชั่วเหลวให้โลภอยู่ในจิตใจ อันนี้แหละเป็นการประพฤติกระทำที่ถูกที่ชอบตามหลักการของพระพุทธศาสนา เวลาใดมีอยู่มากเหมือนกันที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพระพุทธฐานอย่างผิดวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการมีพระพุทธฐาน พระเอกควรช่วยกันชาระสังฆาราม เชลารา สะสมความหลงผิดความเข้าใจผิดของพุทธบริษัทให้หายไปจากจิตใจของชาวพุทธทั้งหลาย ทำให้พุทธบริษัทสร้างไสวอยู่ด้วยปัญญา จึงจะเป็นการถูกการชอบ

เรื่องนี้ไม่ค่อยมีครูพุทธให้ญาติโยมฟัง แต่อาจารยานไม่ค่อยได้ เมื่อเห็นความเหลวไหลเหละเทอะ จึงพุทธให้ญาติโยมฟังเพื่อจะได้เอาเป็นแวนกระจกส่องคุณธรรมประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แล้วช่วยกันกระทำสิ่งที่ถูกต้อง ให้เจริญ่องกColumnNameในพระพุทธศาสนาต่อไป

คั้งที่ได้แสดงมาก็พอสมควรแก่เวลา ขอจบไว้แต่เพียงเท่านี้ ขออวยพรให้ท่านทั้งหลาย จงเจริญงอกงามในความสะอาด ความสงบ ความสว่างทางใจ เพราะเราได้ปฏิบัติคือ ปฏิบัติชอบ ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จงทั่วโลกท่านทุกคนเหอญ

งาน เวลา และชีวิต

พึงบากบั่นทำการงานให้มั่นคง

มี
บ้างคนที่มีได้ศึกษาธรรมะในทางพุทธศาสนาให้ทั่วถึง เขามักจะกล่าวว่า การที่ประเทศไทยไม่ก้าวหน้าเที่ยมไม่ให้ประเทศอื่นนั้น ก็เป็นเพราะคนไทยนับถือพระพุทธศาสนา เข้าพูดต่อไปว่าพุทธศาสนาสอนคนให้เป็นคนซึ่งเกียจสันหลังยาก คำกล่าวเช่นนี้เป็นคำกล่าวแสดงความตื้นของคนอย่างเหลือเกินที่เดียว คำสอนเกี่ยวแก่การเป็นอยู่ในโลกนี้เป็นคำสอนชั้นค่าๆที่มีสอนกันอยู่ในทุกศาสนา ยิ่งเป็นพระพุทธศาสนาคำวายแล้วพระพุทธองค์ทรงสอนไว้อย่างมากmanyที่เดียว

ก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ชีวิตของพระพุทธองค์...เป็นชีวิตของบุคคลผู้ไม่อยู่อย่างเฉยเมย เป็นชีวิตที่ตื่นตัวและว่องไวอยู่เสมอ ตลอดพระชนม์ชีพของพระองค์นั้นเต็มไปด้วย

งานที่เป็นประโยชน์แก่โลก ให้เราตรวจตราคุณภาพพุทธประวัติจะพบว่า พระองค์ ออกบวชมีใช่เพื่อไปอยู่เฉยๆ แต่ออกบวชเพื่อแสวงหาความจริง จึงทรงเข้าไปศึกษาในสำนักของครูอาจารย์ต่างๆ ทรงเป็นศิษย์ที่ศิริในสำนักนั้น ตั้งใจปฏิบัติจริงๆ จนมีความรู้เท่าเทียมหรือยิ่งกว่าผู้สอนไปเสียอีก แต่มีได้หยุดแต่เพียงเท่านั้น เพราะทรงเห็นว่าความรู้ที่ทรงได้มายังมีใช่ทางไปสู่ความคับทุกข์อย่างเดียวขาด

ออกจากสำนักนั้นๆ ไปค้นหาต่อไป เมื่อมีคราะช่วยสอน เพราะความรู้ในสมัยนั้นมีกันเพียงเท่าที่ได้รับมา ก็ทรงค้นคว้าและแสวงหาความลับพังต่อไปทำการค้นคว้าอย่างไม่คิดแก่ชีวิต จนร่างกายชูบผอมเหลือแต่นั่งหุ่มกระดูก ได้รับทุกข์จนเกือบสิ้นพระชนม์ก็มีได้ทรงห้อถอยอ่อนแอ เห็นกว่าการกระทำที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่ผิดพลาด ไม่สามารถที่จะนำพระองค์ไปสู่ความคับทุกข์ได้ ต้องแสวงหาวิธีใหม่ต่อไป และผลที่สุดได้พบความจริงเป็นพระพุทธเจ้าผู้รู้แจ้งเห็นจริง

บุคคลผู้หาได้ยากยิ่งในโลก

ภัยหลังจากเป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ก็มีได้เห็นแก่ความสุขส่วนพระองค์ ทรงลงสารเพื่อนมนุษย์ที่ว่ายนอยู่ในวงของกิเลส เพราะไม่รู้ทางพั้นทุกข์ เสือจึงไปเที่ยวแนะนำพำนัสร่วมกับเขา บอกเขาให้เข้าใจความจริง อันการเดินทางไปสอนประชาชนในสมัยนั้น มีใช่ว่าจะสละกาลสบายนเมื่อตนในสมัยนี้ ลิ่งที่อ่านความสุขากันมี ต้องเดินฝ่าความร้อน ฝุ่นละอองและความหนาไปตลอดระยะเวลา นับว่าลำบากมากอยู่ แต่มีได้ทรงกล่าวต่อความลำบากนั้น เพราะทรงพิจารณาเห็นว่าความลำบากของเพื่อนมนุษย์มีมากกว่าหลายเท่า จึงเดินไป....เดินไป...ไปเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนโดยส่วนเดียว

แม่ในตอนปลายของชีวิต เป็นชีวิตของคนแก่ทั่วไปก็ย่อมมีความอ่อนแอกันเป็นธรรมชาติ คนแก่อายุ ๘๐ ปี ย่อมไปไหนไม่ไหวแล้ว แต่พระองค์ผู้เกิดมาเพื่อชราโลกข้ามสังสารทุกอย่าง เป็นคนแก่ที่แข็งแรง ยังทรงเดินทางไกลได้ทุกวัน เดินอย่างนักเดินทางทั้งหลาย จากบ้านนี้ไปสู่บ้านโน้น จากเมืองนี้ไปสู่เมืองโน้น จนกระหั่งร่างกายที่รับใช้มานานทนไม่ไหว ผลที่สุดทรงล้มลงนอนสิ้นชีวิตข้างทางเดินในสวนข้างเมืองกุสินารา

แม่ไกลัจจะหมคลมหายใจ ท่านก็ยังทรงคิดถึงความยากลำบากของคนชั้นหลัง ได้กล่าวเตือนไว้ว่า . . .

สิงหั้งหลายไม่เที่ยงหนອ มีเกิมีคับเป็นธรรมชาติ
เชอหั้งหลายจงทำประโยชน์คน ประโยชน์ท่าน
. . . ให้สมบูรณ์ค่วยความไม่ประมาทดี
นี่คือพระราชจากของท่านผู้ขยันขันแข็ง ผู้ใช้ร่างกายอันจะแตกคับเป็นธรรมคานี้ให้เป็นประโยชน์ เช่นเดียวกัน...บุคคลผู้ทำงานขนาดพระพุทธเจ้าของเรานั้น...หาได้ยากในโลก

ทุกสิ่งในโลกย่อมหมุนเวียนเปลี่ยนไป

ชาวเราทั้งหลาย...ผู้อ้างตนเองว่าเป็นผู้นับถือองค์พระพุทธเจ้า ถ้าหากเราอันถือพระองค์จริง ก็ควรดำเนินชีวิตตามแนวทางของพระองค์ โดยเฉพาะพระองค์สอนเราให้ลูกขี้นประกอบการงาน...อย่างนั้นนิ่ง เราถือคร守ทำตามโดยลูกขี้นทำงานกันคึกคัก

ทุกสิ่งในโลกย่อมหมุนไปเปลี่ยนไป ไม่มีอะไรยืนยั่งสักอย่างเดียว ท่านลองคุยกันไปทางเมืองบนอากาศเดิม ในเวลากลางวันนั้น...ท่านเห็นดวงอาทิตย์

กำลังทำงาน คือ ให้ความร้อนแก่ชาวโลก ให้แสงสว่าง ให้อารมณ์งามยิ่งที่ทำให้เรามีชีวิตอยู่ได้ ถ้าคุณอาทิตย์หยุดทำงาน คือไม่มีแสงสว่างไม่มีความร้อน โลกนี้ก็หมดความหมาย เราเองจะมีชีวิตอยู่ไม่ได้เป็นอันขาด หูเมฆกำลังเลื่อนไปมาในอากาศ นั่นก็แสดงถึงการไม่หยุดนิ่ง ถ้าเมฆหงส์หยุดนิ่ง เพราะไม่มีลมพัด...โลกจะจวบเวOrthochinทันที ที่ร้อนก็จะร้อนเกินไป ที่ฝนก็จะมีมากเกินไป ความสบายนี้ไม่เกิดแก่ชาวโลกได้เลย

เวลาเป็นสิ่งที่มีคุณค่า อย่าปล่อยให้ผ่านไปเปล่า

สัตว์คิริจานทุกตัว เช่น นกที่โอบินไปมาในอากาศ ปลาที่ว่ายอยู่ในน้ำ วัวควายที่เดินไปมาในท้องทุ่ง จกคูให้คีเดิค...ท่านจะพบว่ามันกำลังทำงานของมัน นกเป็นสัตว์ที่ตื่นก่อนคนเลียอีก และส่งเสียงร้องก้องป่า เรียกเพื่อนฝูงให้ลูกขึ้นทำงานกัน มนุษย์ได้ยินกลับบ่นว่า แหม! หนากหูเจ้านกพวนนี่จริงๆ ซ่างไม่คิด เดียบ้างเลย ถึงเวลาสมควรสำหรับการตื่นแล้วยังจะมัวเห็นแก่ความสุขเลิกน้อย บนเตียงนอนอยู่อีก สุนกตัวน้อยๆก็ไม่ได้ มันมีได้เห็นแก่นอนเลย มันตื่นตัวไปทำงานของมันแล้ว ฝูงนกตัวเล็กๆที่ไ泰ยิ่งบันแ芬คิน มันก็ทำงานของมันตลอดเวลา

ปลวกเป็นสัตว์ที่ขยันที่สุดทั้งกลางวันกลางคืน มันทำงานอย่างไม่หยุดยั้ง รังหรือป้อมปราการของมันเพิ่มขึ้นเสมอ ถ้าลังเกตคูตัวปลวกที่พอกดินขึ้นกับตันไม้ เราจะเห็นว่ามันเจริญขึ้นตลอดเวลา นั่นเป็นเรื่องของงานใช่ไหมล่ะ ปลวกเป็นสัตว์ตัวน้อยยังทำงานไม่หยุด

มนุษย์เราผู้เรียกตนเองว่าเป็นสัตว์ประเสริฐได้ทำงาน ถ้าไป弄ในร้านกาแฟ ก็นั่งจนอยู่นั่นแหละ คิ่มกาแฟเพียงถ้วยเดียว...แต่นั่งสนทนากันถึงสองสามชั่วโมง

เรื่องที่สันหนานักเป็นเรื่องประเภทที่ไม่เป็นประโยชน์ เป็นการนั่งสันหนนาทำลายเวลา กันเท่านั้น การกระทำเช่นนั้น...เป็นการทำลายตนเองให้หมดไปโดยไม่เป็นประโยชน์ แล้วเขาก็บ่นว่าไม่มีเวลาทำงาน จะมีได้อย่างไรกันเด้อ...เข้าเวลาไปทิ้งไว้ตามที่ๆไม่เกิดงานแก่เขา

ขันบุคคลที่รักงาน...เขายังไม่เที่ยวเตล่อกลับไปในทางที่ไม่เป็นสาระ เช่นนั้น เขายังคงจะเปลี่ยนสำหรับชีวิตไว้เสมอ เขายังไม่ปล่อยเวลาให้หมดไปโดยมีได้อะไรเป็นชั้นเป็นอัน ถ้าเขายุคagan...เขามักทำอะไรอื่นไปในทางที่เป็นประโยชน์ ที่เราเรียกว่างานอดิเรก บางคนทำการเล่นกลัวไม้ บางคนเล่นเครื่องดนตรี บางคนก็เล่นกีฬาประเภทออกกำลังกาย ลิงเหล่านี้เป็นลิงจำเป็นแก่ชีวิต พอยุคจากลิงเหล่านี้เขาก็หันเข้าทางทันที คนที่ทำงานอย่างมีระเบียบ และมีความพอดีในงานนั้น เขายังไม่รู้สึกเหนื่อยและเมื่อหน่ายต่องานของเขายัง เขายังทำงานได้หลายอย่าง นักเขียนบางคนนั้นทำงานได้มาก เยี่ยนอะไรมาก็อย่าง เขายังผ่อนผูในตัวของงานเอง เช่นแต่งเรื่องที่หนักสมองนานนาน เขาก็หยุดเลี้ยงที่ แล้วหันมาเขียนหนังสือเรื่องเริงรมย์ต่อไป เยี่ยนโคลงกลอนและอะไรต่างๆ เป็นการพักสมองไปในตัว งานของเขายังมีมาก ชีวิตของเขายังเป็นประโยชน์แก่โลกอย่างกว้างขวาง

งาน เวลา และชีวิต

เมื่อคนอื่นเขารู้ได้ทำไม่เราจะทำบ้างไม่ได้เด้อ? จริงอยู่...ที่ความจัดเจนในงานของคนเราไม่เหมือนกัน แต่เรา ก็อาจทำได้ตามกำลังและความสามารถของเราเอง ขออย่างเดียวแค่ว่าให้รู้จักคุณค่าของงาน ของเวลา ของชีวิต และทำกิจทุกอย่างให้สมกับที่ตนได้เกิดมาเป็นคนก็พอแล้ว

ชาติไทยเรายังอ่อนแอยังล้าหลังเกือบทุกค้าน ถ้าไปเทียบเคียงกับประเทศอื่นๆชาติอื่นๆเขา จึงเป็นหน้าที่ของพวกเราทุกคนที่เรียกตนเองว่าเป็นคนไทย ควรลุกขึ้นกระทำกิจจันเป็นหน้าที่ของตน อย่าได้เห็นแก่ความสุขด้วยการอน การเที่ยวการเล่นกันนักเลย สิ่งเหล่านี้มีไว้ให้อาไรแก่ตนมากนัก จงขวนขวยใน การประกอบกิจกรรมงานกันเถิด แผ่นดินของเมืองไทยเป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ มีทรัพย์ในคืนลินในน้ำพอที่จะเลี้ยงชาติไทยให้มีความสุขสบายໄດ້ แต่ถ้าพวกเราไม่ลุกขึ้นทำการห่ว่านพลิกคืนนี้ขึ้น พีชผลจะเกิดมีแก่เราได้อย่างไรกันสหายเอ่ย! จงมองคุณความขวนขวยของชนเหล่าอื่นที่เข้ามาอยู่ในเมืองไทยกันบ้างเถิด เขาเอาอะไรมา...ไม่มี นอกจากการขยันลุกขึ้นทำงานเท่านั้น เขายังได้ลายเป็นเศรษฐีไป ตามๆกัน แต่พวกเรายังยกจนพระไม่ทำงาน พวกเรางงมากแข่งขันกันทำงาน กันคีกว่า ชีวิตจะได้มีสาระมากขึ้นกว่านี้

ตื่นเสียทีพี่น้องเอ่ย!

ร่างกายของเรามีไว้สำหรับทำงาน มีใช่มีไว้สำหรับพักผ่อนหลับนอน อย่างเกียจคร้าน เพราะธรรมชาติของร่างกายทุกส่วนเป็นสิ่งที่จะต้องใช้ ถ้าไม่ใช้มันจะเด็กลีบไม่เติบโต เช่นแขนขาถ้าไม่ใช้ก็อ่อนแอ ไม่แข็งแรง คนที่เราเรียกว่าผู้คุณสมัยก่อนแข็งเล็กนิดเดียว และเรายังพูดกันว่าคนกำแข็งของตนได้ รอบเป็นคนมีบุญ คนที่เป็นหัวหน้าคนมีบุญร่วงอย่างพระเอกลิเก เป็นคนเออบางร่างน้อยเต็มที่...นี่หรือคนมีบุญ? คนมีปาป่าต่างหาก เราเข้าใจผิดกันมานาน เราถือกันว่าคนไม่ทำอะไรมีบุญและสอนกันมาอย่างนั้น เช่นเด็กว่าโถขึ้นก็ขอให้เป็นเจ้าคนนายคน นี่คือการเพาะคนให้เป็นคนหยิบใหญ่ เหยี่ยบบุลไก่ไม่ฝ่อ ประเทศไม่มีคนประเภทนี้มาก ประเทศชาตินี้ก็ล้มลง...อยู่ไม่ได้

บักนี้ถึงเวลาแล้ว . . .

ที่เราจะต้องทำงานให้เป็นคนว่องไวกันเสียที

งานการรอท่านอยู่มานามากมายแล้ว

พระพุทธองค์ครรสเตือนภิกษุทั้งหลายให้ปฏิบัติธรรมเสมอ

แม้ชาวบ้านก็ทรงแนะนำแนวทางอย่างเดียวกัน

. . . เพื่อให้ทุกคนตื่นตัว . . .

ลูกขี้นทำงานอันเป็นหน้าที่ของตนเสียโดยเร็ว

ไม่ปล่อยชีวิตให้ล่วงไปเสียเปล่า

. . . เพราะชีวิตนี้ . . . มีความเสื่อมสิ้นไปอยู่ทุกวันเวลา

ถ้าเรารู้ว่าร่างกายนี้จักแตกดับถาวรสลายลงไป

ก็ขอให้มันแตกดับเพราการทำงานเดิม

อย่าให้มันแตกดับถาวรไปอย่างคนเกียจคร้านเลย

. . . เมื่อเราตายไปแล้ว . . .

ก็ขอให้มีอะไรเหลือไว้ให้คนข้างหลังได้คูกันบ้าง

ให้คนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเราพอได้รับความสบายนิดนึง

ในเมื่อเขาได้พูดถึงความเป็นอยู่ของเรานอกคีต

เวลาแต่ละวันอย่าให้ผ่านไปเปล่า

บางคนพูดว่าไม่มีเวลา หรือพูดว่าคนนั้นเข้ามาเวลาที่ไหนมาทำงาน
จึงทำได้อย่างมากมายเหลือเกิน การพูดเช่นนี้...เป็นการแสดงถึงความเป็นอยู่
ของตนโดยแท้ คือ ตนเป็นคนไม่รู้จักใช้เวลา ไม่รู้จักใช้ชีวิตของตนให้เป็นการ
เป็นงาน จึงไม่ทราบว่าเข้ามาจากไหนกัน

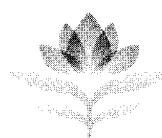
เวลาันนี้ไม่เป็นของใครโดยเฉพาะ
วันกับคืนหนึ่งมีอยู่สี่สิบสี่ชั่วโมง
เป็นสาระณะสำหรับทุกคนที่จะนำมาใช้ได้
ถ้าใครไม่ใช้ . . . เวลา�ันก็บินหนีไปเสีย
และมันหนีไปอย่างรวดเร็วมากที่สุด
มันหนีไปไหนเล่าท่าน?

...มันไปอยู่กับคนที่รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
แก่งานและชีวิตของเขายังย่างแท้จริงนั้นเอง.

เราจักเห็นว่า มีคนบางคนได้ทำเวลาให้เป็นประโยชน์แก่ตนอย่างมหาศาล
เขามีป้อมนั่งนิ่งเป็นอันขาด แต่ทำงานที่เป็นประโยชน์ตลอดเวลา ส่วนบางคน
หาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เขายังคงไม่รู้คุณค่าของเวลาที่ผ่านมา เขายังสนธนา กันด้วย
เรื่องที่ไม่เป็นสาระบ้าง นอนเล่นๆเลียบ้าง เดินเล่นๆเลียบ้าง

พี่น้องห้วย!
ให้ลูกขึ้นทำงานอันเป็นหน้าที่ของท่านเดิม
ถากผลเงินทอง...จักเป็นของท่านตลอดไป

๑๐ ธันวาคม ๒๕๐๐

“ขาดความมุ่งหมายแล้ว...ชีวิตของเรางัดหมกคุณค่าไปทันที”

อมคำจา หลวงพ่อปัญญาณนภกิจชุ

บันไดแห่งความสำเร็จ

ความอุบัติแห่งผล ย่อ้มมีได้ด้วยการกระทำของตน

ในเรื่องการงาน...

เราจะต้องมีความพอใจ กือสันโภในสิ่งนั้น
ถ้าหากว่าเราพอใจ...มันก็ไม่หนักใจ ไม่กังวลใจ
แล้วก็ไม่มีความทุกข์อะไรเกิดขึ้น... เพราะเรา “พอใจ”
เมื่อเราพอใจ . . . เราก็ทำไปตามหน้าที่
ขณะทำงาน...ให้เป็นสมາชิ ใจอยู่กับเรื่องนั้น ไม่พึงซานไปเรื่องอื่น
สมรรถภาพทางจิตของเราก็คืบหน้า
การบริหารงานนั้นก็จะเรียบร้อย...เป็นไปด้วยดี
ไม่มีความอิคพลากเสียหาย หรือมีแต่ก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น
นี่คือ “ความพอใจ” มันเป็นศิลปะที่เราควรจะทำให้เกิดขึ้นในใจของเรา

พระพرحمมังคลาจารย์(หลวงพ่อปัญญา นันทกิกุ)

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการสูง ตั้งอกตั้งใจฟังคำยศ เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

จิตที่ฝึกฝนแล้วบ่อมคี

ในวันอาทิตย์ก่อนนั้น ได้กล่าวปาฐกถาในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติทางใจในด้านภารนา เพื่อจะให้เราทั้งหลายได้เกิดความรู้ความเข้าใจ ในการที่จะรักษาจิตของตนให้พ้นจากความทุกข์ความເຄືອຂ້ອນໃນชีวิตประจำวัน เพราะว่าเรื่องของ

การรักษาจิตเป็นเรื่องสำคัญ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ว่า “จิตสุส หมโถ สาสุ” จิตที่ฝึกฝนแล้วย่อมดี คือหมายความว่า นำความสุขนำความเจริญมาให้แก่ผู้นั้น เราทุกคนมีจิตมีใจด้วยกันทั้งนั้น ถ้าหากว่าไม่ได้มีการฝึกฝนเลี้ยงแล้ว เราอาจจะมีความยุ่งยากในชีวิตประจำวัน

ฝึกฝนจิตให้เหมาะสมแก่การอยู่บนโลกนี้

บรรดาความยุ่งยากทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของเรานั้น ความผิดพลาดก็อยู่ที่เมื่อร่วงรักษาจิตของตนนั้นเอง ถ้าเราหมั่นระวังรักษาไว้ ก็จะเป็นเหตุให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนไปได้ เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติธรรมในทางพระศาสนา จึงอยู่ที่การฝึกฝนอบรมจิตใจให้มีสภาพที่เหมาะสมแก่การต่อสู้กับโลกนี้ ฉะนั้น การฝึกฝนอบรมจิตใจจึงเป็นหลักใหญ่ เป็นหลักการสำคัญในทางพระศาสนา

เราผู้มานับถือพระศาสนา...ถ้าการปฏิบัติมีแต่เรื่องการให้ทาน การรักษาศีล แค่ไม่ถึงขั้นภารนา ก็เรียกว่า เรายังไม่ได้รับผลจากพระศาสนาเต็มเม็ดเต็มหน่วย ถ้าเราต้องการให้เกิดผลทางใจตามหลักคำสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้าอย่างถูกต้อง ก็ต้องก้าวหน้าต่อไปอีกหน่อยหนึ่ง คือการฝึกฝนอบรมจิตใจของเราเอง ว่ากันโดยความจริงแล้ว เรื่องการปฏิบัติในทางพระศาสนา แม้ในส่วนที่เป็นเบื้องต้น เช่น เรื่องทาน เรื่องศีล ถ้าหากว่าเราทำให้ถูกหลักแล้วก็เป็นการฝึกฝนอบรมจิตใจด้วยเหมือนกัน แต่ว่าส่วนมากไม่ได้ทำให้ถึงจุดนั้น มักทำกันลักษณะว่าทำไปตามเรื่องที่ตนเคยกระทำ ไม่ได้รู้จุกหมายว่าเราทำสิ่งนั้นเพื่ออะไร

ถ้ารู้จุกหมายของการกระทำ เช่นการให้ทานก็เพื่อจะรู้เกลาจิตใจของเราให้สะอาด ปราศจากความตระหนึหรือความเห็นแก่ตัว การรักษาศีลก็เพื่อที่จะ

ชูคเกเลาจิตใจให้สะอาด ปราศจากการคิดเบี่ยงเบี้ยนบุคคลอื่นให้เกิดความทุกข์ เกิดความเดือดร้อน แม้เรื่องการปฏิบัติในเรื่องอื่นก็มุ่งในจุดอย่างนี้ เช่น เราสามารถปางสักถานทุกวันอาทิตย์ ก็มีจุดมุ่งหมายก็เพื่อจะชัดความโน้มความเขลาที่เกะจับอยู่ในใจของเรามาก่อนให้หมดไป เราจะได้มีความฉลาดแคลมนคอมในการดำรงชีวิตในการที่จะต่อสู้กับภัยอันตราย อันจะเกิดขึ้นจากภัยในตัวเราเอง

ป้องกันภัยภัยในด้วยการภารนา

ภัยภัยนอกแม้จะรุนแรง แต่ถ้าหากว่าภัยในของเรามีมีภัย เรา ก็ไม่ยุ่งยากนัก แต่ว่าถ้าเรามีภัยข้างในนั้น เรา ก็เท่ากับว่าเป็นประทุรับภัยข้างนอกให้ภัยข้างนอกเข้ามาทำความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่เรา เพราะฉะนั้นเมื่อเรา ระวังไม่ให้ภัยข้างในเกิดขึ้นได้ ภัยข้างนอกก็ไม่เข้ามารบกวนได้ การระมัดระวังภัย ข้างในไม่ให้รบกวนจิตใจนั้นแหล่คือการปฏิบัติในทางจิตตามหลักพระพุทธศาสนา คือ ภารนา ซึ่งได้กล่าวให้ญาติโยมได้ฟังมาเป็นลำดับ

ภารนานี้มี ๒ ประการ คือ สมภารนา การปฏิบัติเพื่อให้เกิดสมานวิเกิคความสงบใจ เพื่อให้ใจของเราพร้อมที่จะใช้งานประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่งก็คือ วิปัสสนากลาง อันหมายถึงการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ชัดเรื่องนั้นๆตามความเป็นจริง ตามคำแปลของวิปัสสนาก็คือ ความรู้แจ้งเห็นจริงนั้นเอง เราต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้น ตามที่มันเป็นจริง เพราะการรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนั้นนั้นแหล่ เป็นเรื่องที่จะชัดความยึดถือที่ผิดในใจของเราได้ คนที่มีความยึดถือผิดๆ ไม่ว่าในเรื่องอะไร เพราะไม่เข้าใจชัดในเรื่องนั้นตามที่มันเป็นจริง

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสสอนพุทธบริษัททั้งหลายว่า “ເຂົ້າທັງຫລາຍຈົນອຸ່ງ
ທຸກລົງທຸກອ່າງຄາມທີ່ມັນເປັນຈິງ” ທີ່ນີ້ທີ່ເປັນຈິງນັ້ນຄືອະໄວ ເຮົາຈະຮູ້ຈົກຄວາມຈິງ
ຂອງສິ່ງອະໄວໄດ້ກໍຕ້ອງອາສຍກາຣົກຄົນໃນເຮືອງນັ້ນ ເນື່ອໄນ້ມີກາຣົກຄົນກົງຈະຮູ້ຈິງ
ໄມ້ໄດ້

ບັນໄຄແຫ່ງຄວາມສໍາເຮົາ

ກາຮເຮືອນກາຮສຶກຂາ ດັ່ງເພີ່ມສັກແຕ່ວ່າເຮືອນເໝຍໆກົງຈະໄມ້ເກີດຄວາມເຂົ້າໃຈຫຼັກ
ໃນລົງນັ້ນ ເພວະນະນັ້ນດັ່ງເກົ່າໄປສຶກຂາໃນຂອງອຽນເວັນເປັນບັນໄຄແຫ່ງຄວາມສໍາເຮົາ
ຊື່ງເຮັກໃນກາຫາຍອມວ່າ ອິທີບາທ ແລະ ປະກາຣ ອັນເປັນທີ່ຕັ້ງແຫ່ງຄວາມສໍາເຮົາ
ໃນກາຮປັບປຸງຕົກຈຸກທຸກອ່າງ ໄນວ່າຈະເປັນຄຳນາກາຍຫຼືວ່າຄຳນາຈີຕິຈີ ແຕ່ວ່າທ່ານມຸ່ງ
ໃນຄຳນາຈີຕິຈີໂຄບແນພາະ

ຫລັກອິທີບາທນັ້ນ ກົງຕ້ອງມີຈັນທະ...ຄວາມພອໃຈໃນເຮືອງທີ່ເຮົາຈະທຳນັ້ນ
ເສີຍກ່ອນ ເມື່ອເຮົາມີຈັນທະຄວາມພອໃຈແລ້ວ ຕ່ອໄປກົງຕ້ອງມີວິຣີຍະ...ຄວາມເພີຍຮ
ໄມ້ທີ່ອຄອຍໃນກາຮປະກອບກິຈຈັນໆ ໄນກ່າວ້າຕ່ອງປຸ່ມສຽງຂ້ອງຫຼັກຂ້ອງ ເມື່ອເຮົາຈະ
ທຳກົງຕ້ອງຕັ້ງໃຈວ່າເຮົາຈະທຳໄທ້ສໍາເຮົານີ້ເປັນປະກາຣທີ່ສອງ ປະກາຣທີ່ສາມກົງຄືອ
ຈີຕະ...ໝາຍຄວາມວ່າເຂົ້າໃຈໄສ ໄນທົກຄູຮະໃນເຮືອງນັ້ນໆ ຈະໄປແຫນຈະທຳອະໄ
ກົນເກີດຍູ້ໃນໃຈເສັມອ ວ່າເຮົາມີໜ້າທີ່ ເຮົາມີກິຈທີ່ຈະຕ້ອງທຳ ແລ້ວເຮົາກົງຮົບມາສູ່
ໜ້າທີ່ທີ່ເຮົາຈະຕ້ອງທຳນັ້ນຕ່ອງໄປ ປະກາຣສຸກທ້າຍຊື່ງເປັນຕົວກາຮສໍາຄັນຂອງເຮືອງ
ທ່ານເຮັກວ່າວິມັງສາ ຈະຕ້ອງທຳນັ້ນຕ່ອງໄປ ປະກາຣສຸກທ້າຍຊື່ງເປັນຕົວກາຮສໍາຄັນ
ຂອງເຮືອງຫຼັກເຈັນໃນເຮືອງນັ້ນຄາມທີ່ເປັນຈິງ ບັນໄຄແຫ່ງຄວາມສໍາເຮົາທັງສືປະກາຣ
ທີ່ກ່າວ່ານີ້...ຂ້ອສຸກທ້າຍນີ້ແລະສໍາຄັນທີ່ສຸກ

หัวใจของการทำงาน

แม้ว่าจะมีนั้นที่ความพอใจ มีความเพียรมีการเอาใจใส่ แต่ขาดความมั่งสาคีอกรไตร่ตรองค้นคว้าหาเหตุผลในเรื่องนั้นๆอย่างถูกต้องแล้ว ความสำเร็จของ การกระทำก็ไม่เกิดความล้มบูรณาี้นี้ได้ เพราะฉะนั้น...จึงต้องมีการไตร่ตรอง การไตร่ตรองค้นคว้าจึงถือเป็นหัวใจของการกระทำงานทุกๆประเภท คนที่มีการไตร่ตรองค้นคว้า ย่อมเกิดปัญญาเกิดความรอบครอบรู้ในการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ ในเรื่องการปฏิบัติภารกิจค้านภารกิจ เช่นเดียวกัน จะต้องมีการศึกษาค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดในเรื่องนั้นๆมากขึ้น

ถ้าเราศึกษาซึ่งประวัติของบุคคลที่เป็นพระอรหันต์ในสมัยก่อน ก็จะพบว่า เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดกระทบท่านในชีวิตประจำวัน ท่านมักจะถือเอาเหตุการณ์นั้นๆ ไปพิจารณา แล้วก็จะได้บรรลุสัจธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้เห็นความจริง ในสิ่งนั้นชัดเจนถูกต้อง เช่นพระรูปหนึ่งท่านชอบเข้าไปในป่าช้า เพราะว่าการไปป่าช้านั้น เป็นการฝึกฝนจิตใจไม่ให้เกิดความขลาดความกลัว ต่อสิ่งที่ไม่ควรกลัว สิ่งที่ไม่ควรกลัวก็คือกลัวผีนั่นเอง เท่าๆเราโดยมากมักจะกลัวผี การกลัวผีของเด็กนั้นก็เนื่องจากผู้ใหญ่พูเครื่องผีให้เด็กฟังในรูปที่น่ากลัว เวลาเดาเรื่องผีแล้วทำท่าหน้าตา.n่ากลัว เท่ากับว่าประทับให้เกิดความกลัวขึ้นในใจเด็ก เด็กจึงได้เกิดความกลัวในเรื่องนั้น ผู้ใดเป็นคนเข้ากลัวผี...ต้องหนีไปป่าช้า แต่ว่าไปกลางวันก่อน แล้วก็ค่อยไปพอตะวันลับเย็นลงไปพบค่า ไปตั้งแต่ยังสว่างแล้ว จนมีค ไปบ่อยๆก็เกิดความเคยชิน สามารถไปนั่งช้างที่เขาบรรจุศพได้หรือไปนั่งช้างโรงผีที่มีผีอยู่ในนั้นก็ได้...ความกลัวไม่มี เด็กๆที่เป็นลูกสัปเปะหรือที่อยู่ใกล้ป่าช้า มันไปวิ่งซ่อนหากันในที่เก็บเศษอาหารลัวผีกันไม่ ที่มันไม่กลัวผีนั้นก็เพราะว่า มันชินกับสิ่งเหล่านั้น อันนี้ เพราะความเคยชินโดยแท้

พระในสมัยก่อนมักจะไปเยี่ยมป่าช้า ป่าช้าในสมัยก่อนนั้นมันน่ากลัวมากกว่าสมัยนี้ เพราะเป็นป่ารก ไม่ค่อยสะอาดเหมือนสมัยนี้หรอก ป่าช้าเดียวนี้ น่าเที่ยว คล้ายๆ กับสวนสาธารณะ เพราะว่ามีสนามหญ้า มีศาลาไม้ มีสิ่งอะไร สวนงาม สมัยก่อนนั้นมันรกรุกรัง ท่านจึงมักจะไปคูชากศพ เวลาไปคูชากศพ แล้วเขามานั่งพิจารณา แยกแยะศพนั้นออกเป็นส่วนๆ คือมาnanั่งพิจารณา เมื่อกันนั่งผ่าศพอย่างนั้นแหล่ะ ก็เมื่อกันนักเรียนแพทย์ทำการผ่าศพเพื่อศึกษาสรีระร่างกาย

แต่พระเราไม่ได้ผ่าศพเพื่อศึกษาอย่างนั้น ท่านผ่าศพเพื่อให้เห็นว่า ในศพนั้นไม่มีอะไร มันมีแค่ส่วนประกอบที่รวมตัวกันเข้า แล้วมันก็หลุดไปตาม อำนาจของการปรงการแต่ง เมื่อหมกคำนำจากการปรงแต่งไปแล้ว ศพนั้นก็จะ ลายไป เอาจานั่งพิจารณาเรื่อยไปๆ จนเกิดปัญญาเห็นชัดว่า ตัวเรานี้มัน ไม่มีอะไร หลงผิดไปยังค่าว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นเราเป็นเขาขึ้นมาเอง แล้วก็เกิด ความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นด้วยประการต่างๆ ท่านก็ได้บรรลุคัมภีรคิด เช่นนั้น

รู้แจ้งเห็นจริงได้คัมภีรพิจารณา

บางคนไปนั่งที่คลิ่งริมแม่น้ำ เวลาห้าหามามันเกิดฟองขึ้น เวลาเกิด ฟองน้ำแล้วมันก็หายไป เกิดแล้วมันก็หายไป ท่านนั่งคุยกับเกิดความคิดขึ้นว่า ฟองน้ำนี้เกิดขึ้น เพราะอาศัยการปรงแต่งของกระแสน้ำที่ไหลมาเร็ว แล้วมากระทบ อะไร์เข้าจึงเกิดเป็นฟอง พอก็เป็นฟองแล้วมันก็ลอยไป พอลอยไปแล้วประคาย ฟองนั้นก็หายไป แล้วมันก็เกิดฟองใหม่แล้วมันก็ลอยไปหายไป ท่านก็เอาภาพ นั้นแหละมาพิจารณาในที่สูงบ ผลที่สุดก็ได้รู้แจ้งเห็นจริง

เมื่อเห็นความจริง ก็หมดความยึดมั่นถือมั่น

นางกิกนุณนั่งคูไฟที่กำลังตัมม้า ไฟที่ตัมม้า...มันลูกโพลงขึ้น แล้วบางที มันก็มอดลงไป เขายังฟื้นไปชุนไฟเข้าใส่ให้เรียบร้อย ไฟก็ลูกโพลงขึ้น แล้วมันก็ จะมอดลงไป เมื่อนั่งคูไปๆ ก็เกิดความคิดขึ้นว่า ไฟเหมือนกับชีวิต ชีวิตเหมือน กับไฟ ร่างกายเหมือนกับกองไฟ กองไฟก็เหมือนกับร่างกาย เขายังเปรียบเทียบ พิจารณา พิจารณาติดต่อ กันไปคลอกเวลาไม่ขาดสาย ก็ได้มองเห็นความจริงว่า ชีวิตมีเกิดมีดับ เมื่อมองเห็นความเกิดความดับของร่างกาย เลยไม่มีความ ยึดมั่นถือมั่น

จิตที่หลุดพ้นแล้วจากความยึดมั่นถือมั่น

บางองค์เดินไปกลางแทค อันร้อนจัด คนเราอยู่กรุงเทพฯ ไม่เคยเดินไป กลางแทคร้อนจัดในกลางทุ่ง เดินกลางแทคในทุ่งที่มันเห็นภาพหลอก ที่เขายังกล่าว พยับแทค พยับแทคนี้เรามองเห็นแต่ไกรระยิบระยับ บางทีก็เห็นเป็นภาพอะไร ต่างๆ แล้วมันก็หายไป เหมือนกับว่าผืนหนาอกกลางวันอะไรอย่างนั้นแหละ คนที่ ไม่เคยเดินในทุ่งกว้างไม่รู้ ถ้าใครเคยอยู่ในทุ่งนี้รู้ได้ตามหลักนี้ พยับแทคที่เรามอง เห็นนั้น...เห็นมันเกิดขึ้นแล้วก็หายไป ท่านเดินไปก็เห็นในรูปอย่างนั้นแล้วท่านก็นำ มาพิจารณา ผลที่สุดก็มองเห็นว่าไม่มีอะไรที่เป็นสาระเป็นแก่นสารในชีวิต มันมี แต่เรื่องเกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไปเท่านั้นเอง ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็ คับไปเท่านั้นเอง หาสาระแก่นสารในเรื่องนั้นมีได้ ท่านมองเห็นความจริงอย่างนี้ จิตก็หลุดพ้นจากความยึดมั่นถือมั่น อันนี้เป็นคัวอย่างที่นำมาในสมัยก่อนๆ ที่ ได้บรรลุความจริงอย่างนั้น

เปลี่ยนแปลงจิตใจค่วยความจริง

แม้คนเราในสมัยนี้บางทีก็ประสบกับความจริง แล้วความจริงนั้นก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางค้านจิตใจ เช่น เคยทำอะไรที่มันเป็นเรื่องเหลวไหลไม่คืบเมาม แต่เมื่อมาพบสิ่งอันเป็นเครื่องกระหายอย่างแรงเข้าก็เกิดความสำนึกรู้สึกตื่นเต้นมากขึ้น แต่คนบางคนเป็นคนชอบสนุก ชอบเที่ยว กินคื่นสนุกสนานบ่อยๆ ที่นี่มาเกิดมีปัญหาขึ้นในครอบครัว เช่นคนที่รักตายจากไป ลูกน้อยตายจากไป หรือภรรยาตายจากไป...มาฟังพระธรรมเทศนาในงานศพแล้ว เกิดความรู้สึกตัว...มองเห็นชีวิตที่ผ่านมาว่าเป็นเรื่องที่น่าเกลียดไม่น่ารักอะไร แล้วก็เกิดความรู้สึกว่าเราจะตายเหมือนกับที่ภรรยาของเราตาย เราจะนามวหัง六合 เพลิดเพลินกับสิ่งเหล่านั้นอยู่ทำไม เราควรจะใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ให้เป็นประโยชน์มากกว่า แล้วก็เปลี่ยนชีวิตหันเข้าหาความงามเข้าหาความคี ตั้งหน้าประพฤติธรรม ต่อไป อันนี้เป็นตัวอย่าง

ในเรื่องนิทานเช่นก็มีคืนนี้มา...เข้ามาเต็มที่ ครั้นได้มามากับอาจารย์กูโโค ที่สอนธรรมะ อาจารย์พูดให้ฟังเพียงไม่กี่คำ ก็อพูดว่า “คิดคูให้ดี ร่างกายนั้นมันเปลี่ยนแปลงไปสู่ความแตกตับทุกลมหายใจเข้าออก ถ้าเราไม่รับใช้มันให้เป็นประโยชน์ มันจะมีราคาที่ตรงไหน” คำพูดลั้นๆเท่านี้ทำให้นายชีมานนั้นคิด...คิดตลอดเวลา เดินตามหลังอาจารย์ก็คิดไปตลอดทาง ผลที่สุดก็เปลี่ยนแปลงจิตใจ สารภาพกับอาจารย์ว่าผมไม่กลับบ้านแล้ว ผมจะเดินทางไปกับอาจารย์ค่วย อาจารย์ถามว่า เขอจะไปทำอะไร? เขาก็บอกว่า ต้องการจะไปบวชเป็นพระภิกษุ ในพระพุทธศาสนา จะได้ใช้ชีวิตที่เหลืออยู่นี้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนแก่ท่านสืบต่อไป อาจารย์ก็ตอบว่าตกลง แล้วก็พาไปบวช

ศึกษาธรรมะที่อยู่รอบตัวเรา

อันนี้เป็นเรื่องทัวอย่างให้เห็นว่า สิ่งที่เราได้ประสบเห็นในชีวิตประจำวัน นั้นมันเป็นครูอยู่ในตัว เป็นบทเรียนอยู่ในตัวที่จะสอนเรารอยู่ตลอดเวลา แต่ว่า เราเคยมากแล้วไม่ค่อยได้สนใจบทเรียนนั้น ไม่นำเข้ามาสอนตัวเอง คือไม่คิดนึก นั้นเองก็เลยไม่ได้ปัญญา

เราเล่นต้นไม้ เล่นกล้วยไม้ เล่นกุหลาบเล่นอะไรต่างๆ ถึงที่เราเล่นอยู่ทุกวัน ทุกเวลานั้นมันก็มีธรรมะเป็นข้อเตือนจิตสะกิดใจอยู่ตลอดเวลา สนามหญ้าที่มัน เอียวสกินบ้านของเรา เรา ก็ปลูกต้นไม้ต่างๆไว้ เราคงเคยเห็นไปมั้นหล่นอยู่ เต็มสนาม แล้วก็ให้เด็กหรือคนใช้ไป瓜มันทึ่งเลีย คนที่ไป瓜กชยะ瓜กทุกวัน แท้ไม่มีอะไรเกิดขึ้นในใจ

ถ้าเป็นคนที่มีการศึกษาธรรมะ เมื่อไป瓜กไปไม้แห้งก็ยอมเกิดความคิด เกิดความคิดขึ้นว่า ใบไม้เนี้ยเมื่อก่อนมันเป็นใบไม้อ่อน แล้วเป็นใบแก่ แล้วก็เป็น ใบเหลือง แล้วก็ร่วงลงกองอยู่ที่สนามหญ้า จนเราต้อง瓜กไปทิ้ง เมื่อเกิดคิด อย่างนั้นขึ้นมา ก็เขามาเปรียบเทียบกับตัวเอง ว่าสมัยหนึ่งเราเป็นเด็กน้อย นอน ในเบาะ แล้วท่อมา ก็调皮ขึ้นมาเรื่อยๆ จนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ เวลาขี้อายุเท่าใด แล้ว...อยู่ในสภาพใบไม้เที่ยวใบไม้เหลือง ไม่เท่าไก่จะร่วงลงไปนอนอยู่ในทึบศพ ถ้าคิดขึ้นมาอย่างนี้ก็จะเกิดความสลดใจ แล้วก็จะได้กลับจิตกลับใจเข้าหา ความงามความดีได้

อาจารย์บางท่านเมื่อจะสอนศิษย์ ก็บอกว่าเชื่อไม่ต้องทำอะไร ไป瓜ก ไปไม้แห้งทุกวันๆ ก็แล้วกัน กว่าจะแล้วพอรุ่งขึ้นท่านก็ถามว่าพบอะไรบ้าง? ลูกศิษย์ ก็ไม่บอกว่าพบอะไร ถ้าบอกก็บอกว่าไม่เห็นมีอะไร... กว่าจะไปเรื่อยๆ ท่านก็บอกว่า กว่าคตอไปอีก กว่าจะเรื่อยไปจนกว่าจะพบลักษณะนั้น... แก้ก็瓜กเรื่อยไป บางที ก็ไปพบเศษสหัสกรที่คุณมาเที่ยวทำหล่นไว้ ก็เอาไปให้อาจารย์ อาจารย์บอกว่า

สถานศึกษานั้นไม่มีประโยชน์อะไรข้าวังมันไปเลี่ย แล้วให้ภาคต่อไป ภาคเรื่อยไป ...ภาคเรื่อยไป วันหนึ่ง วางไม้ภาคนั้งลงแล้วนึกตรึกทรงเลยได้พบความจริง นำความจริงนั้นไปบอกกับอาจารย์ว่า ผ่านความมาตั้งเดือนหนึ่งแล้ว เพิ่งจะพบในวันนี้เอง ท่านถามว่าพบอะไร? ก็บอกว่า พบร่างสิงห์หลายมันไม่เที่ยง มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อาจารย์ก็บอกว่าภาคต่อไป ที่พบนั้นมันเล็กน้อย ...ยังไม่พอ คนนั้นก็ต้องภาคขยายต่อไป

เรื่องอย่างนี้เป็นตัวอย่าง คือว่าคนเราที่ทำอะไรต้องพิจารณาเพื่อให้ได้ความจริง เล่นคอกไม้อ่ายาเล่นแต่เพียงให้เพลินใจ แต่ว่าเล่นเพื่อศึกษาความจริง จากคอกไม้ เล่นกล้ายไม้ในแง่ธรรมะ ปลูกกุหลาบใส่กระถางวางไว้เชิงบันได ก็ต้องถูกกุหลาบเพื่อให้เกิดธรรมะ อะไรๆที่มีรอบๆตัวเรานั้น เราต้องมองเพื่อให้เห็นธรรมะ

เห็นความจริงคือเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

เห็นธรรมะก็คือเห็นความจริง ผู้ใดเห็นความจริงเห็นธรรมะ ผู้นั้นเห็นพระพุทธเจ้า เหมือนคำที่พระองค์ตรัสกับพระวักกลิว่า “โย โญ วาภุลิ ชุมม ปสสติ โล ນ ปสสติ” ว่า “คุก่อน วักกลิ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นตัวเรา ตถาคต ผู้ใดไม่เห็นธรรม...ผู้นั้นไม่เห็นเรา” อันนี้แหลกคือตัวปัญญา

ถ้าเราเห็นธรรมะก็คือเห็นความไม่เที่ยงของสิ่งนั้นก็คือ เห็นความทุกข์ของสิ่งนั้นก็คือ เห็นความเป็นอนัตตาความไม่มีตัวมีตนของสิ่งนั้นก็คือ ก็เรียกว่า เราได้เห็นธรรมะ เมื่อเห็นแล้วก็ยังจะต้องคิดต่อไป พิจารณาต่อไปเพื่อให้สิ่งนั้นมันเกิดความแคล้วคล่องว่องไว เวลาเราไปมองสิ่งอื่นจะได้เกิดเบริญบที่ยังให้เห็นประจักษ์ว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของทุกอย่างเหมือนกันไม่มีการแตกต่างกัน

คนเราเมื่อเห็นอะไรเหมือนกันเมื่อใดแล้ว ก็สมายที่สุดในชีวิตละ ที่เรียกว่าสบายนั่น เพราะอะไร? เพราะว่าเราเห็นอะไรมันเหมือนกัน คนที่เป็นทุกข์ มีความเดือดร้อนในจิตใจ มันเดือดร้อนเพราะอะไร? ขอบอกว่า เดือดร้อนเพราะเราองเห็นอะไรมันไม่เหมือนกัน ยังเห็นความแตกต่างกัน เช่น ความแตกต่างของคนนี้เราเห็นมันแตกต่างกันอย่างไร? เห็นว่าเป็นหญิง เป็นชาย เป็นหนุ่ม เป็นสาว เป็นผู้เฒ่า เป็นผู้แก่ เห็นคอกไม้ก็ไม่เหมือนกัน...ต่างกันไปหมด เพราะเห็นอะไรแตกต่างกันนี้จึงเกิดกิเลส เป็นเหตุให้รักในบางครั้งหรือซังในบางคราว ลุ่มหลงมัวมาเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ก็เพราะมองเห็นสิ่งเหล่านั้นมันแตกต่างกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายใจ

ในแง่ธรรมะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนให้เรามองอะไรฯเห็น เป็นสิ่งเดียว ไม่เห็นเป็นสอง ไม่เห็นเป็นคู่ แต่ให้เห็นเป็นเรื่องเดียว ปัญญาที่มองเห็นอะไรฯเป็นอันเดียวกันนี้แหละ เป็นจุดหมายสำคัญอันหนึ่งทางพระพุทธศาสนา เพราะถ้าเราเห็นอย่างนั้นแล้วมันก็เหมือนกัน ขออภัยเถอะ...ถ้าจะพูดว่า สุนัขซึ่งรื่องกับนางสาวที่ประภาวนางงามได้แล้ว...มันเท่ากันแล้ว มันก็ไม่วุ่นวาย มุ่งมั่นใจที่จะมั่นคงมันไม่ยุ่ง เพราะเห็นอะไรมันเหมือนกัน

ที่ว่าเหมือนกันนั้นเหมือนกันในลักษณะที่เรียกว่าสามัญ คือว่าลักษณะธรรมชาติของสิ่งเหล่านั้น ลักษณะสามัญหรือธรรมชาติของสิ่งเหล่านั้นมันคืออะไร?...กล่าวคือความไม่เที่ยงเรียกว่าอนิจจัง ทุกชั้งคือความเป็นทุกข์ เป็นอนัตตาคือความไม่มีตัวตนที่แท้จริง ชาวไทยเราทั่วๆไปนั้นจะจำได้คำเหล่านี้ จำกันนานนานแล้ว เราจึงพูดกันว่า อนิจจา...อนิจจา คำที่พูดว่า “อนิจจา” นี้ ก็พูดตามหลักนี้แหละ

เห็นอะไรมันวุ่นวายมันยุ่งแล้วเราก็พูดว่า พุทธิ่ อนิจจา พุทธิ่ เราไม่รู้ เราไม่รู้...ถ้าเป็นเต็มไม้ເอกเข้าไป บางคนหนักไปกว่านั้น ถ้าเป็นพุทธิ่ ไปเสียเลย นั่มันແลงเกินไป ที่ແลงนั้นไม่ใช้อักษรอะไรอีก...ແลงค่วยอำนาจ

โนโหโหสเท่านั้นเอง พุทธโภกlays เป็นพหูร์...แล้วอนิจังก์lays เป็นอนิจจาไป...อนิจจา พุหูร์ อะไรมอย่างนี้เป็นต้น

ก้าวสู่ครรลองแห่งธรรมะ

คำที่เราเปล่งออกมากว่า อนิจจา...นั้นเป็นการเลียนแบบເອາກາມอย่างที่คนอื่นเขาพูด แต่ไม่ได้พูดควยความรู้สึกว่าลิงนั้นมันเป็นอนิจัง คือไม่เที่ยงอะไรหรอก แค่ถ้าเมื่อใดเราพูดโดยประจักษ์ใจเห็นว่ามันไม่เที่ยง เมื่อนั้นเราได้ก้าวเข้าสู่ครรลองแห่งธรรมะแล้ว และเมื่อเราหล่นลงไปในครรลองแล้ว มันก็พาเราเรื่อยไปจนกระทั่งถึงฝั่งคือพระนิพพานได้ เพราะฉะนั้น คนไทยเราทั่วไปใจจำคำเหล่านี้ได้ว่า อนิจัง ทุกข์ อนัตตา เป็นต้น เราพูดกันบ่อยๆ

สิ่งที่เรียกว่าอนิจังนั้นหมายถึงว่าไม่เที่ยง ทุกข์ก็คือเป็นทุกข์ อนัตตา ก็คือความไม่มีตัวตน อันนี้เป็นหลักสำคัญให้เราได้พิจารณาเบริญเที่ยบในสิ่งทั้งหลายทั้งปวง มองอะไรก็มองตามทัศนะนี้ คือมองในแง่ว่ามันเที่ยงหรือว่าไม่เที่ยง มันเป็นสุขหรือว่ามันเป็นทุกข์ มันมีตัวมีตนที่แท้หรือว่าไม่มีตัวตนที่แท้จริง เอาหลักทั้งสามประการนี้เป็นมาตรฐาน สำคัญที่จะพิจารณาอะไรๆ ก็อ่าน

ตาได้เห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้รส กายได้สัมผัสสุกต้องสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ตาม เราก็ต้องถามในแง่ธรรมะว่า มันเที่ยงหรือไม่เที่ยง มันเป็นสุขหรือว่าเป็นทุกข์ มันมีตัวตนที่แท้หรือว่าไม่มีตัวตนที่แท้ ให้ซึ่งปัญหาตามในเรื่องนั้นๆ เอาหลักนี้เข้าไปสอบบไปทาน เพื่อจะได้ใช้เป็นหลักสำคัญพิจารณาให้เห็นชัดตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ เพราะความจริงของสิ่งเหล่านั้นมันก็ไม่เที่ยงอยู่นั้นแหละ มันเป็นทุกข์อยู่ตามสภาพของมันนั้นแหละ แล้วมันก็เป็นอนัตตาอยู่ตามสภาพ เช่นเดียวกัน หากแต่ว่าเรามองไม่เห็นความที่มันเป็นจริง

ความหลงให้เกิดขึ้นจากภาษาฯ

ที่มองไม่เห็นความที่เป็นจริงนั้น เพราะอะไร? ก็เพราะว่าสิ่งเหล่านั้นมัน มีมา ya มีเครื่องปักถัมภ์หุ้มห่อ ทำให้เรามองทะลุนั้นไม่ได้ คล้ายกับม่านหน้า ที่เขากันไว้ข้างในม่านมีอะไรบ้างเราก็ไม่รู้ เพราะม่านนั้นมันลีคำแล้วก็หนาคั่ย แม้มีไฟสว่างอยู่ข้างใน เราคงมองไม่เห็นว่าหลังม่านนั้นมีอะไร ลิ่งที่เป็นมายานั้น ก็คล้ายกับม่านบังอย่างนั้นแหละ ตาเรามองทะลุสิ่งนั้นไปไม่ได้ เราทึ่งกับภาษาฯ ที่มีการปูรุ่งการแต่งตัวย่อคำชื่อของวัตถุมีประการต่างๆ แล้วเราไปหลงติดในภาพอันเป็นมายานั้น เพลิดเพลินมัวเมายู่ในลิ่งนั้นๆ ก็ความเพลิดเพลิน มัวเมานี้ในภาพภาษาฯ สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนให้แก่สังคมเท่าไหร ปัญหาบุคคล ปัญหารครอบครัวและปัญหาส่วนรวมต่างๆเกิดขึ้น ก็เพราะว่าไปหลงภาษาฯเหล่านี้นั่นเอง

สมมติว่าเราเป็นผู้ชาย แล้วเราจะไปหลงให้ในลิ่งที่เราเรียกว่าภาษาฯ ความหลงให้ในเรื่องการนั้นเกิด เพราะอะไร? เพราะเราไปเห็นลิ่งที่เป็นมายา แล้วนี่กว่า นั้นคือของแท้ เป็นของจริง ไม่ได้มองให้ทะลุลงไปถึงเนื้อแท้ก็หลงติดอยู่ในลิ่งนั้น มัวเมายู่ในลิ่งนั้นตลอดเวลา เป็นเหตุให้เกิดความกระทบกระเทือน เป็นต้นว่า คนมีครอบครัวแล้วแต่ไปหลงมัวเมานี่คนอื่น...มันก็มีปัญหาขึ้น ทำให้เจ้าของเดินมีความทุกข์เดือดร้อน อันนี้เป็นตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายๆ บางทีกระทบกระเทือนถึงการบ้านการเมือง เช่นผู้นำของประเทศไปหลงลิ่งที่เป็นมายา ก็เป็นเหตุให้ปฏิบัติงานผิดพลาดเลี่ยงหาย ตกเป็นทาสของคนชาติอื่นไป ก็เพราะว่าไปหลงให้ในลิ่งที่เป็นมายานี้ก็ได้

มนุษย์เราไม่เข้าใจในเรื่องอย่างนี้ เพราะฉะนั้นเมื่อต้องการใครเขามาไว้ในคำชื่อของตัว ต้องการจะยึดคิดใจของบุคคลนั้นๆ เขายังไงในการมีอ ขาดก็เข้าสิ่งที่เป็นมายานั้นแหละไปหลอกคนนั้น ถ้าคนนั้นเป็นผู้มีค่าแท้ไม่มีแวง ไม่มี

ปัญญาที่จะมองเห็นอะไรให้ชัดเจนถูกต้อง ก็เลยหลงติดภาพอันเป็นมายานั้น หลงอย่างชนิดที่เรียกว่าลืมหลีมตามไม่เข้า เพราะภพามายามันบังคุกตา มันมองอะไรไม่เห็น เมื่อเป็นเช่นนั้น...คนๆนั้นก็คงอยู่ในอำนาจของผู้เป็นเจ้าของมายานั้น จะใช้อะไรก็ได้ จะบังคับให้ทำอะไรก็ได้ ชีวิตก็ตกต่ำไม่มีราคาไม่มีความหมายภพามายาทั้งหลายนั้นจึงเป็นภัยแก่คนผู้มองที่ไม่มองให้มันหลุดเข้าไป

มองทะลุภพามายา

ถ้าบุคคลใดพยายามเพ่งมอง...เพ่งด้วยปัญญา การเพ่งการมองนั้นมันเกิดปัญญา เกิดความรู้ความเข้าใจ เราเก็บไว้ให้ลึกทะลุสิ่งนั้นเข้าไป เวลามองอะไรเราเก็บต้องคงปัญหาว่า สิ่งนั้นคืออะไร เนื้อแท้มันเป็นอย่างไร มันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ เที่ยงหรือไม่เที่ยง มีอะไรที่เป็นสาระหรือไม่มีสาระ ในเรื่องรูปที่ต้องมองอย่างนั้น เสียงที่เราได้ยินได้ฟังก์เหมือนกัน...

เสียงนี้เป็นมายาแท้ที่เดียว เพราะมันเกิดขึ้นจากการป্রุงการแต่ง เช่น เสียงคนตรีที่เราฟังว่าไฟเรา เสียงคนตรีเกิดขึ้นได้เพราะอะไร? ก็ เพราะมีของสองสิ่งสามสิ่งมาร่วมกระทบกันเข้า เช่นเสียงระนาค...คั้งก์ เพราะมีไม้สองอันมากระทบกัน เคาะให้เป็นจังหวะตามที่โลกสมนติ แล้วก็ลายเป็นเพลง มันไม่ได้เกิดขึ้นก่อนไม่มีกระทบ แต่มันเกิดภายหลังที่มีกระทบแล้ว พอยกไม้ขึ้นเสียงเสียงก็ไม่มีอันนี้คือมายาโดยแท้ในเรื่องเสียง เสียงไวโอลิน เสียงแทร เสียงอะไรๆก็อย่างนั้นเกิดขึ้นจากการป্রุงแต่งทั้งนั้น รูปมองเห็นยาก...เสียงมองเห็นง่ายกว่า

เพลงคนตรีที่เราฟังนี่มองเห็นง่ายกว่ามันเกิดจากการป্রุงแต่ง ถ้าไม่มีการป্রุงแต่งมันเกิดขึ้นไม่ได้ ป่าวางอยู่เฉยๆ มันจะมีเสียงขึ้นได้อย่างไร ต้องมีคนเป่าเป่าเฉยๆ มันก็ไม่ได้ความ ต้องมีน้ำไปกรุนนั้น เปิดกรุนนั้น ปิดกรุนนี้เสีย...มันก็คงไปได้

เสียงชุดยังเสียงปีเสียงอะไรต่างๆมันเกิดจากการผสมทั้งนั้น ถ้าหากว่าเราฟังไปพิจารณาไป เรา ก็ไม่หลงในเสียงนั้น ไม่ติดในสิ่งที่เป็นมายา แต่ว่าเราฟังอย่างคน มีคิลปะ มีคิลปะในแบบของเสียง คือเราฟังแล้วรู้ว่าเสียงนี้มันขึ้น เพราะอะไร มันลง เพราะอะไร มันคั้ง เพราะอะไร มันค่อย เพราะอะไร จังหวะอย่างนั้นเกิดขึ้น เพราะอะไร เราฟังด้วยปัญญา พังค์ด้วยการนีกการคิกครีกของคลอดเวลา จิตก็จะไม่ติดอยู่ในเสียงนั้น เพลงที่ร้องก็เหมือนกับถ้าเราฟังด้วยปัญญาฟังไปพิจารณาไปคลอดเวลา เสียงนั้นก็ไม่มีพิษสง เพราะใจของเรามาทำลังใช้ปัญญาอยู่รับฟังลิ่งนั้น คนที่หลงให้ในเสียงนั้น เพราะฟังด้วยโน้มทาง พังค์ความยืดถือ พังค์ความเข้าใจผิดในเรื่องนั้น จึงได้หลงในเสียง

รสอาหารที่เกิดขึ้นกระทบลิ้น อันนี้ก็เห็นได้ง่าย...เป็นมายาโดยแท้ รสเบร์ยา รสหวาน รสเค็ม รสอ่อนน้อมสอย่างมีมันเกิด เพราะอะไร? เพราะการปรุงแต่งของอะไรหลายอย่างมารวมกันเข้า ที่เราเรียกว่าสลัดนั่น มันมีอะไรมาก...ลองแยกออกไปคุ้น ในสลัดมีผักกาด มีน้ำมันสลัด มีอ้อยน้ำมันอ้อยนี่เติมกันให้ญี่หดอย่างหลายเรื่องหลายประการเกิดเป็นสลัดหนึ่งงานขึ้นมาได้ แणอย่างหนึ่ง ก็มีเครื่องเยอะแยะ ใส่พริกบ้าง ใส่ตะไคร้บ้าง ใส่ข้าว ใส่ไข่ ใส่กระวนกานพดู บางแणก็ใส่เครื่องเทศมากนายนปันกันลงไป แล้วก็เกิดรสอันหนึ่งขึ้น คนใดกินอะไรมากอย่างก็ติดในรสนั้น สุกแล้วแต่คนนั้นจะเกิดอยู่ภาคไหน อยู่เมืองไหน อยู่ประเทศไหน ก็ติดในรสอาหารอย่างนั้น

การคิดในรสอาหารนี้ก็ เพราะไม่ได้พิจารณาว่ารสนั้นมันจริงหรือเปล่า ถ้าเราได้พิจารณาแยกแยะรสนั้นออกไป ไปคุ้นเครื่องแणที่เข้ามาปรุง ลองอ่าน ทำรากับข้าวไม่ใช่อ่านเพื่อให้รู้ว่าทำกับข้าว แต่เราอ่านทำรากับข้าวเพื่อเจริญ วิปัสสนา เพื่อศึกษาธรรมชาติทำรากับข้าว เรา ก็จะรู้ว่าเข้าให้ซื่อว่า แणอย่างนั้นแล้วเราคุ้มว่าอะไร เป็นเครื่องประภอบบ้างที่มันเกิดแणซ้อนขึ้นมา ซึ่งของแणนั้น มันเป็นกำสมมติเท่านั้นเองว่าซื่อนี้ซื่อนี้ บางทีซื่อเสียสวยเที่ยว เช่นกะโพกสีดา

พระรามลงสรงอะไรต่ออะไรไม่รู้ ชื่อหูหรา...กินไปกินมามันก็ถ้วนทำเท่านั้นเอง ไม่มีอะไร ให้เชือพระรามลงสรงเลียสวยเลย ส่วนตะโพกลีคาก็ขาไก่นี่เอง ไม่มีอะไร เอกามาตั้งซื่อให้หูหราเพื่อหลอกคนกินเท่านั้นเอง คนໄก้ยินซื่อแล้ว...อ้ายนี่ กูยังไม่เคยกิน พอไปสั่งซื่อมา อ้อ! อ้ายนี่เอง...กินมาไม่รู้เท่าไรแล้ว แต่พอรู้ว่า อ้ายนี่เองเลียเข้าไปตั้งยี่สิบสามสิบนาทแตร ໄດปัญญามาตัวหนึ่งเลียเงินไปห้าสิบ หกสิบอย่างนี้เป็นต้น เข้าตั้งซื่อหลอกเรา ให้มันซื่อแปลกๆ

คนเรามันติดซื่อติดยี่ห้อ จะซื้อข้าวซื้อของก็ต้องยี่ห้อนั้นยี่ห้อนี้ ถ้าเข้า ติดกว่าทำในประเทศไทย...ไม่คี ถ้าติดซื่อเมืองนอกแม้จะทำในประเทศไทย อ้ายนี่ ใช้ได้...หลอกตัวเอง ไม่ใช่เรื่องอะไร ผ้าขนหนูทำในเมืองไทยขายไม่คี พอดีคียี่ห้อ ประเทศอื่นเข้าก็ขายเป็นเหมือนเดิมเท่านั้นเป็นอย่างนี้ ผู้บัญชาการเรื่องจำบ้างหวาน คนก่อนโน้นตายไปแล้ว เล่าให้ฟังว่าสมัยนั้นักโทษห่อผ้าขนหนูขาย แล้วบอกว่า ทำในเรื่องจำบ้างหวานนี่ มันขายไม่มีออก...เอาไปกองขี้ผุนจับเลอะตลอดเวลา เดย จึงคิดว่าทำอย่างไรจึงจะขายดี พอไปประทับยี่ห้อต่างประเทศเข้าให้...ขายเกลี้ยง ตลาดเลย...หอยไม่ทัน เรื่องมันเป็นอย่างนี้ อันนี้ก็ไม่ใช่เรื่องอะไรหรอก ติดในสิ่งที่ เป็นหมายในเรื่องที่สมนติเท่านั้น...เราเก็บติดอยู่ในสิ่งนั้น

รสอาหารก็ เช่นเดียวกัน เราติดในรสนั้นรสนี้ บางคนติดจนเป็นทุกข์ วันไหนไม่ได้รสอย่างนั้นแล้วก็เป็นทุกข์วุ่นวายใจ คุณนั้น ว่าคนนี้ ว่าแม่ครัวทำ ไม่ถูกปาก ความจริงมันถูกทุกคำ...แต่ว่าสมัยไม่ชอบเท่านั้นเอง แล้วก็ปั่นรู้จ้าไป ตามๆกัน อันนี้คือความทุกข์อันเกิดขึ้นจากการติดในรสอาหาร

สิ่งอื่นๆอีก เช่นว่าสิ่งที่เราสัมผัสสูกต้องก็ เช่นเดียวกัน มันก็เป็นเรื่อง ที่เรียกว่าการปรุงการแต่ง เมื่อลิ้งหนึ่งอยู่ ณ ที่หนึ่ง อีกสิ่งหนึ่งอยู่ ณ ที่หนึ่ง มันไม่ได้มาระรกันเข้าก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่ว่าพอมารวมตัวกันเข้าก็มีอะไรเกิดขึ้น อันนี้เราเห็นได้ว่าเป็นการปรุงการแต่งโดยแท้ แล้วจะไปยึดถืออะไวในเรื่องนั้นให้ มันมากนายนกเกินไปเล่า?

หั้งหุกข์และสุขล้วนอยู่ในตัวเรา

เราควรจะมั่นพิจารณาในเมื่อว่า ไม่มีอะไรที่เป็นตัว เป็นตน เป็นเรา เป็นเขา เขาดักนี้แหลมมาพิจารณาบ่อยๆ เพื่อให้เกิดปัญญาซึ้งเห็นจริง ในสิ่งนั้นๆ ในบ้านของเรามีสิ่งที่เรียกว่าสอนอนิจฉัจ หุกข์ อนัตตา อญ্তตลอดเวลา จะคุยกันให้เห็นก็ได้ คุยกันให้ฟัง คุยกันให้พูด คุยกันให้อร่า ที่มันมีอยู่ในบ้านของเรา ...คุ้ไปเถอะ มันไม่พ้นกฎหมายที่เหล่านี้ มันมีความเป็นอนิจฉัจ มีความเป็นหุกข์ มีความเป็นอนัตตาอยู่ตลอดเวลา หากแต่เราไม่มองเท่านั้นเอง

พูดให้แคบเข้ามานิตัวเราแต่ละคน พระผู้มีพระภาคตรัสบอกว่า อะไรๆ มันก็มีอยู่ในตัวเรานี้ทั้งนั้น ในกายที่ယ่าวาหวานคีบันนี้ มันมีพร้อมทุกอย่าง ความทุกข์มันก็อยู่ในนี้ เหตุให้เกิดทุกข์มันก็อยู่ในนี้ ความคับทุกข์ได้มันก็อยู่ในร่างกายนี้ การปฏิบัติให้ถึงความคับทุกข์ก็ต้องอาศัยร่างกายนี้ รวมความว่าความทุกข์ก็อยู่ในตัวเรา ความคับทุกข์ได้มันก็อยู่ในตัวเรา แต่ว่าเราเคยคิดบ้างหรือเปล่า...เคยมองมันบ้างหรือเปล่า...? แล้วเคยตั้งปัญหาตามในหลักอนิจฉัจ หุกข์ อนัตตาเกี่ยวกับเรื่องตัวเราบ้างไหม?

เราแต่งหน้าทุกวัน ถูกรจากทุกวัน เราแต่งเพื่อศึกษาธรรมะบ้างหรือเปล่า อาบน้ำ เพื่อศึกษาธรรมะบ้างหรือเปล่า แล้วเมื่อเราทำอะไรซึ่งเป็นกิจประจำชีวิต เช่นเข้าไปถ่ายของที่ไม่ต้องออกจากตัว เราเคยคิดอะไรบ้าง เคยนึกในแบบธรรมะบ้างหรือไม่ ความจริงเวลานั้นนั่งอยู่คนเดียว ใจสงบอยู่ในห้อง ไม่มีอะไรมา叨กวน น่าจะคิดอะไรบ้างเหมือนกัน ถ้าเราคิดในเวลานั้นจะมองเห็นปฏิกูลสัญญา คือเห็นความไม่สะอาดของร่างกาย ว่าร่างกายของเรานี้ไม่สะอาด

อาบน้ำ...เราเก็บเห็นความไม่สะอาด เวลาไปกรุงเทพฯ กลับมาที่ไร อาทิตย์ลังเกตในห้องน้ำ พอกลับมาถึงก็อาบน้ำ น้ำที่หลอกไปจากตัวนั้น...คำที่เคียวคำเหมือนกับน้ำคั่ำ ถามตัวเองว่าทำไม่นั้นจึงคำ... เพราะว่ามันติดไอเลียจาก

รายงานต์ที่มันพ่นในกรุงเทพฯ มันจับตามผิวนัง เวลาอาบน้ำแล้วมันก็ทำทุกที ถูสบู่ แล้วก็น้ำก็ทำ แค่ถ้าอยู่วัดเดียวๆ อยู่ในห้องไม่ไปไหน แม้เหงื่อจะออกทั่วตัว ไปนั่งอาบน้ำ มันก็ไม่ทำอย่างนั้น ก็ทำให้เกิดปัญหานี้มาว่า อ้อ...สิ่งทั้งหลายนี่มันธรรมทำให้เราเป็นเป็นภัย ใจเรานี่ก็เหมือนกัน สิ่งที่ทำให้ใจเป็นนั้น มันมาจากข้างนอก ให้เล็กไปทางประคุณที่เราเป็นไว้ ยังไม่มี yantra เป้า เราเป็นประคุณโดยไม่มี yantra เป้า

สติเฉพาะเช่นเดียวกับยามรักษาประคุณ

คำว่าเป็นประคุณโดยไม่มี yantra โดยอาจจะไม่เข้าใจว่าคืออะไร ประคุณที่เป็น ก็คือเป็นตาไว้ เป็นหูไว้ เป็นจมูก ลิ้น กายประสาทไว้ เป็นใจไว้ สิ่งต่างๆ ก็ให้เล็กมา รูป ก็ให้เล็กมาทางตา เลี้ยงเข้าทางประคุณ กลิ่นเข้าทางประคุณ รสเข้าทางประคุณ ลิ้น เครื่องสัมผัสเข้าทางกายประสาท ใจไปทั่วหน้าที่รับรู้ลิ่งนั้น ไม่มี yantra เป็นเป้าที่ประคุณ ยามนั้นคืออะไร ยานก็คือสติปัญหานั้นเอง ตัวสตินี่คือ ยามที่เขาไปเป้าไว้ เรายังให้ไปอื่นเลี้ย... เอกสตีไปอื่นเลี้ย ไม่มาอยู่ที่หน้าที่ คือการ เป้าประคุณ

เมื่อไม่มี yantra มาเป้าที่ประคุณ รูปมันก็เข้าไป ใจก็คิดปุรุ่งแต่งไป ว่าสวย ว่าไม่สวย น่ารัก ไม่น่ารัก น่าเอา ไม่น่าเอา เป็นของกู... มันคิดวุ่นวายไป เพราะ สตินั้นไม่เป้าอยู่ตรงนั้น นี่แหล่ะเรียกว่าไม่มี yantra เป้า เป็นประคุณทั้งไว้ไม่มี yantra เป้า ของหายบ่อยๆ เกิดความทุกข์บ่อยๆ จิตใจเราก็เช่นเดียวกัน เราจะต้องมีสติ ค่อยคุยกับมันไว้ อย่าให้มันเกิดอะไรๆ คือความเป็นการปุรุ่งการแต่ง ค่อยเป้าไว้ พิจารณาไว้ ตั้งปัญหาสอบสวนมันตรงประคุณนั้นแหล่ะ ถ้าไม่มีคิ้วแล้วไม่ยอมให้เข้าไปเลย

เราสอบเดียให้เรียบร้อย เอ็งมาหากไหน มาทำไม ชู้ะอะไร มาแล้วจะทำให้นายข้ายุง หรือว่าสบายนิจ หรือให้นายข้ามีปัญญา...สอบมันเลี้ยงครองนั้นถ้าสอบเสร็จแล้ว...เอ็งนี่ไม่เข้าทำเลี้ยงเลย เอ็งมาที่ไวนายร้อนทุกที่ มาทีไร...นายวุ่นวายทุกที่ นายก็คือใจของเรานั้นเอง เป็นนายใหญ่อยู่ในตัวเรา ที่นี่ประทุที่เปิดให้แขกเข้ามาหาหน้ายนี่ มียามคือสติคือยศราจไว ตรวจว่าอันนี้ให้เข้าได้ อันนี้ไม่ให้เข้า ถ้าขึ้นเข้าไปแล้วเกิดความเดือดร้อนเกิดความทุกข์...เรา ก็กันมันออกไป อันนี้ไม่มีภัยไม่มีอันตราย เพราะว่าแม่เราจะเปิดประทุไว้ก็จริง แต่ว่าเรา ก็มียามคอยเป้าไว เรื่องนันก็ไม่ยุง

ที่นี่คนเราเปิดประทุไว้...ไม่มียามเป้า ไม่ฝึกฝนสติสัมปชัญญะให้ค่อยเป้า สิ่งทั้งหลายตามที่ควรเป้า จึงได้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นจึงใครจะแนะนำภูติเป็นไว้ว่า ให้เราทำสติไว้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะนั่ง จะเคน จะลูก จะนอน จะทำอะไรต้องรู้ไว้ว่าเราคิดอะไร สิ่งที่เราคิดนี้เป็นกุศลหรือว่าเป็นอกุศล เป็นไปเพื่อทุกข์ หรือเป็นไปเพื่อไม่ทุกข์ เป็นไปเพื่อความหลง หรือว่าเป็นไปเพื่อความไม่หลง เป็นไปเพื่อความมีค หรือว่าเป็นไปเพื่อความสว่างในทางจิตใจ เราหมั่นตรวจสอบพิจารณาแยกแยะไปเรื่อยๆ ก็จะเกิดปัญญาขึ้นในเรื่องนั้นฯ สิ่งนั้น ก็จะไม่ทำให้จิตใจของเรามัวเม้าลุ่มหลงได้ เรา ก็อยู่คั้วยความเบาสบาย

อยู่อย่างคนมีปัญญา

การอยู่ในโลก...ถ้าอยู่อย่างหลับหมูลับหมันก็ไม่ไหว เราจะต้องอยู่อย่างผู้ลืมทุกสิ่ง ที่เรียกว่าอยู่อย่างลืมทุกสิ่ง ที่หมายความว่า มองอะไรให้มันเข้าใจยากตามที่มันเป็นจริงๆ อย่ามองคั้วยความหลง ความเข้าใจผิด คนที่อยู่อย่างนี้จะเรียกว่า อยู่อย่างมีปัญญา อยู่อย่างเจริญภูวนแบบวิปัสสนา

ทุกสิ่งนั้นใช้รู้ล้วนเป็นบทเรียนของชีวิต

การเจริญภารណาแบบวิปัสสนาี้ มันทำได้ทุกที่ทุกแห่ง...ไม่ว่าที่ไหน ก็ทำได้ เพราะว่าอารมณ์หรือเรื่องที่ให้พิจารณา้นมีทุกเวลาทุกโอกาส เราໄດ້ไปเห็นคน เห็นสัตว์ เห็นวัตถุ เห็นอะไรต่างๆที่มันผ่านมาในประสาทของเรานั้น ...เป็นบทเรียนได้ทั้งนั้น นำมาพิจารณาได้ทั้งนั้น เห็นคอกไม้ก็เจริญภารណาแบบนี้ ได้เห็นสุนัขตายก็พิจารณาได้ เห็นคนแก่ เห็นเด็กน้อย เห็นคนเจ็บไข้ได้ป่วยแล้ว อะไรๆที่เกิดขึ้นในตัวเราเนี่ยะ เอามาพิจารณาได้ เป็นกรรมฐาน เป็นอารมณ์ ที่เราควรเขามาคิดนึกตรึกทรงความหลักคังที่กล่าว คือว่า เօหาหลักอนิจฉัง ทุกขัง อนัตตาเข้าไปพิจารณาในเรื่องนั้นฯ หมั่นตรวจสอบบ่อยๆ ตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา...จิตใจของเรากลับหายขึ้น นี้ประการหนึ่ง

ที่นี่อีกประการหนึ่ง ถ้าสมมติว่า เรา มีความทุกข์ มีความເຄືອຂ່ອງເກີດຂຶ້ນໃນໃຈ...อาจจะມีบ่อยๆ บางวันก็ນັ້ນເປັນທຸກໆ ມີມາຮ້ອນອກຮ້ອນໃຈ ຂັ້ນນີ້ມັນເປັນເຮືອງຫຮຽມຄາທີ່ຈະເກີດຂຶ້ນໄດ້ທຸກໂອກສະແດງບຸຄຄລູ້ໄມ້ໄດ້ບໍ່ມີຈິຕິໃຈ ດັ່ງກ່າວວ່າ ເຮົາຮູ້ຍ່າງນີ້ ແລະມອງເຫັນວ່າຄວາມຄົດທີ່ມັນເປັນທຸກໆ ມັນຮ້ອນໃຈ ໄນສ່າຍໃຈ ທຳໄ້ຮ່າງກາຍຝ່າຍຝ່າມ ຮັບປະຫານອາຫາຣກີມີຄ່ອຍໄດ້ ລ່ອແລມຕ່ອກເປັນໂຮຄປະສາຫ ອຸປູ້ໄດ້ຈ່າຍฯ ເຮັມອັນເຫັນທຸກໆເຫັນໂທຍ່າງນີ້ ເຮົາກີມີຢ່າຍໃຫ້ອາກາຮອຢ່າງນັ້ນມັນເກີດຂຶ້ນແກ່ເຮົາຕ່ອໄປ ເຮັຈະທຳອຢ່າງໄວ?...ກີມີທາງເຄີຍເຫັນນີ້ທີ່ຈະຊ່າຍໄດ້ ໄຄຣາ ກີ່ຊ່າຍໄມ້ໄດ້ ເຮົາຈະໄປທຳວິທີກາຮອຢ່າງອື່ນ ເຊັ່ນ ຈະໄປຮົນໜຳມັນທີ່ໄປສະເຄະເຄຣະທີ່ ພຶກວ່າໄປທຳອະໄຮຕາງฯ ຄັ້ງທີ່ຂາວໂລກຜູ້ເຂົາຫັ້ງຫລາຍເຂາໄດ້ກະທຳກັນອູ້ເສັນອັນ ອາຕນາຍາກຈະບອກວ່າ...ມັນຊ່າຍໄມ້ໄດ້ ມັນທຳໃຫ້ເຮັພັນຈາກຄວາມທຸກໆ ພັນຈາກ ຄວາມເຄືອຂ່ອງນັ້ນໄປໄມ້ໄດ້

ปัญญานำพาให้พ้นทุกข์

ทางเดียวที่จะทำให้เราพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนนั้นได้ ก็คือ เราเอาความทุกข์ตัวนั้นขึ้นมาวางเฉพาะหน้า แล้วก็วิเคราะห์วิจัยเจ้าตัว ความทุกข์ตัวนั้นด้วยปัญญา ในขณะใดเกิดความทุกข์ด้วยเรื่องอะไร เรายังเอาความทุกข์นั้นมาวางเฉพาะหน้า แล้วก็พิจารณามั่นว่าความทุกข์นี้คืออะไร มันทุกข์ เพราะอะไร ทำไมจึงได้เป็นทุกข์ในเรื่องนี้...ยกมาพิจารณา ในขณะที่เราเอأتัว ความทุกข์มาพิจารณานั้น ใจเราจะไม่มีทุกข์ แล้วทำไมไม่มีทุกข์ เพราะว่าเราใช้ความคิดไปในเรื่องอื่นในเรื่องที่จะวิเคราะห์วิจัยเรื่องความทุกข์นั้นอยู่ ความทุกข์ อารมณ์ทุกข์นั้นมันก็หายไป เพราะว่าใจเรานั้นมันคิดได้ที่จะเรื่อง

ขณะใดที่เราคิดถึงความทุกข์ด้วยความเขลาอยู่ เราจะมีความทุกข์ แต่ขณะใดเราคิดถึงความทุกข์นั้นด้วยปัญญาแล้ว...ความทุกข์นั้นก็หายไป หลักมันอยู่ตรงนี้ ง่ายๆ...เม่ยากอะไร เพราะสภាពของใจนั้นคิดได้เพียงที่ละเอียด เมื่อคิดเรื่องนี้อยู่เรื่องอื่nmันก็ไม่มี เว้นไว้แต่ว่ามันจะทิ้งเรื่องนี้แล้วไปคิดเรื่องโน่น การที่มันจะทิ้งเรื่องนี้ไปคิดเรื่องโน้นได้นั้นก็อาศัยว่า เครื่องล่อเครื่องจูงอะไรมันมี อิทธิพลมากกว่ากัน มันก็จะไปหาลิ่งที่มีอิทธิพลมากนั้นเอง...ใจเราเป็นอย่างนี้ เพราะฉะนั้นในขณะใดที่เรามีความกลุ่มใจมีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้น ในใจเราก็อย่าไปทุกข์เลยฯ หรืออย่ายอมทุกข์ร้อยเปอร์เซ็นต์ เราอย่าไปนั่ง เป็นทุกข์อย่างนั้น แต่ควรนึกถึงคำพะที่สอนว่า จงพิจารณาตัวความทุกข์ ที่ได้รับอยู่ในขณะนั้นด้วยปัญญาของเจ้า ก็จะรู้จักความทุกข์นั้นว่าคืออะไร

นี้สำคัญ ให้จำหลักอันนี้ไว้ในใจก่อน...จำหลักว่าเมื่อความทุกข์เกิดขึ้น เราจะไม่ปล่อยใจให้ไปหมกมุ่นครุ่นคิดอยู่กับทุกข์ตัวนั้น แต่เราจะนำเอา ความทุกข์นั้นมาวางเฉพาะหน้า เพื่อจะได้พิจารณามั่นให้เห็นชัดความความ เป็นจริง ขณะใดเราหยิบความทุกข์ออกพิจารณา ขณะนั้นเรามีปัญญาขึ้นแล้ว

แล้วเจ้าความทุกข์นั้นมันก็ไม่โใจดี เรายังจะใช้ปัญญานั้นแหล่ ช้ำแรก แยกออกเป็นส่วนๆเพื่อให้รู้ว่ามันคืออะไร แล้วก็จะถอนสิ่งนั้นได้ นี่คือวิธีการ ที่นี่จะยกตัวอย่างให้เห็นง่ายขึ้นว่าเราจะแยกมันออกอย่างไร? สมมติว่า เราเมื่อความทุกข์ เพราะลูกชายตายจากไป หรือลูกหญิงตายจากไป ลูกชายเรายังรัก ลูกหญิงเรายังรัก รักจนกระทั่งว่าเป็นทุกข์ คนเรารักลูกเป็นทุกข์มีอยู่ไม่ใช่น้อย ที่นี่ ความรักทำให้เกิดความทุกข์ พระพุทธเจ้าท่านครั้งสุดท้ายนั้น ความรักทำให้ เกิดความทุกข์ ภัยเกิดจากความรัก ความโศกเกิดจากความรัก รักมากทุกข์มาก รักน้อยทุกข์น้อย...เป็นเรื่องธรรมชาติ ไม่รักเลยมันก็ไม่มีทุกข์ อุญโยคไม่รักก็ได้ ความจริงอยู่ตามหน้าที่ หน้าที่พ่อหน้าที่แม่หน้าที่สามีภรรยา ทำหน้าที่ให้สมบูรณ์ นั้นแหล่�นั้นถูกต้องตามหลักธรรมะ...อยู่ตามธรรมะ แต่ถ้าเราอยู่คุ้ยความรัก ความหลงนี้ไม่ตรงตามธรรมะ เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เมื่อครั้งที่เราตายไป...เรายังลุ้นใจ เวลาเกินอาหารก็ลุ้นใจ เวลาอน ก็เป็นทุกข์ใจ ตื่นเช้าไม่เห็นลูกก็เป็นทุกข์ใจ เห็นเด็กอื่นแต่งตัวไปโรงเรียน...เรายัง นึกถึงลูกน้อยแล้วเรายังมีความทุกข์เกิดขึ้นในใจ รวมความว่าจะกินจะนอนก็มีแต่ ความทุกข์ใจตลอดเวลา นี่คือการคุ่มยาพิษวันละน้อยๆคุ้ยความสมัครใจ แล้ว ชีวิตเรายังคงอยู่คุ้ยความ raham ขึ้น ขันความ raham ขึ้นที่เกิดขึ้นนั้นมันเป็นความ บกพร่องของใคร? ตอบว่า...ของตัวเอง บกพร่องที่ตรงไหน? ตรงที่ปลดปล่อยใจให้ ตกอยู่ในอำนาจของความคิดผิด

ความคิดผิดคัวนี้ก็คือไปคิดในเรื่องทุกข์คุ้ยความเข้านั้นเอง เราไม่ เมนเบี่ยงความคิดเลี้ยงใหม่ เรายังคิดในเรื่องนั้น แต่คิดคุ้ยปัญญา ตั้งปัญหาตาม ตัวเองว่า เวลาเนี้ยเราจะกำลังลุ้นใจเรื่องอะไร? เรายังบอกว่า กำลังลุ้นใจในเรื่อง ลูกชายจากไป แล้วก็ตั้งปัญหาตามว่า เรื่องความตายกับเรื่องความเกิน... พระท่านว่าอย่างไร พระท่านบอกว่ามันเป็นของคุ้กันมีเกิมมีตาย สิ่งใดเกิดแล้ว สิ่งนั้นจะไม่ดับ...ไม่มี

เรื่องความเกิดความคับของสิ่งทั้งหลายนั้น...มันมีเวลาແเนื่องไหม? เราก็ตามตัวเองต่อไป ตามว่าเรื่องนี้พระว่าอย่างไร พระท่านบอกว่าเวลามันไม่ແเนื่องจะกำหนดเวลาไม่ได้ว่าจะแทรกเมื่อไหร่ เวลาในสถานที่นั้น ไม่มีเรื่องที่จะบอกได้ เพราะสิ่งทั้งหลายไม่เที่ยง บางคนอาจตายตั้งแต่อยู่ในห้อง ตายในขณะออกมาก็ยังไม่ทันได้คุ้นเคย ตายเมื่อเป็นเด็กน้อยๆ ตายเมื่อขณะเดินทางไป บางคนตายเมื่อเป็นหนุ่ม เรื่องความตายนี้มันเป็นของไม่แน่ ทุกคนอาจจะตายได้ทั้งนั้น เมื่อเราพิจารณาสอบถามตัวเอง เรายังพอนึกได้ว่าสิ่งทั้งหลายมีเกิดมีตาย อย่าว่าแต่ลูกเราเลย...ครากร้ายทั้งนั้น ว่าງๆไปที่ป่าช้ามังกรได้ไปอ่านเชือที่เขาเยี่ยมไว้ในที่เก็บศพ เรายังพอนึกได้ว่านั่นมันตายกันเปละแบบแล้ว ไม่ใช่ตายแต่ลูกเรา คนอื่นก็ตายเหมือนกัน

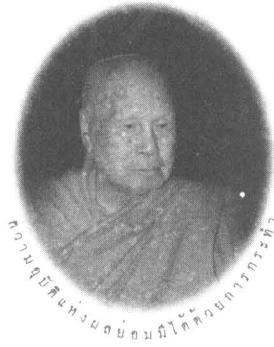
เมื่อคิดไปพิจารณาไปเรายังรู้เท่ารู้ทันในสิ่งนั้นขึ้นมา เรายังพожะร้องขอมาได้ว่า ...มันไม่เที่ยง ถึงแม้ในเรื่องอื่นก็เหมือนกัน เราเมื่อความทุกข์ค่วยเรื่องอะไร ยกexampleพิจารณาด้วยปัญญาแยกแยะวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องนั้นเพื่อให้รู้ชัดความความเป็นจริง พอรู้ชัดความที่มันเป็นจริงแล้ว...เรายังคงคิดได้แต่ว่าบางคนก็อยู่ในสภาพที่น่าสงสาร...น่าสงสารตรงที่ช่วยตัวเองไม่ได้ในเรื่องที่จะคิดจะอ่าน อันนี้เราจะต้องไปสนทนากับท่านผู้รู้ธรรมะ ให้ท่านช่วยชี้แนะแนวทางช่วยตั้งค่าถาม ช่วยตอบปัญหา พังไป คิดไป นึกไป เรายังคงคิดคัวภัยวิธีการอย่างนี้

อันนี้เป็นเรื่องที่เรียกว่าใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเจริญวิปัสสนาแบบง่ายๆ เพื่อจะได้รู้ ได้เห็นอะไรให้ถูกต้องความความเป็นจริง

ตั้งที่ได้กล่าวมาในวันนี้

ก็พอสมควรแก่เวลา

. . . อาคมากขอยุติธรรมป้าสุกตาไว้แต่เพียงนี้ . . .

ขยันหมั่นเพียร

... ทุกคน ...

ควรทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร

ต้องตื่นแต่เช้า ก้าวไปข้างหน้า ทำงานแข่งกับเวลา

มั่นใจจะเจริญ

... ควรทำงานที่สุจริต ...

ไม่เป็นไปในการทำงานและบุคคลอื่นๆให้เดือดร้อน

เมื่อทำงานแล้วย่อมได้ผลของงานเป็นเงินทองข้าวของ

ก็ควรใช้ในทางที่ถูก

... คือ ...

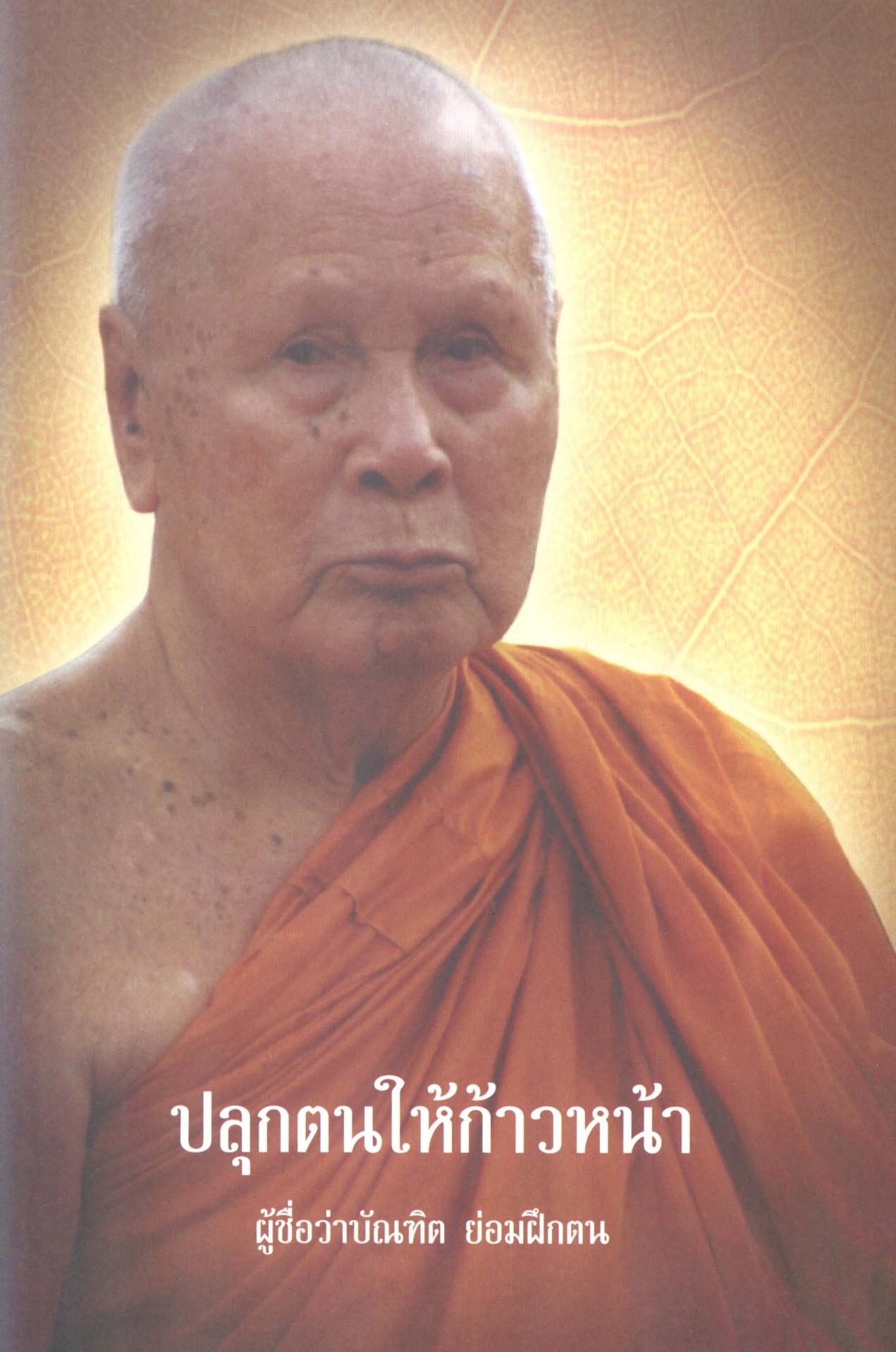
เลี้ยงตน เลี้ยงครอบครัว เลี้ยงพ่อแม่

เลี้ยงเพื่อนฝูงที่ดี เลี้ยงาเนื้อกำรบำรุงรักษา

ทำบุญบำรุงศาสนាជันเป็นประทีปของโลก

ป้อมเป็นการรับประโภชน์จากทรัพย์ที่ตนหมายได้

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทกิจ)

ปลุกตนให้ก้าวหน้า

ผู้เชื่อว่าบัณฑิต ย่อมฝึกตน

เมื่อข้าพเจ้าเป็นเด็ก ได้เคยเห็นคนที่เขามีความเชื่อในทางคตَاօາຄມ ทำพิธีปลูกตัวให้กู การปลูกก็มีได้อะไร...เพียงแต่นั่งขัดสมาธิ ยกมือไหว้ครูแล้ว ก็กล่าวคำอันเป็นบทปลูกใจ ขึ้นตันจวยคำว่า โอม... และมีคำว่าต่อไปยึดญา ประมาณ ๑๕ นาที ผู้ทำการปลูกตัวเองก็มีอาการตัวสั่นและหน้าแดง อุปางนั้น แสดงว่าขึ้น ถ้ามีอาการแบบนั้นก็ต้องทำอะไรสักอย่าง อันเป็นไปในทางต่อสู้กัน ในวันที่ข้าพเจ้าเห็นนั้น ไม่มีใครอาสาไปสู้รบกับผู้ปลูกคนคนนั้นเขาจึงลุกขึ้น และ เอาหัวชอนฝาอย่างแรง อาการที่เป็นอยู่ก็หายไป

การกระทำในรูปอย่างนี้ เป็นการกระทำยังไงให้เกิดความกล้าขึ้นให้ใน การที่จะต่อสู้ เมื่อพูดบอกกับตนเองด้วยความตั้งใจอย่างแรงกล้า ความคิดใน แนวโน้มก็เกิดขึ้นได้อย่างง่ายดาย แต่เมื่อเกิดแล้วไม่เห็นได้ประโยชน์เท่าใดนัก เป็นการปลูกตนในทางเสียเท่านั้น

ชาวพุทธใช้ชีวิตก้าวหน้าในทางที่เป็นประโยชน์

เคยสังเกตเห็นมาหลายรายแล้ว คนที่เรียนคณาจารย์แบบนั้นมักเป็นคนเสีย เพราะการบังคับตนเองไม่มี เขาหาความรู้ในค้านที่จะทำตนให้เสียถ่ายเดียว การปฏิบัติในแบบนั้นจึงเป็นเรื่องที่ชาวพุทธไม่ควรเอาใจใส่เป็นข้อมูล

พุทธธรรมเป็นคำสอนที่กระทำคนผู้ปฏิบัติตามให้เป็นคนดีนั้นตัวเสมอ พระพุทธองค์ให้พระนามว่า พุทธ ก็หมายถึง ความเป็นผู้ดีนั้นแล้วจากกิเลส

ชาวพุทธ หมายถึง หมู่คนผู้ดีนี้จากความหลับ เช่นเดียวกับคนที่ดีนั้นคือ เป็นคนก้าวหน้า คนหลับหลงเป็นคนไม่ก้าวหน้าแม้แต่น้อย คนก้าวหน้าเป็นคนอยู่ในโลกอย่างมีประโยชน์ ส่วนคนหลงนั้นอยู่ในโลกอย่างไม่มีประโยชน์ ชาวพุทธ ต้องใช้ชีวิตให้ก้าวหน้าในทางที่เป็นประโยชน์ อย่าเป็นคนล้าหลังเป็นอันขาด

ความคิดสร้างอนาคต

เรื่องของชีวิตทั้งหมดขึ้นอยู่กับการกระทำ การกระทำของแต่ละบุคคล นั้นแหละสร้างตัวเขาให้เป็นไปตามนั้น และการกระทำของแต่ละบุคคลนั้นแหละ ที่จะสร้างความเป็นไปของประเทศชาติ ชาติใดเป็นชาติที่ก้าวหน้าก็ เพราะคนในชาติเป็นคนคิดอ่านแบบก้าวหน้า ดีนั้นตัวอยู่เสมอ และผลที่เกิดแก่ชีวิตนั้นมัน ก็เนื่องมาจากการคิดอ่านนั่นเอง ถ้าหากความคิดในใจเป็นไปในทางใดมากๆแล้ว ความคิดนี้ก้อนนั้นมีอิทธิพลสร้างอนาคตของผู้นั้น คนที่คิดว่าตนเป็นคนอ่อนแอด้วย การพูด...การทำ ก็ถูกมองเป็นความอ่อนแอด้วย ที่คิดแต่ว่าตนเป็นคนไม่สามารถมีอะไรมาก ก็ต้องเข้าใจว่าไม่เป็นโรคเท่าไนก์ เขาอาจจะเป็นคนอมโรค

ไปได้ด้วยน้ำเสียง คนที่คิดอยู่เสมอว่าตนสมบูรณ์...จิตใจของเขาก็สมบูรณ์ ความเป็นอยู่ของเขาก็พอใจเป็นอย่างดี คนที่คิดว่าตนเป็นคนโง่ครัยไม่มีใครชอบก็มักจะมีโง่ครัยให้เสมอ ความคิดของเราร่างอนาคตให้แก่ตัวเราเอง ความเป็นอยู่ในปัจจุบัน คือผลของความคิดที่เราได้สะสมไว้วันละเด็กจะน้อยนั่นเอง

ในเรื่องนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในธรรมบทว่า . . .

สิงหัตถาย . . .

มีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐสุค ล้วนเกิดมาจากใจหัตถนั้น
ถ้าหากบุคคลมีใจชั่ว การทำพุคคิดของเขาก็ชั่วอย่างใจ
ถ้าหากเข้าเป็นคนมีใจดี การทำพุคคิดของเขาก็ดีอย่างใจ
ผลที่เกิดย่อมคิดตามคนเขาไป...

ประคุจล้อเกวียนหรือเงาที่คิดตามคนอยู่เสมอ ฉันนั้น

อิทธิพลของความคิด

อิทธิพลของความคิดได้สร้างสรรค์อะไรต่างๆ เอาไว้มากมาย บรรดา
ประภากล่าวณ์ทางวัตถุที่เราได้พบเห็นอยู่ในทุกวันนี้นั้น ก็เป็นผลเนื่องมาจากการ
ความคิดผ่านของคนในสมัยก่อนๆ ทั้งนั้น ผู้คิดเรื่องบินขึ้นมาได้ก็ เพราะว่าเขานั้น
ภาพของนกที่บินไปในอากาศ ก็เกิดความคิดขึ้นมาว่าคนเราสามารถบินไปเช่นนั้น
ได้บ้าง ความคิดก่อให้เกิดการกระทำการทำตามแนวคิดเสมอ แม้จะไม่สำเร็จใน
ชั้นแรกก็มีได้ทุกทิ้งความพยายาม เขาถือหลักว่าทุกสิ่งล้วนจำเป็นได้ เพราะเพียร
ทั้งหน้าทำเรื่อยไป ผลที่สุดเขาก็นำเรื่องบินขึ้นสู่ท้องฟ้าได้สมประสงค์ ความผันผวน
กล้ายเป็นจริงขึ้นแล้ว

ในทางชั้วักเข่นเดียวกัน เด็กน้อยที่ได้ยินได้ฟังเรื่องโจรผู้ร้ายบ่ออยฯ เข้าก็มักเกิดความชอบในความกล้าของโจร ผลต่อมาเข้าก็กล้ายเป็นโจรขึ้นมาได้ ลองจับเอาบุคคลที่มีชีวิตรุ่งโรจน์ในทางการเมือง ทางทหาร ทางเศรษฐกิจ และทางศาสนา แยกขาดความคิดของเขาก็ได้ เราจะพบเหตุผลว่า เข้าได้เคยคิดที่จะเป็นทางนั้นมาก็ตั้งแต่เยาววัยแล้ว พากอ้ายเลือใจให้มึนเข่นเดียวกัน เข้าเคยคิดเป็นโจรนานนาน ผลที่สุดก็เป็นโจรไปได้

นี่คือ อิทธิพลของการคิดนึกที่สร้างชีวิต สร้างสังคม สร้างชาติ และสร้างโลกในที่สุด

ในทางพุทธศาสนาเรามีความเชื่อกันว่า บุคคลที่จะเป็นพุทธะได้นั้น ต้องสร้างบารมีกันมาเป็นเวลานานๆ หลายชั้วีตจึงจะเป็นพุทธะได้ อันการสร้างบารมีก็คือการคิดที่จะเป็นเช่นนั้นเป็นระยะเวลาติดต่อกันมาเรื่อยๆ นั่นเอง เมื่อสิ่งที่ตนคิดแก่ตัวเข้าก็ลายเป็นผลประภูมิอกมาในพระพุทธเจ้า ในพระสาวกของพระพุทธองค์ คุณความคิดนั้นสูงเป็นสิ่งสรรเสริญ ใครก็อาจเป็นได้ ถ้าเข้าหัคนึกคิดม้อຍฯ ว่าตนจะต้องเป็นเช่นนั้น แต่ว่าว่าการคิดนึกในรูปนั้นต้องเป็นไปอย่างแรงกล้าและมีเหตุผลในทางที่จะเป็นไปได้ ส่วนความคิดที่ไร้เหตุผล เช่นคิดสร้างวิมานบนอากาศนั้น เป็นความคิดที่ไม่มีทางสำเร็จไปได้เลย

บังคับความนึกคิดให้เป็นไปในทางที่มีระเบียบ

คังทิกล่าวมาจะเห็นได้ว่าการคิดนึกบ่ออยฯ สร้างความเป็นอยู่ของคนได้มาก ทางศาสนาจึงสอนให้เรารู้จักบังคับความนึกคิดให้เป็นไปในทางที่มีระเบียบ และเป็นไปในทางที่มีหวังว่าจะสำเร็จได้ เพราะถ้าเราใช้ความคิดไปในทางที่ไม่อาจสำเร็จ ก็เป็นการเปลืองแรงงานทางใจไปเปล่า ผลประโยชน์ไม่เกิดจาก

การนั้น ผู้ห่วงความก้าวหน้าในชีวิตจึงควรคิดและกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อไป เนื่องจากตัวเองบ่อยๆ ว่า คนจะเป็นอะไร มีความประณานในทางไหน เมื่อแนวใจแล้วก็ควรคิดและเดินตามแนวนั้นเสมอๆ ผลจะจะเกิดแก่ตนโดยมิต้องสังสัย ลองทำดูก็ได้

กระตุนเตือนใจตนเองเพื่อความก้าวหน้า

ใจของเราทุกคนย่อมมีการกระตุนอยู่บ่อยๆ จึงจะก้าวหน้าไปในทางที่ควรได้ นักเรียนที่ไม่ได้เรียนเพื่อการศึกษาแล้วเรียนได้รับการกระตุนจากครูเสมอ ทหารในกองทัพได้รับการกระตุนเตือนจากหัวหน้าเสมอ แม้พวกโจรจะร้ายเขาก็อยู่กระตุนเตือนกันไว้เสมอ เพื่อให้มันเป็นจรวดลอดเวลา วิธีการโฆษณาข่ายสินค้าทางวิทยุ ทางหนังสือพิมพ์หรือทางอินเทอร์เน็ต ก็ล้วนแต่เป็นวิธีการกระตุนเตือนใจให้คนหันมาสนใจในสิ่งที่ต้องการให้เข้าสนใจ ในทางค้านศาสnak็ต้องมีการกระตุนเตือนกันเสมอ อย่างน้อยเดือนละสี่ครั้ง เป็นการชูใจคนเข้าหาว่าเข้าหาพระถ้าหากว่าไม่มีการกระทำอย่างนี้ใจคนก็หันออกนอกราทางหมก ความเดือดร้อนก็เกิดมากขึ้นตามตัว

สภาพของใจคนทั่วไปมักໄหลไปในทางค่า

เหมือนน้ำที่มีปักศีห์ໄหลไปในทางค่าเสมอ

ถ้าต้องการให้ໄหลไปทางที่สูงก็ต้องใช้กำลังพิเศษสักหน่อย การที่จะทำใจให้สูงขึ้น ก็ต้องมีแรงงานมากอยู่กระตุนเตือนให้เดินไปในทางที่คิด ถ้าขาดแรงงานแล้ว...ก็คงคงไปในทางค่าเสียอีก

ความจำเป็นจึงเกิดขึ้นว่า . . .

เราต้องมีการปลุกปล้ำตนเองให้คืนตัวเสมอ

พุทธวิธีปลูกตนให้มีชีวิตที่ก้าวหน้า

การปลูกตัวให้เป็นคนดีนั้นนั้น ว่ากันโดยที่ถูกแล้ว ก็หมายถึงการสร้างนิสัยดีงามให้แก่ตนเองนั้นเอง การสร้างนิสัยไม่เหมือนกับการสร้างวัตถุ มันเป็นงานหนักและลำบากอยู่ลึกหน่อย เพราะเหตุว่าปกติของคนเรา ลิ่งเกิดรับไว้แล้วมักเอาออกได้ยาก ชอบที่จะเก็บไว้กับตนเสมอ ถ้าหากเข้าใจอยู่ในลิ่ง แผลล้มที่ศีรษะ ให้รับแต่ลิ่งที่ศีรษะคืออยู่ดีหน่อย แค่ถ้าเข้าอยู่ในลิ่งแผลล้มที่ขา แล้วรับของชั่วไว้ก็เป็นการยกที่จะเอาออก หากเข้าไม่มีความเข้มแข็งให้แก่ตนเอง เสมอ สร้างเขาไว้เพื่อการต่อต้านกับความทุกข์ความชั่วที่มาบวนความสงบสุข ของเรานะ การปลูกตนให้เป็นคนดีนั้นตัวในทางคือจังควรกระทำกันเป็นเรื่องๆไปทีเดียว

ก่อนที่จะหัดปลูกตนเองในทางใด ต้องศึกษาให้เข้าใจเสียก่อนว่า อะไรบ้างเป็นความไม่ดี การกระทำ การพูด การคิดในทางใดเป็นทางไม่ดีงาม ไม่เป็นประโยชน์ ต้องพยายามนำความคิด การกระทำ การพูดประเทณนั้น ออกไปจากตนเสีย ส่วนความคิด การพูด การกระทำอันใดเป็นไปเพื่อความดีงามอยู่แล้วก็ส่งเสริมให้ดีขึ้น

เปรียบเหมือนชาวสวนที่ทำการเพาะปลูกพืช พืชที่ไม่ต้องการให้เกิดขึ้น ในสวนก็ต้องทำการผัดทางตัดต้นโค่นรากเอาออกเลี้ยให้หมด ส่วนพืชพันธุ์ใด เป็นประโยชน์ก็ต้องรักษาไว้ โดยคราน้ำพวนคินให้มันคงงามเจริญเป็นรายได้ของเจ้าของสวนต่อไป

เมื่อเข้าใจเหตุผลของเรื่องว่ามีความจำเป็นอย่างไร
ในการปลูกตนเองแล้ว มาศึกษากันต่อไปว่า . . .

เราควรจะปลูกตนเองในทางใดบ้าง?

อันเป็นทางสร้างตนให้เป็นคนก้าวหน้าในทางที่ชอบ
ขอให้หลักสำหรับปลูกใจดังต่อไปนี้ : -

๑. ปลูกให้เป็นคนชัยในการประกอบกิจการงาน
๒. ปลูกให้เป็นคนรู้จักประยัดเงินทอง
๓. ปลูกให้เป็นคนอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน
๔. ปลูกให้เป็นคนมีความอคติเข้มแข็ง
๕. ปลูกให้เป็นคนเลี้ยสละเพื่อส่วนรวม
๖. ปลูกให้เป็นคนชนะในทางที่ถูกที่ชอบ
๗. ปลูกให้เป็นคนมีนิสัยรอบคอบในอันประกอบกิจ
จะได้อธิบายความหมายแห่งบทเหล่านี้ต่อไป

ชัยในการประกอบกิจการงาน

๑. ปลูกให้เป็นคนชัยในการประกอบกิจการงาน ชีวิตกับงานเป็นสิ่งคู่กัน เราจะอยู่โดยไม่ทำงานไม่ได้ ทุกคนต้องทำงานอย่างไรอย่างหนึ่งที่ตนถนัด งานนำความสุขความเจริญมาให้แก่ผู้ประกอบงานเสมอ สิ่งที่เป็นอุปสรรคของงานคือความเกียจคร้าน คนไทยเรานั้นมีนิสัยทางเกียจคร้านหรือนิสัยชอบหาแต่ความสบายอยู่มาก การทำงานก็มักทำโดยความจำเป็นเท่านั้น ถ้าพ้นความจำเป็นแล้วก็หายใจออกสนอนพักผ่อน

คนทางจังหวัดระนองมีอาชีพหาแร่ตามล้ำน้ำ ถ้าวันไหนพบที่มีแร่มากๆเข้า เขาก็เอาไปขายได้เงินงาม วันรุ่งขึ้นไม่ไปทำงานแล้ว นอนพักผ่อนหรือเล่นไฟกันระหว่างญาติมิตร งานจึงไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เป็นคนอยู่อย่างหาเช้ากินเย็น ครอบครัวจึงไม่เจริญก้าวหน้า คนมีอาชีพประเภทอื่นๆก็เป็นเช่นเดียวกัน เขาไม่ได้ทำงานอย่างล้มเหลวแต่ทำแบบตามพอยู่ นิสัยแบบนี้ยังไม่เรียกว่าเป็นคนรักงาน เราจะต้องเพาะนิสัยรักงานให้เกิดขึ้น และหมั่นทำงานด้วยความชัยขันแข็ง

อย่าหักหัตถคนเป็นคนเห็นแก่ความสุขด้วยการนอน การเที่ยว การแสวงหาความสุขในทางที่ไม่สมควร

เราต้องหักตื่นนอนเช้าๆ อย่าไปเพ่านิสัยตื่นสาย แต่จงหักลูกขี้นเช้าๆ การหักก็ทำง่ายโดยวิธีบอกรอนเองในเวลาจะนอน เช่นสุมติเวลาจะตื่นเวลานาฬิกา ตีห้า กับบอกรอนเองว่า “เจ้าต้องตื่นเวลาตีห้า” หรือว่า “ตีห้าตื่น” บอกในเชิงบังคับลงไปทีเดียว บอกหลายครั้งจนกว่าจะหลับไป พอดีเวลาที่กำหนดไว้ก็จะตื่นจริงๆ เมื่อตื่นแล้วอย่าทำอ้ออี้...จงรีบลุกขึ้นทันที เปิดประตูหน้าต่างมองคุณภาพในห้องฟ้า สูดอากาศเข้าปอดให้แรงๆ เพื่อสูดเอาความสดชื่นใส่ไว้ในร่างกาย เหมือนกับการอัดลมอไฟฟ้าให้มีกำลังเพิ่มอยู่เสมอ อย่าห่วงที่นอน รีบล้างหน้า ล้างตาและถูร่างกายให้ทั่วไปทุกประสาททุกส่วนให้ตื่นตัวทำงาน แล้วนึกหรือบอกกับตนเองว่า...

เราจะเป็นอยู่ด้วยความขยัน

เราจะทำงานด้วยความพยายาม

เราจะเป็นคนก้าวไปข้างหน้าเสมอ

เราจะไม่กลัวต่อเหตุขัดข้องไม่ว่าขนาดไหน

ชีวิตของข้าพเจ้าคืองาน

ข้าพเจ้าอยู่เพื่องาน งาน...งาน...งาน ทำให้คุณเจริญ

การบอกร่ายางนี้เป็นการปลูกใจแบบหนึ่ง เมื่อถึงเวลาเก็บไปทำงานตามหน้าที่ ไม่ยอมอ่อนแอกเป็นอันขาด ขณะทำงานถ้าเกิดความเบื่อหน่ายขึ้นมา ก็รีบบอกว่า “อย่าเกียจคร้าน จงเป็นคนขยัน อย่ายอมแพ้ต่อความลำบาก จงทำงานต่อไปเด็ด ทำงานนี่สนุกแท้” ความกระปรี้กระเปร้าก็เกิดขึ้นความเบื่อหน่ายก็หายไป ชีวิตจะมีแต่ความสดชื่น เพราะการทำงานเสมอ สิ่งใดก็เป็นสิ่งที่จะมาทำลายความขยันของตน จงอย่าเข้าใกล้สิ่งนั้น อย่าคิดถึงสิ่งนั้น แต่จงนึกในทางก้าวหน้า ไว้เสมอ ทำบ่อยๆ จนกว่าจะติดเป็นนิสัย พอดีก็เป็นนิสัยแล้วก็คงถาวรสุดยอดไป

ประheyค์ในทรัพย์สินที่หมายได้

๒. ปลูกให้เป็นคนประheyค์เงินทอง ประการหนึ่งที่ปลูกให้เป็นคนขี้ยับ เมื่อทำงานก็หาเงินทองได้มาก เงินทองที่ได้มาแล้วก็ต้องจ่ายใช้ให้เป็นประโยชน์ แก่ชีวิต การใช้จ่ายก็ต้องเป็นไปแต่พอคี ไม่มากไม่น้อยเกินไป

ตามปกติของคนเราทั่วไปมักจะเป็นคนจ่ายเติบ การจ่ายเติบเนื่องมาจากกรรมตามใจตนเอง การตามใจตนเองก็คือยอมให้กิเลスマาเป็นเจ้าเหนือหัวใจตนนั้นเอง คนที่กิเลสเป็นเจ้าเข้าครองแล้วไม่เป็นตัวเอง ชีวิตจะไม่ราบรื่น การเป็นอยู่ในครอบครัวมักจะระสໍาระสาย นิสัยจ่ายเติบนี้จึงเป็นนิสัยที่ไม่ดีอีกประการหนึ่ง เป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขกันเสียใหม่

การแก้ในเรื่องนี้ก็ต้องสอนตนเองให้เป็นคนประheyค์ ก่อนที่จะจ่ายต้องคิดให้รอบคอบเสียก่อนว่าจำเป็นหรือไม่ ถึงเวลาแล้วหรือยัง เป็นประโยชน์หรือเปล่า การคิดอย่างนี้เป็นการห้ามล้อมิให้จ่ายในทางที่ไม่ควร สมัยนี้เป็นสมัยของการโมฆะ化วนเชื่อ ลินค้าอันเป็นของกินของใช้ก็ถูกโหมขายเสียอย่างคิทำคนให้หลงได้มาก ถ้าไม่ระวังก็ตกบ่อได้ง่าย จึงต้องเพาะนิสัยในทางประheyค์ไว้บ้าง การแข่งขันกันในทางจ่ายนั้นมีแต่ทางเสีย ไม่เป็นทางสร้างตนแต่ประการใดเลย คนที่เข้าเป็นเศรษฐีมีทรัพย์สมบัตินั้น มีเช่นเดียวกับจ้าทรัพย์อย่างเดียว แต่เข้าเป็นคนรู้จักประheyค์ทรัพย์ด้วย

ฉะนั้นถ้าใครใคร่เป็นคนมั่งคั่งต้องเพาะนิสัยประheyค์ไว้เสมอ โดยนึกถึงคำสอนของสุนทรภูวิปปอยฯว่า...

มีสลึ่งพึงบรรจบให้ครบบาท	อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
มีน้อยใช้น้อยค่อยบรรจบ	อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน
ไม่ควรซื้อก็อย่าไปฟีเรซื้อ	ให้เป็นมือเป็นครัวทั้งความหวาน
นี่เป็นค่าถ้าหรับปลูกใจให้มีนิสัยประheyค์ในการใช้จ่าย	

ในเรื่องอันเกี่ยวกับการใช้จ่าย ต้องหักบังคับความอยากในการกินด้วย
จะอย่าเป็นทาสของลิ้น อย่าติดในรสอาหาร กินแต่ลิ้งที่จำเป็นที่จะต้องกิน
สิ่งไรไม่จำเป็นก็อย่ารักินเข้าไป เพราะการกินมากจ่ายมาก กินน้อยจ่ายแต่น้อย
เมืองไทยเราเป็นเมืองกินจุบกินจิบมากที่สุด ชาวไทยจึงต้องหักกินให้เป็นกันเลียบ้าง

มิจิตใจเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน

๓. ปลูกให้เป็นคนเอื้ออารีต่อเพื่อนบ้าน มนุษย์เป็นสัตว์เมือง เป็นผู้
ที่อยู่ร่วมกันเป็นคณะ ชีวิตแต่ละชีวิตจะมีลวนล้มพันธ์กันเสมอ ใจจะอยู่อย่าง
โศกเดียวคนเดียวแน่นย่อมเป็นการลำบาก ทุกคนต้องถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันและกัน
เสมอ ทุกคนจะมีความรักกันเห็นอกเห็นใจกัน หักทำตนให้เป็นคนเห็นอกเขา
อกเราเสมอ อย่าถือแค่ใจคนหรือประโยชน์คนเป็นใหญ่ ต้องคิดถึงเพื่อนบ้าน
บ้าง การเพาะนิสัยให้มีความรักเอื้ออารีต่อกันนั้นเป็นการสร้างความสงบสุขให้แก่
ลังคมโดยแท้

ในกรณีนี้ทุกคนต้องหักทำมิจิตใจให้ประกอบด้วยความเมตตาต่อกัน ให้
ถือหลักที่ว่าโลกอยู่ได้ด้วยความรัก โลกจะถูกทำลายเพราะความเกลียดกัน
รวมถึงเกิດมาเพื่อมาหักทำลายกัน แต่เกิດมาเพื่อรักกันช่วยกันในทางที่ถูกที่ชอบ
จะคิดจะพูดจะทำสิ่งใดจะคิดถึงเพื่อนบ้านของท่านเสมอ ให้นึกว่าเพื่อนบ้านคือ
ผิวหนังของท่าน ถ้าหากท่านทำลายเพื่อนบ้าน ก็เท่ากับทำลายตัวท่านเอง ถ้า
ผิวหนังของท่านเป็นแผลและไม่รักษาให้หายจากแผล โรคภัยจะเข้ามาจับເກะ
ทำให้อักเสบเป็นพิษมากขึ้น ผลที่สุดท่านจะต้องตาย

ขันตรายที่เกิดแก่ท่าน . . .

ก็มักมาจากตัวท่านที่ขาดความเอาใจใส่ต่อเพื่อนบ้านของท่าน

ฉะนั้นจึงรักษาตัวของท่านโดยการรักษาเพื่อบ้านของท่านไปด้วย จงเพาะนิสัยให้เป็นคนดูไม่โกรธเมื่อเห็นผู้อื่นเขากำลังขาดความช่วยเหลือ จงเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อรับใช้ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือ ถ้ามีโอกาสจะช่วยใครเมื่อใดแล้ว จงรับช่วยทันที อป่าซักข้าเป็นอันขาด ให้บุกอกบุกตนเองเสมอว่า “เจ้าจะช่วยคนอื่นที่อ่อนแอกว่าเจ้า ช่วยคนที่ยากจนกว่าเจ้า ช่วยคนที่มีโรคมากกว่าเจ้า” นี้เป็นบทปลูกใจให้ช่วยเหลือกันและกันเสมอ

อุดหนน เข้มแข็งและไม่ห้อแท้

๔. ปลูกให้เป็นคนอุดหนนเข้มแข็ง ในทางปรัชญาตนถือว่าโลกนี้เต็มไปด้วยความทุกข์ การเกิดมาอยู่ในโลกนี้ก็คือการเกิดมาต่อสู้กับความทุกข์นานาประการนั้นเอง

จึงมีคำกล่าวไว้ว่า ชีวิตคือการต่อสู้ สู้เพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปราบนาเพื่อ กำจัดสิ่งที่ไม่พึงปราบนา บางครั้งเราชนะ แต่บางครั้งเราแพ้อย่างยับเยินเลย ที่เดียว ในการต่อสู้นั้นเราจะต้องมีคุณธรรมสำหรับต่อสู้จึงจะเอาตัวรอดได้ ถ้าเรา ขาดคุณธรรมแล้วอย่าหวังเลยว่าจะรอดไปจากความเดือดร้อน คุณธรรมสำหรับ นักต่อสู้ คือความอุดหนน เข้มแข็ง ไม่ห้อแท้ต่ออุปสรรคเด็กใหญ่ ไม่ว่าใน กรณีใดๆ เราต้องต่อต้านจนยิบตาเสมอ นิสัยอุดหนนนี้ก็เป็นนิสัยของ เป็นนิสัย ที่ควรสร้างให้เกิดขึ้นในตนเสมอ ถ้าขาดความอุดหนนเมื่อใดแล้ว...ความเสียหาย ก็จะเกิดขึ้นเมื่อนั้น

ในทางพุทธศาสนา ก็ ศาสนาอื่นๆ ก็ มีความเห็นร่วมกันเป็นจุดเดียวกัน ว่า ความอุดหนนเป็นกำลังงาน เป็นยานบำรุงกำลังใจ เป็นกระปองกันภัย และเป็นเครื่องประคับที่หาค่าวัคມได้

ในการฝึกหัดให้เกิดความมุ่งมั่นนี้ เป็นการทำได้เสมอ เพราะว่ามีบทสอนอยู่ทุกวัน อาทิ ความเปลี่ยนแปลงของคินพ้าอากาศ โรคภัยไข้เจ็บที่มากระทำร่างกาย คำค่าจากปากของคนใจร้าย ล้วนเป็นบทเรียนทดสอบของชีวิต ทั้งนั้น ถ้าหากเราชนะได้เราจะเป็นสุข ถ้าเราชนะไม่ได้ก็เป็นทุกข์ ใครบ้างท้องความทุกข์...ไม่มี ทุกคนต้องการความสุขกันทั้งนั้น แล้วเมื่อต้องการความสุขก็ต้องหัดคิด หนต่อสิ่งที่มากกระทำทั้งทุกชนิดไม่ว่ากรณีใดๆ หัดทำตนให้เป็นคนใจเย็น ไม่ยอมให้ความวุ่นวายเรื่อร้อนเกิดขึ้นในงานใดเป็นอันขาด คำที่ควรประกอบกับตนของเสมอ ก็คือ “ฉันเป็นคนใจเย็น ฉันจะไม่โกรธใคร ฉันจะไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจผ่ายตาม ฉันจะเป็นตัวของฉันในทางคีเسمอ ฉันจะไม่ยอมให้ใครมาทำฉันให้เป็นคนใจง่ายเป็นอันขาด”

นี่คือกาชาดวิเศษสำหรับจดจำไว้ และภารกิจอย่างเดียว ในเวลาที่ต้องต่อสู้กับเหตุการณ์ ต้องบอกตนให้มากๆ หน่อย

ยานำรุ่งกำลังที่พระพุทธองค์ได้สอนไว้สำหรับคีเسمอ

จงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ

จงชนะความชั่วด้วยความดี

จงชนะความใจร้อนด้วยความใจเย็น

จงชนะคนพูดกล่าวด้วยการพูดแต่น้อยและจริงเสมอ

อีกประการหนึ่งทรงสอนว่า...

“ถ้ามีใจร้ายมาตักข้าของເຂົ້າຄ່າຍເລື່ອຍັນຄມກຳ ຈະກະທັ້ງໜັງຊາດເນື້ອຂາດຈຽກຮູກ ບໍ່ເຫັນມີໃຈເຈັບແກ້ນຕ່ອງເຂົ້າມາທໍາຮ້າຍເຫັນນັ້ນ ເຂົ້າໄປທໍາການຄໍາລັ່ງສອນຂອງທັກຄົກ”

อีกบทหนึ่งว่า...

“ถ้าเข้าค่าກົນກີວ່າຄ່າຄືກີວ່າເຂົ້າຕີ ບໍ່ເຂົ້າຕີກີວ່າຄືກີວ່າເຂົ້ານໍາ ບໍ່ເຂົ້ານໍາກີວ່າໃຫ້ອັນກັນ ເພຣະບາງຄົນຍັງມາຕົນເອັນໄດ້ ເຂົ້າມາຊ່ວຍມ່າໃຫ້ກີວ່າເກີນກີວ່າແລ້ວ”

ความอคตหทำให้มีนิสัยเยือกเย็นสุขุม เห็นความจริง pragmatism แจ้งสามารถเอาชนะได้ทุกอย่าง จึงควรที่ท่านจะต้องฝึกหัดอคตหและเข้มแข็งไว้เสมอ อย่าแสดงอาการอ่อนแอกให้ pragmatism อกมาเป็นอันขาด

เสียสละเพื่อส่วนรวม

๔. ปลูกใจให้เป็นคนเสียสละเพื่อส่วนรวม ทุกคนเกิดมาจากการบุญฟ่อคุณแม่ ท่านทั้งสองมีความรักในเรา และได้เสียสละทุกอย่างเพื่อเรา น้ำใจของผู้ที่เป็นพ่อแม่เป็นน้ำใจของความเสียสละ เราได้ความรู้อันเป็นเครื่องมือประกอบการทำงานหากิน เพราะอาศัยครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์มีน้ำใจเต็มไปด้วยความเสียสละ เราจึงได้รับความรู้ความนலาด เรายาวพุทธเป็นผู้นับถือพุทธศาสนา พุทธศาสนาเกิดขึ้นในโลกก์ เพราะความเสียสละของเจ้าชายโคตามะสิทธัตถะ ซึ่งต่อมาได้เป็นพระพุทธเจ้า การเสียสละของพระองค์เป็นความเสียสละอันยิ่งใหญ่ ไม่มีการเสียสละของใครในโลกนี้จะเท่าเทียม

ประเทศของเราถูกเพื่อนบ้านมากรุกรานหลายครั้ง ในสมัยก่อนบางคราวเราถูกได้ ในบางคราวเราตกเป็นเมืองขึ้นเขา แต่ผลที่สุดเราก็รอดปลอดภัยมาได้ เพราะการเสียสละของวีชนคนไทยในอดีต เขาได้เสียสละเสือคเนื้อเพื่อชาติพลีรักษาแผ่นดินทองผืนนี้ให้เราได้อาศัยทำมาหากินกันต่อๆมา นำขوبพระคุณท่านเหล่านั้นเหลือเกินที่มีส่วนช่วยให้เราเป็นอยู่โดยไม่ลำบาก โรงเรียน โรงพยาบาล ป้อน้ำสาหร่าย ตลอดถึงสิ่งอื่นๆอันเป็นประโยชน์ส่วนรวมต่างๆนั้นเกิดขึ้นได้ ก็เพราะการเสียสละของแต่ละบุคคลทั้งสิ้น

หากเราลองหลับตาไปกันคู่กัน ในโลกนี้ถ้าหากการเสียสละต่อกันเสียแล้วบุตรธิคอาจจะมีครัวเรือนนุเคราะห์จากบิคำารดา ศิษย์จะมีครัวเรือนรู้จากคุณ

อาจารย์ เพื่อนไม่มีความเสียสละต่อเพื่อนกันแล้ว ความเห็นแก่ตัวจะปกคลุมโลก ต่างคนต่างก็จะอยู่กันตามชอบใจ ความเห็นอกเห็นใจแก่กันก็ไม่มี ความโกราดหด วุ่นวายก็จะปกคลุมโลก อา! มันเป็นภาพที่นำสยศถอยเดียวจริงๆ

คนเรารอยู่คนเดียวไม่ได้ต้องอยู่ร่วมกันเป็นหมู่ อาศัยกัน ช่วยเหลือกัน การเป็นอยู่จะเป็นปกติสุขได้ จึงสมควรที่จะฝึกฝนตนเองให้เป็นคนรู้จัก เสียสละต่อ กัน ไม่เอารักเอาเปรียบกัน คนที่มั่งมีมากกว่าก็คิดเห็นอกเห็นใจคน ยกจน คนแข็งแรงก็คิดเห็นใจคนอ่อนแอก คนน้ำหนักก็คิดเห็นใจคนที่ไม่กว่าตน นายจ้างก็ไม่เอารักเอาเปรียบลูกจ้าง แต่จะกว่าเราเป็นนายจ้าง...อยู่ได้ก็ เพราะลูกจ้าง ถ้าไม่มีลูกจ้างเราก็หมดความเป็นนาย สมบัติที่เรามีเราหามาไหนก็เป็นแรงงาน เป็นยาคเหงื่อของลูกจ้างโดยแท้ เราจึงควรจะสนใจเขา ให้ค่าจ้างแก่เขาตาม สมควรแก่แรงงาน เขาจะไม่กำลังใจทำงานให้คิ่งขึ้น ถ้านายจ้างรักลูกจ้างๆ ก็ รักตอบเป็นธรรมชาติ ถ้านายจ้างเอารักเอาเปรียบลูกจ้าง ลูกจ้างก็คิดจะเอารัก นายจ้างบ้าง ผลก็คือความแตกตัวระหว่างผู้จ้างกับลูกจ้าง การพัฒนานี้เกิดขึ้น เพราะนายจ้างส่วนมากยังเอารักเอาเปรียบลูกจ้างอยู่ ฝ่ายลูกจ้างก็เหมือนกับความมีใจ เป็นธรรม คิครู้ดูของนายจ้างบ้าง เพราะเขามีงานให้เราทำ เราควรจะทำงานค้าย ความเห็นใจ มีน้ำใจเสียสละต่อนายจ้างผู้เดี่ยวนคน ไม่คิดเอารักเอาเปรียบหรือ ไม่แกล้งถ่วงให้งานช้า ไม่แกล้งทำให้เครื่องยนต์กลไกเสีย แต่นึกว่างานนี้เป็น ของคนเองทุกคน งานให้เราได้อาชญาเสียแล้ว ถ้าคิดอย่างนี้ความเห็นใจ ก็เกิดขึ้นจากความนึกในทางที่ชอบ เป็นการช่วยให้ประโยชน์สมบูรณ์เรียบง่าย

คนเราควรหาทางเปลือกหนี้สัมภានเสียบ้าง เพราะเรามีส่วนเป็นหนี้แก่ ทุกสิ่งที่มีส่วนช่วยเหลือเกื้อกูล เราไม่มีทางใดที่จะปฏิเสธว่าคนนั้น สถานที่นั้น ไม่เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของฉัน ทุกสิ่งมีส่วนเกี่ยวกันทั้งนั้น สิ่งนั้นๆ จึงเป็นเจ้าหนี้ ของเราและเราหากเป็นลูกหนี้โดยไม่รู้สึกตัว จึงควรหาทางตอบหนี้สินนั้น

เลี้ยงบัง เช่นอย่างว่าท่านมีนาอยู่ในกำบลหนึ่ง ๔,๐๐๐ ไร่ และคนในตำบลนั้น เป็นผู้ทำนาของท่านโดยวิธีเข้าแบ่งข้าวให้กันในถูกเก็บเกี่ยว ท่านที่เป็นเจ้าของนา ...ส่วนมาก ไม่ต้องหากแอดหากฝน ไม่ต้องไปหานร้อนหนาวอยู่กับบ้านก็มีข้าวมาหาเป็นແราๆ ขัวนั้นก็มาจากชาวนาเหล่านั้น ท่านมีความสุข刊物 เพราะเขาถ้าท่านจะตอบแทนเข้าบัง ก็ควรที่จะไปช่วยบำรุงความสุขให้แก่พวกร้านนั้น เช่นช่วยสร้างโรงเรียนให้เด็กๆ ลูกๆ หลานๆ ของพวknนั้นได้รับการศึกษาเล่าเรียนช่วยสร้างสุขศalaให้พวกราเหล่านั้นได้อาภัยกันในเวลาเจ็บไข้ได้ป่วย การทำอย่างนี้เป็นทางช่วยกันได้อย่างดี ประโยชน์ส่วนคนก็ไม่เสีย แม้ประโยชน์ส่วนรวมก็ไม่ขาด เป็นการทำชีวิตให้สมบูรณ์

ในเรื่องนี้ต้องหัดคิดเล่นๆ ว่า “ฉันมีให้อยู่กับคนเดียว ฉันต้องอาศัยคนอื่นๆ เป็นอยู่ ฉันต้องช่วยเข้าบัง ประโยชน์ของเขากับของฉันร่วมกัน ฉันจึงต้องรักษาเข้าเพื่อให้เข้าช่วยกันรักษาฉัน ฉัน...เข้า คือส่วนรวม ส่วนรวมนั้นใหญ่กว่าส่วนของฉัน ส่วนรวมเกิดเพราะแบ่งส่วนจากฉัน ฉันจึงควรเต็มใจแบ่งส่วนจากฉัน เพื่อส่วนรวมเสมอ ถึงแม่ส่วนฉันจะขาดไปบังแต่ขออย่าให้ส่วนรวมขาดไปเลย” นี่คือบทปลูกใจในส่วนนี้

ชนะในทางที่ถูกต้องตามธรรม

๖. ปลูกให้เป็นคนชนะในทางที่ถูก ในโลกนี้มีห้องธรรมะและอชรมนธรรมะเป็นส่วนคี อชรมนเป็นส่วนชั่ว ตามปกติคนเราอยู่อเมืองเข้าช้างธรรมะและเกลี่ยคนน่ายฝ่ายธรรมะ การต่อสู้ทุกวิธีทางกีเพื่อช่างไว้ชั่วธรรมะ และทำลายธรรมให้หมดไป ทราบที่ชาวโลกยังมีใจเป็นธรรมอย่างแท้จริงแล้ว การต่อสู้ระหว่างธรรมะกับอชรมนยังต้องมีอยู่เสมอ

ทุกคนชอบความชnan ไม่มีใครชอบความแพ้ แต่ความชnanที่ไม่เป็นธรรมมีใช่ความชnanที่ถาวร ความชnanที่เป็นธรรมเท่านั้น...เป็นความชnanที่แท้จริง ในสังคมที่ผ่านมาให้บทเรียนแก่ชาวโลกว่า ฝ่ายธรรมชnanในตอนแรก แต่ผลที่สุดก็ต้องฝ่ายแพ้แก่ฝ่ายธรรมเสมอ การกระทำในชีวิตของแต่ละบุคคลก็เป็นเช่นเดียวกัน ถ้าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นธรรมแล้วไม่เท่าไหร่จะต้องฝ่ายแพ้อีก นี้เป็นหลักความจริง เป็นหลักที่เที่ยงตรง ไม่มีใครมากลับให้เป็นไม่จริงไปได้เลย เพราะชาวโลกมีโคศึกษาให้เข้าใจในหลักเหล่านี้จึงเกิดการต่อสู้ในทางผิดๆเสมอ ผลที่สุดคือเขาเองก็ต้องเคื่อร้อนอันเกิดมาจากการความผิดอันนั้น ชาวโลกที่เป็นนักสู้ควรทำใจให้เป็นนักกีฬามาก รู้ว่าอันใดควรสู้อันใดไม่ควรสู้ ถ้าเห็นว่าตนเป็นฝ่ายถูกการสู้ ถ้าเห็นว่าตนเป็นฝ่ายผิดแล้วก็ยอมแพ้ เสียก่อนคือว่า การยอมแพ้ก็คือความชnanนั้นเอง คือชnanคนเองโดยไม่ปล่อยใจให้ตกไปสู่ความหลงผิด แต่คนเราส่วนมากขาดความคิดที่แยกชาย เ雷ย์มักเป็นคนเข้าข้างคัว เห็นว่าตนเป็นฝ่ายถูกเสมอ เมื่อเห็นว่าตนถูก...ทั้งๆที่ตนผิดความถูกแท้จะประกายแก่ใจเข้าได้อย่างไร เขารึ่งคันดือไปในทางที่ผิดจนกระทั่งหมดเนื้อหมงคลทั้กมือญี่ปุ่นอยู่ น่าสงสารคนประเภทนี้มาก

เราจึงควรถือหลักไว้ในใจก่อนว่า “เราเองแหละเป็นผู้ผิด” อายานີกว่าตนเป็นคนถูก เพราะถ้าคิดว่าตนผิดแล้วความจริงจะประกายแก่ใจ ทางแก้ไขให้คืนก็อาจมีได้หลายวิธี จึงควรถือเป็นบทเรียนไว้ว่า อายานີกว่าตนถูกเสมอไป เราอาจจะเป็นคนผิดเมื่อไก่ได้ ควรเตือนตนเองในทางที่จะทำตนให้เป็นคนก้าวไปในทางถูกทางชอบเสมอ อย่าคิดไปเลขาชนะค่าคนกับใครฯเลย จงทำตนให้เป็นคนสงบอย่าแสวงหาเรื่อง คนโบราณเขาสอนไว้ว่า “อย่าแสวงหาเรื่อง” คืออย่าไปหาเรื่องยุ่งกับใครๆในทางนั้นเอง

จงทำตนให้เป็นคนชnanคัวความคิด อย่าชnanในทางผิดเลย
เพาะการชnanในทางที่ผิด ก็คือ การพ่ายแพ้นั้นเอง

รอบครอบ ไคร่ครัวญี่ให้คีก่อนแล้วจึงทำ

๙. ปลูกใจคนให้มีนิสัยรอบครอบ ไคร่ครัวญี่ก่อนแล้วจึงทำ...ประเสริฐ
กว่า เพราะถ้าทำลงไปด้วยความประมาทแล้วจะทำคืนอีกไม่ได้ นี่เป็นคำ
ควรฟังจากพุทธธรรมที่เราได้ศึกษา นิสัยคนบางคนเป็นคนมักง่าย จะทำอะไรรัก^๑
ไม่ไคร่ครัวญี่ให้รอบครอบ ทำไปแต่เพียงพอให้จบไปเท่านั้น แต่ผลที่เกิดขึ้นเป็น^๒
ความไม่สมาย เพราะความละเพร่ำนั้น ในทางธรรมจึงสอนคนให้คิดนึกให้คีก่อน
ในเมื่อจะทำ ไม่ว่าในด้านกาย วาจา หรือแม่ใจ จุดมุ่งหมายก็เพื่อมีให้เกิด^๓
ความเสียหายขึ้นนั้นเอง ทุกคนมีได้ชอบความผิดความเลี้ยง แต่ถ้าประมาทไป
ก็เกิดความผิดได้เสมอ

ฉะนั้นไม่ว่าจะทำอะไรลงปุ่งระวังไว้เสมอ ในทางปฏิบัติ...พราศานา
ทรงสอนให้รู้สึกตัวก่อนเสมอ เช่น ให้รู้สึกตัวก่อนทำ ก่อนพูด ก่อนคิด เพื่อ^๔
ป้องกันความผิดพลาดอันเกิดจากการกระทำนั้นเอง เรื่องนี้ต้องอาศัยการฝึกหัด
อบรมอยู่เสมอ อย่าเป็นคนใจร้อน ทำอะไรโดยปราศจากการตรวจสอบให้รอบครอบ
เลี้ยก่อน ถ้ายังไม่แน่ใจว่าจะถูกต้องเรียบร้อย ก็อย่าปล่อยออกไปเป็นอันขาด
ความประณีต...เรียนร้อย เป็นผลของงานที่ผู้สมบูรณ์คุ้ยสติให้กระทำแล้ว
อย่าทำงานคุ้ยอารมณ์ชุ่น เพราะความชุ่นทำให้ปัญญาทึบมองความจริงไม่เห็น^๕
ความเสียหายก็เกิดขึ้นได้ง่าย บางทีผู้ที่ทำงานมีความแพลตเรอ ขาดความรอบครอบ
นิคเคียวเท่านั้นต้องไคร่รับความเสียหายเป็นการใหญ่ บางทีก่อผลเดือดร้อนให้แก่
ส่วนรวมด้วย

คนที่ละเอียดลออนั้นเขารู้จักใช้ชาให้คุณบ้างถีกวน ใช้หูให้ฟังบ้างถูกต้อง^๖
ใช้จมูกให้รับกลิ่นที่แน่นอน ลิ้นก็บอกให้ตรง เม่งว่าสารเป็นอย่างไร อย่าปล่อยให้^๗
สิ่งใดที่ผ่านทางประสาทห้านี้ผ่านไปโดยปราศจากการพินิจเป็นอันขาด เราไม่^๘
ประสาทไว้สำหรับรู้ เมื่อจะรู้ก็ให้รู้อย่างถูกทาง อย่าให้เป็นการรู้อย่างผิดๆ เป็น

อันขาด เพราะความรู้สึกสร้างความเข้าใจผิด และความเข้าใจผิดก่อให้เกิดอะไร อีกหลายประการอันเป็นเครื่องทุกข์ทั้งนั้น เขายังกล่าวไว้ว่า “จงคูให้เห็นจริง จงฟังให้ได้ยิน” อย่าคูแต่เพียงผาดๆ เนินๆ เป็นอันขาด นี้เป็นหลักที่ควรสร้างให้เกิดแก่ใจคนอีกประการหนึ่ง

เตือนตน ปลูกตน ในทางที่คีกรรมเสมอ

การเพ่านิสัยชอบ . . .

การปลูกตนเองให้เป็นคนมีความคิดและการกระทำที่คีกรรม

...เป็นแนวทางของการกระทำที่คีกรรม

...เป็นแนวทางของการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง

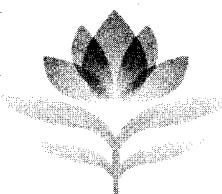
. . . ในทางศាសนาพุทธ . . .

จึงขอให้ท่านผู้สนใจในการปรับปรุงตนเอง

จงได้พยายามเตือนตน ปลูกตน ในทางคีกรรมเสมอๆ เติบ

เพื่อให้เกิดความสะอาด สงบ สว่าง ในทางใจ

สมความ prawanna . . .

ทำตัวเองให้คีขึ้นชีวิต ก็เรียบร้อย ก้าวหน้า เพราะเราประพฤติธรรม เมื่อคนประพฤติธรรม ธรรมจะคุ้มครองบุคคลนั้น คนเราที่คิดดี เพราะรับสิ่งดี สิ่งงาม พูดง่ายๆ กว่า เราบันธรรมะนั้นเอง omnawaka หลวงพ่อปัญญาณทกิจ

งานคือหน้าที่ของชีวิต

ทราบได้ที่เรายังมีลมหายใจอยู่ ยังมีกำลัง ยังมีความสามารถอยู่

ต้องทำหน้าที่ของเราให้เรียบร้อย

มีหน้าที่อันใดทำให้เรียบร้อย ทำให้สมบูรณ์

เกิกมาเพื่อหน้าที่ เกิกมาเพื่องาน

เกิกมาเพื่อให้ใช้ชีวิตร่างกายนี้ให้เป็นประโยชน์

เมื่อยังไม่หมดลมหายใจ... ก็ต้องทำเรื่อยไปตามหน้าที่

เราไม่มีหน้าที่อย่างไรก็ทำเรื่อยไปตามหน้าที่ ทำงานภาระสุคท้าย

... คนเรา ...

เกิกมาถ้ามีความเกียจคร้านแล้ว

ความก้าวหน้าในชีวิต ในการงาน ก็จะหายไป

ความเบื่อหน่ายในหน้าที่การงานที่เราจะประพฤติปฏิบัตินั้นเอง

จึงเกิกความเกียจคร้าน

ไม่ได้คิดว่าสิ่งที่เราทำนี้เป็นหน้าที่ของชีวิต เป็นสิ่งที่เราจะต้องกระทำ

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงปู่ปัญญา นันทภิกขุ)

ผู้รู้จักหน้าที่ ของ

คนเรามีหน้าที่อย่างอื่นนอกจากไปอีก
เช่น มีหน้าที่เป็นพ่อ เป็นแม่ เป็นสามี เป็นภรรยา
เราเกิดมาจึงควรทำหน้าที่ที่เราได้รับมอบหมาย
ความเป็นอะไร ไปตามหน้าที่นั้น
ก็เป็นงานของชีวิตของเรารอีกเหมือนกัน
..... เพราะฉะนั้น .. .
เราจึงต้องประกอบการงานที่เราได้เป็นอยู่ให้สมบูรณ์ เรียบร้อย
เป็นพ่อให้สมบูรณ์ เป็นแม่ให้สมบูรณ์
เป็นสามีภรรยาให้สมบูรณ์ เป็นครูให้สมบูรณ์
เป็นข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ให้สมบูรณ์
ทุกคนมีหน้าที่จะต้องทำให้มีความสมบูรณ์เรียบร้อยในกิจกรรมนั้นๆ
ถ้าเราได้ทำหน้าที่ของเราให้สมบูรณ์เรียบร้อย
ก็เรียกว่า “เราเป็นผู้รู้จักหน้าที่”

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงปู่ณัฐกิจ)

หลักในการทำงาน

... ในการทำงานนั้น ...

เราต้องทำงานด้วยใจวัก ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง

ทำงานด้วยความเอาใจใส่ ทำงานด้วยการใช้สติปัญญาคิดค้น
เพื่อทำงานให้คืบหน้า ให้มันก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

อย่าคิดว่าเท่านี้ก็พอแล้ว เพราะถ้าคิดอย่างนั้นมันก็ไม่ได้
เราจะต้องคิดก้าวหน้าต่อไป ขยายงานต่อไป

สร้างงานให้เจริญให้ก้าวหน้าต่อไป

งานมันก็เจริญก้าวหน้าไปตามสมควรแก่ฐานะที่เราจัดเรางานทำ
อย่าเอาแต่มัวหลับไหลในเรื่องอะไรต่างๆ

ต้องสร้างงานให้เจริญให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบ
ถ้าเราทำได้อย่างนี้

กิจการหั้งหลายก็จะเกิดประโยชน์เป็นความสุข

... เพราะ เรา เป็น ผู้ ตี น ตัว ...

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

ความอคหน

... ความอคหน ...

จำเป็นต้องใช้มากในการอยู่ร่วมกัน
บุคคลเรานิสัยใจ同胞ไม่เหมือนกัน
บางคนใจอ่อน บางคนใจแข็ง
บางคนใจเร็ว บางคนใจหนักแน่น
กระหบกระหั้นป้อมอยๆ
เราจะต้องมีน้ำใจน้ำหนนในการปฏิบัติต่อกัน
ให้ทำอะไรผิดพลาดไปก็ให้รู้จักให้อภัย
มีน้ำใจเป็นมิตร เป็นนักกีฬา
เราจะต้องเป็นคนที่รู้จักแพ้ในเวลาคราวแพ้
เราจะต้องเป็นคนที่รู้จักรูนเวลารูนนະ
อย่าเอารัดเอาเปรียบกัน
การปฏิบัติงานก็จะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปี้ ณ ณ นันทภิกขุ)

โอกาสเปิดไว้สำหรับทุกคน

คุณความคี๊ชันสูง เป็นลิ่งสาขาวรณะ
ไครอา ก็อาจจะเป็นได้
ถ้าเข้าหัตตนีกิคิปอยๆว่าตอนจะต้องเป็นเช่นนั้น
แต่ว่า การนิกิคิในรูปนั้นต้องเป็นไปอย่างแรงกล้า
มีเหตุผล มีทางที่จะเป็นได้
ส่วนความคิดที่ไร้เหตุผล
เช่นคิดสร้างวิมานบนอากาศ
เป็นความคิดที่ไม่มีทางสำเร็จไปได้เลย
โอกาสเปิดไว้สำหรับทุกคน
แต่คนเรามันไม่พร้อมที่จะเดินเมื่อประทูเปิด
ประทูเปิดแต่เราไม่พร้อมที่จะเดิน...เดยเดินไม่ได้
ที่นี่มันต้องเตรียมพร้อม
เพื่อหาซ่องทางเพื่อจะได้เข้าไปสู่เล่นนั้นต่อไป

พระพรหนมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

ไม่ตั้งต้น ก็ไม่ถึงจุดหมาย

งานทุกอย่างต้องมีการตั้งต้น

เริ่มจากน้อยไปทางใหญ่ จากต่ำไปทางสูง

ทุกสิ่งที่ใหญ่โตนั้นมาจากการส่วนย่อยทั้งนั้น

ถ้าไม่มีส่วนย่อยแล้วส่วนใหญ่จักมาแต่ไหน

ผู้ที่ไม่ตั้งต้นนั้นจักไปถึงจุดหมายได้อย่างไร

... การดำเนินชีวิต ...

เราจะเป็นอะไรต้องเตรียมให้พร้อม ค่อยก้าวไปทีละก้าวๆ

พระพุทธเจ้าท่านเป็นพระพุทธเจ้าก็ไม่ใช่ท่านเป็นพระภิกษุ

แต่ว่ามีการสร้างความคิดมาโดยลำดับ ซึ่งเราเรียกว่าสร้างสมบารณ์

มีความมุ่งมั่นว่าจะเป็นพระพุทธเจ้า

จะรื้อถอนลักษณะให้พ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน

ท่านทำมาโดยลำดับ ทุกภพ ทุกชาติ

... จนสุดท้ายเป็นพระพุทธเจ้า ...

พระพรมมังคลาจารย์ (หลวงปู่มุข ณ นันทภิกขุ)

การเพิ่มพูนสติปัญญา

ปัญญาเป็นเครื่องของนรชน

ญาติโยมพุทธบริษัทหงษาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการสงบ ตั้งอกตึ้งใจฟังด้วยคี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

ความไม่เบี่ยคเบียนกันเป็นสุขในโลก

ถ้าหากว่าเราจะมาคุ้มหาดุลการณ์ที่เกิดขึ้นในโลกในสมัยนี้ ในที่ทัวไปแล้วก็จะเห็นว่า จิตใจของมนุษย์เรามีความโน้มเอียงไปในทางชั่วทางต่ำมากขึ้น ทุกวันทุกเวลา มีความเห็นเข้าข้างตัว มุ่งเพื่อจะเอาชนะไว้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว แล้วก็

กระทำลึกลงเป็นเหตุให้บุคคลอื่นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ กิจกรรมบางอย่างที่ชาวโลกได้จัดขึ้น เพื่อสร้างสรรค์ความสามัคคีและความสุขให้เกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ แต่ก็ยังมีบุคคลบางประเภทไม่ได้ส่งเสริมกิจการประเภทนี้ กลับไปทำลายล้างความสุขความสงบในที่นั้น ซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นในที่ทั่วไป การกระทำในรูปอย่างนั้นมันเกิดจากกิเลสเป็นเครื่องรังสรรคจิตใจ มีความพยายามหาความคุ้มค่าก็แค้นเกิดขึ้นในใจอย่างรุนแรง แล้วก็ขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วร้าย

บุคคลเหล่านี้ได้ปฏิญาณตนว่า เป็นผู้มีศาสนานักด้วยกันทั้นนั้น แต่ว่าการนับถือศาสนาที่ไม่รู้ว่านับถือในแบบใด การปฏิบัติตามในทางศาสนาที่มุ่งหมายอะไรเขาก็จะไม่มีความรู้ความเข้าใจในแบบนั้น เพราะฉะนั้นเจึงได้กระทำอะไรในทางพิศทางเสียได้บ่อยๆ บางที่การกระทำนั้นก็ยังถูกเรื่องศาสนาขึ้นมาก็มี เช่น อ้างว่าต่อสู้เพื่อศาสนา ต่อสู้เพื่อลัทธิเพื่อสิ่งนี้ แต่ถ้าคิดคุยกันให้รอบคอบแล้ว จะเห็นได้ว่า การต่อสู้เหล่านั้น...มิใช่เพื่อธรรมะ มิใช่เพื่อศาสนา แต่ว่าเป็นการต่อสู้ เพราะคำน้ำใจเลสมันบังคับให้กระทำ จึงเป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากขึ้นด้วยประการต่างๆ

คนบางคนก็ยังต้องการปัจจัยอันเป็นเครื่องยั่งชีพ ซึ่งคนคิดว่าเมื่อไถ่มาแล้ว ก็คงจะมีความสุขความสุข แล้วก็ไปกระทำในทางที่ผิดที่เสีย เป็นเหตุให้คนอื่นได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนหรือถึงแก่ชีวิตตายไปก็มี เขาไม่ได้นึกว่าการกระทำเช่นนี้เป็นบาปเป็นกรรม เป็นเรื่องเสีย สิ่งที่คนได้มานาจากการเบียดเบี้ยนผู้อื่น ย่อมจะไม่ทำให้คนได้รับความสุขได้

พระผู้มีพระภาคไตรสรส่วนที่แห่งหนึ่งว่า...

บุคคลใดต้องการความสุขส่วนตน

แต่ทำบุคคลอื่นให้ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน

คนนั้นจะไม่ได้รับความสุขสมความประณดา

ส่วนบุคคลใดต้องการความสุขส่วนตน

แล้วไม่ทำใหรๆ ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน
เพระมาคิดเห็นว่า...เราอย่างได้ความสุขอย่างไร
คนอื่นเขาที่ปรารถนาความสุขอย่างนั้นเหมือนกัน
จึงไม่ทำใหรๆ ให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน
มีแต่ความคิดในทางเมตตา...

ปรารถนาแต่ความสุขความเจริญกับบุคคลอื่นตลอดเวลา
บุคคลนั้นเป็นคนประพฤติธรรมเป็นผู้เข้าถึงหลักศาสนา
แต่ถ้ามีความเห็นแก่ตัว อยากมี อยากเป็น...

ในเรื่องที่คนอยากมากเกินไป

จนเป็นเหตุให้เกิดเบียดเบี้ยนกันในสังคมของมนุษย์

การกระทำเช่นนั้นเป็นเหตุให้สร้างความทุกข์ความเดือดร้อน

ความจริงหลักคำสอนในทางพระศาสนา “ไม่ว่าจะเป็นศาสนาใด ไม่ได้สอน
ให้คน ก่อเรื่องก่อภัยแก่กันและกัน แต่สอนให้มีความรักความเมตตาต่อกัน ให้รับป
ลิ่งที่เกิดขึ้นด้วยการไม่เจองเร ไม่จ้องกรมแก่กันและกัน ในทางพระพุทธศาสนา
สอนไว้ว่า “เรามิ่งเคราะห์รับด้วยการของเร” สอนว่า “ความไม่เบียดเบี้ยนกัน
เป็นสุขในโลก” อันนี้เป็นหลักพื้นฐานที่พระผู้มีพระภาคตรัสสอนแก่คนทั่วๆไป

ในศาสนาอื่นก็มีคำสอนแบบเดียวกัน เช่นในคริสต์ศาสนา ก็สอนว่า
ถ้าเข้าพบ ท่านที่แก้มข้างขวา...

ก็ให้หันแก้มข้างซ้ายไปให้เข้าพบอีกทีหนึ่ง”

ถ้าเข้ามาเลือดชั้นนอกของท่านไป

ก็เรียกเข้าให้มา เอาเลือดชั้นในไปเลียค่วย

อันนี้เป็นเรื่องแสดงว่าไม่ให้กราดแคนซิงซังท่อบุคคลที่มาทำอันตรายแก่ตน
ให้รู้จักให้ภัย ให้เห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเรื่องอะไรท่าๆ แต่ว่าคำสอนเหล่านี้คูเหมือน

ว่าจะเป็นแต่เพียงทดลอง คนไม่ค่อยได้มาใช้เป็นหลักปฏิบัติ จึงเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายเดือดร้อนกันด้วยประการต่างๆ

เวลานี้ประเทศไทยในโลก เดิมไปค่วยความยุ่งยากลำบากเดือดร้อน เมืองไทยเรานี้ถ้ามองคุณให้คิดแล้วก็จะเห็นว่ายังคืออยู่ ไม่เดือดร้อนเท่าไร แม้ว่าจะมีอะไรเกิดขึ้นบ้างก็ไม่ค่อยจะรุนแรง ยังพอเป็นอยู่ไปได้ นี่เพราะว่าคนไทยเรานั้น ส่วนมากยังเป็นผู้ยึดถือในธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติตามหลักศาสนา และยังมีความเกรงใจพระอยู่บ้าง ไม่จริงก็ต้องมีความเกรงใจ

ถ้าเมื่อโภคในชาตินับน้ำหนึ่งหนึ่งความเกรงใจพระ ไม่เชื่อพระ ไม่เคินตามพระแต่หันไปเชื่อผีเชื่อมาร เมื่อนั้นแหละความทุกข์และความเดือดร้อนจะจะเกิดขึ้น อันนี้เป็นเครื่องที่บังชัดอยู่ในสมัยปัจจุบัน เพราะฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเรา ทั้งหลายทุกถ้วนหน้า จะได้ช่วยกันป้องกันเหตุร้ายต่างๆ ไม่ให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา ป้องกันเหตุร้ายต่างๆไม่ให้เกิดขึ้นมาสร้างความทุกข์ความเดือดร้อนแก่สังคมมนุษย์

การที่จะป้องกันในลิ่งเหล่านี้ก็มีอยู่ทางเดียวนั้นคือเราทุกคนก็ต้องช่วยกัน หันหน้าเข้าหาธรรมะคึกขันธรรมะให้มากขึ้น ซักวันเพื่อนฝูงมิตรสหายที่ยังไม่มีความสนใจในเรื่องทางธรรมะ ให้เกิดมีความสนใจในทางธรรมะ ให้เข้าได้ปฏิบัติคือปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้เห็นว่าศาสนาเป็นลิ่งจำเป็น

ถ้ามนุษย์เราเป็นอยู่โดยปราศจากศาสนาเป็นเครื่องคุ้มครองใจ ความยุ่งยากลำบากต่างๆ ก็จะเกิดขึ้นในสังคมมนุษย์มากขึ้น ถ้าว่าเราได้คิดไว้ในรูปอย่างนี้ แล้วทางที่ป้องกันช่วยเหลือในลิ่งที่เป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจคนให้มากขึ้น ความสุขความสงบก็จะเกิดขึ้นในหมู่มนุษย์ได้ ยิ่งสภาพของโลกในปัจจุบันนี้แล้ว ก็เท่ากับว่าเป็นเครื่องหมายบอกล่วงหน้าให้เราทั้งหลายได้รู้ไว้ว่า วันหนึ่งความทุกข์ความเดือดร้อนในรูปอย่างนั้นจะมาถึงเราได้ เราจึงต้องเตรียมกายเตรียมใจในการที่จะต้องสู้กับอุปสรรคเหล่านั้นไม่ให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเรา

การที่เราจะต่อสู้กับทางเดียวคังที่กล่าวแล้ว คือต้องหันหน้าเข้าหาพระ ต้องหันหน้าเข้าหาธรรมะ เอกาหลักธรรมะมาเป็นแนวปฏิบัติ สำหรับแก้ไขปัญหา ชีวิตประจำวัน อย่าแก้ไขปัญหาด้วยเรื่องอื่นหรือว่าด้วยวัตถุ แต่ว่ามาแก้กันด้วย ธรรมะ เอกาธรรมะมาเป็นหลักสำคัญที่จะแก้ไขอะไรต่างๆ ไม่ว่าเหตุการณ์จะเป็น เรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องของส่วนรวมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของเรา เราต้องใช้หลัก ธรรมะเป็นเครื่องพิจารณา เพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงสิ่งนั้นให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง เรียบร้อยตามหลักธรรมะในทางพระศาสนา

ถ้าเราได้ช่วยกันศึกษา ช่วยกันปฏิบัติ ช่วยกันเผยแพร่แนวคิดอย่างนี้ให้ เกิดขึ้นมากๆ ก็จะเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยกันให้เกิดความสุขความสงบในการต่อไป ข้างหน้า อันนี้ก็เป็นเรื่องที่สำคัญอยู่ จึงมาพูดกล่าวตักเตือนญาติโยมทั้งหลายไว้ เป็นประการต้นเพื่อจะได้มองในแง่ธรรมะไว้บ้างตามสมควรแก่สุนทร

หลุดพ้นได้ค้ายการปฏิบัติธรรม

ในวันอาทิตย์ก่อน ได้พูดเกี่ยวกับเรื่องการเจริญภารนา ในคันที่เรียกว่า วิปัสสนาภารนาโดยลำดับ ในวันนี้ก็จะได้พูดต่อไป ในเรื่องที่ได้พูดค้างไว้ในวัน ก่อนๆ ให้ญาติโยมทั้งหลายพิจารณาเห็นว่า การปฏิบัติทางคันธิกิจในนั้นไม่ว่า จะเป็นการทำใจให้สงบ หรือการใช้กำลังใจที่สงบแล้วนั้น เพื่อศึกษาค้นคว้าในสิ่ง อันเป็นแนวทางของชีวิตของเราเป็นเรื่องจำเป็นอย่างไร ซึ่งญาติโยมได้ฟังมาแล้ว และได้รับสำเนาซึ่งได้พิมพ์แจกสำหรับเอาไปอ่านเพื่อจะได้พิจารณาต่อไป ในวันนี้ ก็จะได้กล่าวในแนวนั้นต่อไป คือว่า การปฏิบัติธรรมในทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในสมัยก่อนๆ พระอริยเจ้าทั้งหลายที่ท่านได้ปฏิบัติธรรมบางท่าน ก็พัฒนาด้วยอำนาจจิต แต่บางท่านก็พัฒนาด้วยอำนาจของปัญญา

การหลุดพ้น ๒ ประการ

ตามหลักธรรมนั้น ท่านแบ่งการหลุดพ้นออกเป็นสองประการ เรียกว่า
พวกเจโตวิมุตติ กับ พวกปัญญาวิมุตติ

พวกเจโตวิมุตติ แปลว่า หลุดพ้นคุวย่ำนานาจักรลังจิต

ปัญญาวิมุตตินั้น...หลุดพ้นคุวย่ำนานาจักรคิกกรรมการคันเพื่อให้เกิดปัญญา

พระภิกษุที่หลุดพ้นคุวย่ำนานาจิตนั้น โดยมากเป็นพระที่เจริญในด้าน
สมถกรรมฐานจนบรรลุณานิษฐ์ มีปฐมภาน ทุติยภาน ตติยภาน จตุตติภาน
โดยลำดับ มีอำนาจจิตสูง สามารถใช้อำนาจจิตนั้นทำอะไรในรูปต่างๆก็ได้ แต่
ว่าท่านก็ไม่ใช่ในทางอื่น เพราะว่าจุดหมายปลายทางของพระพุทธศาสนา เมื่อเรา
ไคลฝึกฝนกำลังจิตพอสมควรแล้ว ไม่ให้อำนาจจิตนั้นไปใช้ในเรื่องเหลวไหล
แต่ให้อำนาจจิตไปใช้ในการที่จะทำตนให้หลุดพ้นไปจากความทุกข์ความ
เดือดร้อนในชีวิৎประจำวัน เพราะฉะนั้นกับปฏิบัติในส่วนที่เรียกว่าสมถกรรมฐาน
เมื่อได้บรรลุณานิษฐ์แล้ว ท่านก็เข้ากำลังมานะนี้ไปเพ่งพินิจพิจารณา ให้หลุดพ้นไป
คุวย่ำนานาจิตของมานะนั้น อันนี้มีอยู่หลายรูปด้วยกัน

บางรูปไม่ได้พ้นคุวย่ำนานาจักรปฏิบัติอย่างนั้น แต่ท่านพ้นคุวย่ำปัญญา พวก
ที่หลุดพ้นคุวย่ำปัญญา นั้นจะฟังอะไรไม่น่า กเวลาพระผู้มีพระภาคแสดงธรรม
บางทีก็เป็นคำตรัสเรื่องเล็กน้อยสั้นๆอย่าๆ แต่ท่านฟังแล้วเกิดความรู้ความเข้าใจ
บรรลุธรรมซึ่งสูงได้ทันที

ตัวอย่างเช่นท่านพระพรหิยะหารจิริยะ ท่านรูปนี้เมื่อก่อนนี้ก็เป็นพ่อค้า
ไปเที่ยวค้าขายทางเรือ คราวหนึ่นเดินทางเรือไปเที่ยวค้าขาย ถูกล้มໄต้ฝุ่นใหญ่
พัดเอาเรือแตกกระจายไปเลย ท่านได้แผ่นกระคนแแผ่นหนึ่งเกาะ แล้วก็ว่ายน้ำ
เรือยามาจนมาชนคลิ่ง โค้งมานั่งพักอยู่ที่ใต้ต้นไม้ใหญ่ริมทะเลนั่นเอง ไม่มีผ้าหุ้งห่ม
ชาวบ้านเมื่อได้มาเห็นท่านผู้นั้นไม่นุ่งผ้าหุ้งผ่อนนั่งอยู่ใต้ต้นไม้ ก็เข้าใจว่าเป็นบุคคล

สำคัญ เป็นพระอิริยบุคคล...ผู้หลุดพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อน จึงได้นำเครื่องสักการะบูชามาถวาย เช่น นำอาหารอะไรมาให้ ท่านก็ได้รับอาหารกินทุกวัน ทุกเวลา สะดวกสบาย ก็นึกในใจว่า การเป็นอยู่ในรูปอย่างนี้ มันก็ดีแล้วไม่เห็นจะเดือดร้อนอะไร เพราะว่า มีอาหารบริโภคทุกวันทุกเวลา เลยคำนึงชีวิตเป็นคนที่ไม่ต้องผ้าอยู่อย่างนั้นตลอดมา

ครั้นต่อมา มีบุคคลคนหนึ่ง เดินผ่านมาทางนั้นมาเห็นเข้า ก็อกว่า ท่านประพฤติอย่างนี้มันไม่เหมาะสมไม่ควร ท่านมาสำคัญคนว่า เป็นคนหลุดพ้น แต่ว่า ความจริงไม่ได้หลุดพ้นอะไร พระผู้มีพระภาคเจ้าอรหันต์สัมมาสัมพุทธมีชีวิตอยู่ ในโลก ในเวลานี้ ท่านเที่ยวเทศนาสั่งสอนประชาชน ท่านเป็นผู้หลุดพ้นอย่างแท้จริง ท่านจะมานั่งอยู่อย่างนี้เพื่อประโยชน์อะไร ท่านจะเดินทางไปหาพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แล้วไปฟังธรรมของพระองค์ ท่านก็จะได้เป็นพระอรหันต์ อันแท้จริงขึ้นมาบ้าง

เมื่อได้ฟังเช่นนั้น ก็เห็นด้วยในคำแนะนำของบุรุษนั้น ท่านก็เลยออกเดินทางไปทั้งที่ไม่นุ่งผ้านั้นแหละ เดินไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงเมืองเป็นที่ประทับอยู่ของพระผู้มีพระภาค เวลาไปพบกันเป็นเวลาตอนเช้า พระองค์เสรีจจอกบินทบาท พอยาไปเจอน้ำกันแห่นั้นแหละ ท่านพาทิยะกับกบกว่าช้าพระองค์นี้ เดินทางมาจากที่ไกลอย่างจะฟังธรรมะ ขอให้สอนธรรมะให้ช้าพระองค์ฟังหน่อยเถอะ พระองค์บอกว่า นี่ไม่ใช่เวลาสำหรับฟังธรรมแล้ว ก็เดินกันต่อไป พอก deinไปฯ แก้วิวงวน อีกแหละ บอกว่า ชีวิตนี้มันไม่แน่นอน อาจจะตายเสียเมื่อใดก็ได้ ขอให้พระองค์พูดธรรมะให้ฟังเถอะ พระองค์ก็บอกว่า มันยังไม่ถึงเวลาให้เดินทางต่อไป บินทบาท เสรีจแล้วพระผู้มีพระภาคก็เป็นผู้นั้นอาหาร ณ ที่สบายนั่งหนึ่ง พอนั่งลงนั้นอาหารนั้นแหละ ท่านพาทิยะกับกบกว่าก่อนนั้นอาหารขอให้แสดงธรรมก่อนเถอะ พระองค์บอกว่ายังไม่ถึงเวลาขอให้ท่านนั่งรอไปก่อน แล้วท่านก็นั่งนั้นตามปกติ ไม่ได้รับร้อนอะไร เคยทำอย่างไรก็ทำอย่างนั้น ไม่แสดงธรรมให้ฟัง

ทำไมพระผู้มีพระภาคจึงไม่แสดงธรรมให้ฟัง? ในเมื่อคนผู้นั้นต้องการจะฟังเหลือเกิน อันนี้จะเปรียบให้เห็นง่ายๆ เหมือนคนที่คุยกันมาหลายวัน มีความทิวในเรื่องอาหารเหลือเกิน ถ้าสมมติว่ามาถึงเรยกอาหารตามใหญ่ไปให้ คนนั้นจะทานอาหารนั้นจนสลบไปเลยทีเดียว เพราะอะไร? เพราะว่าจะทานคุ้มค่า ผลกระทบมากเกินไป แล้วก็ข้านั้นแหละทำเอกสารนั้นสลบไปก็ได้ คนโน่นภายนอกเข้าใจไม่ถูกมากเท่าๆ กัน คุณอยากข้านี่เข้าตักข่าวให้น้อยๆ ให้ลักษณะรึซ่อนหนึ่งให้หานไปก่อน แล้วก็ค่อยเติมให้ทีละน้อยๆ การกระทำเช่นนั้นก็เพื่อไม่ให้คนนั้นทานมากเกินไป หรือคิมนำ็กเหมือนกัน คนใดกระหายน้ำมากๆ จะขอแห้งปากอย่างน้ำเต็มที่ ถ้ามาถึงขอน้ำคิม เขายังไม่ให้น้ำมาก หรือถ้าให้เขาก็มีอะไรใส่ไปในน้ำ เช่นเอกสารไม่มีใส่ในน้ำ หรือว่าเอกสารที่เป็นชนิดอย่างได้ใส่ลงไปในน้ำ ที่เขาใส่เป็นน้ำใช่เพื่ออะไร ก็เพื่อให้ติดน้ำมันเป็นห้ามล้อขณะที่คิมน้ำเข้าไป พ้อว่าติดล้อymาถึงปากก์หยุดเสียทีหนึ่ง เป่าให้มันลอดไป แล้วก็คิมค่อไปอีก เดียวมันก็ลอดยามากก์ต้องเป่านมันอีก ทำให้กินน้ำชาๆ เมื่อกินชามันก็สบายน แต่ถ้าไม่มีอะไรขวางเลยก็คิมเอาใหญ่ แล้วบางทีอาจเป็นโรคหัวใจตาย เพราะคิมน้ำก็ได้

อาหารก็คิ น้ำก็คิ ล้วนเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย แต่ถ้าหากว่ากินมากคิมมาก มันก็เป็นโทษเป็นภัย อันนี้ในทางจิตใจก็เช่นเดียวกัน ท่านผู้นั้นมีความอยากรุนแรงที่จะฟังธรรม...พระองค์ไม่พูดให้ฟัง เพราะถ้าพูดให้ฟังบางทีฟังไม่รู้เรื่องก็ได้ เพราะจิตใจมันเร่ร้อนกระวนกระวายมากเกินไป ต้องให้สงบใจเสียก่อนแล้วจึงค่อยพูดค่อยจากัน ที่นี่เมื่อเห็นว่ามั่งสงบคิแล้ว อย่างน้อยลงแล้ว คือความอยากรจะฟังมั่นน้อยลง พอเห็นว่าความอยากรู้อยลงพระองค์ก็พูดธรรมะให้ฟัง

คำพูดของพระผู้มีพระภาคกับคนนี้ไม่มาก พูดว่า “ท่านอย่าคิดถึงเรื่องที่ผ่านมาแล้ว อย่าคิดถึงเรื่องที่ยังไม่มาถึง อย่าคิดอยู่ในเรื่องเฉพาะหน้า” ก็เท่ากับบอกว่าอย่าคิดอยู่ในเรื่องอะไรๆ ไม่ให้คิดในเรื่องเก่า ไม่ให้คิดในเรื่องใหม่ แล้วก็ไม่ให้คิดอยู่ในเรื่องปัจจุบัน สอนเพียงเท่านี้ เพียง ๓ วรรคเท่านั้นเอง ท่าน

ผู้นั้นได้ฟังแล้วก็เข้าใจความหมายโดยปลดปล่อย ได้บรรลุธรรมชาติผลไป นี้เขารายกว่าบรรลุได้ค้ายิปสณา คือเกิดปัญญารู้แจ้งเห็นจริงขึ้น ในธรรมะที่พระองค์แสดง เพราะถึงที่พระองค์แสดงนั้นเป็นตัวปัญญาโดยแท้

การคิดที่ทำให้เป็นทุกข์

คนเราที่มีความทุกข์ เทือคร้อนใจในชีวิตประจำวันนี่ทุกข์ทั้งยังเรื่องอะไร? เราลองนึกถึงตัวเราเอง จากประสบการณ์ในชีวิตของเราทุกวันทุกเวลา ที่เรากลุ่มอกกลุ่มใจมีปัญหาต่างๆนานาเกิดขึ้นในชีวิตของเรานั้น ไม่ได้เกิดจากอะไรอื่น แต่เกิดขึ้นจากคิดเรื่องเก่าๆ เรื่องเก่าเรื่องแก่อ่ารา ก็ไม่รู้ นามมากีเดือนก็ปีแล้ว ก็ไม่รู้ เราอุตส่าห์พยายามคิดนึกตรองแล้วก็เป็นเหตุให้เกิดความกลุ่มใจ กลุ่มใจ เพราะเรื่องนั้นเกิดแคนใจบ้าง เกิดกลุ่มใจเพราะความทุกข์อะไรต่างๆนานา อันนี้ มีอยู่บ่อยๆ ที่มันทำให้เราอุ่นวยใจ เพราะเราไปคิดถึงเรื่องเก่าๆ ที่ผ่านมาแล้ว บางคนนั้นไม่ได้คิดถึงเรื่องเก่าหรอก แต่ว่าไปคิดถึงเรื่องข้างหน้า ปัญหาร้ายแบคพันประการที่มันจะเกิดขึ้นต่อไปข้างหน้า เกามากคิด...คิดแล้วก็ไม่สบายใจ มีความวิตกกังวลห่วงใยในปัญหาเหล่านั้นมากขึ้น สองอย่างนี้ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์อยู่แล้ว บางเรื่องก็เกิดขึ้นในปัจจุบัน เมื่อเกิดขึ้นแล้วเราจะไปติดอยู่ในเรื่องนั้น ยึดมั่นอยู่ในเรื่องนั้น ไม่รู้จักปล่อย ไม่รู้จักวาง ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ ทั้งสามเรื่อง เรื่องเก่าก็เป็นทุกข์ เรื่องที่ยังไม่มาถึงก็ทำให้เป็นทุกข์ เรื่องในปัจจุบันที่เกิดขึ้นก็เป็นทุกข์ ที่เป็นทุกข์ก็เพราะคิดค้ายความหลงให้เข้าใจผิด ค้ายประการต่างๆ ไม่ได้คิดค้ายปัญญา

การคิดถึงเรื่องเก่าหรือคิดถึงเรื่องที่ยังไม่มาถึงนี่ทำได้ ท่านไม่ว่าอะไร แต่ว่าทำอย่าให้มันเกิดทุกข์ การคิดที่จะไม่ให้เกิดทุกข์นั้นก็ต้องใช้ปัญญาคิด เช่น

คิดถึงเรื่องที่ผ่านมาแล้ว เรายังน้ำมันพิจารณาเพื่อเป็นบทเรียน เพื่อศึกษาว่าเรื่องนั้น ที่เกิดขึ้นในเวลานั้นมันเกิดขึ้น เพราะอะไร มีอะไรเป็นเหตุเป็นตัวการให้เกิดเรื่องนั้นขึ้นมา แล้วเมื่อเกิดเรื่องนั้นขึ้นแล้วมีอะไรตามมา เราคิดสืบสวนทบทวนไปก็จะพบว่ามีสิ่งนั้นมีสิ่งนี้เกิดขึ้น ทำให้เรามีความทุกข์ความไม่สบายนิ่งในสมัยนั้น ครั้นมาในสมัยอื่นเราเขามากิน เพื่อจะศึกษาความจริงจากเรื่องนั้น แล้วจะได้จำไว้เป็นบทเรียนสำหรับเรางด จำเอาไว้เป็นบทเรียนเพื่อจะได้สอนลูกหลานให้เกิดความรู้ความเข้าใจสืบต่อไป เพราะว่าลูกๆที่เป็นเค็งของเรานั้นมันยังไม่รู้อะไรยังไม่เข้าใจในเรื่องอะไร

สิ่งที่ผ่านมาในชีวิตถือเป็นธรรม เป็นบทเรียน

ปัญหาชีวิตของเรานี่เรียนไม่จบ แล้วก็ต้องเรียนกันเรื่อยไปจนกระทั่งหมดโลกหายใจ เราอยู่ในโลกจะเรียกว่า เป็นผู้รู้สึกทุกอย่างนั้นไม่ได้ มันค่อยรู้ไปเรื่อยๆจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากประสบการณ์ที่ผ่านมาในชีวิต สิ่งใดผ่านมาแล้วเรารู้แล้วเราจะจำเรื่องนั้นไว้ เขายังเป็นบทเรียนสำหรับสอนใจต่อไปเพื่อประโยชน์แก่อนุชนรุ่นอง ลิ่งโคงที่เรารักผ่านมาได้เป็นบทเรียนสำหรับชีวิตแล้ว เราถ้าควรจะให้บันทึกไว้ในใจ ถ้าบันทึกไว้ในใจเกรงว่ามันจะลืมเลือนไปเสีย เรายังบันทึกไว้ในสมุดของเรารา เพื่อจะได้ให้ลูกหลานได้อ่านต่อไปข้างหน้า เช่นจะได้รู้ว่า วิถีชีวิตของมนุษย์นั้นมันเป็นมาอย่างไร มีปัญหามีเรื่องอะไรเกิดขึ้นบ้าง แล้วการแก้ไขจะการทำอย่างไร

เหมือนกับเราเดินทาง จะเดินไปทางเดินไหนก็ตาม เราจะต้องผ่านจุดต่างๆ จุดที่เราผ่านไปนั้น อาจจะทำให้เราเกิดความสุขก็ได้ อาจจะทำให้เราเกิดความทุกข์ก็ได้ ในชีวิตเราจะเข่นเดียว กัน เราเดินไปตามวิถีทางของชีวิต บางเรื่องมันก็ทำให้

เกิดความทุกข์ บางเรื่องก็ทำให้เกิดความเพลิดเพลินสบายนิ่งไปชั่วครั้งชั่วขณะ แต่ว่าความเพลิดเพลินนั้นมันก็เปลี่ยนเป็นความทุกข์ได้เหมือนกัน สิ่งเหล่านี้คือเราได้ฝ่ามา ยิ่งคนผู้เฒ่าผู้แหน่งอาชุมากๆ คงจะได้ฝ่าอะไรมากมาย สิ่งที่เราฝ่ามาเป็นธรรมอันหนึ่ง เป็นบทเรียนอย่างหนึ่ง ถ้าหากว่าเวลาว่างๆ เราคุยกับลูกกับหลาน เรายังเปิดเผยเรื่องเหล่านี้ให้ลูกหลานฟัง

คุณยายนั่งคุยกับหลานๆ คุณย่า�ั่งคุยกับหลานๆ คุณปู่คุณตา�ั่งคุยกับหลานๆ ก็เล่าให้ฟังว่าสมัยหนึ่งมันเป็นอย่างนั้น สมัยคุณปู่ยังหนุ่มนี้เป็นอย่างนี้ได้ทำอย่างนั้นแล้วมันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เกือบจะเอาตัวไม่รอด กว่าได้ บางที่เรียกว่าหาดหวิค เป็นอันตรายเกือบเอาตัวไม่รอด แต่ก็ได้ฝ่าพ้นมาได้ค่อยการกระทำอย่างไร เราเขามาสอนให้ลูกหลานของเราได้ฟังในเรื่องอย่างนั้น แล้วกำชับในตอนห้าย่าว่าจำไว้นะ อย่าเดินตามทางนั้น ทางที่ปูฝ่ามาแล้ว ที่คุณปู่คุณยายได้ฝ่ามาแล้ว เราควรจะหลีกหนีจากทางนั้นไปเลี่ย เดี๋ยวจะได้รู้ได้เข้าใจเรื่องนั้นสำหรับชีวิต

หลักพื้นศัพท์อย่างง่ายๆ ของความคิด

การเข้ามาคิดมานี้กิในรูปอย่างนั้นไม่เป็นโทสะเป็นภัย แต่ถ้ามีคิดความหลงไหล คิดความมัวเม่า หรือว่าคิดความวิตกกังวล เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะฉะนั้นเมื่อพระผู้มีพระภาคได้ตรัสว่า ท่านอย่าได้คิดถึงเรื่องเก่า อย่าคิดถึงเรื่องที่ยังไม่เกิด และอย่าคิดอยู่ในเรื่องอันเป็นปัจจุบัน จิตของท่านก็จะว่างจากความยึดมั่นถือมั่นคิดประการทั้งปวง

อันนี้เป็นคำสอนย่อๆ ล้วนๆ ก็เป็นเหตุให้ท่านผู้นั้นเข้าใจความหมาย พ้นจากความทุกข์ไปได้ กล้ายเป็นพระอรหันต์ไปเหมือนกัน แต่ว่าไม่มีผ้าຈาภูมิจะห่ม

เมื่อเป็นพระอรหันต์แล้วต้องไปเที่ยวแสวงหาผ้าอู่ ครั้นไปก็ไปเจอกับแม่ัวตัวหนึ่ง มันคุหนอยเลี้ยงโค้งพอกี ท่านเดินไปทางกำแพงค้านนี้ถึงมุมพอกีได้จะอะกับวัว วัวชนเปรี้ยงเข้าให้ พระอรหันต์องค์นั้นก็เลยถึงแก่นรอนภาพไป นิพพานไปด้วย วัวชนนั้นเอง อันนี้มันเป็นเรื่องธรรมชาติของชีวิต เราจะว่าอะไรเป็นอะไรมันก็ไม่ได้ อาจจะเป็นอะไรก็ได้ เราจะไปนึกว่า แ昏! ตายด้วยวัวชีวิต ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ มันเป็นเรื่องที่ไปเจอกันเข้า มันก็เป็นไปตามเรื่องของมัน แต่ว่าจิตของท่านไม่ได้ เป็นทุกข์มีความเคือกร้อนอะไร เพราะว่าท่านหลุกพันแล้วค้ายประการหั้งปวง

อันนี้เป็นตัวอย่างอันหนึ่งที่เรียกว่า หลุกพันค้ายอำนาจความคิด ในชีวิต ประจำวันเราหั้งหล่ายที่เป็นๆอยู่กันในสมัยนี้ จึงควรจะได้ใช้ความคิดในรูปคังกล่า ใบปัญหาต่างๆ ในเรื่องอะไรต่างๆที่ให้ประสบเห็นอยู่ตลอดเวลา พอมีปัญหาอะไร เกิดขึ้น...เราเก็บเอามาพิจารณาศึกษา เพื่อจะให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น

พิจารณาตนตามหลักธรรมะ

ถ้าไม่มีปัญหาอื่น เรายกเอาตัวเราในเรื่องเหล่านี้มาพิจารณา แยก ร่างกายของเรารออกเป็นส่วนๆ ตามหลักธรรมะ ร่างกายของเราถ้าแยกออก แล้วมันมีอะไรบ้าง ถ้าแยกตามภาษาธรรมะก็มีส่องเรื่อง ที่เรียกว่าเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญ คือ เรื่องรูปอย่างหนึ่ง เรื่องนามอย่างหนึ่ง ภาษาธรรมะเราก็ยิน บอยๆ ที่พระท่านพูดว่านามรูป เราที่ฟังธรรมบางทีอาจจะไม่เข้าใจความหมาย ของศัพท์เทคนิคที่พระท่านพูดย่อๆล้วนๆ เช่นพูดว่า นามรูปไม่เที่ยง นามรูปเป็น ทุกชี นามรูปเป็นอนัตตา นามรูปเกิดมาแล้วก็ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ ของมัน อันนี้เป็นศัพท์ที่มีความหมายกว้าง แต่ว่าพูดให้มันลับจะให้ฟังง่ายขึ้น

นามรูปนั้นคืออะไร คือในตัวเรานี่ท่านแบ่งออกเป็นสองสิ่ง ที่เป็นนามหมายถึงความคิดความนึกอันเป็นเรื่องของจิตใจ รูปหมายถึงร่างกายอันเป็นวัตถุทั้งหมด ตั้งแต่ปลายจนถึงปลายเท้า ยาวนานนี่ หนาคืบหนึ่ง กว้างศอกหนึ่ง ของใครก็ของคนนั้นวัตถุคือศอกของตัวได้ คีบของตัวได้ ร่างกายทั้งหมดนี้เรียกว่าเป็นรูป เพราะมันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากวัตถุ มีการปูรุ่งแต่งจากวัตถุตลอดเวลา

ชาตุสี่ : วัตถุปูรุ่งแต่งของรูป

วัตถุเครื่องปูรุ่งแต่งของรูปนั้นมีอะไรบ้าง? ท่านแยกออกเป็นวัตถุชาตุสี่ประการเรียกว่า คิน น้ำ ลม ไฟ หรือถ้าเรียกภาษาสมัยใหม่ ว่าของแข็ง คือคินนั้นแหล่ง ของเหลวคือน้ำ แล้วก็อุณหภูมิคือความร้อนที่มีอยู่ในร่างกาย แก่สหมายถึงลมที่พัดผ่านไปมาในร่างกาย ลมหายใจเข้า...ลมหายใจออก

ร่างกายของเรานี้ถ้าแยกออกไปแล้วมันก็เป็นชาตุสี่ คือ คิน น้ำ ลม ไฟ สิ่งใดที่เป็นของแข็งเราจะเรียกว่าเป็นชาตุคิน สิ่งใดที่เป็นของเหลวเอินอาชีมชาบ ให้ไปมาได้เราจะเรียกว่าเป็นชาตุน้ำ สิ่งที่เคลื่อนไหวไปมาในห้องในไส้ในตัวได้ เรียกว่าชาตุลม ความร้อนที่มีอยู่ในร่างกายก็เรียกว่าเป็นอุณหภูมิของร่างกาย

เมื่อไม่มีตัวตน ก็ไม่มีการยึดติดหรือเห็นผิด

ภาษาโบราณท่านพูดเพื่อให้แยกออกนั่นว่า เป็นคิน น้ำ ไฟ ลม ไม่ใช่ให้ เป็นผู้ลากในเรื่องชาตุ เหมือนกับเรียนวิทยาศาสตร์ แต่ต้องการให้รู้จักแยก

ตัวตนออกไปทำไม่ท่านเจิงให้แยกอย่างนั้น ก็ เพราะว่าคุณเราตามปกตินั้นมีความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน ถือว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นก้อนเป็นกลุ่ม ภาษาธรรมเข้าเรียกว่าชนสัญญา ชนสัญญานี้คือมีความเชื่อไว้ว่ามันเป็นก้อน มันรวมกันอยู่อย่างนั้น ไม่แตกไม่สลาย เป็นอยู่อย่างนั้นตลอดไป

สิ่งใดก็ตามที่เราเข้าไปยึดถือว่าเป็นก้อนเป็นกลุ่ม ไม่ใช่เป็นส่วนประกอบรวมกันเข้า เราก็เกิดความยึดในสิ่งนั้น คิดในสิ่งนั้น ว่ามันเป็นรูปอย่างนั้นเป็นรูปอย่างนี้ การยึดติดอย่างนั้นเรียกว่าเห็นผิด ไม่เข้าใจถูกตามเรื่องที่เป็นจริงทำให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนได้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงได้แยกออกเป็นส่วนให้รู้ว่าร่างกายนี้เป็นส่วนรูป กล่าวคือส่วนที่เป็นชาตุคิน ชาตุน้ำ ชาตุไฟ ชาตุลมแยกออกเพื่อให้เห็นว่า ไม่เป็นก้อนเป็นกลุ่มอะไร แต่พระสิ่งนั้นรวมกันเข้าจึงอยู่ในรูปอย่างนั้น ท่านเจิงมีคำประยิบเทียบให้เราฟังว่า สิ่งที่เรียกว่ารถ ว่าเรื่องพระอาทิตย์รวมส่วนต่างๆเข้า

ไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ มีแต่สิ่งสมมติ

ตัวอย่างเช่นรถนี่มีส่วนประกอบหลายอย่าง เช่น ล้อ ตัวถัง เครื่องยนต์ หลังคา อะไรของรถมีมากมายซึ่งมันต่างๆกัน แม้ในเครื่องยนต์ที่เป็นส่วนรวมนั้น ก็มีอะไรอีกหลายอย่าง เขามารวมกันเข้า ถ้าแยกออกเป็นส่วนๆ แล้วตัวรถมันไม่มี ถอดล้อออกเลี้ย รื้อตัวถังออกเลี้ย เอาเครื่องยนต์ออกไปทิ้งเลี้ย คำว่ารถนั้นก็หายไป แม้ในเครื่องยนต์ทั้งหมดถ้ารื้อออกคำว่าเครื่องยนต์มันก็หายไป มันมีแต่ ชื่อเฉพาะของตัวถังนั้น มีลูกศูน มีข้อเที่ยง มีอะไรๆ ต่างๆ ลองถอดออกไปอีกมัน ก็หมดเลย ไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นเนื้อแท้ของสิ่งนั้น มันเป็นแต่เพียงว่ารวมกันเข้า แล้วก็เรียกชื่อสมมติว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้

เหย้ายื่นที่เรารออยู่อาศัยนี่ก็เหมือนกัน เรื่องที่เรารออยู่นั้นเกิดจากอะไรบ้าง? เราลองนั่งพิจารณา ถูกไปก็เห็นฝ่าเห็นเสา เห็นหลังคา เห็นพื้น แล้วเราเก็บยังเห็นว่าบนหลังคานั้นมีตัวไม้รั่งระบะ ตัวไม้เหล่านั้นมันก็มีชื่อเฉพาะของมันทั้งนั้น เพื่อจะให้หยิบง่ายเขามาใช้สักครา

ถ้าสมมติว่าเรารือออกให้หมก รือหลังคารือโครงร่าง ตอนเลาออก รือฝาออก...แล้วเรื่องมันมีหรือไม่? ถ้าเรารือถอนหมกแล้วเรื่องมันก็ไม่มี มันมีแต่คำสมมติว่าเรื่อง เพราะมีส่วนต่างๆ คุยกันเข้า ถ้าแยกออกแล้วก็ไม่มี คำว่าเรื่อง

ร่างกายของเรานี่ก็เหมือนกัน เราจะยึดถือว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นเรา เป็นเข้า แต่ถ้าหากว่าแยกมันออกไปแล้ว เราแยกเซ่นว่า เขายากออกไป เขายังออกไป เขายังแยกออกไป ตัดหัวทิ้งไป ผ่าอกรืออกมาให้หมก ตับ ปอด ไส้ใหญ่ ไส้น้อย เอาไปวางไว้คนละที่ๆ เมื่อยแยกได้คนละที่แล้วคำว่าคนมันอยู่ตรงไหน? เราจะเห็นว่าคนนั้นไม่มีแล้ว เพราะสัตว์ก็คือมนุษย์ก็คือ มันล้วนเป็นสิ่งสมมติ ที่รวมกันเข้า

ความยึดถืออันนั้นและทำให้เกิดทุกข์

ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนให้แยก ก็เพื่อไม่ให้มีการยึดถืออันนั้นเอง ต้องการทำลายความยึดถือ เพราะความยึดถืออันนั้นและมันเป็นตัวทุกข์

คนเราที่เป็นทุกข์เป็นร้อนอยู่ในชีวิตประจำวัน ก็อยู่ที่ความยึดความติดในสิ่งนั้น ภาษาธรรมท่านเรียกว่าอุปahan อุปahanแปลว่าความยึดถืออันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ เพื่อทำลายอุปahan เพราะฉะนั้นจึงให้แยกออกเป็นส่วนๆ ชั้นแรกแยกออกเป็นส่วนใหญ่ก่อน คือ เป็นนาม เป็นรูป รูปร่างกายเราแยก

ออกไป ในร่างกายนี้ก็แยกออกไปได้อีก เช่น แยกเป็นผน เป็นขน เล็บ พัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เป็นในกระดูก เป็นคัน ซึ่งเรียกว่าอาการสามสิบสอง อาการสามสิบสองนั้นมารวมกันอยู่ แยกลายเป็นรูปเป็นร่าง เป็นตัว เป็นคน ถ้าเราแยกอันนั้นออกหมด...มันก็ไม่มีอะไร

เหมือนกับของหลายอย่างรวมกันอยู่ในกระสอบเดียวกัน เรา ก็มองเห็นว่า มีของอยู่หนึ่งในกระสอบ ที่นี่เท่านั้นในกระสอบนั้นของมา แล้วก็เราแยกออกไป ...ถ้าเขียวไปไว้กองหนึ่ง ถ้าเหลืองไปไว้กองหนึ่ง ถ้าลิสงไปไว้กองหนึ่ง แยกออก เป็นกองเป็นกองแล้วในกระสอบนั้นมันมีแต่ความว่าง มันไม่มีวัตถุอะไร แต่เมื่อก อกนั้นมันปนกันอยู่เต็มทั้งกระสอบ เราแยกหนักตลอดเวลา ครั้นเทอโภมา แยกออกหมดแล้ว ในกระสอบนั้นมันก็มีความว่าง เราจะกระสอบใบนั้นค้ายานิวัช นิวเดียวกันได้...มันเป็นนิค ความยึดถือในจิตใจคนนี้ก็เหมือนกัน เมื่อยึดถือ อยู่ในเรื่องนั้นเรื่องนี้หลายเรื่อง ก็เป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายในทางจิตใจ สร้างความทุกข์ความเดือดร้อนด้วยประการต่างๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านให้ แยกออกเพื่อให้คลายความยึดถือ โดยเฉพาะร่างกายนี้ก็เอกสารปออกไป

นาม...ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ

ที่นี่เมื่อแยกรูปออกไปแล้ว เรา ก็แยกนามออกไปด้วย นามนั้นหมายถึง อะไร หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะที่กระทบกัน อะไรมันมากกระทบกัน เรา ก็เกิดความรู้สึกขึ้น ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจเรา นั้นแหลกเรียกชื่อหลายอย่าง เรียกเป็นเวทนา เรียกเป็นสัญญา สังขาร วิญญาณ มันมี ๔ เรื่อง กับรูปอีก ๑ ก็รวมเป็นห้า ที่เราเรียกว่าขันธ์ห้า คำว่าขันธ์แปลว่า กอง แยกออกเป็นกองๆ ได้เป็นห้ากอง กองหนึ่งเรียกว่า กองรูป กองหนึ่งเรียกว่า เวทนา กองหนึ่งเรียกว่า

สัญญา กองหนึ่งเรียกว่าสังฆาร กองหนึ่งเรียกว่าวิญญาณ แยกออกจากไปกองไว้เลี้ยงคำว่ามนุษย์กับสัตว์มันจะได้หายไป เพราะแยกออกจากไปกองไว้ในลักษณะอย่างนั้น

ทางเกิดของนามธรรม & อายุ

ในเรื่องของนามธรรม & อายุ คือ เวทนา สัญญา สังฆาร วิญญาณ นั้นมันเกิดขึ้นอย่างไร?

ตัวเวทนานั้นเกิดขึ้นจากการกระทบกัน คือว่าเรามีเครื่องรับภัยในเรียกว่าอ้ายคนะ แล้วก็มีเครื่องต่อภัยนอก ที่เรียกว่าอ้ายคนะเมื่อมองกันอันนี้เหมือนกับว่าไฟฟ้า เราเมื่อได้เสียบอยู่ที่ข้างเสา แล้วเราก็เอาหัวปลั๊กมาเสียบเข้า เอาหลอดไฟไปใส่เข้า ไฟมันก็สว่างออกมานะ แต่ถ้าหากว่ามันมีแต่รูเสียบที่ติดอยู่ข้างเสา...ไม่มีปลั๊กเอาไปเสียบเข้า ไม่มีหลอดไฟ ไฟก็ไม่สว่างไม่ประกายออกมานะ

อ้ายคนะภายนอกทำให้เกิดความรู้

ในตัวคนเราอันก็เหมือนกัน เรามีเครื่องต่อภัยใน มีตา มีหู มีจมูก มีลิ้น มีกาย ห้าอย่างรวมไปถึงใจก็เป็นหก สิ่งทั้งห้าประการนี้มันเป็นคล้ายกับว่าเครื่องสำหรับต่อ ภาษาธรรมะก็เรียกว่าอ้ายคนะ คำว่าอ้ายคนะแปลว่า เครื่องต่อ นั้นเอง ต่อกันอะไร? มันมีสิ่งภายนอกต่อเข้าได้ สิ่งภายนอกท่านก็เรียกว่า อ้ายคนะภายนอก

อ้ายคนะภายนอกก็คือ รูปต่อเข้ากับตา เสียงต่อเข้ากับประสาทหู กลิ่นมาต่อเข้ากับประสาทจมูก รสมาต่อเข้ากับประสาทลิ้น สิ่งที่จับต้องได้

มาต่อเข้ากับภาษาประสาท เมื่อมาต่อกันเข้าแล้วมันก็เกิดอะไรขึ้น พอต่อ กันเข้ามันก็เกิดความรู้ ความรู้นี้ท่านเรียกว่าวิญญาณ

เช่น	เกิดความรู้ทางตา	ก็เรียกว่า	จักษุวิญญาณ
	เกิดความรู้ทางหู	ก็เรียกว่า	โสตวิญญาณ
	เกิดทางจมูก	ก็เรียกว่า	ชานวิญญาณ
	เกิดทางลิ้น	ก็เรียกว่า	ชีวาวิญญาณ
	เกิดทางกาย	ก็เรียกว่า	กายวิญญาณ
	ใจรับรู้อีกทีหนึ่ง	ก็เรียกว่า	มโนวิญญาณ

วิญญาณเกิดขึ้น ก็เพราะการกระทบของสิ่งภายนอก กับ
กระทบกันก็เกิดความรู้

เมื่อหากันรู้ปกรอบกันแล้วเกิดความรู้ขึ้น สามอย่างมันรวมกันเข้า
อีกทีหนึ่ง คือ ตา รูป แล้วก็มีความรู้สึกสามอย่างนี้เป็นกรุกหนึ่ง การ
รวมกันนี้ เข้าเรียกว่าเกิดผัสสะ ผัสสะนี้แปลง่ายว่ากระทบกันนั่นเอง

การเกิดเวทนาและอาการของเวทนา

สิ่งสามอย่างมันกระทบกันเข้า พอกระทบเข้ามันก็เกิดเวทนา เวทนา
มันเกิดตรงนี้ เกิดจักษุเวทนา เกิดเวทนาทางตา เวทนาทางหู ทางจมูก ทางลิ้น
ทางกาย ทางใจ เพราะมันกระทบกันหั้งสามเรื่องหั้งนั้น ตา รูป ความรู้ทางตา
เป็นเวทนาอย่างหนึ่ง ทางจมูกก็เป็นอย่างนั้น ทางลิ้นและทางกายเกิดมันก็เป็น
แบบเดียวกัน เกิดเป็นเวทนาขึ้น

พอเกิดเวทนาอาการมันเป็นอย่างไร?

อาการมันมีอยู่สามอาการ คือเป็นสุขบ้าง เป็นทุกข์บ้าง เฉยๆบ้าง

ที่เป็นสุขนั้น เพราะอะไร เพราะว่าเป็นที่ชอบใจ ทำไมจึงชอบ? คนเรา呢 มันมีสมมติฐานอยู่ในตัวทั้งนั้นแหล่ เขาเรียกว่าสมมติฐาน มันมีอยู่ในตัวทุกคน ลิงใด ที่เข้ามาหมายกับฐานที่เราวางไว้ เรายังชอบ ถ้ามันขัดกับฐานที่เราวางไว้ เรายังไม่ชอบ เพราะฉะนั้น ลิงที่มากระหนบนี้ถ้ามันตรงกับฐานที่เราวางไว้ เรายังชอบใจ เรียกว่าเป็นสุขเวทนา

ถ้ามันขัดกับฐานที่เราวางไว้ เรายังไม่ชอบใจ เรายังเรียกว่าเป็นทุกขเวทนา เช่น ตาเห็นรูป...รูปบางอย่างเราพอใจ ที่พอยใจนั้นเพราะอะไร? เพราะฐานที่เราตั้งไว้ว่ารูปอย่างนั้นสวยงาม อย่างนั้นมาก อย่างนั้นดี เราตั้งไว้ในรูปอย่างนั้น

ฐานที่ตั้งไว้ในใจของคุณมันไม่ตรงกันหรอก ไม่เหมือนกันทุกคน คนหนึ่งก็มีฐานอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งก็มีฐานอีกอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นความชอบของคนมันจึงไม่ตรงกัน คนหนึ่งชอบรูปอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งชอบเลียงอย่างหนึ่ง อีกคนหนึ่งชอบกลิ่นอย่างหนึ่ง คนหนึ่งชอบรสอย่างหนึ่ง ชอบสิ่งสัมผัสสูกต้องอีกอย่างหนึ่งอันมีความแตกต่างกัน จึงกล้ายเป็นคำว่า นานาจิตตั้ง...จิตไม่ตรงกัน คือว่าฐานที่เราตั้งไว้ในใจนั้นมันไม่เท่าเทียมกัน อันใดหมายกับฐานของใครก็ชอบ อันนั้น ถ้าไม่หมายกับฐานของใครก็ไม่ชอบล่ะนั้น

ความชอบความไม่ชอบเกิดขึ้นในตัวคน

เพ ร ა ะ ว ่ ฯ . . .

มันหมายหรือว่าไม่หมายกับสิ่งที่ตนมีไว้

ขันนี้แหล่จึงเกิดสุขเวทนาบ้าง ทุกขเวทนาบ้าง

ที่นี่เมื่อเกิดสุขเวทนาคือชอบใจ เพราะว่าฐานมันตรงกัน แต่บางครั้งเกิดไม่ชอบ เพราะฐานมันไม่ตรงกัน บางครั้งเรายังฯ ลิงบางอย่างเรามันมองก็เฉยฯ ไม่รู้สึกอะไร เช่น เรามองเล้มันเฉยฯ มองตันไม่มันก็เฉยฯ แต่บางอย่างพอมองก็เกิดความรู้สึกชอบ บางอย่างพอมองก็เกิดความรู้สึกชัง

ห้องครอบและชั้ง ล้วนแต่ทุกข์หัง หัง

ครอบและชั้นนี่ก็เป็นเหตุให้เกิดทุกข์ได้มากทีเดียว เช่นว่าเมื่อครอบเข้ามามาก็มีความอยาติคตามสิ่งนั้นต่อไป อย่างได้อยากมีสิ่งนั้น มันก็เกิดความเป็นความรู้สึกเข้ามาตามภาษาทางธรรมะเขาว่าเรียกว่า เกิดเวทนา แล้วเกิดตัณหา คือความอยา ก ความอยากมันมากเข้า...ก็เป็นความยึดถือ อุปทาน เมื่อมีอุปทานเกิดขึ้นในใจก็ไปนั่งสร้างนั่งผันเรื่องนั้นเรื่องนี้ นั่นแหล่ะเขาว่าเรียกว่า มีภพมีชาติ ภพคือการสร้างภาพนั้นเข้าในใจ ไปถึงบ้านแล้วยังผันถึงยังคิดถึง สิ่งที่เราได้เห็นที่โน่น ได้พบที่โน่น

ดังเช่นคนหนุ่มไปพบหญิงสาว หญิงสาวไปพบชายหนุ่ม มันก็ผ่านไปแล้ว แต่ว่าไปถึงบ้านก็ยังไปสร้างภาพนั้นเข้า อย่างนี้เขาว่าเรียกว่า สร้างภพสร้างชาติขึ้น ในใจ แล้วขณะสร้างภพสร้างชาติขึ้นในใจมันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์...เป็นทุกข์ในขณะนั้น เป็นทุกข์เพราะอะไร? เป็นทุกข์ เพราะว่าเราไม่ได้พบกับสิ่งที่เราต้องการ มันเป็นแต่เพียงความผัน นึกเอาในใจ...มือจับไม่ได้ ตามองไม่เห็น กผันให้นั่ง เป็นทุกข์อยู่นั่นแหล่ะ แต่คนเรามันก็ชอบผันให้เป็นทุกข์ เขาว่าเรียกว่าหาเรื่อง หาเหตุไส้ตัว หัวศีริไม่ชอบ...ไปหาเหตุมาใส่ให้มันคันเล่น กเลยนั่งเป็นทุกข์กลุ้มอก กลุ้มใจ บางทีกินก็ไม่ได้อนก็ไม่หลับ มันเป็นเอกสารนั้นเขาเรียกว่าเป็นเอกสาร ก เพราะว่าความอยากรุนแรง ความยึดถือรุนแรง

การสร้างภาพเข้าในใจมันรุนแรง จนกลายเป็นความยึดมั่นถือมั่นในเรื่องนั้น บางคนถึงกับพูดว่า ถ้าถูกไม่ได้แล้ว ถูกไม่อยู่ในโลกนี้ต่อไป...มันเรื่องอะไร ราวกับว่า คนเกิดมาเพื่อจุกหมายตรองนั้น เพื่อต้องการสิ่งนั้น ความจริงไม่ใช่...เราไม่ได้เกิดมาเพียงหมายตรองนั้นอย่างเดียว แต่ว่าเราสร้างภาพเข้าในใจ

สร้างภาพเข้าในใจในรูปที่มีความยึดถือรุนแรง

ด้วยความหลงด้วยความเหลาในเรื่องอย่างนั้น

จึงเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนค้ายประการต่างๆ
ตัวเวทนานี่มันยุ่งอย่างนี้ . . . ที่มันเกิดขึ้นแล้วมันยุ่ง

การเพิ่มพูนสติปัญญา

ที่นี่จะป้องกันอย่างไร? ไม่ให้ตัวเวทนานี่มันลูกلامอกไปเป็นไฟ
ไหมป่า...เกิดอะไร

ท่านสอนว่าให้สำรวจเลีย...ให้ระวัง คือระวังตา หู จมูก ลิ้น กาย
รวมถึงระวังใจค้าย ระวังอย่างไร? คือระวังอย่าให้มันเกิดต่อไป ให้เอาคัวคือสติ
นี่แหลมมากันเสีย กันมันเสียตรงที่พอเกิดเวทนา ความจริงเข้าให้กันก่อนนั้น
แต่ว่ามันไม่ทัน มากันเอกสารเวทนา อย่าให้มันเกิดความอยาก เกิดความยึดถือ
อย่าให้เกิดการสร้างภาพสร้างชาติต่อไป เรียกว่าให้มันหยุดเสียเพียงนั้น

ที่นี่การกันนี่มันไม่ยากอะไร เราหมั่นฝึกบ่อยๆ เพราะว่าจิตของมนุษย์เรา
มีปกติอยู่อันหนึ่ง คือคิดได้เรื่องเดียว ขณะเดียวกันมันคิดได้เรื่องเดียว จะคิดถึง
สองเรื่องในขณะเดียวกันไม่ได้ เมื่อความคิดอันหนึ่งเกิดขึ้น ความคิดอีกอันหนึ่ง
มันก็ไม่มี ถ้าหากความคิดอันนั้นคับไปแล้ว ความคิดอีกอันหนึ่งจะจะเกิดขึ้น

การจะสะกัดกันจิตใจของเราไม่ให้เกิดความวุ่นวาย เพียงแต่เรารู้สึก
เท่านั้นแหละ รู้สึกตัวว่ากำลังทำอะไร...พอเรารู้สึกอย่างนั้นความคิดนั้นมัน
ก็หยุดไป

ครั้นหยุดไปแล้วก็ฟื้นขึ้นมาอีกใหม่ ฟื้นความคิดนั้นขึ้นมาอีกทีหนึ่ง แต่เรา
ไม่ได้ฟื้นมาค้ายความเขลา ไม่ฟื้นฝอยหา catastrophe แต่เราจะไปฟื้นแผ่นดิน
หาทางคำกันคราวนี้ ตะเข็บนี่เราไม่เอา...มันจะกัดน้ำกัดเท้าของเรา ทำให้เรา
ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนเปล่าๆ แต่เราจะไปปลิกขึ้นเพื่อหาทางคำ

ทองคำในที่นี้ก็หมายถึงตัวปัญญา อันจะเกิดขึ้นด้วยความคิดในทางที่ถูกที่ชอบ เราก็หยิบเอาอารมณ์นั้นขึ้นมาพิจารณาดู ว่าเมื่อตะกีเราได้เห็นอะไร เราได้กลิ่นอะไร ได้รสอะไร ได้ยินเสียงอะไร ได้ดูได้ท่องอะไร แล้วมันเกิดอะไรขึ้นในใจของเรา เมื่อมันเกิดขึ้นอย่างนั้นแล้ว มันจะเกิดอะไร ถ้าเราไม่สะกัดกันไว้ตรงนี้มันจะเกิดอะไรต่อไป โอ! มันจะไปกันใหญ่ตามแนวทางของมัน การปรุงการแต่งมันไม่จบ จะเกิดเรื่องอะไรอีกหลายอย่างหลายประการ เพราะฉะนั้น เราจะต้องพิจารณาที่ตรงนี้ ไม่ให้มันปรุงอะไรๆ มา ก็ไปกว่า่นั้น

การพิจารณาอย่างนี้เป็นการเจริญวิปัสสนาเหมือนกัน หมายความว่า ยกเอาอารมณ์เก่านั้นและมาพิจารณามาศึกษา เพื่อให้รู้ว่าสิ่งนั้นๆคืออะไร ถ้าสมมติว่าเราคันพบว่าเรามีความหลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เราก็ตั้งปัญหาตามว่าหลงอะไร? หลงในสิ่งใด? สิ่งนั้นมันมีจริงหรือ เนื้อแท้มันมีหรือ มันเป็นของเท็ยงหรือ มันเป็นสุขหรือมันมีความทุกข์หรือ ตั้งปัญหาตามในແرؤอย่างนั้น เพื่อให้เกิดปัญญาขึ้นมาในແرؤนั้น

คนเราถ้าห้มั่นตั้งปัญหาห้มั่นซักห้มั่นฟอกในเรื่องอะไรต่างๆนี้

ความเข้าใจถูกต้องก็จะเกิดขึ้น

เมื่อมีความเข้าใจถูกต้องในเรื่องนั้น เรายกปล่อยมันได้

เราไม่หลงใหลในเรื่องนั้นต่อไป เพราะเราเห็นแล้วว่ามันคืออะไร

คนเราถ้าคุณแต่เพียงอกม่านนี้ยังสงสัยอยู่ ยังสงสัยว่าข้างในมันมีอะไรอย่างจะคุณ...มีรู มีช่องก็อย่างจะคุณ แต่ถ้าเข้าไปคือให้เราคุณแล้ว อ้อ! ข้างในไม่มีอะไร มีวัตถุอยู่สองสามตัวนึงอยู่เท่านั้นเอง ความสนใจจะนึกหายไป

ในเรื่องของอะไรๆต่างๆ ก็ยกับอารมณ์ที่เข้ามาระบบทัวเราก็เหมือนกัน ถ้าเราห้มั่นแยกแยกออกไปจนเห็นว่าเนื้อแท้มันคืออะไร มันมีหรือเปล่า น่าယคถือว่าเป็นตัวเราของเรารือเปล่า เราพิจารณาไป ศึกษาไป มองไปด้วยปัญญาไม่เท่าไก่เห็นว่า อ้อ...ไม่มีสาระ เราเข้าไปยึดถือไว้ด้วยความหลงผิดเข้าใจผิด จึงเป็น

เหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนใจค้ายปัญหานั้นเปล่าๆ อันนี้แหลกคือการพิจารณาที่เรียกว่าเจริญวิปัสสนาในรูปนี้เหมือนกัน ทำให้เกิดปัญญาฐานะเรื่องนั้น

เรื่องอย่างนี้เราควรจะได้มีการกระทำบ่อยๆ เมื่อมีเวลาว่างเราก็ทำทำงานทำการก็ทำไปตามเรื่อง เพราะในเวลาทำงานจิตก็อยู่กับงาน แต่ว่าพอเราทำงานเราก็ยักปัญหาตัวเราขึ้นมาพิจารณา แม้เรื่องเก่าแล้วก็ตามพิจารณาได้ เพื่อให้รู้ชัดเห็นชัดตามที่มันเป็นอยู่จริงๆ อันนี้ไม่เสียหาย แต่เป็นเรื่องที่ควรจะได้กระทำบ่อยๆ ความจริงในวิถีชีวิตของเราเมื่อลิงให้คิดนึกตรึกตรองอยู่ตลอดเวลา เราสามารถพิจารณาบ่อยๆ เวลาใดก็มีความสุข...ก็ต้องคิดวิเคราะห์วิจารณ์ ว่ามันเป็นสุขสบายนิขึ้นนี้เพราะอะไร มันจะอยู่นานไหม เพราะความสบายนิจบางที่มันเกิดແผลบเดียวเหมือนกับสายฟ้าแลบ ไม่มีอะไรที่เรียกว่ามั่นคงและถาวรสักอย่างเดียว เราหมั่นตรวจสอบพิจารณาไป แล้วก็จะรู้อะไรมากขึ้น

รวมความได้ว่า...

ร่างกาย ชีวิต และจิตใจของเรานี้

มันเป็นธรรมชาติอันหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากการปูรุ่งแต่ง

ให้ไปตามอำนาจของการปูรุ่งแต่ง
เมื่อสิ่งที่ปูรุ่งแต่งนั้นยังพร้อมเพียง
...ก็ให้ไปตามเรื่องของมัน

แต่เมื่อใดส่วนที่ปูรุ่งแต่งขาดตกบกพร่อง ไม่สมบูรณ์เรียบร้อย

...ร่างกายนี้ก็แตกสลาย ซึ่งเรียกว่าเป็นความตายของชีวิต

.... เป็นเรื่องธรรมชาติ ...

ทุกคนเกิดมา ก็จะต้องเป็นอย่างนั้นทั้งนั้น

อย่าไปหาความกลัวต่อความตาย

แต่ให้นึกว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ

คนทุกคนเกิดมา ก็ต้องเป็นอย่างนี้ทั้งนั้น

สิ่งที่ควรทำให้มาก

เรื่องที่เราควรทำให้มากคืออะไร?

ก็คือว่าก่อนที่เราจะมีความหมายใจเราควรจะทำอะไร

ชีวิตจะมีค่าด้วยเรื่องอะไร จะมีราคาที่ตรงไหน

กิจจันต์ให้เราควรทำ ก็ทำกิจจันต์ทันที

... อย่าได้ชักช้าอยู่เป็นอันขาด ...

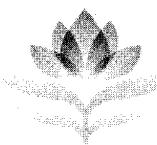
ผู้ไม่ประมาท เป็นผู้ไม่ตาย

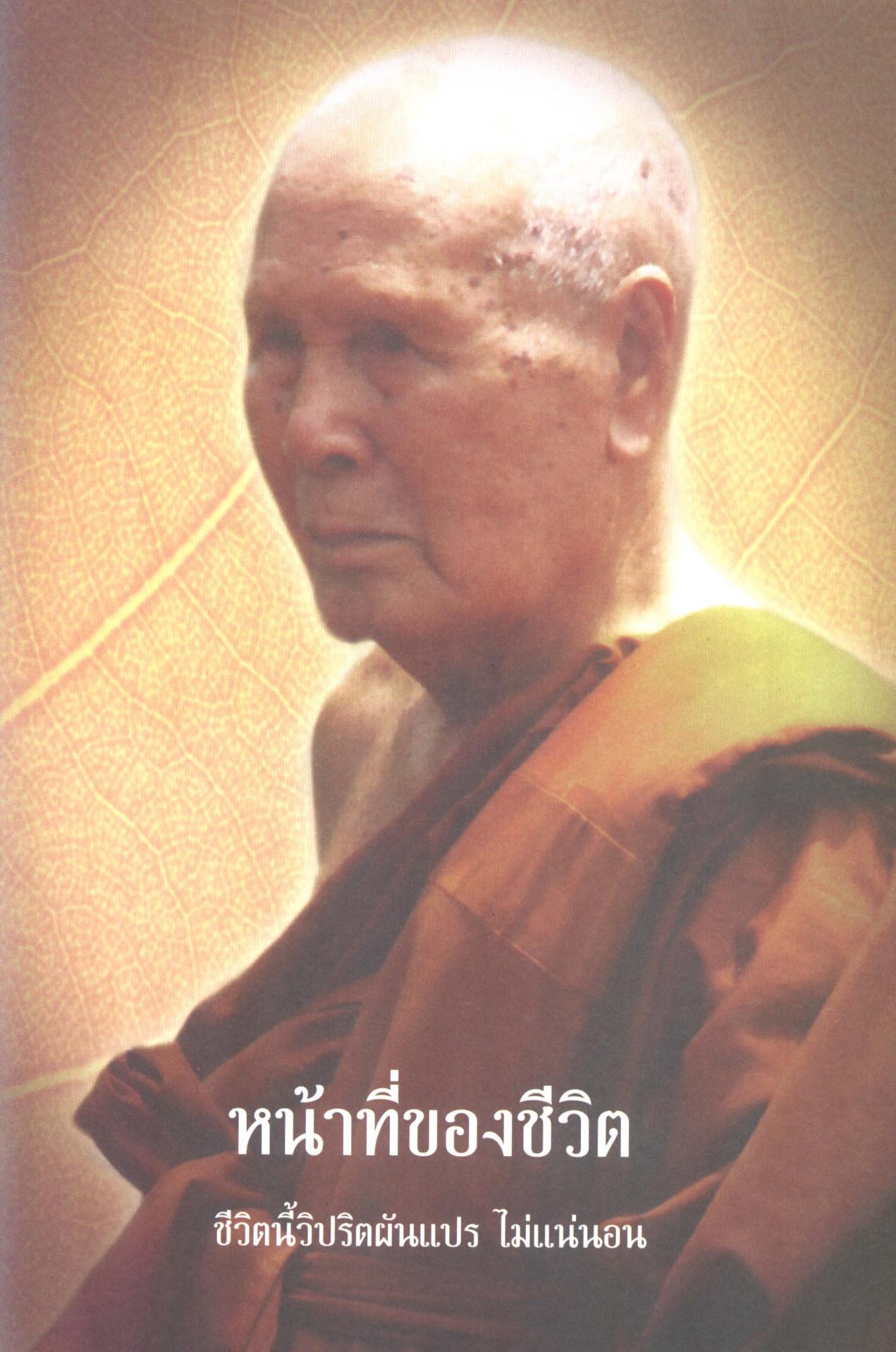
ถ้าเราได้เดือนได้บวกตัวเราไว้ในรูปอย่างนี้บ่อยๆทุกวันทุกเวลาแล้ว
ชีวิตก็จะกล้ายเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ไม่บกพร่อง เพราะเป็นผู้ไม่ประมาท
พระผู้มีพระภาคทรงชี้ว่าเป็นผู้ไม่ตาย

คนใดประมาทมัวเมากลงให้ลองอยู่ในสิ่งต่างๆ พระองค์ก็ทรงคำนิว่า
“เป็นอยู่เหมือนกับคนที่ตายแล้ว ชีวิตไม่มีราคาไม่มีความหมาย”

อันนี้เป็นเรื่องหนึ่ง จึงขอฝากให้ญาติโยมทั้งหลาย ให้ได้นำไปพิจารณา
ไตรตรอง เพื่อให้เกิดความเบาใจ โปรดใช้สิ่งนี้ ใจสร้างความสมควรแก่สุนทรีย์

ตั้งที่ได้กล่าวมาในวันนี้ก็พอสมควรแก่เวลา
... ขอจบการแสดงปางสุกใส่ในวันนี้ไว้แต่เพียงนี้ ...

หน้าที่ของชีวิต

ชีวิตนี้วิปริตผันแปร ไม่แน่นอน

ปกติกิเลสของคนเราในปัจจุบันนี้ . . .

มันมีเครื่องยั่งชูจิตใจให้เกิดความรุ่นราษฎร์สับสนอยู่ในใช่น้อย
เครื่องยั่งยุนนี้เป็นปัจจุบันแต่มาเพื่อให้เกิดอารมณ์ทางใจ
คือ . . . ให้เกิดความอยาก . . .

อยากที่จะมี อยากที่จะเป็นในเรื่องนั้นๆ
...ความเจริญของโลกปัจจุบันนั้น...

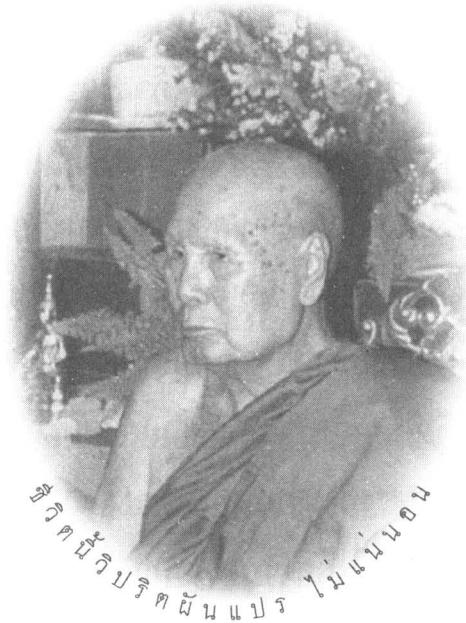
เป็นความเจริญที่เป็นไปเพื่อความสะดวกเดียวเป็นส่วนมาก
ทำให้เราดึงรู้ทันรู้เท่าตัวสิ่งนั้น เกิดความอยากมีอย่างได้
ซึ่งเป็นเรื่องของกิจกรรมหมายเกิดขึ้น

เมื่อไม่ได้สนใจอย่าง...ก็มีความทุกข์ มีความเกือกร้อนใจ
...หาวิธีการเพื่อให้ได้ . . .

ก้ามไม่เกิดโดยทางสุริคติมักระหวัดทุริทิกันด้วยประการท่างๆ
คนที่จิตใจตกต่ำนี้ทำชั่วโภคไม่ละขายแก่ใจด้วยเอง
 เพราะความอยากมันรุนแรงขึ้น ก็ทำชั่วได้ง่าย

สร้างความเสียหายแก่ตน . . . แก่บุตรคุณชื่น

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาบันทึกชุ)

ญาติโยมพุทธบริษัทห้วยหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในอาการสงบ ตั้งอกตั้งใจฟังคั่ยคี เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามสมควรแก่เวลา

รู้จักตนเองให้มากขึ้น

วันนี้ วันอาทิตย์ตรงกับวันพระพ่อคี เป็นวันพระขึ้น๙ ค่ำ เดือนลิบເකື ວັນອາທິຕົມທັນກີ່ມີເປັນວັນອອກພຣະຊາ ตามปกติแล้วในວັນພຣະຫ້ວ່າໄປ ເຮັດວຽກຄືອ ພຣະພຸຖະສາສນາຄືວ່າເປັນວັນສຳຄັງສຳຮັບຊື່ວິຕ ເປັນວັນແໜ່ງການສຳຮະລັງ

เป็นวันแห่งการสอบสวนพิจารณาตัวเอง เพื่อให้รู้จักตัวเองมากขึ้น โดยปกติญาติโยมผู้เฝ่าผู้แก่ที่ไม่ค่อยจะมีภาระกับลูก ก็จะซักชวนกันไปวัดเพื่อสนาทานศีล พังชารม ปฏิบัติด้านภารกษาศีลอยู่ที่วัดตลอดปีสิบสิบสอง กรรมการทำในรูป เช่นนั้นก็เป็นการปฏิบัติขอบตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพราะว่าในชีวิตของคนเราอันนี้ เมื่อมีการทำงานในหน้าที่ประจำวันครับเจ็บวัน ก็ควรจะได้หยุดเลี้ยงวันหนึ่ง ให้ทำงานเพียงหกวัน แล้วก็หยุดเลี้ยงวันหนึ่ง

ในประเทศไทยในยุคโบราณ นับวันเดือนปีตามการโคลงของวงจันทร์ เข้าใจได้หยุดงานกันในวันพระตามจันทรคติ คือวันขึ้นแปดค่ำ กลางคืน แรม แปดค่ำ และวันคับ เดือนหนึ่งสักครึ่ง พระพุทธเจ้าท่านเกิดขึ้นในประเทศไทยเดียว เห็นว่าการถือวันตามแบบจันทรคติเป็นวันที่ชาวอินเดียทั่วไปนิยมกันอยู่แล้ว ก็ได้บัญญัติว่าเป็นวันพระในทางพระพุทธศาสนาด้วย แต่ว่าในวันกลางเดือนนั้นเป็นวันพระพิเศษสำหรับพระสงฆ์ วันสิ้นเดือนด้วย คือเป็นวันที่พระลงอุโบสถทำสังฆกรรม

สำหรับญาติโยมชาวบ้านนั้น ถือว่าเป็นวันที่ควรจะได้ไปวัด รักษาศีล พังชารม เป็นวันที่ควรจะได้สอบสวนพิจารณาตัวเอง เพื่อให้เรารู้ว่าเรากรพร่องอะไรบ้างในเจ็บวันที่ผ่านมา อันบัญญัติเรื่องนี้นับว่าพอคิบพอคิที่เคยว่า เพราะว่าทำงานหกวันแล้ว ก็ควรจะได้หากำไรในทางจิตทางวิญญาณให้แก่ตัวเราเองด้วย จึงได้ซักชวนกันไปสู่ศาสนสถาน ตามปกติงานปัจจุบันนี้...ยังไม่ได้หยุดในวันพระ เพราะว่าไม่สำคัญ ได้มายุ��งานกันในวันอาทิตย์ ในวันอาทิตย์ถ้าเราจะมาวัดก็ไม่เสียหาย เหมือนที่ญาติโยมมาเป็นประจำที่วัดตลอดประทานฯ นี้ หรือว่าถ้าเราจะรักษาศีลก็ไม่เสียหายอะไร เพราะการรักษาศีลนั้นไม่จำกัดเวลา ไม่จำกัดบุคคล ไม่จำกัดสถานที่ เช่นวันอาทิตย์เราจะมาสนาทานศีลอุโบสถก็ได้ อยู่วัดตลอดคืนหนึ่ง วันหนึ่ง แต่ว่าอาจจะไม่สำคัญในตอนเช้าวันจันทร์ เราควรจะมาเลี้ยงในวันเสาร์ รักษาศีลอุโบสถเลี้ยงในวันเสาร์ รุ่งขึ้นวันอาทิตย์รักษาแणลีเสียอีกสักวันหนึ่งก็ยังได้

หน้าที่ของชีวิตที่พึงกระทำ

การกระทำในรูปอย่างนี้ก็เหมือนกับเราอาบน้ำทางร่างกาย ร่างกายเรา มีสิ่งปฏิกูลให้ลอกออกไหหลักเข้าอยู่ตลอดเวลา เราจึงต้องมีการอาบน้ำชำระล้างออก การอาบน้ำ...บางที่เราทำวันหนึ่งสองครั้ง สำหรับร่างกายมีเหงื่อโคลมาก เช่นในฤดูร้อนเหงื่อออกมาก เรายังต้องอาบน้ำบ่อย การอาบน้ำก็เพื่อขัดสีให้ร่างกายสะอาด เพื่อให้ร่างกายเย็น เพื่อให้มีความสุขตามสมควร เราขัดสีร่างกายสะอาดแล้วยังไม่พอ...ต้องมีการขัดสีทางจิตด้วย

การรักษาความสะอาดทางใจนั้น เราไม่ได้ใช้น้ำธรรมชาติ แต่เราใช้น้ำคือศีลธรรมคำสอนในทางพระศาสนาเป็นเครื่องชำระล้าง การชำระล้างคัวยศีลคัวยธรรมนั้นแหลกคือการปฏิบัติที่ควรกระทำ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแล้ว ในสมัยนี้โลกเรามีความเจริญ มีความก้าวหน้าในทางค้านวัตถุกันมากขึ้นทุกวัน ทุกเวลา ความวุ่นวายในทางค้านจิตใจก็เพิ่มปริมาณมากขึ้นๆ ความทุกข์และความเดือดร้อนก็เพิ่มมากขึ้นๆ ถ้าหากว่าไม่มีการชำระสะอาดจิตใจของเราเลียบ้าง เรา ก็จะได้รับความทุกข์ความเดือดร้อนอีกหลายเท่า จึงควรจะได้มีความว่ารักษาศีลพังชธรรม เพื่อจะได้สะสมคุณงามความดีให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของเรานั่ง ตามสมควรแก้โอกาส

การสะสมบุญคือความดี เป็นเหตุให้เกิดสุข

การสะสมวัตถุถึงแม้จะมีมาก...ก็ยังเป็นทุกข์ แต่การสะสมความดีนั้น ไม่เป็นทุกข์อะไร พระผู้มีพระภาคจึงตรัสไว้ว่า “สุโข บุญญาสุส อุจจโย” การสะสมบุญคือความดีนั้นเป็นเหตุให้เกิดสุข จึงควรสะสมทั้งฝ่ายวัตถุและ

ฝ่ายที่เป็นบุญ การสะสมก็คือการปฏิบัติแบบที่ให้เกิดบุญ เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การฟังธรรม การแสดงธรรม การเจริญภาวนา หรือการแผ่ส่วนความคุ้มให้แก่คนอื่น อนุโมตนายินดีในความคุ้มที่คนอื่นได้กระทำ ทางท่างช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในเรื่องอะไรต่างๆ ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน รับฟังคำสอนคำเตือนจากคนอื่น และประการสุดท้ายก็คือการกระทำการทำความคิดความเห็นของเราง่ายให้ตรงตามทำงานของคลองธรรม การประพฤติปฏิบัติในรูปอย่างนี้เรียกว่าเป็นการสะสมบุญ ชีวิตของเรานั้นมีหน้าที่จะสะสมบุญด้วย เรียกตามภาษาธรรมะว่า “สะสมบารมี”

สร้างบารมีให้เกิดขึ้นในจิตใจ

คำว่า “บารมี” หมายถึง เครื่องที่จะพาให้เราขึ้นไปได้ เท่ากับสะพานข้ามฝั่ง เราอยู่ฝั่งนี้...เราจะไปฝั่งโน้น ก็ต้องมีสะพานหรือว่ามีเรือมีแพ ถ้าไม่มีเรือมีแพ เราจะว่ายน้ำข้ามไปแม่น้ำกว้างๆ ถ้าไม่เคยได้เห็นภูทางโอลิมปิกก์ว่ายไม่ไหว เราจึงต้องมีแพมีเรือสำหรับข้าม ฉันใด ในชีวิตของเรานี้ก็เหมือนกัน เรา มีชีวิตอยู่ในโลก ถ้าพูดตามทัศนคติทางพระพุทธศาสนาถือว่า เราอยู่ในกองทุกข์ อยู่ในความเดือดร้อนวุ่นวาย ชีวิตของเรานั้นเหมือนกับอยู่ในทะเลที่มีคลื่นลมจัด มีปลาราย มีลมใต้ฝุ่น ถ้าหากว่าข้ามฝั่งไม่ได้ก็จะมอยู่ในกองทุกข์เรื่อยไป

การสะสมบารมีก็คือการกระทำการทำความคุ้มทุกแห่งทุกมุม เป็นการสร้างบารมีให้แก่จิตใจ เพื่อจะได้เป็นพ่ำนแพ เป็นสะพาน ที่จะนำเราข้ามจากฝั่งแห่งความทุกข์ไปสู่ฝั่งที่ให้เกิดความสุขความสงบ คับทุกข์คับร้อนได้ เพราะว่าเมื่อปัญญาู้เร่าหันต่อสิ่งนั้นฯ เราก็สามารถจะขัดความทุกข์ความเดือดร้อนในใจได้ ถ้าเราไม่สะสมปัญญาสะสมความคุ้มให้เกิดขึ้นในใจ เราก็ไม่สามารถที่จะข้ามกองทุกข์ไปได้

บุคคลผู้อยู่ค้ายปัญญา มีชีวิตประเสริฐสุค

การอยู่อย่างเป็นทุกข์นั้นไม่ดี แต่การอยู่อย่างมีใจสบ และรู้เท่าทันต่อสรรพสิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้นในชีวิตของเรา นั่นแหลกคือความประเสริฐสุคของชีวิต ผู้ที่อยู่อย่างนั้นเรียกว่าอยู่ค้ายปัญญา พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ปัญญาชีวิตมาหู เสนะจุํ”...เราถ้ารู้ว่า บุคคลผู้อยู่ค้ายปัญญา มีชีวิตประเสริฐสุค

การอยู่ค้ายปัญญา ก็คือการอยู่ค้ายรู้เท่าทันในสิ่งนั้นๆ ว่าสิ่งนั้นมันคืออะไร เกิดมาจากอะไร มันเกิดขึ้นแล้วทำให้เราเป็นอะไรขึ้นมา เป็นทุกๆ ปีนสุข หรือว่าเดือดร้อน สงบเย็น...วุ่นวาย หรือว่าสงบ...ร่าร้อน หรือว่าเป็นอย่างไร เรารู้เท่าทันในสิ่งนั้นๆ ในขณะที่เรารู้เท่าทันต่อสิ่งนั้น เราจึงไม่หลงให้มัวเมากับสิ่งนั้น อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในภายหลัง อันนี้เป็นการกระทำที่เราควรจะได้กระทำ หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่าต้องกระทำ เพราะเป็นหน้าที่ของชีวิต

รักษาจิตใจให้สะอาด สว่าง สงบ

คนเรามีชีวิตอยู่ในโลก ไม่ใช่เพียงแต่มีอาหารกินมีเสื้อมีผ้านุ่งห่ม ทำงานทำการไปตามหน้าที่เท่านั้นเป็นพอก แต่ต้องมีหน้าที่รักษาจิตใจของเราให้สะอาด สว่าง สงบ ค้าย อันนี้เป็นหน้าที่สำคัญอันหนึ่งในชีวิตประจำวัน เพราะฉะนั้นเมื่อถึงวันพระวันใด...เราจึงควรจะนึกว่าวันนี้เป็นวันพระ ถ้าสมนติว่าไม่ได้มากมาย เรายังควรจะให้น้อมระลึกว่าวันนี้เป็นวันพระ เป็นวันที่เราควรจะได้ทำอะไร ที่เป็นความงามความดีให้มากเป็นพิเศษ แม้อยู่บ้านก็ให้ทำดี อยู่ในสำนักงานก็ให้ทำดี นั่งรထยนต์ไปไหนๆ ก็ให้ทำดี ถ้าเราทำดีกันมากๆ แล้วโลกนี้

จะนำอยู่กว่านี้ มีความสงบใจรื่นเริงยิ่งกว่านี้ เดียวฉันโลกกำลังไม่น่าอยู่ มันมีแต่เรื่องวุ่นวาย ความวุ่นวายทั้งหลายนั้นก็ไม่ได้เกิดมาจากอะไร มันเกิดจากใจคนที่ไม่มีความเห็นถูกต้องตามหลักธรรม ความวุ่นวายจึงได้เกิดขึ้นค้ายประการต่างๆ ญาติโยมผู้ใดมัววัดอยู่ทุกวันอาทิตย์...ได้ฟังป้ำสักถามธรรมะ ได้รับสำเนาป้ำสักมาไปอ่าน เพื่อพิจารณาให้เข้าใจซึ้งอีกทีหนึ่ง ก็นับว่าเป็นการก้าวไปทางแนวทางที่พระพุทธเจ้าแสดงไว้

เดินทางที่พระพุทธองค์ทรงชี้ไว้

พระผู้มีพระภาคเจ้าครับส่า...ตลาดที่ไช่ทางไว้แล้วให้เชอหั้งหลายเดิน เรายังหลายอย่าซักษาที่จะเดินทาง อย่าเพียงแต่มายืนคูเส้นทางหรือว่ามายืน ชัมทางเดินอยู่ แต่จะพยายามก้าวไปข้างหน้าไปทางแนวทางที่พระองค์ชี้ไว้เดิน ถ้าเชอหั้งหลายเดินทางที่เราชี้ให้...ความพ้นจากความทุกข์จะมีแก่เชอหั้งหลาย อันนี้เป็นพระพุทธคำสั่งที่ครั้งคัญความอึ้นคูกูณາต่อสานุศิษย์ของพระองค์ เพื่อ ให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ชอบตามหลักธรรมในทางศาสนา

ก็เราหั้งหลายในสมัยนี้มีความทุกข์กันหรือเปล่า? มีความเดือดร้อนใจใน ปัญหาอะไรกันหรือเปล่า ถ้าตั้งปัญหาตามนี้ในรูปอย่างนี้ ใครก็คงจะตอบในใจ ว่า กำลังลำบาก กำลังมีความทุกข์ มีความเดือดร้อนค้ายเรื่องปัญหาร้อยแปด เช่น ปัญหาส่วนตัว ปัญหาครอบครัว ปัญหาลูกน้อยฯลฯ หนุ่มๆ ที่กำลังเติบโต ในท่ามกลางความวุ่นวาย แล้วก็ปล่อยใจไปตามอำนาจความคิดความวุ่นวายในโลก และ ให้โลกไปตามอำนาจของกิเลส เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน ทำพ่อแม่ ให้เป็นทุกข์ เพราะลูกไม่เชื่อไม่ฟัง เขาเชื่อเพื่อนมากกว่าเชื่อพ่อเชื่อแม่ ไปหลงให้ในสิ่งที่เป็นวัตถุอันด้อยจิตล่อใจให้เกิดความเพลิดเพลิน

เราที่เป็นพ่อ เป็นแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย มีปัญหาป่วยหัว วันหนึ่งหลายครั้ง หลายหนท้องน้ำดูดายคนบ่อยๆ อันนี้แสดงว่าเรากำลังอยู่ในกองทุกข์ เมื่อกับว่า อยู่ในกองไฟนั่นเอง

อยู่บนโลกที่วุ่นวาย อย่างไม่วุ่นวาย

การอยู่ในกองไฟนั่นนำอยู่ที่ตรงไหน? ตัวเราก็คิดได้ว่ามันไม่น่าอยู่ เรายังคงจากกองไฟนั้นไปหาน้ำเย็นๆ มาอาบกายให้หายร้อน แล้วก็อยู่ในที่นั้นต่อไป อันนี้แหละเป็นข้อที่ควรจะได้พิจารณาเดือนจิตสังคมใจ เพื่อให้ได้หลีกออกจากความทุกข์ความเดือดร้อน แม้เราจะต้องอยู่ในโลกอันเต็มไปด้วยความวุ่นวาย เราอาจจะไม่วุ่นวายกับเขา คนอื่นเป็นทุกข์...เราไม่เป็นทุกข์กับเขา คนอื่นร้อนใจ เราจะไม่ร้อนใจกับเขา คนอื่นหลงเราจะไม่หลงกับเขา คนอื่นมัวมา จะไม่มัวมากับเขา เราจะไม่เข้าไปเห็นบันเทิงให้มันมากเกินไป แต่เราจะสมัครเป็นคนดูเสียบ้าง

นักวายที่อยู่บนเวทีนั้นมั่ง คนดูมีปัญญาเบอะ...ควรต่ออยู่ตรงนั้นตรงนี้ ทำไม่ไม่เอาลูกค้างมันเข้า...ถูกใหญ่ แต่คนขึ้นต่ออยู่จริงๆ นั้นมันต่อบไม่ได้ เพราะมันไม่ใช่ต่อไม้...อีกคนหนึ่งก็ต่ออยู่เป็นเหมือนกัน ก็ย่อมจะงเป็นธรรมชาติ อันนี้ถือให้เห็นว่าคนที่กำลังแสดงนั้นมันเป็นทุกข์ แต่คนดูนั้นไม่ค่อยทุกข์เท่าใด คนแสดงนั้นไม่ค่อยรู้ตัวว่ากำลังแสดงแสดงอย่างไรอยู่ แต่ว่าคนดูนั้นมองแล้วรู้ว่าจะควรทำอย่างไร เพราะฉะนั้น เราอยู่ในโลกควรจะสมัครออกมานะเป็นคนดูเสียบ้าง ถูตัวเราบ้าง ถูกคนอื่นบ้าง ทั้งนี้เพื่อศึกษาให้เกิดปัญญาไม่ใช่เพียงสักแต่ว่าคูณๆ ถ้าเราทำได้อย่างนี้จะเกิดปัญญาซึ้งในสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นอยู่จริงๆ ความทุกข์เดือดร้อนในใจก็จะไม่เกิดมากเกินไป นี้เป็นเรื่องที่ควรจะตรึกตรองประการหนึ่ง

ทุกข์เพราะความยึดมั่น

ในวันอาทิตย์ก่อนโน้นได้พูดค้างไว้ คือพูดเรื่องเกี่ยวกับอริยสัจจ์ อันเป็นหลักคำสอนที่สำคัญในทางพระพุทธศาสนา ได้พูดในข้อแรกของอริยสัจจ์ คือเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์ แล้วก็อธิบายให้รู้ว่าทุกข์คืออะไร ความเกิดเป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากของรักของชอบใจก็เป็นทุกข์ อญ্তร่วมกับบุคคลกับสถานที่ อารมณ์ที่เราไม่ชอบไม่พอใจ ก็เป็นความทุกข์ที่จะเกิดขึ้นแก่คนทั่วๆไป ในเมื่อใจยังไม่มีปัญญานั้นๆ และเรื่องของความทุกข์นี้ได้กล่าวมาให้ฟังแล้วในวันก่อน ซึ่งญาติโยมคงจะอ่านได้จากสำเนาปฐกถาในวันอาทิตย์ก่อนโน้น เราควรจะไปอ่านบทหวานนี้ก็จะได้พูดต่อไปถึงเรื่องของความทุกข์ในเรื่องอริยสัจจ์นี้แหละ ให้ได้เข้าใจกันต่อไป

อันความทุกข์ในอริยสัจจ์ทั้งหมดนั้น ท่านได้ไปกล่าวสรุปไว้ในตอนท้ายของความทุกข์ว่าโดยย่นย่อ ความทุกข์ที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์นั้น ก็อยู่ที่การยึดถือในขันธ์ว่าเป็นตัวเป็นตน ในเรื่องนี้ขอทำความเข้าใจกันหน่อย และการทำความเข้าใจในเรื่องนี้ บางทีก็ต้องพูดเป็นศัพท์บาลีบ้าง เพราะว่าเราพูดในภาษาไทยนั้นมันไม่ได้ความหมายครบ หรือว่าคำแปลมันพูดยาก จึงต้องใช้ศัพท์เทคนิคทางค้านภาษาบาลีด้วย แต่ว่าฟังๆไปก็คงไม่ยาก อาจจะเข้าใจความหมายได้ ที่ว่า “โดยย่นย่อ การยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ทั้งห้าว่าเป็นตัวเป็นตน นั่นแหละ เป็นความทุกข์” ในภาษาบาลีว่า ปัญจปाथานกุขนชา ทุกชา...ความทุกข์เกิดเพราะความยึดมั่นในขันธ์ทั้งห้า

ความยึดมั่นในหลักธรรมเรียกโดยบาลีว่าอุปatha อุปathaหมายความว่า ยึดถือเรื่องนั้น ยึดอยู่ในเรื่องนั้น ค้าย่อมาจากความหลงความเชื่อใจผิด อุปathaหรือว่าความยึดถือนี้ไม่ว่าในเรื่องอะไร...ย่อมทำให้กังวลใจทั้งนั้น เม้มีเพียงเรื่องเล็กๆน้อยๆ ถ้าเราไปนึกด้วยอุปathaมันก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์

ในใจหันที ให้ล่องคิดถูง่ายๆ เช่นว่าเรามีของ...เราเดินทางไปไหนๆ ไปรถไฟไปเรือกีตาน เรายังคงที่สำคัญติดตัวไปด้วย...ของนั้นมีราคา ในขณะที่เรามีของมีค่าติดตัวไปเป็นน้ำ ใจของเราเป็นอย่างไร ญาติโยมลงน้ำถึงเรื่องนี้คุ้ง ถ้านึกแล้วก็ตอบได้ว่า ใจของเราแนบไปอยู่ที่นั่น

สภาพแห่งความยึดถือ

สมมติในกระเบื้องใบนั้นเราใส่แหวนเพชรไปวงหนึ่ง ใจเรามันไปอยู่ที่กระเบื้องนั้น ตาคอยทำเลื่องคุกระเบื้องนั้น แม้ว่าจะพูดจะคุยกับใครๆ แต่ว่าใจมันไปคิดถึงกระเบื้องน้อยตลอดเวลา จะไปยืนตรงไหนหากค้อยทำเลื่องคุกระเบื้องนั้น ถ้าเรียกคนขันของมาขันของ เราถึงมองว่ามันขันใบนั้นไปหรือเปล่า มันเอกสาระเบื้องนั้นใส่รถเข็นไปหรือเปล่า แล้วขณะที่คนขันของเข็นรถไปนั้น ตาเราไม่ไปไหนหรอ ก...จะจ้องคุอยู่ที่กระเบื้องนั้นตลอดเวลา จนกระทั้งเขาเอาของขึ้นวางบนรถ จั๊กไว้บนหิ้งหรือวางไว้ที่ตรงไหน...ไปที่มีของมีค่านั้นต้องถูกไล่ใจเป็นพิเศษ ต้องคุณนั้นเป็นพิเศษ บางทีก็ต้องเอามือไปคลำบ่อยๆ เอาเท้าไปแตะไว้บ่อยๆ อันนี้แหละคือสภาพแห่งความยึดถือที่เราเข้าไปยึดอยู่ในของลิงนั้น

ในขณะที่เราคิดถึงของสิ่งนั้น จิตใจของเราเป็นอย่างไร? ลองคึกคักตามตัวเองคุ้ง เราถูกตอบว่ามีแต่ความวิตกกังวล อันความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นในใจ เพราะของขึ้นนั้นทำให้ใจเราสงบหรือวุ่นวาย ทำให้ใจเย็นหรือร้อน ทำให้เป็นสุขหรือเป็นทุกข์ ญาติโยมล่องคิด เมื่อคิดก็เห็นด้วยตัวเองว่า นั่นแหละก้อนทุกข์จะใหญ่ไปกว่าความอุ่นกับของลิงนั้นและมันเป็นทุกข์ ที่ว่านี้เป็นเรื่องของวัตถุ

ที่น้ำใจหากว่ามันยิ่งกว่าของ เช่นว่า เป็นลูกเต้าของเราที่เราภักดี เอ็นดูเลี้ยงคุมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ใจก็ต้องเข้าไปยึดไปถือในลูกคนนั้นมากยิ่งขึ้น และ

เมื่อเข้าไปยึดถือนั้นมีความทุกข์หรือไม่ เรา ก็ตอบว่า มีความทุกข์ความเดือดร้อนใจ ลูกอยู่เมืองไทยทุกข์น้อย แต่ถ้าไปเรียนอยู่ต่างประเทศก็เป็นห่วงกังวล... ค่อยสับบ ตรับฟังช่าวอยู่เสมอว่ามันจะเกิดอะไรขึ้นในที่นั้น ถ้าสมมติว่ามีข่าวว่านักเรียนไทย ไปทะเลาะกับชาวบ้านเขาในต่างประเทศ... เรา ก็กังวลใจแล้ว กลัวว่าลูกของเรา จะติดไปค้ายหรือเปล่า ก็ไม่รู้ เวลาอยู่บ้านนี่เรียบร้อยคือ呼吸 แต่ว่าไปอยู่ปางนั้น มีเพื่อนมากลากไป อาจจะไปปุ่งกับเข้าค้ายก็ได้ ใจของเราวางานนี้ไม่มีความสงบ นอนไม่ค่อยหลับ กินก็ไม่ค่อยจะได้ จนกว่าจะได้ข่าวรายละเอียดว่าลูกของเรา ปลอดภัย อันนี้แหละคือความยึดถือที่เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนใน จิตใจที่พระท่านเรียกว่า... อุปahan คือไปยึดอยู่ในเรื่องนั้น

ยึด...ยึดทุกข์

อะไรที่เราไปยึดถือว่าเป็นของเรามันก็ต้องเป็นทุกข์ค่วยกันทั้งนั้น เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนให้คลายความยึดถือในเรื่องอย่างนั้นเสียบ้าง ให้เห็นว่าลิงนั้นมันคืออะไร มันเกิดมาอย่างไร เป็นอยู่อย่างไร ผลสุดท้ายมันจะเป็นอย่างไร เรียกว่ามันเป็นกฎธรรมชาติ เพื่อให้เข้าใจในสรรพลัตน์ตามที่มันเป็นจริง เพื่อให้คลายความยึดความถือเลี่ยบ้าง ถอนอุปahanเสียบ้าง ขณะใดที่เราคลายตัวอุปahanลงไปได้ ถอนตัวอุปahanลงไปได้เรา ก็ไม่ต้องกังวลใจ ไม่ต้องวิตกในเรื่องนั้นมากเกินไป เวลาันนี้แหล่ะ... ใจของเรา ก็สงบ

อันนี้เป็นเรื่องที่เห็นได่ง่ายๆ ที่มีปรากฏในใจของเราว่ายังเสมอ ว่าสชาติ ของตัวอุปahan คือการยึดถือนั้nmันมีพิษสงขนาดไหน ขอให้ญาติโยมเข้าใจคำว่า อุปahanในรูปที่เบรี่ยวนานี้ ที่นี่ อุปahan ที่ให้เกิดทุกข์อันยิ่งใหญ่นั้นรวมยอด อยู่ในขันธ์ห้าของเรานี้เอง

ความเห็นว่าเที่ยงและขาดสูญ เป็นมิจนาทิภูมิ

ขันธ์...แปลว่า...กอง กองอะไรก็เรียกว่าขันธ์ทั้งนั้นแหละ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแยกชีวิตของมนุษย์ออกเป็น ๒ กองก่อน ทำไมจึงได้ทรงแยกออกไป ก็ เพราะว่าคนในอินเดียในยุคก่อนพระพุทธเจ้าเกิด เขาไม่มีความยึดมั่นถือมั่นในร่างกายนี้ชีวิตนี้ว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นลิงเที่ยง เป็นลิงถาวร ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เวลาตายแล้วก็ไปเกิดในรูปอย่างนั้นอีก ความเห็นอย่างนี้มีปรากฏอยู่ท่าๆ ไป

ความเห็นที่ว่าเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนี้ เราเรียกว่า สัสสติทิภูมิ แปลความว่า ความเห็นว่าเที่ยง คูกันกับความเห็นว่าขาดสูญ พวkmีความเห็นว่าขาดสูญนั้น คือ พยายามแล้วมันก็สูญไปหมดเลย นั้นเรียกว่า ขาดสูญ ความเห็นว่าเที่ยงหรือความเห็นว่าขาดสูญนี้ ในแห่งของธรรมในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นมิจนาทิภูมิ ทำไมจึงได้อว่าเป็นมิจนาทิภูมิ... เพราะเมื่อมีความเห็นประเภทอย่างนี้?

เช่น เห็นว่าเที่ยง เกิดเป็นอะไรก็อย่างนั้นต่อไป มีวิญญาณถาวร มีตัวตนถาวร ตายแล้วก็จะออกจากร่างนี้ไปเกิดใหม่ หอบอะไรไปค้าย ถ้าคนมีความคิดไปในรูปอย่างนี้ ก็จะไม่ทำความคิดให้มากขึ้น เพราะอะไร? เพราะเชื่อมั่นว่าอย่างไรก็เป็นอย่างนั้น ต้องได้ແဏ້ເລຍไม่ขวนขวยที่จะละสมคุณงามความดี

ส่วนพวknนี่ที่เห็นว่าตายแล้วหมดเลย เขาถือว่าทำความคิดเหมือนกัน เพราะอะไร? ก็ เพราะคิดว่าจากชีวิตมันจบกันเพียงเท่านั้น ไม่มีอะไรต่อไป

ความเห็นทั้งสองแบบนี้ไม่ต้องค้ายพุทธมติ คือไม่ตรงกับหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา จึงถือว่าเป็นความเห็นผิด ประชาชนชาวอินเดียทั่วไปในสมัยโน้นหรือแม้ในสมัยนี้ ก็ยังยึดถือในความเห็นอันนี้อยู่ แล้วเขาก็ประพฤติปฏิบัติอยู่ในรูปอย่างนั้นไม่ก้าวไปสู่ความพัฒนาทุกข์ได้ เพราะมีความยึดมั่นว่า มีภูมิใจของภูมิ อยู่

ตลอดเวลา จิตยังไม่ว่าง ไม่มีการปล่อยวาง เพื่อความหลุดพ้นจากความยึดถือไว้ แม้เมื่อตายไปแล้วก็ยังมีความยึดถือว่าตัวตนของตนนั้น จะต้องไปอยู่ณ ที่ใดที่หนึ่ง

คำว่าวนิพ paran ในศาสนาพราหมณ์นั้นเขามีที่ให้อยู่ คนนั้นจะไปอยู่ในที่ใกล้พระผู้เป็นเจ้า คือไปรวมกับตัวใหญ่ ที่เขาเรียกว่า บรรมอตตา หรือ ปรมาจัน หมายว่า ตัวยังใหญ่ตัวดาวร เป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งทั้งปวง อะไรก็ออกมายาก แหล่งนั้น แล้วผลที่สุก็จะกลับไปสู่แหล่งนั้นต่อไป อันนี้เป็นความเชื่อที่มีมาก่อนบุคพระพุทธเจ้า

เมื่อจิตยังไม่ว่างจากความยึดถือ ก็ไม่พ้นทุกข์

พระพุทธเจ้าท่านก็ไปศึกษาเหมือนกัน เรียนเรื่องอย่างนี้เหมือนกัน แต่เมื่อได้เรียนแล้ว ได้ศึกษาแล้ว ก็เห็นว่า มันยังไม่เป็นทางที่จะให้พ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อน เพราะว่าจิตยังยึดอะไรอยู่ ไม่ปล่อยไม่ว่าง จิตไม่ว่างไปจากความยึดความถือ...ไม่พ้นทุกข์ไปได้ พระองค์ก็มาคิดแนวใหม่คือคิดแล้วก็ทดสอบ ประพฤติปฏิบัติด้วยพระองค์เอง ที่เป็นอยู่ที่ได้ค้นพบเป็นเวลานานนั้นไม่ใช่เป็นเรื่องๆ แล้วนันเกิดความรู้ขึ้นมา...หมายได้ แต่ไประนั้นใช้สมัชัย่างแรงเพื่อการศึกษาค้นคว้า ในเรื่องอันจะทำให้พ้นจากความทุกข์ ถ้าค้นทดลองภูริอันใดออกมาน้าได้ พระองค์ก็เอร่วงกายของพระองค์เป็นเครื่องหดลองกันเลยที่เคยว่า ปฏิบัติตามแนวทฤษฎีนั้น เมื่อยังไม่พ้นทุกข์ก็ค้นหาใหม่ ผลที่สุดก็ได้ค้นพบแนวทางอันถูกต้อง เมื่อปฏิบัติก็พ้นจากความทุกข์อย่างเด็ดขาด ซึ่งเราเรียกว่าไม่เกิดอีกต่อไป

คำว่าไม่เกิดอีกต่อไปนั้น ให้เข้าใจว่าไม่เกิดความยึดความติดในลิ้งอะไร อีกต่อไป ซึ่งก็ได้อธิบายไว้ในข้อว่า ชาติปี ทุกชา ชาติคือความเกิดเป็นทุกข์

ความเกิดที่เป็นทุกขันหมายถึงความเกิดในใจ ในเรื่องเกี่ยวกับความยึดมั่นในเรื่องอะไรต่างๆ ถ้ามันเกิดขึ้นครั้งหนึ่งเราเรียกว่าชาติหนึ่ง ในวันหนึ่งๆ ชาติคือความเกิดของความยึดถือนี้ มันเกิดไม่รู้สึกภัยครั้ง กี่พันครั้ง เกิดแล้วเกิดอีกหลายภพหลายชาติเหลือเกิน

จิตที่ถึงความคับสิ้นเชิงจากความยึดมั่นถือมั่น

เมื่อบรรลุจุฑามายโดยวิถีทางที่พระองค์ได้ทรงค้นใหม่แล้ว ชาติ...ความเกิดก็หมดไป พระองค์ได้ประจักษ์แก่พระองค์เองว่า ขีณา ชาติ บวกกับชาติสิ้นแล้ว พระหมจรรย์ได้อยูู่่จนแล้ว กิจจันจะต้องทำกิจให้กระทำหมกแล้ว ไม่มีอะไรที่จะต้องทำ การละกิจไม่มี การเจริญกิจไม่มี เพราะจิตได้ถึงความคับสิ้นเชิงจากความยึดมั่นถือมั่น อันนี้เรียกว่าถึงพระนิพพานความหลักในทางพระพุทธศาสนา

พระนิพพานไม่ใช่เป็นบ้านเป็นเมือง ไม่ใช่เป็นสถานที่ บางที่เราอาจจะนึกว่าที่พระท่านเห็นว่า ไปถึงเมืองแก้วก็ถ่าวแล้วคือพระนิพพาน ญาติโยม พังแล้วก็คงนึกไปว่านิพพานเป็นเมืองแก้ว เป็นเมืองที่เต็มไปด้วยรัตนะราคามแหงๆ ที่จริงไม่ใช่บ้านใช่เมือง...ไม่ใช่ที่อยู่อะไร แต่มันเป็นเรื่องของความคับสนิทแห่งความทุกข์ความเดือดร้อนใจ ครั้นเมื่อจิตคับสนิทพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนแล้ว เราจะพูดว่าอะไรอีกไม่ได้ต่อไป มันไม่มีที่จะพูด ไม่มีภาษาที่จะอธิบาย ไม่สามารถจะบอกได้ว่าสิ่งนั้นเหมือนอะไร เป็นลิ่งที่ผู้บรรลุจะรู้ได้ด้วยตนเอง

ถ้าเรายังไม่ถึงจุดนั้นแล้ว เรากรองอ้อไม่ได้ เรายังไม่รู้ว่าสิ่งนั้นมันคืออะไร อันนี้แหละเป็นเรื่องสำคัญอยู่ พระพุทธเจ้าท่านได้เป็นจุกคังที่กล่าวว่า ครั้นเมื่อพระองค์ได้เป็นจุกคังที่กล่าวว่าแล้ว ก็เห็นว่าเป็นของจริง มีประโยชน์แท้แก่ชีวิต ควรจะให้คนอื่นได้รู้ต่อไป พระองค์จึงได้สืบที่จะไปสั่งสอนสานุศิษย์ให้เกิดความรู้

ความเข้าใจให้เข่านำไปปฏิบัติ ใจจะพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนค่างๆ อันเกิดขึ้นจากความปีนี้มันถือมันในตัวตนของตน

การทำลายสิ่งที่เรียกว่าตัวตนให้หมดไป

เพื่อทำลายสิ่งที่เรียกว่าตัวตนออกไป พระองค์จึงได้แยกชีวิตของมนุษย์นี้ออกเป็น ๒ เรื่องก่อน เรียกว่าเรื่องกายกับเรื่องใจ ถ้าพูดตามภาษาวัดก็เรียกว่า เรื่องรูปกับเรื่องนาม

รูปนั้นเป็นเรื่องของวัตถุที่เราสัมผัสได้ควยประสาทหั้ง ๔ ประสาท ๔ ของมนุษย์ก็คือ ประสาทตา ประสาทหู จมูก ลิ้น กาย นี้เรียกว่าประสาท ๔ สิ่งใดที่สัมผัสได้ควยประสาท ๔ สิ่งนั้นเรียกว่า เป็นรูป เป็นวัตถุ สิ่งตรงกันข้ามคือสัมผัสได้ควยประสาทที่ ๖ คือควยใจรู้ได้ควยใจก็เรียกว่า เป็นนาม นามคือสิ่งที่เกิดกับใจ เช่น ความคิด ความนึก ความรัก ความชัง โลภ โกรธ หลง หรืออะไรต่างๆที่มันเกิดขึ้นในใจของเรานั้น ลิ้งนั้นเราเรียกว่านามธรรม ส่วนสิ่งที่เป็นวัตถุคือร่างกายหั้งหมด ตั้งแต่ปลายผมถึงปลายเท้า ยกเว้นหนาคืบหนึ่งกว้างศอกหนึ่ง หั้งหมดนี้เรียกว่ารูปธรรม เป็นส่วนของรูป

เรื่องของรูปนั้นเกิดขึ้นจากการวัตถุชาตุมีประการต่างๆมากมายที่มาเป็นร่างมนุษย์ขึ้นมา นักวิทยาศาสตร์สมัยปัจจุบันเขาแยกไปแยกมา พิจารณาแล้วมันตั้ง ๙๐ กว่าอย่างที่เป็นชาตุในร่างกาย แต่ว่าพระพุทธเจ้าท่านไม่ต้องการให้ลูกศิษย์ของพระองค์ปราศเปรื่องในเรื่องชาตุเหล่านั้น เพราะไม่ใช่นักวิทยาศาสตร์แต่ต้องการให้รู้ว่า ร่างกายนี้คือชาตุอาเพียง ๔ ชาตุ คือ ชาตุคิน ชาตุน้ำชาตุไฟ ชาตุลม ชาตุคินเป็นของแข็ง ชาตุน้ำเป็นของเหลว ชาตุไฟคืออุณหภูมิหรือความร้อนในร่างกาย ชาตุลมคือแก๊สที่อยู่ในร่างกายของเรา สิ่งเหล่านั้นมัน

ประกอบกันเข้า...รูปจึงอยู่ได้ รูปร่างกายของมนุษย์อยู่ได้ค้ายอาหาร อยู่ได้ค้ายน้ำ ออยู่ได้ค้ายอากาศ ชีวิตจึงเป็นไปได้ เราจึงต้องเพิ่มชาตุทุกวันเวลา บางคนเพิ่ม พอกสมควร แต่บางคนก็เพิ่มເຂາຫັກๆ ถ้าเพิ่มมากก็เรียกว่าลำบาก เป็นทุกข์ เพราะ การเพิ่มชาตุ แต่ว่าถ้าเพิ่มพอคู่ร่างกายก็สบาย อันนี้คือร่างกายทั้งหมดเป็นเรื่อง ของรูป ให้เราไว้วอຢ່ານນັ້ນ

การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป เป็นลักษณะของรูป

รูปนี้มีลักษณะอย่างไร? มีลักษณะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ชั่วขณะหนึ่ง แล้วก็ แตกคับไป เกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป เข้าเรียกว่า ขณะ ๓ การเกิดขึ้นเรียกว่า อุปัต्ति ในภาษาบาลีตั้งอยู่เรียกว่าสุติ คับไปเรียกว่าภัค ถ้าเราไปฟังนักธรรมจะ เข้าพูด เขาไม่พูดภาษาไทย เข้าพูดว่า...อุปัต्ति...สุติ...ภัค... อุปัต्ति หมายความ ว่าเกิดขึ้น ตั้งอยู่นิกหนึ่ง แล้วก็คับไป ชั่วที่ตั้งอยู่นั้นเหมือนกับเม็ดผักกาด วางแผนปุ่นปลายเข้ม...เนื้อที่มันน้อย เวลามันก็น้อยเหลือเกิน เศียวนันก็คับไป เกิดแล้วตั้งอยู่หน่อยหนึ่งแล้วก็คับไป ฉะนั้น ชีวิตของเรารื่องรูปทั้งหมดก็คือ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป...เกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป เป็นวงกลมหมุนอยู่เรื่อยไป ไม่จบไม่สิ้น ถ้าหากว่ายังมีปัจจัยหล่อเลี้ยงปุ่งแต่ง

พอปัจจัยที่หล่อเลี้ยงมันหลุดไปในเวลาใด ร่างกายนี้ก็ถึงแก่ความ แตกคับ การแตกคับของร่างกายก็คือที่สุคของความเปลี่ยนแปลง ความ เปลี่ยนแปลงมันไม่หยุดบีบลงตรงไหน...ความแตกคับที่เกิดที่ตรงนั้น ซึ่งเรียกว่า ความตาย อันนี้เป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย ที่เกิดขึ้นจากเครื่องปุ่งเครื่องแต่ง ไม่มีอะไรที่จะคงทนถาวรสักอย่างเดียว มันเกิดคับ...เกิดคับ อยู่ตลอดเวลา ภาษา ธรรมะท่านเจ้าเรียกว่า สังขาร

สังขาร : สิ่งที่เกิดจาก การปรุงแต่ง

คำว่าสังขารนั้น แปลว่า สิ่งที่เกิดจาก การปรุงแต่ง เราได้ฟังพระเทศน์ ท่านเทศน์คำนี้บ่อยๆ สังขารไม่เที่ยง สังขารเป็นทุกข์ สังขารเป็นอนัตตา สังขารเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ แต่บางที่เราไม่รู้ว่าสังขารนั้นคืออะไร สังขารแปลว่า สิ่งที่เกิดจาก เครื่องปรุงแต่ง ร่างกายนี้มีเครื่องปรุงแต่ง จึงจะอยู่ได้ จึงชื่อว่าสังขาร พคัลป์ เครื่องปรุงแต่งที่เอาอะไรมารวมเข้าหลาบซึ่น แล้วก็มีไฟฟ้า เป็นแรงงาน มันหมุนอยู่ได้ตลอดเวลา ศากาที่เรานั่งอาศัยนั้นก็เป็นสังขาร การปรุงการแต่งขึ้น จากสิ่งอะไรหลาบอย่าง จึงเป็นรูปศากาอยู่ได้ ทราบเท่าที่วัดอันปรุงแต่งนั้น มีกำลังที่จะรวมตัวอยู่ ถ้าวัดถูกที่มารวมกันนั้นมักกำลัง ลิงเหล่านั้นมันก็จะต้อง พังหลาบไปแตกสลายไป ร่างกายมันจะยังคงเป็นเช่นนั้น

เพราะฉะนั้น เราจะไปยึดถือ เอกตอนใดตอนหนึ่ง ในร่างกายของเรานี่ ในรูปนี้ว่า เป็นตัวเป็นตนไม่ได้ พระพุทธเจ้าท่านจึงบอกว่า รูปไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สิ่งที่เราจะเข้าไปยึดถือ มันเป็นแต่เพียงธรรมชาติที่เกิดขึ้น คงอยู่ และ กับไป เราจะไปจับไปจ่าย เอกตอนใดตอนหนึ่งว่า นี่เป็นตัวภู-ของภู...ไม่ได้

เหมือนรถยกหินที่กำลังวิ่ง...ล้อหมุนเร็ว เราจะไปจับล้อรถนั้นให้หยุดได้ไหม? ญาติโยมก็ตอบว่า ไม่ไหวเจ้าค่ะ ไปจับมันไม่ได้ เพราะมันหมุนเร็วเหลือเกิน แต่ ร่างกายของเรามุนเร็วกว่านั้น เปลี่ยนแปลงเร็กว่ากันนั้น แต่ว่าเรามองไม่เห็น ที่มองไม่เห็นนั้น เพราะอะไร? ก็ เพราะมีสิ่งชดเชยเกิดเร็วเหมือนกัน สิ่งชดเชยที่มาเกิดชดเชยนั้น เขาระบุว่า เครื่องลีบต่อ มันมีเครื่องลีบต่อที่มาชดเชยอย่าง รวดเร็ว เราจึงมองไม่เห็นว่า สิ่งนั้นมันชำรุดไปเลื่อมลื้นไป แต่ความจริงแท้แล้วนั้น มันเสื่อมอยู่ตลอดเวลา เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา แต่ว่ามันจะช้าหรือว่ามัน จะเร็วตามเครื่องปรุงแต่งของร่างกาย

คนโภคไม่สุขภาพดี เครื่องประดับร่างกายดี การเปลี่ยนแปลงชำรุดมั่นก็
ร้ายหันน้อยแต่ก็เปลี่ยนอยู่นั้นแหลก แต่คนใดถ้าหากว่าร่างกายไม่แข็งแรง มีโรคภัย
ไข้เจ็บบ่อยๆ เรายังจะมองเห็นว่าแก่เกินอายุ เช่น อายุ ๖๐ แก่เหมือนคนอายุ
๙๐ แต่คนบางคนอายุ ๖๐ เมื่อกับคนอายุ ๔๐ เรื่องมันเป็นอย่างนี้ ความ
แตกต่างกันนี้ มันเกิดจากเครื่องปูรุ แม้จะเป็นเรื่องของธรรมชาติ ไม่มีใครจะไปบังคับ
มันได้ ว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ คนเป็นหมอก็เป็นคนเจ็บไข้ได้ป่วย ลงท้องบ้าง
ป่วยหัวบ้าง เป็นหวัดบ้าง ความจริงหมอมีน้ำป่วย แต่ว่าถ้าไม่ป่วยมันก็เป็น
ธรรมชาติเกินไป...ธรรมชาติมันจะต้องมีการเจ็บป่วย การเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้
อันนี้เป็นเรื่องธรรมชาติ ท่านจึงแยกออกให้เห็นว่ารูปเป็นอย่างนี้

นามคือความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ

ที่นี่อีกสิ่งหนึ่งเรียกว่านาม หรือว่านามธรรมนั้น เป็นความรู้สึกที่
เกิดขึ้นในใจ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจนั้น ท่านแบ่งออกเป็น ๔ เรื่อง เรียกว่า
เวทนา เรียกว่า สัญญา เรียกว่า สัมชาต เรียกว่า วิญญาณ เป็น ๔ เรื่อง
กwäยกัน ๔ เรื่องนั้นก็เป็นเรื่องของคนคิดทั้งนั้นแหลก แต่ว่าเรียกชื่อให้มันต่างกัน
ตามอาการที่มันเป็น

เมื่อกับว่า คนผู้ใหญ่คนหนึ่งมีคำแห่งมาก...คำแห่งนายกรัฐมนตรี
คำแห่งผู้บัญชาการทหาร แล้วก็บัญชาการตำรวจ บัญชาการทัพบก ทัพเรือ
หลายเรือ เวลาจะไปในหน้าที่ไหนเขาก็ไปตามหน้าที่นั้น เรียกว่ามีหน้าที่มาก
ความจริงคนๆเดียวกัน แต่หน้าที่ที่ไปทำนั้นหลายเรื่องแตกต่างกันออกไป จันได
ความคิดนึกของคนเราที่มันก็เป็นไปอย่างนั้น ท่านจึงตั้งชื่อให้แปลกออกไปตาม
อาการที่มันเป็น

อาการของเวทนา

เรื่องว่าเวทนา คนไทยเราบางคนได้ยินคำว่าเวทนา ก็มักจะเข้าใจ เพราะคนไทยเรามักจะพูดว่า แ昏!...น่าเวทนาจริง เวทนาในภาษาไทยตัวนั้น หมายความว่า่าน่าสังสาร หรือบางทีก็แปลว่าทุเครม่า�่าดู เราจะว่ากันอย่างนั้น ...มันไม่ถูกความหมายของศัพท์ที่ควรจะเป็น

ความหมายของศัพท์ว่าเวทนานั้น หมายถึง อาการที่เป็นสุข เป็นทุกข์ หรือว่าเฉยๆ ในบางครั้งที่เรามีความคิดเรื่องสุข เช่นว่า ได้พบอะไรที่ชอบใจ พอกใจเราก็มีความสุขในทางใจ ความสุขที่เกิดขึ้นเรียกว่า สุขเวทนา บางครั้ง เราไม่ชอบไม่พอใจ เห็นอะไรแล้วน้ำหนักหูห่วงทางท่าเริ่มรำคาญ นั่นก็เรียกว่าเป็น ทุกข์เวทนา แต่ในบางเรื่องเรามองแล้วมันเฉยๆ..ไม่มีการเปลี่ยนแปลง หน้าตา คำเดิมของเรามันอยู่ในสภาพเดิมคงที่ อันนี้เรียกว่าเฉยๆ

คนเราครูปบางทีก็พอใจเป็นสุข บางทีครูปก็เป็นทุกข์ ฟังเสียงในบางครั้ง ก็เป็นสุข บางครั้งก็เป็นทุกข์ ได้กลิ่นในบางครั้งก็เป็นสุข บางครั้งก็เป็นทุกข์ ได้ลิ้มรสอาหาร บางครั้งก็หน้าชินตามมีความสุข เพราะสนั่น แต่บางครั้งพอ เอาช้อนตักขึ้นเข้าไปนิคเดียวก็หน้าบูดหน้าบึง นั่นก็คือทุกข์เวทนา ความไม่ชอบ มันเกิดขึ้นในใจ แต่ในบางครั้งเราเฉยๆ เห็นอะไรมันก็เฉยๆ ไม่เกิดความรู้สึกอะไร อันนี้เรียกว่าเป็นเรื่องของเวทนาที่เกิดขึ้นในใจของเรา

อายุคน : เครื่องต่อภัยใน

ตัวเวทนาที่มันเกิดขึ้นนี่มันมีตัวแท้ควริบหรือไม่? ตอบว่าไม่มีตัวแท้ ไม่มีตัวจริงอะไร มันเกิดจาก การปูรุ่งแต่งหง่มค ปูรุ่งแต่งอย่างไร...เราเก็บอง

มาตรฐานเรื่องตัวเราอีกหน่อย คือในตัวเรา呢มีเครื่องรับภาษาใน เครื่องรับภาษานี้ในเข้า เรียกว่าอย่างคนนะ เป็นภาษาธรรมะว่า อย่างคนนะ แปลว่า เครื่องรับภาษานี้ในตัวเปรียบค่ายเครื่องไฟฟ้า เราเกินสายแล้วเราภารกิจที่เสียงปลูกไว้ที่ติดไว้ข้างเสา เป็นรูสำหรับเอาพัดลมไปเสียง เอาเตาต้มน้ำไปเสียง อันนั้นมันติดอยู่กับเสา เป็นของภาษานี้เส้นนี้ แล้วเราจะมีหัวปลักไปเสียง...พอเสียงเข้าก็เกิดแรงไฟฟ้า พัดลมหมุนได้ เตาต้มน้ำใช้ได้ หรือทำอะไรได้ แค่ถ้าของสองสิ่งนั้นมันอยู่กัน คนละที่ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ฉันใด

ตัวคนเรานี้ก็เหมือนกันเมื่อเรามีเครื่องต่อภาษานี้ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย รวมทั้งใจด้วยเป็นหก เครื่องต่อภาษานอก คือ รูป เสียง กลิ่น รส โภภูรุพะ แล้วก็ตัวธรรมารมณ์ คือสิ่งที่เกิดกับใจ เจ้าสิงเหล่านี้มาต่อ กันเข้าเมื่อใด เช่นตาไปต่อ กับรูป เกิดความรู้สึกขึ้น ความรู้สึกนั้นเข้าเรียกว่า วิญญาณ วิญญาณในขั้นต้นๆ ตัวสุกท้ายมันมีวิญญาณอยู่ตัวหนึ่งที่เกิดความรู้ ทางตาเรียกว่าจักษุวิญญาณ ทางหูเรียกว่าโสตวิญญาณ ทางจมูกเรียกว่า ชานวิญญาณ เกิดความรู้ทางลิ้นเรียกว่าชิ瓦หัววิญญาณ รู้ทางกายเรียกว่า กายวิญญาณ เกิดความรู้ทางใจเรียกว่าโนวิญญาณ ตัววิญญาณก็คือตัวความรู้สึกนั้นเอง ไม่ใช่วิญญาณเป็นคงๆ ห้องเที่ยวไปเหมือนคนผันเทัน ผันเท็นนั่น มันนึกเอาเองคิดเอาเอง ใจมันทำงานคิดไปนึกไป ผันเท็นคุณพ่อมากอาหาร อะไรต่างๆ ไม่ใช่วิญญาณออกจากร่างมาเข้าคนอย่างนั้น...หมายได้

วิญญาณในทางพระพุทธศาสนา คือ ความรู้สึกทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย รวมทั้งรู้สึกที่ใจ เรียกว่ามันเป็นความรู้สึกแบบหนึ่ง คือรู้ขึ้น คั่นเกิดความรู้ขึ้นแล้ว มีตา มีรูป มีวิญญาณ รวมสามสิ่ง สามเรื่องมาต่อ กันเข้ามาประชุมกันเข้า พอ ประชุมกันเข้าก็เกิดสัมผัส พอเกิดสัมผัสก็เกิด เวทนา เวทนามันเพิ่งเกิดตรงนี้ เกิดเพราการบรรจบกันของตา ของรูป ของ ความรู้ทางตา สามอย่างนี้รวมกันเข้าก็เกิดอาการที่เรียกว่าผัสสะ

พอเกิดผัสสะก์เกิดเหตุนา เป็นสุข เพราะชอบใจ เป็นทุกข์ เพราะไม่ชอบใจ บางทีมันก็愉快 แล้วต่อจากนั้นก็เป็นสุข ขอบใจเกิดตัณหาอย่างขึ้นมา อยากได้อยากมีสิ่งนั้น อยากรู้ว่าເຂອอยู่ที่ไหน ต้องตามไปให้รู้ นี้คือตัณหาความอยาก พอเกิดตัณหาแล้วมันก็มีอุปahan...ความยึดมั่นถือมั่น ความยึดมั่นถือมั่นหมายถึงอะไร หมายถึงว่ามานอนฝันนอนคิด...คิดถึงป่ออย่า เหมือนกับคนมีแฟนมากถึงกันนอนฝันเห็นอยู่ไม่ได้ต้องออกໄປ ไม่เห็นหน้าเจ้ากินข้าวไม่ลงคอ แล้วขณะฝันนั้นมันเป็นสุขหรือเป็นทุกข์ไม่สบายนิ ทำไม่จะได้รู้ได้เห็น นี่อุปahanความยึดถือ

พยายามถือแล้วมันก็สร้างภาระร้ายชาติขึ้นในตัวเรา กล้ายเป็นความเกิดขึ้นมาในใจ ฝันถึงเรื่องนั้นเรื่องโน้น เขาเรียกว่า ภาระคิมันเกิดขึ้นจากตัวนี้แหละ มันก็คือของประสมกันทั้งนั้น รวมกันขึ้นเป็นเหตุนา เหตุนาเป็นของไม่เที่ยง เหตุนา มันก็เป็นทุกข์เหตุนาไม่ใช่ตัวตนที่เป็นเนื้อแท้ เพราะว่ามันเกิดขึ้น คับปะ...เกิดขึ้น คับปะตลอดเวลาช้าๆไม่รีบหนึ่งหรือว่าวินาทีหนึ่ง มันอาจจะเกิดคับ...เกิดคับ ไม่รู้สัก กี่ร้อยรีบ กี่ร้อยครั้ง

ญาติโยมลังเกตตัวเองคูก็ได้ เวลาที่เรา弄รังภาระฯ เพราะ弄รังภาระนั่นนั่น กำหนดความคิดของตัวเอง พอกำหนดความคิดของตัวเองก็จะรู้ว่า อ้อ!...แ昏 เรื่องมันมาก เคี่ยวไว้โน้น เคี่ยวมานี่ ห้านาทีเขาให้ningสักประเคี่ยวก็ไม่ได้ นี่ก็แสดงว่า มันกัวกแก่วง มันถูกปชุกถูกแต่งอยู่ค่ายเรื่องต่างๆตลอดเวลา เหตุนา มันเป็นอย่างนี้

ที่นี่ ตัวสัญญาณนั้น หมายความว่า อาการจิตที่จำได้หมายรู้ ในเรื่องต่างๆ จำรูปคนนั้นได้ จำเลียงคนนี้ได้ จำกลิ่นที่กระทบจนูก็ได้ จำเลียงที่ผ่านหูได้ จำลิ่งที่เราได้บ้าได้ต้อง จำอาการต่างๆได้ นี่เรียกว่าสัญญา มันก็เกิดขึ้นต่อมากจากเหตุนา นั่นแหลมันกล้ายเป็นสัญญา คือความจำได้หมายรู้ในเรื่องอะไรๆ ต่างๆ ความจำบางอย่างนั้นมันก็เป็นทุกข์ บางอย่างก็เป็นเหตุให้เกิดความสบายนิ แต่ความสบายนั้นต้องมีปัญญาเข้าไปเกี่ยวข้อง

ถ้าไม่มีปัญญาเข้าไปเกี่ยวข้องความจำหรือสัญญานั้นจะต้องเป็นทุกข์ เพราะเราจำอะไรไว้แล้วอาจคิด เรียกว่าคิดถึงความหลัง เมื่อเราคิดถึงความหลังนั้น บางครั้งน้ำตาไหล เศร้าใจ มีความทุกข์ความเดือดร้อนเกิดขึ้นในใจ อันนี้ เพราะไม่มีปัญญากำกับความคิดความนึกนั้น การที่เราคิดอะไรก็อย่างใดก็อาจสัญญาแท้ไม่มีปัญญาเข้าไปกำกับจึงเป็นทุกข์ เพราะฉะนั้น เมื่อเราจะนึกอะไร จะคิดในเรื่องอะไร เรายังต้องมีปัญญาเข้าไปกำกับไว้ก่อน แล้วพิจารณาสิ่งนั้นว่าเรื่องเก่าแก่มันเป็นอย่างไร เรื่องนั้นเกิดที่ไหน แล้วมันก็คับไปที่ไหน

มองเห็นความเกิดความคับของเรื่องนั้นแล้วก็เห็นว่าไม่มีอะไรที่จะลอกแหวกเข้าไปยึดมั่นถือมั่น เพราะว่ามันมีแต่เรื่องเกิดคับ...เกิดคับตลอดสายมาโดยลำดับ ทรัพย์สมบัติที่เราได้ เงินทองที่เรามีมันก็ได้มาหายไป ชนบัตรูปหนึ่งออกมาย้ายรูปใหม่ออกมานะ เรายังคงถือว่าอันนี้ของฉัน แต่ไม่เท่าไก่ไปอยู่ห้องห้ามร้านห้างร้านเขาไปส่งธนาคารผ่านไปผ่านมากลับไปธนาคารชาติ ธนาคารชาติเอ้าไปเผาเสียเลยมันก็เป็นอย่างนี้ ไม่มีอะไรเป็นสาระเป็นแก่นสาร ผลที่สุดก็เป็นเชื้อไฟไปเท่านั้นเอง แต่ว่าเป็นเชื้อไฟแล้วเราจะยังยึดถืออีก ยึดถือกระดูกต่อไป ยึดถือเชื้อไฟต่อไป อันนี้แหละเรียกว่าความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งนั้นๆ ตัวสัญญาเกิดแล้วก็คับไป

ที่นี่ ตัวสังฆาร หมายถึง อาการที่เจูกปรุงแต่ง ใจอยู่คือ กีด เคี่ยวนักเกิด ความโลภ เดียวมีความโกรธ มีความหลง มีความริษยา มีความอยากได้นั้น ได้นี่ อันนี้เขาว่าเรียกว่าถูกปรุงแต่ง อาการที่ถูกปรุงแต่งอย่างนี้หันเรียกว่า สังฆาร ที่เกิดขึ้นในใจ มืออยู่ทุกเวลาเหมือนกัน มันปรุงเรื่อยไปไม่จบไม่ลิ้่น แล้วค่อมามันก็เกิดเป็นตัวยึดตัวถือในเรื่องนั้นๆ อันเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน ส่วนตัวสุกด้วยที่เราเรียกว่าวิญญาณ อธิบายมาแล้วเมื่อระทึก

ฉะนั้นร่างกายของมนุษย์มีห้าเรื่อง เรื่องรูป เวทนา สัญญา สังฆาร วิญญาณ ถ้าเราไปยึดรูปว่าเป็นตัวก็เป็นทุกข์ ยึดเวทนาว่าเป็นตัวก็เป็นทุกข์ ยึดสัญญา ยึดสังฆาร ยึดวิญญาณ ว่าเป็นตัวก็เป็นทุกข์อีกเหมือนกัน

บริสุทธิ์...พ้นจากทุกข์ได้ด้วยปัญญา

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า สุขิทุกข์ ปัญญาทางกุขนุชา หักข้า โดยย่นย่อ การเข้าไปยึดถือขันธ์ห้า ว่าเป็นตัวเรา เป็นของเรา นั่นแหละคือความทุกข์ ท่านสอนไม่ให้ยึดถือแต่ให้คิดให้คุณ...คุณนั้นคือปัญญา พิจารณา มั่นคั่ยปัญญา ไม่ใช่เข้าไปจับไปกอดไปหงวนไว้ แต่เราคุ้มครองไว้ ไม่ให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เรากลายสังเกตพิจารณาสิ่งทั้งหลายในตัวเราเพื่อให้เกิดปัญญา

คนเรา...

จะบริสุทธิ์ได้ด้วยปัญญา

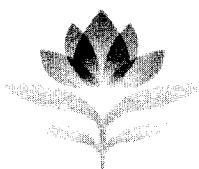
จะพ้นจากความทุกข์ความเดือดร้อนได้

ก็คั่ย...ปัญญา

เพราะฉะนั้น ต้องหมั่นพิจารณาคั่งกล่าวนี้ ญาติโยมก็จะพ้นจากความทุกข์ไปได้ด้วยอาการอย่างนี้ นี่เรื่องอริยสัจจ์เกี่ยวกับความทุกข์ก็จบลงในวันนี้

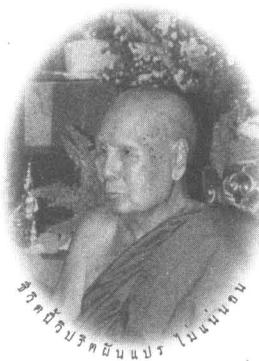
...สำหรับวันนี้ก็หมดเวลาพอคี...

ขอจบการแสดงปางสูกถاشรร์ในวันนี้ไว้แค่เพียงนี้

“ไม่มีอะไรที่เป็นเนื้อแท้ ไม่มีอะไรที่เป็นตัวตนถาวร มันเป็นเพียงการรวมกันเข้าแล้วก็ไหลไปตามอำนาจของปรุงแต่งเท่านั้นเอง เมื่อมีอำนาจปรุงแต่งก็ทรงอยู่ได้ แต่...เมื่อมันหมดอำนาจของปรุงแต่ง มันก็แตก散ไป ไม่มีอะไรอีกต่อไป...”

อมควรษา หลวงพ่อปัญญาันทกิจชุ

จิตว่าง จิตบริสุทธิ์

เราทำอะไรสักชิ้นหนึ่ง เราทำด้วยจิตที่มั่นว่าง

ก็คือหมายความว่า

ไม่ได้คิดว่าเราจะมีอะไร จะได้อะไรจากสิ่งนั้น

เราคิดแต่เพียงว่าเป็นหน้าที่อันเราจะต้องกระทำ

เราเกิดมาเพื่องาน เรายังต้องทำงาน

ลิงนี้เป็นงานของเรา เป็นหน้าที่ของเรา

แล้วก็ทำด้วยจิตใจที่สะอาด สว่าง สงบ

ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาเป็นเครื่องรบกวนจิตใจ

เรียกว่า ...จิตมั่นว่าง...ในขณะนั้น

การทำอะไร ถ้าเราทำโดยจิตที่บริสุทธิ์

โดยไม่มีความหวังว่าทำเพื่ออะไร จะได้อะไร จะมีอะไร

ก็เรียกว่าทำด้วยจิตว่าง

การทำงานอย่างนั้นมันเป็นธรรมะ เป็นการปฏิบัติธรรมไปด้วยในตัว

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

គោរីខិសការទាំងនេះ

គ្មានទៅមិនត្រូវតាមលាមដែល

ទុកគ្រប់ទៀតត្រូវតាមការងារ
ត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារ

ការងារត្រូវការងារត្រូវការងារ

ការងារត្រូវការងារត្រូវការងារត្រូវការងារ
ការងារត្រូវការងារត្រូវការងារត្រូវការងារ

ទុកគ្រប់ទៀតត្រូវតាមលាមដែល

ទុកគ្រប់ទៀតត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារ

ត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារ

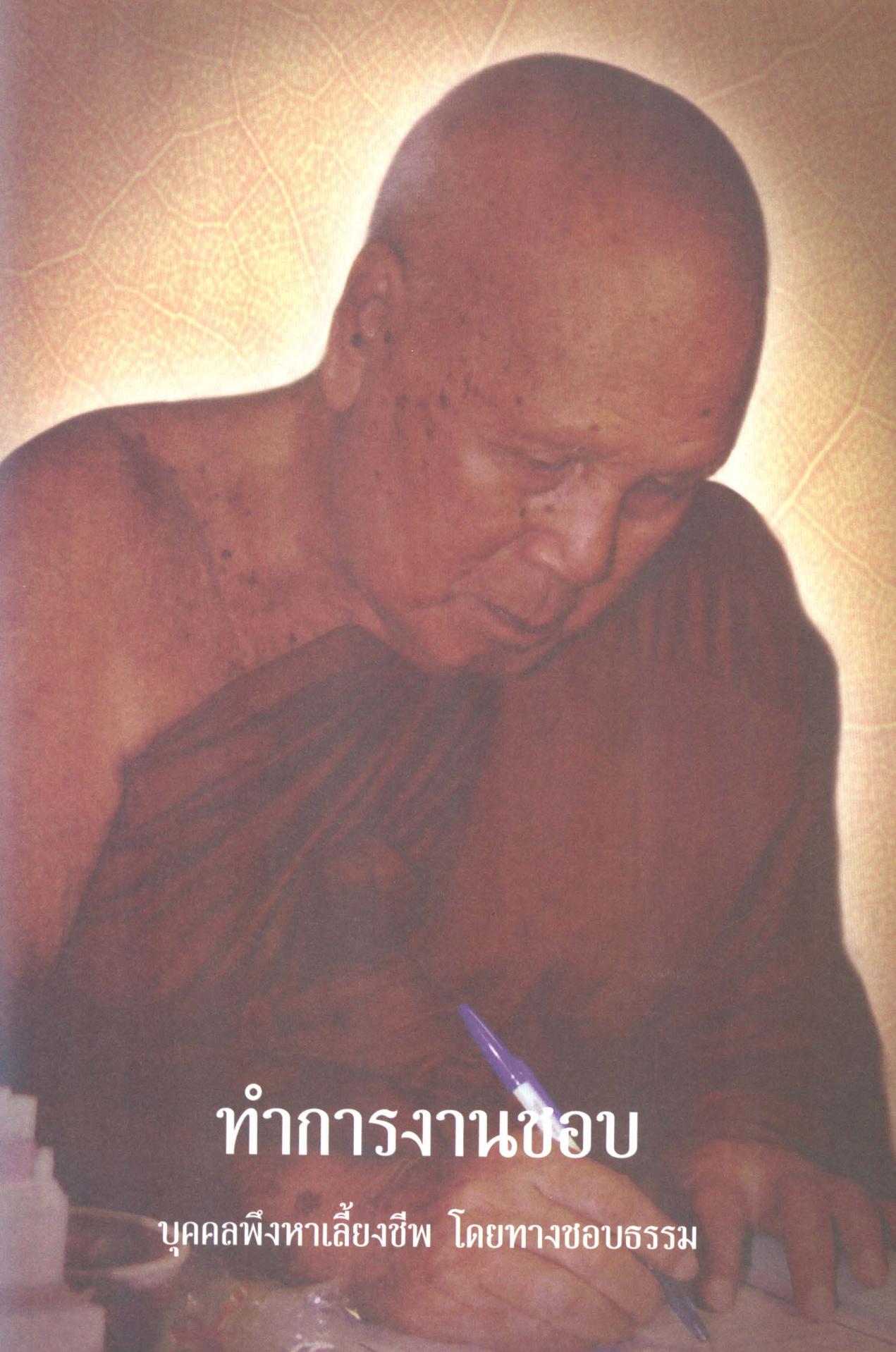
ត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារ

ត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារ

ត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារ

ត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារត្រូវតាមការងារ

ព្រះព្រហមអ៊ុយកតាជារី (លោកស្រីបុណ្យលានុញ្ញិក)

ทำการงานชوب

บุคคลพึงหาเลี้ยงชีพ โดยทางชوبธรรม

นี่เพราะว่า...

เข้าหากหลักอันเป็นเครื่องรักษาจิตใจ

แล้วเขาก็ไม่ต้องการหลักธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองจิตใจ

เพราะเขามีใจชาทิญ្យรือญ្យในใจ คือคิดไปว่า...

ถ้าเข้าประพฤติธรรม...ก็จะไม่สนุก ไม่เพลิดเพลินไปตามอำนาจของกิเลส

...ก็เลยไม่เข้าธรรมไปใช้ แต่ว่าปล่อยไปตามอารมณ์ความความอยากร

โดยเข้าเข้าใจว่า...นั้นเป็นความสุขของเขาก...

ที่จริงมันเป็นความเพลิดเพลิน ไม่ใช่ความสุขที่แท้จริงอะไร

เป็นความเพลิดเพลินไปตามอารมณ์ไปตามความอยากร

พระท่านว่า เป็นไปกับความเพลิดเพลินยินดีในสิ่งนั้นๆ

เมื่อเรามีความเพลิดเพลินยินดีในสิ่งนั้นมากเท่าไร

...ความทุกษ์ยิ่งเกิดมากขึ้นเท่านั้น...

พระพรหมมังคลาจารย์(หลวงพ่อปัญญาบันทึก)

๙๒

คงแต่ส่งความโลกครั้งที่สองผ่านไปแล้ว ภาษาไทยของเราได้ความรู้ร่วมในทางภาษาขึ้นมาก ที่ว่ารู้ร่วมนั้นหมายถึงเร้าได้คำใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมาอีกหลายคำ คำใหม่ที่ได้ยินกันมากที่สุด และเป็นความจริงอย่างที่สุด คือคำว่า คอร์รัปชั่น อันเป็นคำภาษาอังกฤษ เรายังน้ำใจกันจนแพร่หลายในเวลาไม่ถี่ คำนี้หมายถึงการทุจริตคดโกง เอาไว้เอาเบรียบกันค่ายประการต่างๆ เป็นคำใหม่ในภาษาของเรา แต่แพร่หลายไปทุกหนทุกแห่ง

เมื่อมีการเห็นแก่ตัว ก็เกิดการทุจริตขึ้น

มิใช่แพร่หลายเพียงถ้อยคำเท่านั้น การกระทำตามความหมายของคำนี้ก็ผลอยแพร่หลายไปค้าย สมัยก่อนพากเราไม่รู้จักกับคำนี้ และการกระทำแบบคอร์รัปชั่นก็มีน้อยไม่แพร่หลาย

คนทำงานในสมัยก่อนมีความเห็นแก่ตนน้อย มีความรักงานมาก และมุ่งทำงานให้คำเนินไปด้วยศรี เขายังได้เกียรติและชื่อเสียงในทางศิลป์มาก

พอสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลง แล้วลูกค้ามามากในประเทศไทย กองทัพแห่งประเทศไทยอาทิตย์อุทัยได้บุกเข้าเมืองไทยทุกแห่งที่พ่อจะระบายพลเข้าบกได้ สงเคราะห์ในประเทศญี่ปุ่นทำความกระหายใจให้ในทางการเศรษฐกิจแก่ประเทศไทยมาก พอด้วย พอกิจกรรมกันขึ้นในบ้านเราเอง ความกระหายใจให้ก็มีมากขึ้น ของกินของใช้มีแต่น้อยๆ ไม่พอสำหรับประชาชน คนมีเงินที่มีความเห็นแก่ตน พากันกักกันสินค้าไว้เพื่อตนเสียมาก ของซึ่งควรจะพอสำหรับทุกคนกินใช้ ก็ไม่พอขึ้น เพราะความเห็นแก่ตนและความโลภที่เกิดขึ้นในคนไม่ใช้ธรรมะ การเดินทางไปมาก็ลำบาก รถไฟฟูกระเบิด รถไม่พอใช้ในการลำเลียง รถสินค้าไม่พอสำหรับขนสินค้า พ่อค้าก็เกิดแยกกัน เพื่อนำสินค้าไปสู่ตลาดที่ตนคิดว่า จะขายได้ เขายังทำการให้เงินแก่เจ้าหน้าที่เพื่อขอตุ้นให้ได้ง่ายๆ ใครให้เงินมากคนนั้นก็ได้ตื้อไป สินค้าของเข้าไปถึงตลาดได้คล่อง เขาย้ายได้ราคาแพงฯ เพราะเขานำเงินค่าตู้รถไฟเข้าด้วย ความลำบากจึงเกิดแก่ประชาชนผู้ซื้อของกินของใช้

จิตใจที่ประกอบไปด้วยความสกปรก لامก

การไปติดต่อกับทางราชการงานเกิดชลุกชัลักษ์ ผู้มาติดต่อก็ต้องการได้รับความสะดวก จึงได้ให้สินน้ำใจแก่ผู้ที่มีอำนาจจะอำนวยความสะดวกแก่ตนได้ ในชั้นแรกให้แทนน้อย ให้แต่เพียงบางพวงบางราย ครั้นต่อมาความทราบถึงผู้อื่นที่ยังไม่ได้รับส่วนแบ่ง...ก็แกล้งถ่วงเสียบ้าง ข้อข้องอย่างโน้นบ้าง อย่างนี้บ้าง ความต้องการเกิดมีมากขึ้น เลยให้สินบนแก่ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พอหนักเข้าก็ถูกเป็นธรรมเนียม ใครไม่ให้งานไม่คล่อง จนมีคำพูดปากันว่า

ไม่มีเงินงานไม่คี เงินงานคี ทุกคนหายใจเป็นเงินทองกันไปหมด ไม่ร่าใคร จะทำอะไร ติดต่อ กับใคร ถ้าไม่มีการเดินนำ้มั่น ก็ติดขัดหมัด ไม่ได้รับความสำคัญ โดยประการทั้งปวง ทุกราชทวารทบวงกรม มีการพรมนั้นกันอย่างทั่วถึง บางกรม มากหน่อยจนคนที่เข้าทำงานราชการมักคิดก่อนว่า จะเข้ากรมไหนคีที่พอ มีเงินรายได้เป็นพิเศษคนจะได้ร่ำรวยเร็วขึ้น พ่อแม่ของเด็กๆ ที่ได้ส่งลูกเข้าทำงาน ในกรมใดที่มีการกินกันได้ ก็พูดค้ายความพอใจว่า ลูกผมได้เข้ากรมนี้เดี๋ยวนี้เข้าร่ำรวยแล้ว มีรายได้พิเศษมาก นี่คือความใจที่เต็มไปด้วยความสกปรกและมีความประณามากอยู่เสมอ

เมื่อคนหนึ่งทำได้ อีกคนหนึ่งก็ทำได้เหมือนกัน จนเข้าพูดกันว่า ที่เห็นหน้าเขามาเงินหักเป็นสำเร็จทุกราย เงินกล้ายเป็นแรงงาน เป็นกำลังให้เกิดความสำคัญแก่งานทุกอย่างหมัด กระทรวงที่เคยล่ำสาคร และนำชีวิตของชาติไปสู่แสงสว่างก็ยังมีการพรมนั้นกับเข้าค่าย การที่จะนำเด็กไปฝ่าก火เรียนในโรงเรียนได้ ก็ต้องวิงเต้นกัน หยอกนำ้มั่นเป็นการใหญ่จึงจะนำเด็กเข้าเรียนได้ เพราะถ้าไม่กระทำอย่างนั้นก็ไม่ได้เข้าเรียน การគគโคงกันตามที่กล่าวมานี้หัวไปหมัด จนกระหั้นในวงการศาสนา ก็ต้องมีสินน้ำใจ และมองกันที่เงินเป็นส่วนมาก งานการที่ทำกันจึงเต็มไปด้วยความไม่สะอาด

การงานอันมิชุม เป็นงานที่ไม่สะอาด

ความไม่สะอาดในงานเกิดมาจากไหน?

เกิดจากความโลภความเห็นแก่ตัว การเอาเปรียบผู้อื่นเป็นมูลฐาน และกิเลสแบบนี้ยอมเกิดมีแก่คนทุกประเภทที่ยังไม่ได้สูงพอก ยิ่งคนใหญ่ยิ่งมีการกระทำสกปรกมากขึ้นไปอีก

คงคำใบ้ราณว่า เด็กๆ กินคำเล็ก คนใหญ่ๆ กินคำโต กินกันทั้งใหญ่ ทั้งเด็กจนไม่มีครัวจะว่าไครกันแล้ว ผู้ใหญ่จะคุ้นเด็ก ทนเองก็คอมแมมอยู่ เมื่อไอนกัน ขึ้นว่าไปเดี่ยวเด็กจะตอบเอามั่งคนก็จะเดือดร้อน การปกครองเสียหมก เลยกลาย เป็นระบบหนึ่งของสังคมไป คนไม่โง่ไม่กินคนนั่นໄง่ คนไม่โง่ไม่กินอยู่ในหมู่ ไม่ได้ต้องกระเด็นออกไปจากหมู่ ไปนั่งปลงธรรมลังเวชอยู่ค้านอกจากของหมู่ที่เขา กำลังกินกัน บางคนปากกล้าหน่อยพูดวิพากษ์วิจารณ์การโงกินของคนอื่นๆ เขา พอกำลังให้บังก์เงียบเสียงลงไปทันที อิทธิพลของเงินนี้มีมากขนาดนี้เชี่ยวหนอ ถ้าหากเราไม่กำลังใจเพียงพอ ก็สู้ไม่ไหว ผลที่สุดก็เข้าวงโงกับเข้าด้วย

บทเรียนของโลก

การกระทำความชั่วของหมู่คุณชั่วทั้งหลาย คือมีความรุนแรงมากขึ้น ทุกที คนโง่แบบเดียวกันที่ว่าจำนวนมากขึ้น มีจำนวนมีเงินมีพวกพ้องสนับสนุน เขาถ้ามีจำนวนปักครองเมืองได้ และเมื่อได้ครองเมืองแล้ว เขายังนั่งเสวยความสุข จนปลอมตนบัลลังก์แห่งความคิดโง่ของเข้า และใช้ความโง่หล่อเลี้ยง ความคิดโง่ต่อไป เช่น เขายังห่วนหาพวกพ้องห่วนกันอย่างไม่อั้น เพราะเงิน นั้นไม่ใช่ของตัว เป็นหยาดเหงื่อภานีอาการของประชาชนต่างหาก เขายัง อยู่ได้โดยวิธีหล่อเลี้ยงคนโง่...ค้ายความคิดโง่ จนกระทั่งเข้าเกือบจะปฏิรูป สังคมอันมีศีลธรรมรักษา ให้กลยุทธ์เป็นสังคมที่ขาดศีลธรรมเสียแล้ว แต่บ้า บ่อมลงโทษคนบ้า บุญย่อมรักษาคนทำดีเสมอ วาระของเข้าที่จะรับผล ของบาปได้มาถึงแล้ว บรรดาคนโง่ทั้งหลาย ที่มีมือที่สกปรกແปคเปื้อนเลือด ทั้งหลายได้ถูกขจัดออกไปจากสังคม เขายังรับเคราะห์กรรมที่เข้าได้ทำขึ้น พอกลับกรุณชั่วที่คัวได้กระทำไว้แล้ว เป็นบทเรียนบทหนึ่งของโลกเราแล้ว

ขอให้เรามาตั้งต้นกันใหม่เดิม มาเดินในทางที่ถูกและชอบธรรมกันเถิด เพราะการเดินในทางผิดและไม่เป็นธรรมนั้นได้สร้างความทุกข์ให้แก่คนแก่ชาติมา พอกแล้ว ไม่เป็นทางเจริญแต่ประการใด ขอให้เราทุกคนมาตั้งต้นกันใหม่โดยเดิน ตามทางธรรมที่นำไปสู่ความสุขสงบที่แท้จริง โดยการทำงานที่สะอาดกันเดียวกัน

การงานชอม เป็นงานที่สะอาดบริสุทธิ์

ในการทำงานสะอาดนั้น มีความหมายเป็นสองประการ คือให้ทำงาน ที่สะอาดประการหนึ่ง ทำงานให้สะอาดประการหนึ่ง

งานที่สะอาดนั้นหมายถึง งานที่ไม่เป็นไปเพื่อการเบียดเบี้ยนตนและ ผู้อื่นให้เดือดร้อน เป็นงานที่บัลทิคสรรสิริโภคลวนเดียว เช่น งดเว้นจากการ ฆ่าลัตดาว์เองและไม่ใช่ให้คนอื่นฆ่า ไม่ส่งเสริมการฆ่าโดยวิธีใดๆทั้งหมด ไม่ลักเอง ไม่ใช้ให้ครลักษของไทย ทั้งไม่ส่งเสริมกิจใจๆ ที่จะก่อให้เกิดการลักขโมยกันขึ้น ไม่ล่วงละเมิดในทางการ ถ้าเป็นผู้อยู่ร่องเรือนก็พอใจแต่เฉพาะในคุ้ครองของตน ไม่มีความมักมากเสน่หากมารณ์ในทางที่ผิดธรรมผิดกฎหมาย ไม่มีการส่งเสริม การกระทำประเทศใดๆ ในทางที่จะทำคนให้เกิดราคะตัณหา อันเป็นมูลฐานของ กาเมสุมิจฉาชาร ซึ่งนำความยุ่งยากมาสู่สังคมของชาวโลก งดเว้นจากการพูด คำหยาดโกหก คำหยาบ คำเหลวไหล คำที่ทำคนให้แตกแยกกัน และไม่ส่งเสริม ให้ไทยพูดถ้อยคำเช่นนี้ออกมานเป็นอันขาด ประการสุดท้ายให้คงเว้นจากการ คึ่มกินของมีนาอันเป็นที่คงแห่งความประมาท มีใช้เพียงครัวเรือนเท่านั้น แต่ต้อง ไม่ส่งเสริมให้คนมีการกินการคึ่มควยทุกวิถีทาง

นี้เป็นหลักของการกระทำที่สะอาดของกายและวาจาแล้ว ทั้งควบคุม ไปถึงใจของผู้นั้นด้วย

งานการในหน้าที่ทุกคนต้องการทำมีอยู่ ก่อนทำงานประเภทใดก็ควรคิด เลี้ยงก่อนว่า งานนั้นเป็นงานอยู่ในกรอบของศีลธรรมหรือไม่ ถ้าอยู่ในกรอบของศีลธรรมก็ควรทำ ถ้าออกไปนอกกรอบของศีลธรรมแล้วควรกเว้นแม้จะมีรายได้ เป็นจำนวนมากมากจากการทำนั้น บุคคลผู้รักตนส่วนตนพึงคเว้นไม่แต่ต้อง งานประเภทนั้นเป็นอันขาด คนที่คิดอย่างนี้ก่อนทำงานก็คงเชื่อว่าเป็นคนมีงาน ที่สะอาดประชอบอยู่ด้วย

งานที่ไม่สร้างความยุ่งยาก...เป็นงานที่ควรกระทำ

ในฐานะที่เป็นชาวพุทธ ควรทำงานประเภทที่ไม่ร้อนใจแก่ตนแก่ท่าน ไม่ส่งเสริมให้เกิดความยุ่งยากในสังคมของโลก เช่นการทำลิกรรมทำไรโถนา ไปตามหน้าที่ ไม่เป็นการทำให้เดือดร้อน การทำมาหากินทางค้าขายก็เป็นงาน อาชีพที่คิงาม แต่ต้องคเว้นเลี่ยงบางประการ เช่น การค้าของมีนมาประเภท หนักเบาต่างๆ การค้าอาชญาทโดยปริญ ยังเป็นเหตุให้เกิดการยึดหินและรบรา ฆ่าฟันแก่กันเป็นการค้าที่มีขอบค้ายธรรม การค้าบางอย่างผิดศีลธรรม แต่ไม่ผิด กฎหมาย เพราะกฎหมายนี้ใช้จะให้ความคุ้มครองแก่สังคมคีเสนอไป บางอย่าง ก็ไม่คีเหมือนกัน เช่น กฎหมายเบิกโภภารสให้เล่นการพนันได้ ให้ค้าของเมา เช่น ฝันเป็นต้นได้ ขายอาชญาท์ได้ กฎหมายเช่นนี้เป็นแต่ควบคุมการกระทำนิคหน่อย เท่านั้น หากได้ตตรากรแห้งของความชั่วให้หมดไปไม่

ส่วนทางศีลธรรมถือว่าเป็นสิ่งไม่คีโดยแท้ แต่เพราะคนเขียนกฎหมายเป็น คนอยู่ในโลก ทำอะไรอย่างชาวดอกที่เหลไปตามกระแสของกิเลส จึงสร้างความ ยุ่งยากแก่ตนอยู่อย่างมากฯ เสมอ เช่นน้ำเนาทำความยุ่งยากให้ขนาดไหน ถ้า ทำความยุ่งยากให้เท่าไหร่ พากอาชญาที่แข่งกันสร้างอย่างมากในทางลัด

กันไม่ได้ และอาชญาเหล่านี้จะเป็นโภคให้ล้มเสียอยู่แล้ว นี่เป็นความผุ่งยาก เพราะงานที่ผิดศีลธรรมกันทั้งนั้น ถ้าหากเราเขียนกฎหมายตามหลักศีลธรรม และห้ามห่างกล่อมคนให้เข้าหาศีลธรรมได้มากที่สุด ก็จะเป็นการช่วยกันผุดุดุกความสะอาดของโลกไว้ได้ เดียวโน้ติกเราจะกำลังผุ่งยาก เพราะขาดหลักทางศีลธรรมนี้เอง จึงพูดได้อย่างเต็มปากว่า โลกจะร่มเย็นแค่ไหนได้ถ้าชาวโลกทำงานที่สะอาด ตรงตามหลักของศีลธรรมเท่านั้น

ทำงานเพื่องาน

ในค้านทำงานที่สะอาดนั้น หมายถึงการทำงานที่คนได้เลือกเพินแต้วเห็นว่างานใดเป็นงานสะอาด ออยในกรอบของศีลธรรม ก็ลงมือทำงานนั้นได้โดยมิต้องรอ

แต่ในการปฏิบัติงานอันเป็นหน้าที่นี้ อาจเกิดความไม่สะอาดขึ้นมาได้เสมอ เพราะอะไรเล่า?

เพราะว่าคนทำงานทุกคนมักมีความเห็นชนิดเข้าข้างตัว จะทำอะไรก็เอาคนเข้าตัวไว้ก่อนเสมอ จะทำอะไรสักชิ้นหนึ่งก็มักจะตามทนเองในใจว่าคนจะได้อะไรจากการที่ตนทำบ้าง จะได้มากน้อยเท่าใด จะได้ไวหรือได้ช้าๆ โดยเอกสารที่ขึ้นตั้งแล้วก็มีไปสู่ลูก บศ สหรเสริญ และความสุขที่ตนต้องการเสมอ เพราะทุกคนมีความอยาก มีความหวังในผลอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ ไม่มีใครที่จะไม่มีความหวังในผลของงาน เมื่อเป็นเช่นนี้เรา ก็ทราบว่าการปฏิบัติงานที่ไม่สะอาดนั้นเนื่องจากความต้องการนี้เองเป็นใหญ่ จึงจำเป็นต้องควบคุมความอยากในผลของงานไว้ให้มาก คือให้มีความรู้สึกว่าคนทำงานเพื่องาน มีใช่ทำงานเพื่อลาภเพื่อยศะไว้หมายไม่ได้

ควบคุมความอยากริวайд์ การงานกีฬาฯ

คนเราทั่วไป มักควบคุมความอยากไว้ไม่ค่อยได้ การควบคุมอย่างไม่ได้เป็นวิสัยของสัตว์คิริจาน เช่น หมา...แมว มันควบคุมความอยากไม่ค่อยได้ พอเห็นอาหารก็จะกิน พอเห็นสัตว์ตัวเมียก็จะหันเข้าใส่ทันที นั่นเป็นสัตว์คิริจาน คนเราต่างจากสัตว์คิริจานตรงนี้ ตรงที่ควบคุมความอยากได้ แม้มันจะเกิดขึ้นบ้างก็รู้จักเห็นยิ่รรังไม่ยอมให้ออกให้ใครเห็น ราคากลางความเป็นคนน้อยลงนี้แหละถ้าเรามีความคิดแบบนี้เราจะมีความเป็นคน แต่ถ้าขาดความคิดอย่างนี้ เราจะเป็นอะไรอย่างหนึ่งที่เรียกว่าคนไม่ได้

การควบคุมความอยากรถึงสำคัญมาก อันคนที่ทำงานด้วยความอยากรถในผลของงาน กับคนที่ทำงานด้วยความไม่อยากนั่งผลงานก็ผิดกัน ความรู้สึกในใจก็ผิดกัน คนอยากรักมักทำอะไรด้วยความรีบเร้อน และอยากรักให้เห็นผลเร็วๆ ถ้าหากไม่สำเร็จกังวลต้องการหรือผลที่ได้นั้นอยู่ไป เขาก็ย่อมเป็นทุกข์ และก่อให้เกิดความยุ่งยากในงานขึ้นได้มาก

การทำงานดีคือกับคนมากล่อกแกลมต่ออันตรายมากเต็มที่ เพราะทุกคนมีความอยาก และเมื่อเข้าต้องการให้โศกอย่าง เข้าก์ต้องทำโดยวิธีลักเพื่อผลของเขา

ท่านผู้หนึ่งเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดในภาคเหนือ ได้รายงานว่าเป็นภาคที่มีการค้าไม่ชอบธรรมอยู่ประการหนึ่ง คือการค้าฝันเงื่อนมีชากชุมและจับกันปอยๆ เมมถูกจับปอยครั้งพวนนักค้าก็หาเงรงกลัวไม่ คนทางานค้ากันต่อไปอีก คราวหนึ่งนักค้าคนหนึ่งถูกจับฝันเป็นจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ก็ทำการลีบสวนและส่งจำนวนให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาเพื่อสั่งฟ้อง หรืออาจไม่ฟ้องก็ได้สุดแล้วแต่ปลายปากกาของท่าน เจ้าทุกชีส์ได้มามาท่าท่านผู้ว่าราชการแต่เข้าเพื่อขอความช่วยเหลือโดยขอให้ท่านลงไม่ฟ้องเลี่ย และเขาจะให้เงินเป็นจำนวนคงสามแสน ท่านผู้ว่า

ราชการถึงกับสะอึกไปที่เดียว เพราะเงินมันมากເກາຮອຍູ່ เป็นຜູ້ວ່າຮາຊາກນາ ພລາຍປີແລ້ວຍັງເກີບເຈີນໄມ້ໄດ້ທ່ານັ້ນເລີຍ

ຄນຕີທີ່ໄລກຕ້ອງກາຣ

ເຈົ້າມາຮ້າຍທີ່ອຸ່ນສ່ວນລຶກຂອງຄວງໃຈອກນາເສັອຫວ່າ ປລ່ອຍເຫຼືຍເຕະ ເກາເຈີນສາມແສນຄືກວ່າ ໄນມີຄຽງຮູ້ເໜີໃນກາຣກະທຳຂອງເຮົາດອກ ສມຍນີ້ເຈີນທອງ ທາຍາກ ເຈີນເຄືອນທີ່ໄດ້ກີມເພອໃຊ້ ຕົ້ນຈ່າຍເຈີນຄໍາຮັບແກກປີ້ຫົ່ງນັກນາຍ ຮັບເຈີນໄວ້ ໃຊືກວ່າ ອຢ່າຂຶ້ນທຳເປັນຄນຫຼືໄປໜ່ອຍເລີຍ ເຈົ້າມາຮ້າຍກະຮົບອປ່ານີ້ ທຳເອາ ໃຈອ່ອນຫັກຈະເຫັນດ້ວຍແໜ່ອນກັນ

ແຕ່ເລື່ອງຂອງພຣະໄດ້ດັ່ງກ້ອງຂຶ້ນໃນໃຈວ່າ “ຈົກຄູໃຫ້...ເຈົ້າທໍາຮາຊາກນາ ກິ່ນານແລ້ວ ເວີ່ມີຕັ້ງແຕ່ລຳເຮົາກາຮົກນາ ແລະ ເຂົ້າທຳກຳໄດ້ເລື່ອນຕຳແໜ່ງນາໂຄຍລຳດັບ ຈົນເປັນຄົງຜູ້ວ່າຮາຊາກຈັງຫວັດ ເຂອເຄຍທໍາຄວາມຜົກໃຫ້ຕົນເອງນັວໝອງນັບໆໄໝ? ...ລອງຄົກຄູ ເຈີນເຄືອນທີ່ເຂອໄດ້ອຸ່ກພອກນີ້ແລ້ວໄມ້ໃຫ້ຫົວ້ອ ເຂອຈະເກາເຈີນໄປທຳໄມ້ ນັກທ່ານ ເຈີນຊ່ວຍເຫຼືອເຫັນຈາກນາມປັດ໌ເໜີ່ມ ເຈີນທຳໄຫ້ເຂອມີ່ມາກາຂຶ້ນຫົວ້ອເປົ່າ ຮາດາ ຂອງຄນມີໄດ້ອຸ່ທີ່ເຈີນ ແຕ່ອຸ່ທີ່ຄວາມຄືຕ່າງຫາກ ພຣະຮາຊາຜູ້ເປັນປະນຸຂອງໝາຕີ ສັງຕັກເຂອມາເປັນຕັກແໜ່ງຂອງພຣະອົງກໍ ນາອຸ່ທີ່ຕ່າງໜູ້ຕ່າງທາຂອງພຣະຮາຊາ ຜູ້ໃໝ່ ເຂົ້າໄວ້ວາງໃຈໃນເຂອຈຶ່ງຕັ້ງເຂອໃຫ້ເປັນໃຫ້ຜູ້ຄົງຂຶ້ນີ້ ເຂອຈຶ່ງໄມ້ຄວາມທີ່ຈະທຳສິ່ງທີ່ຜົດຄ່ອງ ຈຸດປະສົງຂອງພຣະຮາຊາເປັນອັນຫາດ ຂອເຂອງຈະເປັນຝັກຝ່າຍຂອງຄວາມຄືເດີດ ອຢ່າ ເປັນຝັກຝ່າຍຄວາມຫຼັ້າເລີຍ”

ເສື່ອງຮ່ວມເສື່ອງພຣະດັ່ງກ້ອງຂຶ້ນໃນຫຼູ່ ຈຶ່ງປັບປຸງ ເຮົາກວ່າເປັນຝັກຝ່າຍຂອງ ອຮ່ມຄືກວ່າ ໄນຄວາມເປັນຝັກຝ່າຍຂອງອໝາຮ່ມ ເຮົາກວ່າທຳຕົນເປັນຄນຄືຂອງໂລກ ຄືກວ່າເປັນຄນຫຼັ້າຂອງໂລກ ທ່ານຊ່າມໃຈໄດ້ຫຼະນໍ້າໃຈຕົນເອງ ໄນຍອມທໍາຄວາມຜົດ

เพราะเห็นแก่ลินจังร่วงวัด ท่านจึงได้รับยกย่องจากบ้าน และได้ความคิดชี้ว่าออกจากใจของท่านคือ คนอย่างนี้เป็นคนที่โลกต้องการ เป็นคนมีมีสละอาต และทำกิจขอบให้แก่บ้านเมือง ความคิดเพื่อขอจัจความชั่วในใจให้ออกไปจากตนได้ เป็นความคิดขอบประการหนึ่ง

อีกประการหนึ่งเราเรียกตัวของเราว่าเป็นคนไทย คนไทยคือคนที่ไม่ยอมเป็นทาสของใคร แม้การเป็นทาสของกิเลสก็ไม่สมควร ถ้ามีใครคนหนึ่งเอามาให้ท่าน และขอร้องให้ท่านทำสิ่งใดๆที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วยศีลธรรม ท่านขาดความยั่งคิด...ยอมการทำให้เข้า เพราะต้องการลินจังเพียงเล็กน้อย ถ้าใครจะค่าท่านว่าเป็นคนขายชาติมันก็สมควรแล้ว เพราะท่านมีคิดคำนึงถึงชาติบ้านเมือง ยอมการทำความผิด เพราะเห็นแก่ความลับ น้อยๆ เสียความเป็นไทยไปหมด คนผู้รักเกียรติรักความเป็นไทย ไม่ควรจะทำเช่นนั้นเป็นอันขาด คนผู้บังคับตนเอง สอนตนเอง มีให้กระทำกิจใดที่ผิดต่อหลักศีลธรรม และกฎหมาย ก็ขอว่าเป็นนายของตนเอง บังคับตนเองอยู่ในความรับผิดชอบ ได้เป็นอย่างดี คนเช่นนี้ควรจะเป็นหัวหน้า ควรปกครองหมู่ของตน และสามารถนำตนนำหมู่ไปสู่สถานปถอดภัยได้โดยแท้

ถึงเวลาแล้วที่พากเราผู้เรียกตนเองว่าไทย ผู้ซึ่งบูรพุค่าว่าตนรักชาติไทย พึงทำตนให้เป็นคนมีดวงใจสะอาด ทำงานประเภทที่มีความสะอาดโดยถูกต้องตามหลักศีลธรรม และทำโดยความไม่อยากใดในผลของงาน มุ่งแต่ให้งานสำเร็จและเรียบร้อยไปโดยส่วนเดียว ก็จะเป็นคนสะอาดทั้งภายในภายนอก งานที่ทำด้วยใจที่สะอาดก็จะเป็นงานที่สะอาด ผลที่เกิดขึ้นตามแรงของงานก็เป็นผลที่สะอาด ความสุข...ความสงบย่อมมีแก่ผู้มีงานอันสะอาดเสมอ.

ช่วยกันถ่อ ช่วยกันพาย

... ในเรือลำเดียวกัน ...

ทุกคนมีหน้าที่ต้องช่วยกันถ่อ ช่วยกันพาย

ช่วยกันถือห้าย ช่วยกันถือหัว ช่วยกันวิคน้ำ ช่วยกันอุดรูรั่ว
เพื่อให้เรือนนี้เป็นถึงปลายทางได้เรียบร้อย จะมาเกียงกันไม่ได้
ถ้าขึ้นเกียงกัน...เรือไม่เดิน เรือล่ม ผลที่สุดเราจะจมน้ำตายกัน

ในวงการงานกีฬาเมื่อนกัน...เรามาทำงานร่วมกัน

ถ้างานอยู่ เรายังอยู่ งานไม่มีเราจะอยู่กันได้อย่างไร

เช่น งานล้ม ไม่ใช่ล้มแต่นั้น เชอก็ล้มค้ายเมื่อนกัน

เพราะเชอก็ไม่มีงานทำต่อไป

ที่นี่เราช่วยกันอย่าให้งานมันล้มมันจะ

ให้ถือว่าเราทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

มาร่วมลงเรือลำเดียวกันแล้ว มีอะไรก็ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ

ช่วยกันรักษาผลประโยชน์อันจะเกิดขึ้นเป็นส่วนรวม

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

เมื่อเดินแล้ว...อย่าหยุด!

คนใดเกิดมาแล้วขยันทำมาหากิน

จะเป็นชานาชาติส่วน เป็นคนค้าขาย หรือเป็นคนทำอะไรก็ตาม

แต่เป็นคนขยันขันแข็ง

ใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ในหน้าที่การงาน

ไม่ย่นย่อหักดิบในการปฏิบัติหน้าที่

เข้าตรงเนื้อตึงทว่าได้ มีฐานะมั่นคงเป็นปึกแผ่น

แล้วก็เจริญก้าวหน้าต่อไป

.... เมื่อเดินแล้วอย่าหยุด! ....

พระผู้มีพระภาคท่านสอนไว้อย่างดี

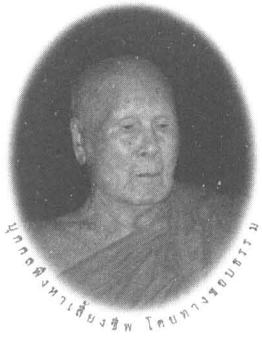
บอกว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเชอยังไม่ถึงจุดหมายปลายทาง

เชื่ออย่าหยุดเดียบเป็นอันขาด ใจเดินต่อไป

แม้ว่าจะมีอุปสรรค มีข้อขัดข้อง อย่ากลัวต่ออุปสรรคนั้นๆ

ใจฟันฝ่าต่อไปจนถึงจุดหมายที่เราต้องการ

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาบันทกิจชุ)

เต็มใจและพอใจ

...ในการปฏิบัติ...

เราปฏิบัติอะไร ต้องทำด้วยความเต็มใจ พ่อใจ
ถ้าไม่พอใจแล้วก็ทำไปอย่างนั้นแหล่ะ

.... เห มี อน กับ ...

เรามาวัดฟังธรรมนี่

ถ้าเรามาด้วยความพอใจ เราก็มาทุกวันอาทิตย์

...แต่ถ้าไม่พอใจ...

เพื่อนลากมาจุ่งมา พอมารถึงฟังสักวันหนึ่ง

แล้วก็หายหน้าไปเลย ไม่มาต่อ

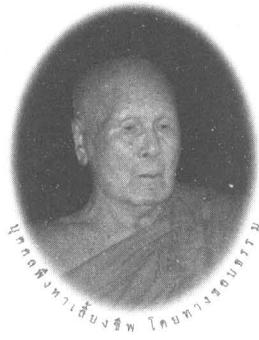
เพราะไม่ชอบ ไม่มีปีติ ไม่มีความอิ่มเอิบในการฟังธรรม

ถูกปคุุหนังไม่ได้ ถูกไปพังเพลงไม่ได้ ถูกไปนั่งเล่นไฟไม่ได้

.... มันสบายนี่ ...

สบายนี่แบบเป็นทุกข์ในภายหลัง นั่นแหล่ะแบบนั้น

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

ต้องลงมือทำ จึงสำเร็จ

ทางที่จะสำเร็จได้นั้น เราจะต้องลงมือทำด้วยตัวของเราเอง

ในเรื่องที่เราเห็นแล้วว่ามันเป็นเรื่องถูก เรื่องชอบ

เป็นเรื่องที่จะให้เกิดประโยชน์ เกิดความสุขแก่ตัวเรา

แล้วเราจะต้องลงมือทำ

... ถ้าเราไม่ทำ ...

เราจะจะไม่ได้รับผลที่เราต้องการ ไม่ว่าจะเป็นผลอะไร

เมื่อเราต้องการ

ก็ต้องศึกษาว่าทางที่จะสำเร็จให้เกิดผลนั้นอยู่ที่อะไร

เมื่อเราเห็นเหตุของการกระทำว่าจะเกิดผลดังที่เราต้องการ

... เราจะลงมือทำ ...

เมื่อทำไปมันก็เกิดผลขึ้นแก่ตัวของเรา

... เราจะได้รับผลนั้น ...

ขั้นนี้เป็นฐานเบื้องต้น เป็นลัมนาทิภูมิชั้นมูลฐานที่เราควรจะมีไว้ในใจ

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญาบันทึกชุ)

อย่าหวังมากเกินไป

อย่าไปมีความหวังให้มันมากเกินไป

อย่าไปคิดจะกราบ

ต้องได้เท่านั้น ต้องได้เท่านี้

กำไรอย่างนั้น กำไรอย่างนี้

เราอย่าไปคิดอย่างนั้น

... คิดอย่างไร ...

คิดแต่เพียงว่าเรามีหน้าที่ทำงาน

เราทำงานไปตามหน้าที่

เราค้าขายไปตามหน้าที่ของเรา

เราดำเนินกิจการธุระอะไรต่างๆ ก็ทำไปตามหน้าที่

ส่วนผลอันจะเกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องของเรา

มนไม่ใช่เรื่องที่เราจะคิดໄ้ด์ คาดหวังໄ้ด์

สุดแล้วแต่เหตุการณ์ลิงแวดล้อมมันจะอำนวยให้คិขัน

พระพรหมมังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

ความนิยมที่ผิด

ความนิยมในทางผิดๆ

ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ยากอยู่มากเหมือนกัน
... ล้มยัน ...

เป็นสมัยของการนิยมคนชั้วๆ

คนโถดังตัวดี มีบ้านอยู่ใหญ่ มีเงินใช้ฟุ่มเฟือย

คนส่วนมากก็ยกป่องชุมเชยให้เกียรติกัน

ข้อนี้เป็นความนิยมที่ผิดมาก

แทนที่เราจะนิยมคนคือว่าเป็นคนมีเกียรติ

เรากลับชมคนชั้วว่าเป็นคนมีเกียรติไปเสียแล้ว

นี่เป็นความผิดพลาดอันยิ่งใหญ่ของสังคมสมัยปัจจุบันนี้

เราถือเปลือกคนว่าเป็นเรื่องสำคัญกว่าใจกันเสียหมด

...เราจะต้องเป็นทุกข์เดือดร้อนกันอยู่ทุกวันนี้...

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทกิจชุ)

สร้างที่พึงสำหรับตน

ตนเองเป็นที่พึงของตน

สิ่งที่บังคับให้เป็นคังใจปราณไม่ได้

เมื่อปี

พ.ศ. ๒๕๙๔ เกิดน้ำท่วมภาคเหนือมากคราวหนึ่ง ท่วมบ้าน

ท่วมป่า ท่วมทุ่งนา ทำให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก ข้าพเจ้าออกเดินทางไปเยี่ยมตามบ้านที่ถูกน้ำท่วม ได้เห็นแล้วก็น่าสงสาร การบรรเทาภัยจึงได้เริ่มกระทำการ พนองผู้ใจบุญได้ทำการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี มาถึงปีนี้ปี ๒๕๙๘ เป็นปีก่อน ๒๕๐ อันชาวเราถือกันว่าเป็นปีสำคัญ น้ำได้ไหลท่วมทับเรือนของชาวบ้านถึงสามครั้งติดๆ กัน ทำให้ข้าวกล้าที่ปักชำไว้หมด ได้รับความเสียหายเป็นอันมาก ข้าวเป็นอาหารสำคัญของคนไทย ถ้าข้าวงาม... คนไทยก็พอดຍงามไปด้วย ถ้าข้าวไม่งามคนไทยก็ไม่งาม ถ้าต้นข้าวตาย... คนไทยอาจถึงตายก็ได้ การทำงานจึงเป็นงานสำคัญของชาวไทย การทำงานก็ต้องอาศัยน้ำ แต่เราต้องการเพียงพอคือเท่านั้น ขาดไปก็ไม่ได้ เกินไปก็ไม่ได้ ควรเล่าจักบังคับน้ำได้คังใจตามปราณฯ... ทำได้ยากเต็มที่

เมื่อธรรมชาติลงโทษ

บางปีมีลมร้ายฝ่านประเทศไทยตั้งหลายครั้ง เราเรียกลมร้ายชนิดนี้ว่า “ใต้ฟุ่น” เป็นคำของฝรั่ง เราเรียกทับศัพท์ลงไปเลย ลมนี้คุณทางมาไกลมาก ค่อยรวมตัวกันเข้าแลกางมหานมูทรเบซิฟิค อันเป็นมหานมูทรที่มีความลึกและกว้างที่สุด ลมเริ่มมาจากตอนเหนือเดินมาเรื่อย พอนามถึงตอนกลางก็จะทะกับลมตอนใต้ มันเกิดม้วนตัวขึ้นสูงด้วยความเร็ว และเคลื่อนตัวไปตามทิศทางของมัน โคลยมากฝ่านประเทศไทยบินส์ ญี่ปุ่น จีน และกีฬาในที่สุด

สมัยก่อนลมแบบนี้มีน้อย...ไม่รุนแรงนัก แต่เดียวันมีมากขึ้น เพราะว่ามนุษย์มีความชุกชันกว่าแต่ก่อน ชอบเอาไม้ไปแหย่เสือ อย่างคนโบราณพูด...

เสือ คือธรรมชาติของคืนฟ้าอากาศ

ไม่ คือระเบิดไฮโตรเยนที่พากมิจฉาทภูษิขอบคิกกันขึ้น

พวgnี้มีความรุมานใจไม่รู้จะทำอะไร เลยเอาความรู้ไปคิดค้นเรื่องระเบิดแบบแปลงๆ คิคระเบิดเพื่อการระเบิดตัวเอง จัดเข้าในจำพวกน้ำและไฟแบบหนึ่ง เช่นเดียวกับการทดลองระเบิดปรมาณูแต่ละครั้ง ทำให้อากาศเคลื่อนไหวอย่างแรง เพราะระเบิดๆ ก็ทำให้เนื้อที่ในอากาศว่างจากอากาศ อากาศจึงถอยไป รูแก่ที่ของตอนอื่น และมันรุกกันต่อๆ ไป จนกลายเป็นพายุขึ้นไปในที่สุด นี่เป็นผลของการกระทำ อันควรจะเรียกว่าม้าบินของนักวิทยาศาสตร์ทั้งหลาย ที่ขาดหลักความเห็นชอบเป็นมูลฐานในใจ

เราได้รับข่าวว่าทุ่มจากประเทศต่างๆ เสื่อม ถ้าปีหน้าทุ่มที่ใดแล้ว ก็มักมีการทุ่มทั่วๆ ไป จึงกล่าวได้ว่า เป็นการทุ่มโลกที่เดียว แต่มีเชื้อทุ่มรุนแรง คังกล่าวไว้ในคัมภีร์ของพากยุคาย อันเป็นการทุ่มที่ใหญ่โตที่สุด ในคัมภีร์ของพากพราหมณ์ก็กล่าวถึงเรื่องน้ำทุ่มเช่นเดียวกัน นักวิทยาศาสตร์ตอบว่าคงจะมีแน่ คราวหนึ่งในยุคที่น้ำแข็งละลาย พอดีละลายก็เหลือทุ่มพื้นโลกไปเลย คงมี

เค้าอยู่บ้าน นักศึกษาจึงน้อมเอาเรื่องนั้นมาสอนคน ทำให้คนกลัวไปกลัวกรรม ถ้าทำชั่วหนัก...พระผู้เป็นเจ้าจะลงโทษอย่างแรง ในสมัยนี้คนมีเหตุผลเข้าไม่เชื่อ แนวโน้มแล้ว แต่อาจเชื่อว่าด้วยการกระทำการของชาวโลกในรูปต่างๆ กันและรุนแรง เสมือนกันอาจก่อให้เกิดปฏิกริยาแก่ชาวโลกได้ยาก มีตัวอย่างอยู่ในปัจจุบันเป็นเรื่อง ปรากฏการณ์ของธรรมชาติ เช่น การทำลายป่าเสียหมค ชาวเราจะขาดน้ำสำหรับ จะใช้สอย การทำลายชีวิตสัตว์ป่า...เพียงทดสอบความแม่นในการยิงปืนของคน ก่อให้เกิดผลในทางร้ายๆ ได้มาก สัตว์บางชนิดสูญพันธุ์ไปเลย คนรุ่นหลังหาดูก็ได้ยาก ผลกระทบที่เราทำย่อมก่อให้เกิดผลแก่ผู้กระทำได้เสมอ และการให้ผลนั้นอยู่ ที่เวลา เมื่อไก่กรรมตามทันก็ได้ผลทันที

เรื่องน้ำท่วมบ้านเมืองนั้น ก็คงเป็นผลของการกระทำการของชาวโลกอยู่มาก เช่นกัน ชาวโลกจึงควรทำการวินิจฉัยค้นคว้าดูว่าทำไม่มันจึงท่วมเสมอ จะหาทาง แก้ไขได้หรือไม่ ถ้าทำได้ก็ควรหาทางนำบังคับค่าเปลี่ยนไป ก็จะเป็นการคุ้มครองบ้านเมืองให้ดีที่สุด

กิเลส...เป็นเหตุให้น้ำท่วมใจ

อันน้ำที่ไหลมาท่วมบ้านท่วมเมืองนั้น เป็นน้ำภายนอกถึงจะก่อให้เกิด ความเสียหายก็ไม่รุนแรงเท่าไอนั้น น้ำอีกชนิดหนึ่งเป็นน้ำภายใน เป็นน้ำที่ เราเรียกว่ากิเลส อันเป็นเหตุทำให้ใจเศร้าหมอง เป็นห่วงน้ำที่กว้างใหญ่ อาจไหลท่วมใจเมื่อไก่ได้

ในทางธรรมะท่านเรียกว่า โอมะ ซึ่งแปลว่า หัวใจ มีอยู่ ๔ ประการ คือ กิเลส คือ กิเลส คือ กิเลส คือ กิเลส

๑. กามโอมะ	หัวใจคือการ
๒. ภาระ	หัวใจคือภาระ

๓. ทิฏฐิยะ หัวน้ำคือความเห็น
 ๔. อวิชชายะ หัวน้ำคืออวิชชา

ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า ชีวิตของหมู่สัตว์เป็นโลกโลภหนึ่ง เรียกวันว่าโลกสัตว์ โลกคือหมู่สัตว์ โลกนี้ประกอบด้วยกายกับใจ หรือรูป กับนาม กายก็เป็นสิ่งประกอบขึ้นด้วยของแข็ง ของเหลว ความร้อน สิ่งทั้งสี่ประการนี้รวมกันเข้า มีใจรอง...ก็ถูกเป็นสัตว์มีชีวิต

สิ่งสำคัญที่ต้องระวังมากที่สุดในชีวิต

แท่การเป็นมาของลัทธิโลกเป็นเรื่องลับซับซ้อนอย่างมาก many ไม่สามารถที่จะพรรณนาให้หมดความได้ และเป็นเรื่องที่ไม่สู้จะจำเป็นเท่าไอนั้น เราสามารถแต่เพียงว่า เราเกิดมาแล้วจากท้องของแม่ คุณแม่ได้ฟูมฟักทะนุถนอมรักษาเรา มาจนเติบโต เมื่อโตแล้วก็ต้องคิดพึงพาตนเองต่อไป ในชีวิตของคนเรา มีเรื่องที่ต้องจัดต้องทำเพื่อความอยู่สบายเป็นอย่างมาก เรื่องที่สำคัญที่สุดนั้นก็คือ การระวังใจของตนว่าให้น้ำท่วมได้ ต้องพยายามยกใจของคนให้สูง จนพ้นจากระดับน้ำท่วมตนจะจะปลอดภัย สิ่งที่ท่วมใจนั้นได้แก่หัวน้ำทั้งสี่คั้งกล่าว ข้างต้น และจะยกมาอธิบายให้เห็นเป็นเรื่องๆไป คั้งนี้

หัวน้ำคือกาม

๑. กามยะ น้ำคือกาม กามคือสิ่งที่น่าใคร่ น่าพอใจ เรียกว่า กามคุณ มี ๕ อายุ คือ รูปที่เห็นได้ด้วยตา เสียงที่ฟังได้ด้วยหู กลิ่นที่คุ้มได้ด้วยจมูก

ຮສທີ່ອືນໄດ້ຄວຍລື້ນ ແລະ ສັນຜັສຄືອໍສິງທີ່ຖູກຕ້ອງໄດ້ຄວຍກາຍປະສາທ ທັງໜັນນີ້ເປັນສິງທີ່ໜຸ່ງສັກວ່າໄປຮັກໂຄຣ໌ຕ້ອງກາຍອູ່ເສນອ ຄວາມຕ້ອງການເປັນຄວາມຕ້ອງກາրຕາມຊາຣມຊາຕີ ເປັນຄວາມຮູ້ສຶກທີ່ເກີມາເອງຕາມຄວາມເຕີບໂຕຂອງຮ່າງກາຍ ໄນມີຕ້ອງນີ້ໂຄຣມາສອນໃຫ້ກູ້ຮັກໄດ້

ສາມັ້ນສັກວ່າທຸກຕົວທຸກຈຳພວກມີຄວາມປະກາດນາໃນການເສນອ ນຸ່ງສັກວ່າ ດີຮັຈນາມີຄວາມປະກາດນາໂຍກວ່າຄົນ ແຕ່ຄ້າຖິ່ງຄຽວມັນຕ້ອງກາຣແລ້ມັນມີຄວາມຮູ້ສຶກຮູນແຮງ ໄນມີການບັນກັບຕົວເອງ ສ່ວນຄົນມີຄວາມຕ້ອງກາຣໄນ່ເປັນເວລາ ແຕ່ມີຄວາມຍັບຍັງ ໄນຮູນແຮງຫຼືອ່າມີແສຄງອາກາຣໃຫ້ປະກູດແກ່ຄົນອື່ນ ເພຣະຄົນມີຄວາມຮູ້ສຶກຜິດຂອບບັນກັບໃຈຕົນເອງໄວ້ໄດ້ ຄ້າຂາດຄວາມຮູ້ສຶກຜິດຂອບບັນກັບໃຈຕົນເອງມີໄດ້ຄົນກີເປີເລີຍສກາພເປັນສັກວ່າປ່າທີ່ຂາດຄວາມຍັບຍັງໄປທັນທີ ກາຣເປີເລີຍສກາພຈາກຄົນຕີໄປເປັນຄົນຫົວເພຣະກາມເປັນເຫດຸ ອຢ່າງນີ້ເຮົາກວ່າ ກາຣທ່ວມໃຈ ນ້ຳທ່ວມຈົດທໍາໄໝເສີຍຜູ້ເສີຍຄົນໄປໄດ້ມາກຈຶງເປັນເຮື່ອງທີ່ຈະຕ້ອງຮະວັງ

ອັນຄົນຜູ້ອູ່ຄຣອງເວືອນກີ່ຕ້ອງມີຄູ່ຄຣອງ ຕ້ອງມີກາຣດ້ອງເສັກການບ້າງເປັນຊາຣມຄາກາຣເສັກການເພີຍເພື່ອລືບພັນຖຸ ພ້ອມເພີຍເພື່ອສັນອອງຄວາມຕ້ອງກາຣຕາມຊາຣມຊາຕີ ໄນເປັນກາຣນາປໍາທຳຮັບໜ້າບ້ານ ແຕ່ຄ້າທາກວ່າປ່າລ່ອຍໃຈໄປໃນການມາກຈົນເກີນໄປ ຈນກລາຍເປັນຄົນແກ່ກາມຫລັງການ...ອຢ່າງນີ້ເປັນກາຣເລື່ອຍໝາຍ ເປັນຄົນຂາດຄວາມຍັງຄົດອາຈາທຳຜິດທໍາເລື່ອຍໝາຍໄດ້ງ່າຍ ຄວາມເຮົາຮັນທີ່ເກີດຈາກຄວາມໂຄຣໃນກາມ ເພຣະຄວາມຫລັງນີ້ເປັນຄວາມຮັນທີ່ຮູນແຮງແລະເພາລັນຈົດໃຈໃຫ້ກະສັບກະສ່າຍໄດ້ມາກບຸຄຄລູ້ຂາດກາຣບັນກັບຕົນເອງ ມັກເດືອກຮັນໃນກາຍຫລັງເສນອ

ກາມເປັນເຫດຸໃຫ້ເກີດກາຍຢູ່ຍາກແກ່ໜີວິດໄດ້ມາກ ດັ່ງເຊັ່ນຂ່າວທີ່ປະກູດອູ່ໃນໜັກໜັກລືອພິມພົ່ງບ່ອຍໆ ເປັນເຮື່ອງເກີຍກັບຄວາມອາກເກີນພອດີເປັນລ່ວມນາກຈະນັ້ນ ບຸຄຄລູ້ຫວັງຄວາມເປັນໄທ ຈຶ່ງຄວະວັງ! ອຢ່າເປີກປະຫຼຸໃຫ້ນ້ຳໄລເຂົ້າໄປທ່ວມໃຈເປັນຕີ ບຸຄຄລູ້ທຳມາຈາກຄວາມຄົດໃນກາມໄດ້ ເປັນຄົນທີ່ໜົມກັ້ງວລມືຈະສູງສັງ ພັນຈາກຄວາມເສර້າຮມອງໃນເຮື່ອງນີ້

ลองสังเกตคุณให้คิดใจว่า บุคคลที่ทำงานอันยิ่งใหญ่และทำได้คิดไกด้านนั้น กามไม่แปดเปื้อนเข้า เหมือนน้ำไม่แปดเปื้อนในบัว ฉะนั้น ส่วนคนที่ทำงานใหญ่ไม่สำเร็จ เกิดการกินสินบนแล้วโกรกburyประการต่างๆ ก็มีเรื่องมาจากการเป็นเหตุ ท่านผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลายแม้จะมีอำนาจบังคับใครๆ ได้หลายคน บางทีก็บังคับหาร้าวให้หงายเศษหอยกองพล แต่กล้ายเป็นผู้ยิ่งน้อยไปทันที ในเมื่อตอกอยู่ในอำนาจของกาม ภูิงสาวอาบุ ๑๙ ปี... มีอำนาจเหนือผู้ยิ่งใหญ่ก็ได้ ความหลงในการนี้แหละ... ทำให้เกิดการโคงการกินอะไรร้อยแปด เพราะว่า เงินเดือนที่ได้ไม่พอใช้ ก็ต้องหาทางอื่นชดเชย เพื่อซื้อแหนวนเพชรใส่ในงานฯ ของคนที่มีอายุคราวลูกคนสุดท้องของตน ต้องหารอดคีํให้เช่อนั้นให้สบาย ผู้ใหญ่ ก็กล้ายเป็นเด็กไม่มีพันไปเพราความหลง อวย่างนี้แหละกามท่วมใจสักว่าถ้า ถ้าใครมีน้ำท่วมจนสำลักจะตายอยู่แล้ว จะรีบถอนตนเสียเดิม! อาย่าให้มันท่วมนักเลย

หัวหน้าคือภพ

๒. ภามิฉะ น้ำคือภพ คำว่า ภพ แปลว่าความมีความเป็น ในที่นี่หมายถึง ความอยากที่จะมี อย่างที่จะเป็น อย่างโน้นอย่างนี้ อันเป็นเรื่องเกินความสามารถที่คนจะเป็นໄค์ได้ เป็นความอยากที่ทำตนให้เป็นทุกข์ไปเปล่าๆ คนโบราณเข้าสอนเป็นภาษิตไว้ว่า “เห็นเข้าขึ้นคานหาม อย่าเอามือประสานกัน” นี้เป็นคำ警句 เทียบคีมาก สำหรับคนที่อยากเป็นโน่นเป็นนี่ จนขาดความรู้จักประมาณตนว่าตนนี้มีความรู้ความสามารถ พากพ้องและสติปัญญา ขนาดไหนจะเป็นเข่นนั้นได้หรือไม่ เมื่อขาดความรู้จักประมาณตนเข่นนี้เรื่อง ก็ยุ่ง ทำตนให้เป็นทุกข์ไปต่างๆนานา

ເຮືອງທີ່ເຫັນຈ່າຍໃນບ້ານເຮົາ ກີ່ຄື່ອ ເຮືອງກາຍອຍາກເປັນນັກກາມເມືອງ ອຍາກ
ເປັນຜູ້ແທນຮາມງວງ ອຍາກເປັນຮູ້ມຸນຕີ່ ອຍາກເປັນນາຍກຣູ້ມຸນຕີ່ ອະໄວ້ຮ້ອຍແປດ
ການອຍາກເປັນໃນທາງການເມືອງນີ້ເປັນການອຍາກທີ່ຽຸນແຮງ ເປັນການອຍາກເສັ່ນຕືກ
ອຢ່າງໜຶ່ງ ຄ້າໂຄເປັນໂຮຄອຍາກເປັນເຂົາແລ້ວເລີກຍາກ ຕ້ອງລົງທຸນກັນຈົນໝາດຕົວເລີຍ
ທີ່ເຄີຍ ບາງຄນແກ່ເຂົ່າມື້ອາຍຸຖື່ງ ۶۰ ກວ່າປີແລ້ວ ກົງຍາກທີ່ຈະເປັນອະໄວ້ອີກ
ເຂົາຫາໄດ້ນີ້ກົດງານການທາຍຫຼືການແຕກຕັບຂອງຊື່ວິຕິໄມ່

ການອຍາກແບບນີ້ແລະ ເປັນຕົວອ່າງຂອງການອຍາກໃນການມີການເປັນ
ໄດ້ກີ່ ໃນທາງພະທ່ານສອນວ່າ ການອຍາກມີອຍາກເປັນທຸກແບບເປັນການທຸກໆ
ທັງນັ້ນ ຂ້ອນນີ້ເຮັດລອນມາພິຈາລະນາດີ່ເຫຼຸກຮັບຜົນຂອງຊື່ວິຕິ ກົມອອງເຫັນໄດ້ວ່າ ມັນເປັນ
ການຈິງທີ່ໄປແລ້ວແປງໃນຂະໜາດທີ່ອຍາກໃນສິ່ງໄຕການທຸກໆກີ່ເກີດເພວະສິ່ງນັ້ນ ເມື່ອ
ຍັງໄປໄດ້ນຳສົມໝາຍ ຄົ້ນພວໄດ້ສົມໝາຍແລ້ວກີ່ເກີດການອຍາກທີ່ຈະໃຫ້ມັນອູ່ນາ່າ
ໄມ້ອຍາກໃຫ້ມັນຫຍັງໄປ ຄ້າຫາກໄດ້ມາແລ້ວແຕ່ໄປແລ້ວແມ່ນທີ່ຈີ່ໃຈ ການອຍາກອີກແບບນີ້
ຄື່ອຍາກໃຫ້ມັນຫຍັງໄປເລີຍ ແລະ ເມື່ອໄປຫຍັງໄປມັນກີ່ເປັນການທຸກໆອີກເຊັ່ນເຄີຍກັນ
ຮວມການວ່າ ການອຍາກທີ່ຽຸນແຮງ...ສ້າງການທຸກໆແກ່ທ່ານ

ຄົນຄຮອງເຮືອນ ວ່າກັນຕາມຕຽບແລ້ວຈະຫຼືກການອຍາກໄປໄໝໄດ້ ຈະຕ້ອງ
ນີ້ບ້າງເປັນຍົດຮົມຄາ ເພຣະການອຍາກເປັນເຫຼຸກໃຫ້ເກີດການກ້າວໜ້າໃນກິຈກາງ
ໄດ້ມາກ ແຕ່ຕ້ອງມີການຮູ້ຈັກປະມານໃນການຕ້ອງການ ອ່າຍື່ນຕົວເອງໃຫ້ຮູ້ວ່າເທົ່າໄດ້
ພອກສໍາຫຼວບການເປັນອູ່ຂອງຄົນ ໄນປ່ລ່ອຍໃຫ້ການອຍາກໃນສິ່ງທີ່ຕົນໄມ້ສາມາດ
ຈະມີໄດ້ກຮອບຈຳຈາກເກີດໄປ ການທຸກໆທີ່ເກີດຈາກການອຍາກກົດໄມ້ມີ ນໍ້າຄື່ອ
ການອຍາກທ່ວມໃຈໄມ້ຄື່ງ ໃຈສູງກັບຈາກຮັບນັ້ນໆ ອັນກ່ອໄຫ້ເປັນທຸກໆ ກາຣ
ຄຮອງເຮືອນຂອງເຂົກເປັນໄປເພື່ອການສຸຂັ້ນຕ່າຍເຄີຍ

ຄົນບາງຄນມີການຕ້ອງການຮູ້ແລງນັ້ນ ຈະທຳອະໄຮກມີການອຍາກກຳກັບອູ່
ເສັນອ ນີ້ກຳຕັດໄວ້ແລ້ວວ່າຈະໄດ້ເຫັນນັ້ນເທົ່ານີ້ ອຢ່າງນີ້ເຮີຍກວ່າທຳກັນນັ້ນອຢ່າງທາສ
ທຳພລາງປາກກົງການໄປພລາງວ່າຂອງໃຫ້ໄດ້ອ່າງນີ້ ຄົນອຢ່າງນີ້ເປັນຄົນທີ່ມີທຸກໆມາກ ມີ

ใจร้อนคลอกเวลาหาความสงบไม่ได้ ท่านผู้หนึ่งเข้าอกกว่าจะได้รับบรรดาศักดิ์ เป็นอย่างนั้นซื่อสั้น ยังไม่ทันถึงวันรับตามทางราชการกำหนดให้ แก่เที่ยวนอก เขาทั่วทุกคนทั้งหลายกว่า ต่อไปนี้ต้องเรียกชื่ออย่างนี้ อายุร่องเรียกชื่อเดิมเป็นอันขาด อย่างนี้เข้าเรียกว่า เมาในความมีความเป็น

บางคนทำงานหัวลาภหัวยศอย่างเดียว พอทำไปนานๆเข้าไม่ได้รับ คังที่คนต้องการก็เลิกจากงานนั้นเสียแล้ว อย่างนี้เข้าทำงานใต้น้ำ ไม่ได้ผลขึ้นมา หายใจกับเขามีอีกแล้ว คนนี้นำส่งสารมาก...ที่เข้าไม่รู้จักแสวงหาความสุขใน ทางใจ ความสุขเป็นเรื่องที่ทุกคนทำเอาได้โดยไม่ต้องลงทุนอะไร ความสุข มีได้อยู่ที่ลักษณะเงินทอง หากอยู่ที่การรู้จักทำใจของตนให้เหมาะสมกับสิ่ง แวดล้อม และเป็นอยู่อย่างเสรีตามปกติของใจ ไม่ปล่อยใจให้ตกเป็นทาส ของอารมณ์ใดๆทั้งสิ้น เพียงเท่านี้ก็มีความสุขได้สมประณาน แต่คนเรามัก มีปกติชอบเดินในทางง่ายทางค่าๆ ที่ทำตนให้เสียหายโดยไม่รู้สึกตัว เพราะขาด ความระมัดระวังตนนั้นเอง ถ้าหากมีสติระวังตนลักษณะอยู่ท่านนั้น....ความชั่วร้ายก็ ไม่อาจรบกวนจิตใจได้

ลองถามตัวของท่านคุณบ้างเดิคร่ว่าท่านเกิดมาทำไม?

เกิดมาเพื่อเป็นทาสรหรือเพื่อเป็นไทย

เกิดมาเพื่อพันทุกข์หรือเพื่อติดข้องในทุกข์

ถ้าได้รับคำตอบว่า “เกิดมาเพื่อพันทุกข์” ก็ต้องทำทุกวิถีทางที่จะ พันทุกข์ไปได้

ความอยากในทางพันทุกข์ไม่เป็นความอยากที่เลี่ยหาย เป็นไปเพื่อคับ สนิทของไฟที่กำลังเผาล้นจิตใจอยู่ เป็นความอยากที่ทุกคนควรมีควรทำกัน ให้มาก ในสมัยที่โลกกำลังแข่งขันกัน...อย่างที่จะมีจะเป็นอย่างชาโภกษา เป็นกันอยู่ ขออย่าเป็นกันเช่นนั้นเลย เปลี่ยนใจเลี่ยงบ้างเดิคร

หัวข้อคือความเห็น

๓. ทิฐ์露出 หัวข้อคือความเห็น คนทุกคนมีความเห็นบางอย่างอยู่ในใจ และคิดอยู่เสมอที่จะแสดงความเห็นออกมากให้ปรากฏแก่คนอื่น แม้แต่ตัวผู้เขียนเองก็เป็นคนมีความคิดเห็นหลายอย่าง และได้แสดงออกให้ทราบได้ก่อนอยู่เสมอ เป็นการให้เข้าบ้าง ไม่ใช่รับไว้แต่อย่างเดียว

ความเห็นบางอย่างเป็นสิ่งที่ช้า ไม่มีคุณค่าแก่ใครๆ ทั้งคือ หัวข้อ ถ้าพูดกันด้านปล่อยวางกันแล้ว เป็นเรื่องที่ต้องปล่อยหมัด การเก็บไว้เป็นทุกข์ทุกข์ เพราะความถือมั่น แต่ถ้าพูดกันในด้านศีลธรรมอันเป็นขั้นเบื้องต้นของ การปฏิบัติแล้วไม่เป็นการเสียหาย ในกรณีที่จะเก็บความเห็นคืนไว้กับตน เพราะความเห็นคือคำให้พันจากความทุกข์ไปโดยแท้ ส่วนความเห็นผิดความเห็นช้า นั้นแหล่ะ เป็นสิ่งที่ไม่ควรยึดถือไว้

คำว่าทิฐ์เป็นหัวข้อที่มีใจในที่นี้ หมายถึงการเป็นคนเจ้าทิฐ์ เป็นคนมีความคิดเห็นรุนแรงในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และถือมั่นในความเห็นไม่ยอมเปลี่ยนแปลง สมัยนี้มักจะพูดกันว่าเป็นคนยึดมั่นในอุดมคติของตน อุดมคตินั้นถ้าเป็นไปในทางเสีย...ยึดไว้ก็เป็นภัย ถ้าเป็นไปในทางที่ค่อยเป็นคุณหน่อย

มีคนเป็นจำนวนมาก ที่รับความเห็นบางอย่างในทางศาสนา การเมือง เศรษฐกิจแล้วติดมั่นในความเห็นนั้น แม้กาลเวลาผ่านไปแล้วก็ย้อมเปลี่ยนแปลง คนอย่างนี้เรียกว่าเป็นคนเจ้าทิฐ์ และเกิดมานะอย่างแรงขึ้นในตน เป็นคนไม่ยอมใคร ชอบแสดงออกอย่างรุนแรงในความคิดความเห็นของตนเสมอ การพูดก็มักแรงๆตามนิสัยที่เข้าสัรังไว้ โดยมากจะเข้ากับคนอื่นไม่ได้ เพราะเป็นคนไม่ยอมรับความเห็นของใครแบบนี้ก็มีอยู่มากเหมือนกัน การที่มีคนแบบนี้เกิดขึ้นมากก็เนื่องจากการปลูกเลี้ยงที่ฝึกษาของสังคมสมัยใหม่ ชาวสังคมเขาก็อกันว่า ใครมีความเห็นอย่างใดให้แล้วก็ควรจะเป็นอยู่อย่างนั้นไม่ยอมเปลี่ยนแปลง เกรวะเช่น

ที่ว่าถึงท่านจะตัดหัวข้าพเจ้าๆก็ไม่ยอมเปลี่ยนความคิด คนที่ถืออุดมคติตามคำภาณุชน์ มักมีความงุ่มงากในความเป็นอยู่เสมอ

นำสังสารคนบางคนเป็นผู้มีความรู้ดี ได้รับการศึกษาสูงมาก แต่เข้าขาดการอบรมใจ เขายังไม่ได้ใช้ความรู้ให้สมควรแก่เหตุการณ์ เป็นคนขาดการฝ่อนลั่นฝ่อนยาวยังมีความรู้สึกอย่างไรแล้วก็ต้องเป็นเช่นนั้น เขายังกว่าของเข้าผู้เดียวถูกต้องหมวด ของคนอื่นเหลวไหลไม่ได้ แต่ลืมเนื้ลิ่มเลี้ยงว่า คนเราอาจมีการฝิดพลาด เรื่องของงานของชีวิตเป็นเรื่องไม่จบ จะลำคัญผิดกว่าตนเก่งแล้ว...ไม่ถูกควรรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นบ้าง แต่คนที่เป็นเจ้าทิภูธินั้นมักไม่ยอมฟังใครผลที่สุคต้องออกไปอยู่คนเดียวแบบลิงที่ศาลพระกาฬพบุรี ตัวไหนครุ่ย...เพื่อนไม่อนุญาตให้เข้าหมู่ต่อไป ต้องไปอยู่อย่างโศกเดียวเดียวภายในบ้าน คนเจ้าทิภูธิก็เป็นคนทำcold case ให้อยู่ในวงล้อมอันจำกัด เข้าไปไหนเข้ากับใครไม่ได้ เพราะความเห็นไม่ตรงกัน ทำไมเราจะปรับปรุงความเห็นให้ตรงกันเลียไม่ได้หรือ? หรือจะฝ่อนลั่นฝ่อนยาวยังพ่อไปกับเขาอีนั้นได้มีกิจว่าหรือ? เขายังมีน้ำท่วมใจแล้วบ่อมเป็นไปไม่ได้ เขายังไม่ยอมเปลี่ยนความคิดเห็นของเขานั้น

นักประชญ์ที่มีความเป็นประชญ์อย่างบกพร่อง มักเดินสายสุคแสมอ แต่ประชญ์ที่แท้จริงย่อมเดินสายกลาง ไม่มีการทำตนให้ตึงเกินไป เพราะสิ่งที่ตึงเกินไปนั้นอาจจะขาดเมื่อไก่ได้ ถึงคราวฝ่อนก์ฝ่อนบ้าง ถึงคราวจะตึงก์ตึงไวบ้าง เรียกว่า เป็นคนรู้จักกำลังของเหตุการณ์ และจะเอาตัวรอดได้เสมอ คนมีความเห็นจัมมักเอาตัวไม่รอด เหมือนคนไม่รู้จักกำลังของตน...จะไปว่าข้ามกระแส น้ำที่ไหลเชี่ยวก์เอาตัวไม่รอด ผลที่สุคจนน้ำตาย นี่เป็นคนน่าสังสารมาก

ในทางพุทธศาสนา พระพุทธองค์สอนชาวพุทธให้ศึกษาความคิดเห็น ใดๆให้เพียงแค่รับรู้รับฟังไว้เท่านั้น แล้วนำเขามาคิดไตร่ตรองคูณอย่างรอบคอบ อันไหนถูกผิดก็ให้รู้ถ้ายังบัญญาของตน แล้วเอาไว้ใช้ในเมื่อถึงคราวที่เราจะต้องใช้ไม่ให้เที่ยงແบกความเห็นไว้จนหนักเกินไป ทรงห้ามการโต้เถียงกับคนที่เห็นต่างกัน

ให้เพียงแต่แลกเปลี่ยนความเห็นกันเท่านั้น ถ้าเข้าไม่รับฟังก็วางแผนเสีย อย่าไปชิมเขาໂຄชືນໃຫກລືນຫຼັງຈາກຈົດຕະວິດ ຈະເຄືອຂ່າຍເປັນກັບແກ່ທຸນເອງ ໃຫ້ຮັບມາຍອຍ່າງລະມຸນ ລະນົມກລັບໃຈຄນໃຫ້ຮັບເຂົ້າຫາຄວາມຄື ນັບວ່າເປັນວິທີທີ່ປະເສົາຮູ້ແທ້ ຂາວພຸທ່າເຮົາ ຄວາມເຂົ້າອ່າງແລະເດີນຕາມໄປເດີກ

ຫ່ວງນໍ້າຄື່ອວິຊ່າ

๔. ອວິຊ່າໂຮມະ ຫ່ວງນໍ້າຄື່ອວິຊ່າ ພຸທ່າເກມີຕບທໜີ່ກ່າວວ່າ ອວິຊ່າ ປຽນ ມຄ...ຄວາມໄມ້ຮູ້ເປັນຄວາມມ້ວນອອ່າງຍິ່ງ

ຄໍາວ່າ ອວິຊ່າ ແປລວ່າຄວາມໄມ້ຮູ້ ໄມຮູ້ອະໄຮ? ຕອບວ່າໄມ້ຮູ້ສິ່ງທີ່ຄວຽ້ງ ສິ່ງທີ່ຄວຽ້ງຄືອະໄຮ? ຄືອສິ່ງທີ່ເມື່ອຫຍ່ງຮູ້ແລ້ວ ກີ່ເປັນເຫດຸໃຫ້ຕົນພັນຈາກຄວາມທຸກໆ໌ໄປໄດ້ ອວິຊ່າ ຈຶ່ງໝາຍຄື່ອງ ຄວາມໄມ້ຮູ້ສິ່ງທີ່ຈະທຳຄນໃຫ້ພັນຈາກທຸກໆຮັບອັນ

ໃນທາງຂຽນທ່ານຈຳແນກຄວາມໄມ້ຮູ້ໄວ້ຄັ້ງນີ້ຄື່ອງ ໄມຮູ້ຈັກທຸກໆ໌ ໄມຮູ້ຈັກເຫດຸ ໄທ້ເກີດທຸກໆ໌ ໄມຮູ້ຈັກຄວາມຕັບທຸກໆ໌ ໄມຮູ້ຂອບປົງບັນດີທີ່ຈະໄຫຼົງຄວາມຕັບທຸກໆ໌ ພຸດ ຍ່ອງຈ່າວ່າ ໄມຮູ້ເຫດຸຜລຂອງຫົວໜ້າຂອງທຸນນັ້ນເອງ

ບຣານໍ້າທີ່ກ່າວມາແລ້ວເຊັ່ນ ການ ກພ ທິມຸງ ທັ້ງສາມປະການນັ້ນຍັງ ໄມຮັບຢ່າງເຖິງນໍ້າຄື່ອວິຊ່າ ເພວະອວິຊ່າເປັນຮາກເໜັງເຕັມຸລຂອງອີກສາມປະການ ຂ້າງຕັນ ອວິຊ່າເປັນສິ່ງທີ່ອຟ່ຽມຕັນແຕວຂອງໂຄກີ່ຍໜ້າຮັມທັງປວງ ຄຣາບໄຕທີ່ຍັງມີ ອວິຊ່າອຟ່ຽມ ຄວາມພັນຈາກທຸກໆ໌ກີ່ຍັງໄມ້ມີຕຽບນັ້ນ

ຜູ້ທີ່ຕ້ອງການພັນຈາກທຸກໆ໌ຈຶ່ງຕ້ອງຄົດທຳລາຍອວິຊ່າເສີຍກ່ອນ ແນີ້ອັນກັບ ທຳລາຍຕັນໄມ້ ຄັ້ງກາງທີ່ໃຫ້ໜົມຕັນໄມ້ກົງໄມ້ເກີດຂຶ້ນໄດ້ ຄັ້ງເພື່ອແກ່ຕັດຕອນ ຂ້າງບັນ ຮາກຂອງມັນຍັງຄົງອົກນາມອຟ່ຽມຂ້າງລ່າງ...ວັນທີ່ກົງເກີດຂຶ້ນອີກ

ความไม่รู้เป็นโทษทั้งส่วนโลกและส่วนธรรม คนที่ทำผิด ทำเสียหาย ก็เนื่องจากความไม่รู้เป็นเหตุ...มีมาก อาจจะมีบ้างที่บังคับที่ทำผิดทั้งๆว่ามันเป็นความผิดดังที่เคยปรากฏอยู่เสมอ แต่ถ้าเรามาพิจารณาโดยแยกชายแล้ว การที่เข้าทำผิดลงไปนั้นก็ เพราะความไม่รู้ว่ามันจะก่อให้เกิดผลเป็นความทุกข์ และเข้าใจว่ามีทางพัฒนาๆได้ เพราะไม่มีครรภ์เห็น เอกก็มีทางสู่ในชั้นศาลได้ ความคิด เช่นนี้เกิดขึ้น เพราะความไม่รู้ เรียกว่าความเข้าใจผิดนั้นเอง เขามีตา...แต่มองผิดๆคุณนาย มองคลาดจากความจริงไปมาก ความทุกข์จึงเกิดแก่เขา

นี่เป็นเรื่องของความไม่รู้นั้นแหล่งเป็นเหตุ วิชาเป็นต้นเค้าของการทำผิดโดยประการทั้งปวง จึงเป็นหัวน้ำที่ลึกกว่าหัวน้ำใดๆ มีภัยอันตราย รอบข้าง เป็นเรื่องที่ควรหาทางแก้ไขโดยเร็ว ซึ่งจะเสียหาย อาจนำความทุกข์ร้อนมาให้แก่คนได้มาก

สร้างที่พึงสำหรับคน

เมื่อเข้าใจว่าโอมะหรือหัวน้ำทั้งสี่เป็นภัยใหญ่ของชีวิต เราต้องหาทางป้องกันอย่างให้น้ำเหล่านี้ให้มาท่วมใจได้เป็นอันขาด จะป้องกันได้โดยวิธีใด มีทางทำได้ตามคำสอนของพระพุทธองค์ คือการสร้างเกาะให้เป็นที่พึงพันจากน้ำท่วมได้ โดยการปฏิบัติธรรม ๔ ประการ

๑. มีความขยันในอันประกอบกิจทั้งส่วนกายและส่วนคิดธรรม
  ๒. มีความไม่ประมาทในการที่จะละความชั่วประพฤติความคิด
  ๓. มีความสำรวมระวังตนมีให้ความช่วยเหลือเข้ามาทางหารของตนได้
  ๔. มีความรู้สึกย่ำใจตนเอง ให้อยู่ในความรู้จักผิดชอบในการกระทำกิจ
- ส่วน

แนวทางทั้งสี่ประการนี้เป็นแนวทางของการสร้างคนให้พ้นจากน้ำท่วม เป็นการยกภาวะของใจตนให้สูงขึ้นจนกระหึ่งว่าน้ำไม่อาจท่วมทับໄວ້ ก็เป็นผู้อยู่ในฐานะที่ปลอดภัยจากอันตราย

ในที่อีกแห่งหนึ่ง อาพากຍັກຊີໄດ້ຖຸລາມປັບປຸງຫາກບ້ອງຄົມພູທະເຈົ້າວ່າ “จะข้ามໄອຂະແລະหัวน้ำໄດ້ອ່າງໄວ?”

ตรัสตอบว่า...

คนจะข้ามໄດ້ຕ້ວຍຄວາມເຂົ້າຕ້ວຍຄວາມໄມ່ປະມາຫ

ຄຸນຫຮຽມ ແລະ ປະການນີ້ເປັນທາງໃຫ້ພັນຈາກນໍາໄດ້

ແລະຕຽສ່ວ່າ...

ຈັກພັນທຸກຂີໄດ້ເພົ່າຄວາມເພີຍ ຈັກບຣິສຸທີ່ໄດ້ຕ້ວຍປັບປຸງ

ນີ້ຕີ້ອແນວທາງທີ່ທຽງໜ້າໄວ້ໃຫ້ປັບປາດນາຈະພັນທຸກໆຈາກນໍາທ່ວມໄດ້ກຳນົດຕາມ
ເປັນຂອບປົງບົດທີ່ນຳໄປໃຫ້ໄດ້ທັງຝ່າຍຄົມໂລກແລະຄົມຫຮຽມ

ชาວເຮົາທັງຫລາຍ . . .

ຈຶ່ງໄມ່ຄວາມປະມາຫໃນການປະກອບກົງທີ່ຂອບທີ່ຄວາມ

ຄວາມຮັບຄອນຕົນຂັ້ນຈາກນໍາອັນທ່ວມໃຈ

ແໜ່ອນຮ້າງທີ່ຄກລ່າມຄອນຕົນຂັ້ນຈາກລ່າມໄດ້

ຄຽງອາຈາຍຢີເປັນຜູ້ຂັ້ນອົກຫານທາງໃຫ້

ກາຣເຄີນທາງເປັນໜ້າທີ່ຂອງເຮົາທັງຫລາຍ

ສັນຍືນີ້ ເປັນສົມບັບຂອງກາຣເຕີບມານເພື່ອກ້າວໜ້າໄປຫາຄວາມຫລຸດພັນ ເປັນ
ສົມບັບຂອງຄນ້າຍັນໃນກາງານ ເປັນສົມບັບຂອງຄນ້າໄມ່ປະມາຫ ເປັນສົມບັບຂອງຄວາມ
ສໍາຮັມໃຈ ເປັນສົມບັບຂອງກາຣບັນດັບມານ ທຳຄນິໄຫ້ເປັນຄນິທີ່ມີໃຈສູງສົງອູ່ເສັນອ
ກີຈະນຳຄນິໄປສູ່ຄວາມສົງບສູ່ໄດ້ສົມປາດນາ ພອຄວາມພັນທຸກໆ...ຈະມີແກ່ທ່ານ
ຝັບປົງບົດຫຮຽມທຸກເມື່ອເຫຼຸ່ມ.

ไม่มีชาติจากดวงดาว

ความสุข...ความทุกข์

ชาวพุทธเชื่อว่าเกิดแต่การกระทำของตนเอง

หามีอะไรคลบบันดาลให้เป็นไปไม่

ชาวพุทธไม่มีชาติจากดวงดาว จากเหตุกาเสวยอายุ จากฝีสังงานไม่

แต่ทุกลั่นทุกอย่างเกิดจากการกระทำของตนเองทั้งนั้น

หากแต่คนไม่ยอมรับรู้ความผิดพลาดของตน

ไม่นึกว่าตนเป็นคนทำ จึงเที่ยวให้วานลิ่งโน้นลิ่งนี้อย่างປาลະຍາຍ

ถ้าเอาหลักพุทธธรรมเข้าจับคุกการเป็นอยู่ของชาวพุทธในประเทศไทยแล้ว

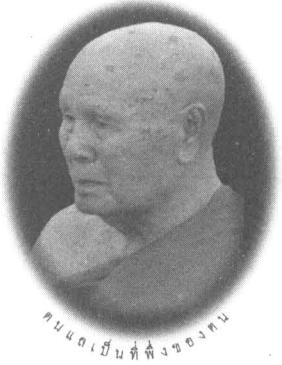
ก็จักเห็นว่าเราเป็นชาวพุทธกันเพียงแต่ชื่อเท่านั้น

หาได้เป็นชาวพุทธกันในเชิงปฏิบัติ

เพื่อทำตนให้พ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริงไม่

ก็การเป็นชาวพุทธที่แท้จริงนั้นเป็นกันที่ตรงไหนเล่า?

เป็นกันตรงที่การกระทำในชีวิตของตนนั้นเอง

หนทางสู่ความบริสุทธิ์

ชาวพุทธต้องมีศีลห้า มีกัลยาณธรรมห้าคุ้กัน
คือไม่ฆ่าลัศต์ ไม่เมตตากรุณ ไม่ลักทรัพย์ ไม่การเลี้ยงชีพชอบ
ไม่ประพฤติผิดในกาม มีความพอใจในคุ่ครองของตน
ไม่พูดโกหก ต้องพูดจริง อ่อนหวาน สมานสามัคคี และเป็นประโยชน์
ไม่คื่นของมีนมา มีความสำรวมระวังค้ายศศิ
ขณะใช้ชีวิตรักษาศีลก็กล่าวไว้ได้ว่า
เข้าเดินตามทางไปสู่ความบริสุทธิ์แล้ว เป็นความบริสุทธิ์ชั้นต้นๆ
เดินตามแนวสามาธิต่อไป ก็ได้ความบริสุทธิ์ชั้นกลาง...คือขึ้นไปอีกหน่อย
เมื่อผู้ใดปฏิบัติได้ก้าวถึงชั้นปัญญา
คือการที่ปัญหาในเรื่องความทุกข์ในชีวิৎประจำวันของตน
จนเข้าใจแจ่มแจ้งตามที่มันเป็นจริงแล้ว ทำลายความยึดมั่นถือมั่นเสียได้
เข้ายอกพับกับความบริสุทธิ์ชั้นยอด
และไม่หวานนำพารชีวิตของตนให้กลับมาสู่ความเหราหมองอีกต่อไป

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทกิจชุ)

รัตนะอันหาค่ามีได้ในโลก

ชาวพุทธทุกคนจักต้องเข้าใจความหมายของพระรัตนตรัยให้ชัดเจน

จึงจักสามารถเข้าหาพระรัตนตรัยได้

เหมือนกับว่าเราต้องการที่จะไปหาใครคนใดคนหนึ่ง

ถ้ายังไม่รู้จักหน้าตาเขาแล้ว...ก็หาไม่พบ

ทั้งๆที่บางครั้งนั้นก็ได้อยู่...เฉพาะหน้ากันแล้ว

ทำไม่จึงเรียกพระพุทธ พระธรรม พระสัมมา ว่าเป็นพระรัตนตรัย

คำว่า รัตนะ แปลว่า แก้ว ตรัย แปลว่า สาม

แต่แก้วในที่นี้หมายถึงแก้วอันประเสริฐ หาค่ามีได้

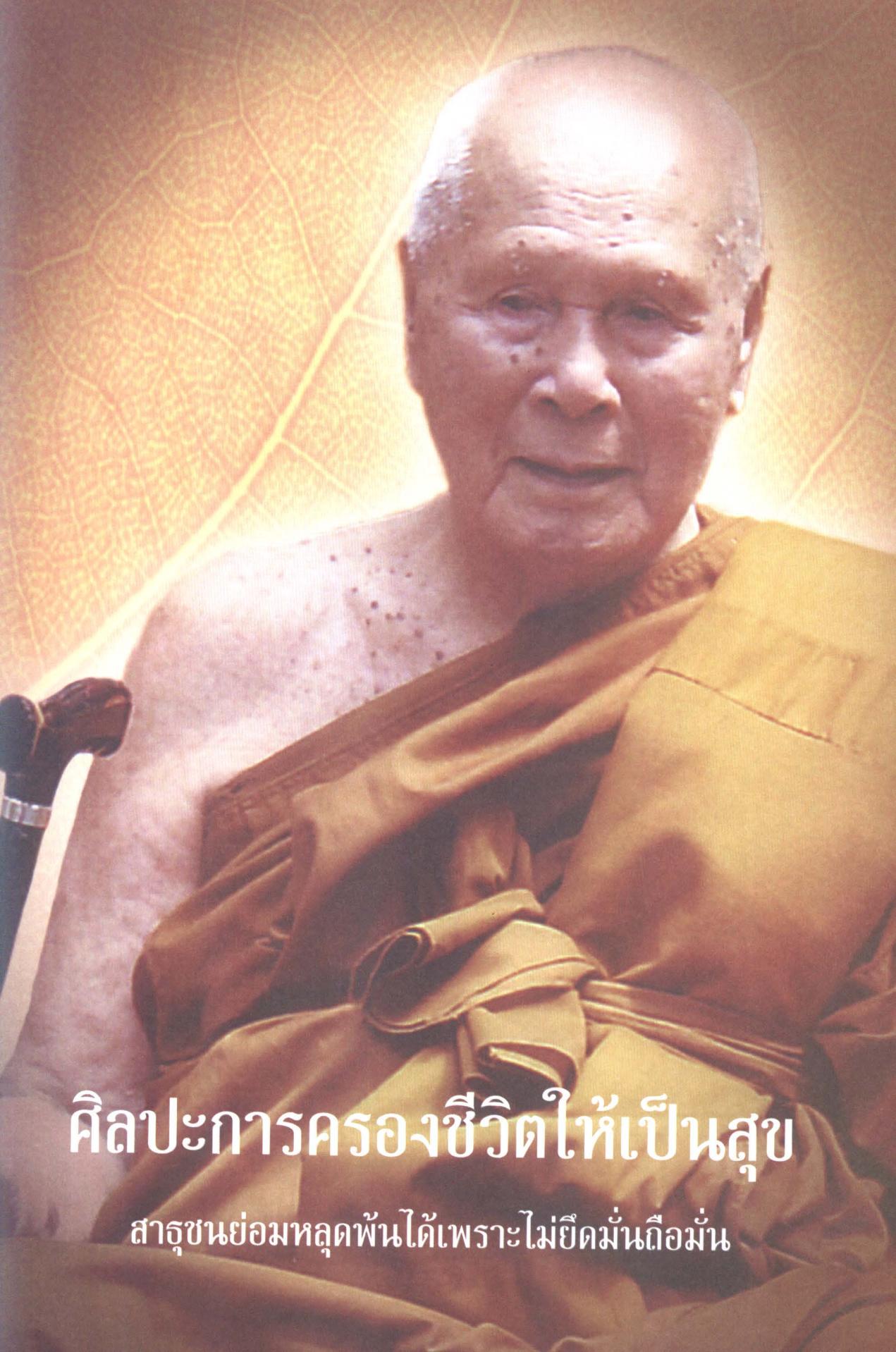
โดยมีไว้แล้วก็อุ่นใจ เย็นใจ

เพียงแต่รัตนะในทางโลก เช่น เงิน ทอง เพชร เป็นต้น

ถ้าเรามีมากเราก็สบายใจได้ แต่บางครั้งมันก็ทำให้เราทุกข์ใจบ้าง

ส่วนรัตนะทั้งสามนั้น...หากำให้เราเดือดร้อนใจไม่

มีแต่จะให้ความเย็นใจและความชื่นใจโดยส่วนเดียว

คิลปะการครองชีวิตให้เป็นสุข

สาธุชนย่อมหลุดพ้นได้ เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น

ถ้าเสรีgapที่สูงขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา
ไม่ต้องเรียกร้อง...ไม่ต้องทำอะไร...
 เพราะเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะทำด้วยตนเองอยู่แล้ว
 ไม่ต้องไปชวนใครให้กระทำก็ได้ เราทำของเราเอง
 ค่างคนค่างทำ...ค่างคนค่างปฏิบัติ...
 ค่างคนค่างเดินไปในเส้นทางที่จะช่วยให้หลุดพ้นจากความทุกข์
 ช่วยให้หลุดพ้นจากอคำาของธรรมชาติฝ่ายต่อ
 ที่มันมาบีบคั้นจิตใจเราให้เกิดความทุกข์ความເຕືອດຮ້ອນໃຈ
 การคืนมนต์อสูรเพื่อเสรีgapอย่างนี้...ไม่กระบวนการกระเทือนใจ
 ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน ไม่มีปัญหา ไม่กีดขวางการบรรจรา...คนไปมาก็สะทก
 แห่เข้ามาเดินประท้วง...กีดขวางการบรรจรา บางทีก็เกิดความสับสนวุ่นวาย
 คำราจศ้องเข้าไปจัดการด้วยประการค่างๆ
 ...นั่นนันไม่ใช่เรื่องของเสรีgap...มันเกิดขึ้นจาก...
 ความเห็นแก่ตัวเป็นพื้นฐาน เพราะว่าอย่างจะทำอะไรตามใจกิเลส
 การทำอะไรตามใจกิเลสนั้น มันก็เกิดจากความเห็นแก่ตัวของเรานั้นเอง

พระพรหมมังคลาจารย์(หลวงพ่อปัญญาบันทึกชุ)

ญาติโยมพุทธบริษัททั้งหลาย

ณ บัดนี้ ถึงเวลาของการฟังปาฐกถาธรรมะ อันเป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาแล้ว ขอให้ทุกท่านอยู่ในการส่งบ ตั้งอกตั้งใจฟังคำย่อ เพื่อให้ได้ประโยชน์อันเกิดขึ้นจากการฟังตามลัมคารแก่เวลา

ศิลปะการครองชีวิตให้เป็นสุข

วันนี้ในตอนเช้าฝนตกลงมาห่าไห่าใหญ่ที่วัดชลประทานฯ น้ำที่ขังบันไดศาลามากหนอย ญาติโยมที่เดินเข้าศาลา ก็ต้องลุยน้ำนิคหนอย อันเป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ เพราะมันเป็นเรื่องของธรรมชาติ ฝนฟ้าอากาศมันก็ต้องตกไปตามเรื่องตามรา

เราอยู่ในโลกที่ต้องการหั้งแคดหั้งฟัน แต่ว่าความต้องการของมนุษย์นี่ บางทีมัน ก็ขัดกัน บางทีฟันตกไม่ชอบ บางที่แคดออกไม่ชอบ ลมพัดจัดก็ไม่ชอบ อายุ่งโน่น อายุ่งนี่ก็ไม่ครับเป็นที่ชอบใจ อะไรในโลกนี้จะให้เหมือนใจทุกอย่างไม่ได้ สิ่ง หั้งลายก็เป็นไปตามอำนาจของธรรมชาติ เราก็ต้องปฏิเสธความรู้สึกในใจ ให้ เกิดความพอใจกับสิ่งเหล่านั้น คือให้รู้สึกพอใจ แล้วก็จะสบาย แค่ถ้าไม่รู้สึก พอใจในเรื่องอะไรก็เกิดความทุกข์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน ในทางธรรมะ จึงสอนเราให้รู้จักสันโดษ หมายความว่า พอใจในสิ่งที่เราประสบอยู่ เนพะหน้า คืออะไรเกิดขึ้นเนพะหน้า เราก็เก็บใจในสิ่งนั้น

ความพอใจในสิ่งที่เกิดขึ้นเนพะหน้า กล่าวคือสันโดษเป็นศิลปะของ ความสุขความสบายในทางจิตใจ ในขณะใดที่เรามีความพอใจในเรื่องอะไร ที่เกิดขึ้น...เราก็รู้สึกสบายใจยิ่มได้ แต่ว่าในขณะใดที่เรารู้สึกขัดใจ ไม่ชอบใจในสิ่ง ที่เกิดมีอยู่เนพะหน้า...ในขณะนั้นเราก็มีความทุกข์มีความไม่สบายใจ ความทุกข์ ความเดือดร้อนใจนี่ครากก็ไม่ชอบ ไม่ค่อยชอบต้องการ แต่ว่าพอเมื่อ...ความทุกข์ ก็เกิดขึ้นในตัวเราได้ ที่ความทุกข์เกิดขึ้นได้ก็ เพราะความประมาทไป เมื่อไป ไม่ได้ใช้ปัญญาคิดนึกตรึกตรองในเรื่องนั้น มองอะไรก็เปมองแต่เพียงแต่เคียว ไม่มองไปในเบื้องหลังมันเป็นความจริงอย่างไร คุณ โภช ประโยชน์ มีใช่ประโยชน์ ของสิ่งนั้นเป็นอย่างไร เราคงไม่รู้ Jen ตามที่เป็นจริง เมื่อมองเห็นอะไร ไม่รู้ Jen ตามที่มันเป็นจริง ก็เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนใจได้

มองทุกสิ่งตามที่เป็นจริง

ในทางพระพุทธศาสนาจึงมีหลักคำสอนว่า จมองทุกสิ่งทุกอย่างตาม ที่มันเป็นจริง ท่านใช้ศพท์เทคนิคในทางธรรมะ “ยถาguardyanthas”

คำว่า ยถაภูตภูณัท์สันะ นั้น ถ้าแปลก็หมายความว่าเห็นอะไร ทุกอย่างตามที่มันเป็นจริงๆ

ความจริงของสิ่งนั้นมันเป็นอย่างไรเราก็มองเห็นชัดในสิ่งนั้น ในขณะที่เรา มองเห็นสิ่งนั้นชัดเจนแจ้งตามที่มันเป็นจริง ความหลงมั่นก็ไม่มี ความยึดถือใน สิ่งนั้นก็ไม่มี ใจเราจะว่างจากความยึดถือ และเมื่อใจว่างจากความยึดถือ เรายัง มีความสงบใจ

พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านสอนเรา ให้หัตมของอะไรๆ ทุกอย่างที่มันผ่าน เข้ามาในวิชีวิตรของเรา ให้รู้ชัดเห็นชัดตามที่เป็นจริงอยู่ตลอดเวลา แล้วการ ที่เราจะมองอะไรให้เห็นชัดนั้นก็ต้องศึกษาข้อธรรมะ เพื่อมาใช้เป็นแนวทาง ประกอบ การมอง ประกอบการพิจารณาในสิ่งนั้นๆ จะได้รู้เข้าใจชัดเจนขึ้น พากเราจึงต้อง มากับพังธรรมบ้าง อ่านหนังสือทางศาสนาบ้าง สนทนากับเปลี่ยนความคิด ความเห็นในก้านธรรมะกับใครที่มีความรู้ความเข้าใจบ้าง

สนทนาธรรมะที่ไม่เป็นธรรมะ

แต่ว่าในเรื่องการสนทนา กันนั้นอย่างจะแนะนำไว้ขั้นหนึ่ง คืออย่าไป สนทนา กันด้วยความยึดถือในทิฏฐิ ด้วยความคิดความเห็นของตน

คนเราเวลาที่สนทนาอะไรงัน มักจะโต้เถียงกันหน้าคามหน้าแดง การ เถียงกันในรูปอย่างนั้น เป็นการพูดธรรมะที่ไม่เป็นธรรมะ แต่ว่าเราตัวของตัว เข้าไปพูด ตัวของตัวก็เป็นตัวแห่งความยึดถือความคิดในทิฏฐิอะไรบ้าง ประการ สำคัญว่าเรื่องของตัวนั้นเป็นเรื่องถูก เรื่องของผู้อื่นเป็นเรื่องผิด ที่นี่เมื่อ ไปคุยกับใคร ถ้าเข้าพูดอะไรมีตรงกับความคิดความเห็นของตัว ก็คิดค้านสิ่งนั้น ไปหมด อย่างนี้ก็ไม่เกิดปัญญา

ศิลปะในการพูด

พระพุทธเจ้าท่านแนะนำในเรื่องนือถ่างไร?...ท่านบอกว่า กิจธุทั้งหลาย เมื่อเชอได้ฟังไครก็ตามพูดอะไรที่เกี่ยวกับข้อปฏิบัติ เชืออย่าคัดค้าน อย่า ยอมรับในเรื่องนั้น ท่านให้หลักไว้สองประการคืออย่าคัดค้าน และว้าอย่ายอมรับ ทันที ให้เชอฟังไว้แล้วเอาไปพิจารณาด้วยปัญญาของเชอ เปรียบเทียบกับสิ่งที่เรา ได้ศึกษามาก่อน ว่ามันเข้ากันได้หรือไม่กับเรื่องที่เราเคยรู้เคยเข้าใจ ถ้าสิ่งนั้นมัน เข้ากันได้กับเรื่องที่เคยศึกษาก็ยอมรับสิ่งนั้นได้ แต่ถ้าหากว่าเราไปคิดไปตรองด้วย อุบัติที่แบบตายแล้ว แต่มันเข้ากันไม่ได้กับอะไรหลายอย่างหลายประการ เรา ก็ไม่ยึดในความคิดความเห็นนั้น

การสันหนานในเมื่อย่างนี้ ไม่มีเรื่องอะเลขากับไครไม่มีการที่จะเดียงอะไร กันให้เป็นความวุ่นวาย เพราะเรารับฟัง ไครพูดอะไรก็ฟังค้ายิ่งเงิน ถ้าจะพูด คัดค้านหรือหัวลง ก็พูดค้ายิ่งเงินๆ ไม่พูดค้ายารมณ์ร้อน มักจะเลี่ยเปรียบ

แต่ถ้าพูดค้ายารมณ์เงินๆ มักจะได้เปรียบ

เพราะเมื่อไฟกำลังลุกอยู่ในใจ ปัญญามันไม่เกิด

แต่ปัญญาจะเกิดเมื่อใจสงบ

บุคคลใดที่ทำอะไรค้ายิ่งใจที่ร้อนมักจะเสียหาย

แต่ถ้าทำอะไรค้ายิ่จิที่เง็น...ความทุกข์จะไม่เกิดขึ้น

อันนี้มันก็ต้องฝึกฝนเหมือนกัน คือฝึกฝนการบังคับตัวของเราเองให้เป็น คนสงบเย็นไว้ตลอดเวลา เมื่อเวลาจะไปพูดอะไรกับไคร หรือจะต้องสนทนากับที่ ในเรื่องใดก็ต้องเตือนตัวเองไว้ก่อนว่า ...

เง็นๆ อย่าร้อน อย่าพูดค้ายารมณ์

.... แค่พูดค้ายาเหตุผล ....

สิ่งใดที่ไม่ควรพูดก็อย่าไปพูด สิ่งใดที่ควรพูดจึงจะพูด

เรื่องที่ควรพูดเห็นกัน ต้องคุณเวลา ต้องคุบคูล ต้องคุสถานที่ ต้องคุเหตุการณ์ ว่าถ้าเราพูดออกไปแล้วมันจะซักกับอะไรบ้าง เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังหรือไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้พูดหรือไม่ ถ้าหากว่าเราพูดออกไปแล้วไม่ได้เรื่องคือไม่ให้ประโยชน์แก่ผู้ฟัง เราผู้พูดก็ไม่ได้ประโยชน์อะไร เป็นการพูดออกไปเพื่อจะแสดงว่าเราอยู่ในเรื่องนั้น เป็นการพูดที่ awkward awkward เลสันนี้มีอยู่ในใจของทัวให้คนอื่นรู้ตัวว่าตัวมีกิเลสเท่านั้น การพูดในรูปเช่นนี้ไม่ได้สาระอะไร

ถ้าหากว่าเราพูดคำยับปัญญา เราก็พิจารณาเลี่ยก่อนว่าเรื่องที่เราจะพูดออกไปนั้นเป็นเรื่องจริงๆ เรื่องคือเรื่องมีประโยชน์ หมายแก่เวลา แก่บุคคล แก่เหตุการณ์ สถานที่ที่เราจะพูดหรือไม่ ถ้าได้คิดทบทวนให้ตรงอย่างนี้แล้ว ผู้นั้นจะเป็นผู้พูดแต่เรื่องคือมีประโยชน์...ปากของคนนั้นจะไม่เสีย แล้วใครๆ ก็ไม่คิบุคคลนั้นในเรื่องเกี่ยวกับการพูดเป็นอันขาด อันนี้เป็นเรื่องสำคัญอยู่ เพราะว่าคนเราอยู่ในสังคมนี้มันจะต้องพูดปะกัน มีการสนทนากันในเรื่องอะไรต่างๆ อยู่ตลอดเวลา จึงต้องใช้หลักธรรมาภัยไปประกอบให้การพูดจากวิถีสั่งให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบตามกฎเกณฑ์ตามหลักพราพุทธศาสนา อันนี้เป็นเรื่องที่อยากรู้ขอฝึกให้ญาติโยมทั้งหลาย ได้นำไปใช้ในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันประการหนึ่ง

อริยสัจสี่ : ธรรมนูญสำหรับชีวิต

ในวันอาทิตย์ก่อนได้พูดถึงเรื่องหลักในทางพระพุทธศาสนา คือเรื่องสำคัญที่พระผู้มีพระภาคเจ้าท่านนำมาสอนแก่ชาวโลกทั้งหลาย เรื่องสำคัญที่พระองค์นำมานสอนนั้นคือเรื่องอะไร ได้บอกญาติโยมทั้งหลายได้ทราบแล้วว่า คือเรื่องความจริงสี่ประการ ที่เราเรียกตามศัพท์ธรรมะว่า อริยสัจสี่ อันเป็นเรื่องหลักเรื่องสำคัญเป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งควรจะได้ศึกษาแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

พระผู้มีพระภาคตรัสเรื่องนี้ขึ้นไว้ ก็ เพราะว่าพระองค์ทรงทราบคิ่ว่า ชีวิตของมนุษย์นี่มีความทุกข์ มีความເຄືອຂ້ອນດ້ວຍປ່ານຫາຕ່າງໆຫາຍອຢ່າງ ຫລາຍປະກາດ ทรงต้องการจะให้มนุษย์รู้จักวิธีแก้ไขປ່ານຫາชีวิตของตน จึงได้ ตรัสหลักอริยสัจสี่ประการเหล่านี้ไว้

ถ้าจะพูดกันไปแล้วก็หมายความว่าอริยสัจสี่ประการนั้นเป็นธรรมนูญ สำหรับชีวิตที่เราควรจะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ถ้าเรานำหลักนี้ขึ้นมาใช้ ชีวิตประจำวันอย่างจริงจัง เรายังจะอุปถัมภ์ความสุขความสงบในโลกนี้ ไม่มี ความทุกข์ความເຄືອຂ້ອນในชีวิตจิตใจของเรา จึงเป็นเรื่องที่ควรจะໄດ້ทำความ เข้าใจกันในเรื่องท่อไปนี้

หัวใจของอริยสัจสี่

เรื่องที่ควรทำความเข้าใจ ก็คือ ข้อธรรมะที่จะพึงเรียนในเรื่องอริยสัจสี่นี้ Mundane ท่านแบ่งไว้เป็นลีเรื่อง คือ...

เรื่องความทุกข์

เรื่องเหตุให้เกิดความทุกข์ เรียกว่า...สมุทัย

เรื่องการตับทุกข์ໄດ້ เรียกว่า...นิโรช

เรื่องทางที่จะปฏิบัติให้ถึงความตับทุกข์ เรียกว่า...มරค

เรียกย่อๆว่า ทุกข์ สมุทัย นิโรช มารค คนโบราณเข้าท่องการให้คน จำอะไรง่ายๆ จึงเอาแต่ค้นนำของซื่อนั้นๆ มาเข้าเรียกว่าหัวใจ

หัวใจของอริยสัจสี่นั้นก็คือ ทุ หมายถึงความทุกข์ สะ หมายถึงสมุทัย นิ หมายถึง นิโรช ມະ หมายถึงมารค เขาจึงจำง่ายๆสີ່ຄໍາว่า ทุ สะ ນີ ມະ คนโบราณเข้าสอนเพื่อให้จำໄດ້ง่ายๆ

บางคนที่ได้หัวใจอธิษฐานไปแล้ว ไม่ได้อ้าไปในทางแก้ทุกข์ แต่เอาไปใช้เป็นค่าตอบแทน ค่าาที่ฝ่ายกันร้อยแปด เป็นเรื่องไสยาสต์ ไม่ใช่เรื่องของพระพุทธศาสนา เรื่องของพระพุทธศาสนาเขาให้จำหัวใจ ก็เพื่อจะให้รำลึกง่ายๆ เช่นเราท่องได้ว่า ทุ สะ นิ มะ เวลาเราจะนึกถึงตัวจริงของอธิษฐาน เรา ก็รู้ว่า ทุ คือ ทุกข์ สะ คือสมุทัย นิ คือโนรา หมายถึงความคับทุกข์ และ มะ ก็คือมรรค อันประกอบด้วยองค์แปดในเรื่องอื่นๆ ท่านก็มักผูกหัวใจล้วนๆ ให้คนเอาไปท่องจำ เพาะสมัยก่อนนี้ไม่มีหนังสือทำรับทราบ ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร คนที่ไปเรียนอะไรนี่ต้องท่องให้จำ ที่นี่การท่องจำจะต้องให้หมด ก็ต้องใช้เวลานาน จึงต้องย่อสิ่งที่จะเรียนนั้นเอาแต่หัวใจเพื่อให้จำง่ายๆ แล้วจะได้เอาไปเป็นหลักในการศึกษาต่อไป เพาะจะนั้นจึงขอให้ญาติโยมจำเอาหัวใจนี้ ไว้ด้วยว่า ทุ สะ นิ มะ ทุ คือทุกข์ สะ คือสมุทัย เหตุให้เกิดทุกข์ นิ คือโนรา หมายถึงความคับทุกข์ได้ มะ ก็คือมรรคประกอบด้วยองค์แปด อันเป็นข้อปฏิบัติเพื่อจะให้ถึงความคับทุกข์

เรื่องของทุกข์

คำว่า “ทุกข์” นั้นหมายถึงอะไร? หมายถึงความไม่สบายที่เกิดขึ้นทางกายทางใจ ทุกข์ทางกายก็มี ทุกข์ทางใจก็มี แต่ความจริงแล้วตัวทุกข์ แท้ๆ มันอยู่ที่ใจ เพราะว่าใจของเรานี้เป็นหัวหน้าของเรื่องการเป็นอยู่ ความคิด ความนึกอยู่ที่ใจ ความสุขความทุกข์ก็อยู่ที่ใจ แต่ว่าเหตุที่จะให้เกิดความทุกข์ ที่ใจนั้นมันมีสองเรื่อง เรียกว่าเหตุทางร่างกาย แล้วก็เหตุที่เกิดกับใจเอง

เหตุทางร่างกายนั้นก็คือสภาพร่างกายที่ไม่ปกติ เช่นว่า ป่วยแข็งป่วยชา มีความเจ็บไข้ได้ป่วย อันเป็นเรื่องธรรมชาติของสั况ร่างกาย คนเราเกิดมาแล้ว

มันก็ค้องมีการเจ็บการไข้เป็นเรื่องธรรมชาติ ถ้ารักษาอนามัยดีก็เจ็บไข้น้อย แต่ถ้ารักษาอนามัยไม่ดี เรายังเจ็บไข้ได้ป่วยมาก เวลาใดร่างกายมันผิดปกติ...ก็เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทางใจ ทุกข์แบบนั้นเขายังเรียกว่าเป็นความทุกข์เนื่องจากร่างกาย

ที่นี่ความทุกข์เรื่องใจล้วนๆ มันเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องกับความอยากที่เกิดขึ้นในใจ อยากในเรื่องอะไรต่างๆร้อยแปดพันประการ ขณะใดจะอยากรออะไร ก็เกิดความทุกข์ เพราะเรื่องนั้น ถ้ายังไม่ได้สมใจก็เป็นทุกข์ ได้มาสมใจแล้วก็ยังเป็นทุกข์ต่อไป มันมีปัญหาที่จะให้เกิดความทุกข์ ทั้งมีและไม่มี ทั้งได้และไม่ได้ นั่นเรียกว่าเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทั้งนั้น สำหรับบุคคลผู้ไม่มีปัญญา

แต่ถ้าบุคคลใดมีปัญญารู้เท่าทัน เวลาได้ก็ไม่เป็นทุกข์ เวลาไม่ได้ เขายังไม่เป็นทุกข์ เพราะเรื่องนั้นๆ ที่ไม่ทุกข์นั่นก็ เพราะรู้ว่าอะไรเป็นอะไร สิ่งทั้งหลายที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่ คับไป นั่นมันมีสภาพตามที่เป็นจริงอย่างไร ก็ไม่มีความทุกข์จากเรื่องนั้น

การเข้าไปยึดขันธ์ทั้งห้า...เป็นความทุกข์

ในธรรมะหรือในพระสูตรท่านแยกความทุกข์เกี่ยวกับอริยสัจจ์ไว้คงที่เรา สวัคณ์ ถ้าหากคนที่สวัคณ์เช้าได้ เขารู้ว่า ชาติปี ทุกขา...ความเกิด เป็นทุกข์ ชาติปี ทุกขา...ความชราเป็นทุกข์ มนตนปี ทุกข์...ความตาย เป็นทุกข์ ความพลัดพรากจากของรักของชอบใจเป็นทุกข์ อยู่ร่วมกับคนที่เรา ไม่ชอบ กับสิ่งที่เราไม่ชอบ...เป็นทุกข์ ความโศก ความเหี้ยแห้งใจ ความรำไรรำพัน ในเรื่องปัญหาต่างๆก็เป็นความทุกข์ รวมรักให้ย่อๆสั้นๆก็ได้ว่า การเข้าไปยึดถือในขันธ์ห้า ว่าเป็นตัว เป็นตน เป็นเรา เป็นเขา นั่นแหละ เป็นก้อนทุกข์ใหญ่ ท่านแจกความทุกข์โดยให้ซื้อไว้ย่องนี้

ความเกิดแห่งความยึดถือเป็นทุกข์

มั่นหนึ่งซึ่งลำคัญคือเรื่อง ชาติปี ทุกษา เรียกว่า ความเกิดเป็นทุกข์ มั่นหมายถึงอะไร ที่เรียกว่าความเกิดเป็นทุกข์ ก่อนๆนี่เราจะได้ฟังคำอธิบายว่า การเกิดในครรภ์ของมารดา การคลอดออกมานจากครรภ์ เรียกว่า เป็นการเกิดที่เป็นทุกข์ อันนี้ถ้าหากว่าเราศึกษาในแง่นั้นจะไม่ช่วยให้เราแก้ปัญหาอะไรได้เลย

แต่ถ้าหากว่าเราเข้าใจอีกແง່หนึ่งไม่ได้เข้าใจตามແง່นั้น แต่ควรเข้าใจว่า ชาติคือการเกิดนั้นหมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจ เข้าไปยึดถืออะไรๆว่า เป็นคัวเรา เป็นของเรารึเปล่า ในขณะใดที่ใจของเราเกิดความรู้สึกยึดถือ ในเรื่องอะไรขึ้นมาแล้ว ในขณะนั้นแหละเรียกว่าชาติเกิดขึ้นในใจของเราแล้ว ความเกิดแห่งความยึดถือหลงให้มัวเมากับเรื่องอะไรต่างๆ คือ ชาติปี ทุกษา เรียกว่า ความเกิดมั่นเป็นทุกข์ ที่เกิดมาจากห้องแม่นั้นมั่นเกิดมาแล้ว แล้วก็พั่นมาแล้ว อันนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ต่อมาอีก มันก็ไม่สมควร เพราะมันผ่านพ้นมาไกลแล้ว แต่ว่าความเกิดแห่งความยึดถือที่เกิดขึ้นในใจของเรา จะเป็นชาติทุกข์อยู่ตลอดเวลา

เราอ่อนอยู่ ณ ที่ใด ยืนอยู่ ณ ที่ใด นอนอยู่ในที่ใด พอยใจของเราไปยึดในอะไรเข้ามา...เรารู้สึกอย่างไร เช่น เราไปถึงเงินที่อยู่ในตู้ นึกถึงเพชรนิลจินดา นึกถึงรายได้ นึกถึงเงินที่ขาดอยู่ เขายืมไป...คอกเบี้ยยังไม่มาส่งตามเวลา แล้วก็นึกอะไรหลายเรื่องหลายประการขึ้นในใจ ในขณะนั้นรู้สึกอย่างไร? ญาติโยมไปดูงำน้ำใจตัวเอง ถ้าสำรวจตัวเองก็จะพบว่ามันเป็นทุกข์ พอนึกถึงเรื่องเหล่านั้นขึ้นมาก็เกิดความทุกข์

ความทุกข์เกิดเพราจะอะไร? ก็เพราจะว่าเรานึกว่าสิ่งนั้นเป็นของเรา เงินทองของเราเพชรนิลจินดาของเรา การงานนั้นของเรา ลูกของเรา หลานของเรา สามีภรรยาของเรา กิจการอย่างนั้นเป็นของเรา ชาติของเรา บ้านเมือง

ของเรา...คิดไปหลายແໜ່ງหลายມູນ ในขณะໃດທີ່ເຮັດວຽກໃນເຮືອງຂະໄຕຕ່າງໆໄປຄ້ວຍ
ຄໍານາຈຄວາມຢືນຄວາມຕົກໃນລຶ່ງນັ້ນ ຂະນັ້ນກີ່ເປັນຄວາມທຸກໝົງເກີດຂຶ້ນ ຂອີໃຫ້ຈຳຫລັກ
ອັນນີ້ໄວ້ເປັນເບື້ອງທັນ

ຄວາມເຂົ້າໃຈໃນເຮືອງ “ຊາຕີ...ກາຣເກີດ”

ໃຫ້ຮູ້ວ່າຂະນະໃດໃຈເກີດຄວາມຢືນຄືອີນເຮືອງຂະໄຕຂຶ້ນ ນີ້ຂະນັ້ນເຮົາຈະເປັນທຸກໝົງ
ເມື່ອເຮົາຈຳກຳນີ້ໄວ້ໄດ້ແລ້ວກີ່ຕ້ອງເຂົ້າໄປພິຈາຮານ ເຂົ້າໄປຄົນຄວ້າ ກາຣັນຄວ້ານັ້ນອ່ານໄປ
ຄົນຈາກທຳກັນທຳກັນທຳຮ່າຍ ແຕ່ຄົນຈາກຫົວໜ້າຂອງເຮົາເອງ ຈາກກິຈທີ່ເຮົາທຳອຸ່ງ
ທຸກວັນທຸກເວລາ ຈາກຄວາມຮູ້ສຶກໃນຫົວໜ້າປະຈຳວັນຂອງເກົ່ານີ້ແລະ ວ່າເມື່ອມີຄວາມຕົກ
ຂະໄຕເກີດຂຶ້ນແລ້ວ ມັນເປັນອ່າງໄວທ່ອໄປ ທ່ອໄປໄຫ້ລົງສັງເກດ ວ່າງໆແລ້ວລົງສັງເກດ
ຄວາມເປັນອຸ່ງຂອງເຮົາເອງ ເຫັນເກີດຄວາມຄົກໂຍ່ງນັ້ນຂຶ້ນໃນໃຈ ມັນເປັນຄວາມຕົກ
ທີ່ຮອນຫົວໜ້າ ເປັນສຸຂໜ້າຫຼືວ່າເປັນທຸກໝົງມີຄວາມກັງລ່າງໃໝ່ ຫຼືວ່າມີຄວາມສົນ
ສຸບາຍໃຈ ຂອີໃຫ້ຜູ້ຕົ້ນລອງນຳໄປພິຈາຮານ ຄອຍສັງເກດຕ້ວເຮົາຄອຍສັງເກດຈິຕິໃຈ
ຂອງເຮົາ ແລ້ວເຮົາຈະພບຄວາມຈົງວ່າ ຕັ້ງຄວາມທຸກໝົງທີ່ເກີດຂຶ້ນໃນໃຈນັ້ນມັນທຸກໝົງກີ່
ເພຣະວ່າເຮົາຢືນຄືອັນນີ້ເອັນເອັນແລະ ໄນໃຫ້ທຸກໝົງເພຣະເຮືອງຂະໄຕ ພອເກີດຄວາມຢືນຄືອີ້ນ
ຂຶ້ນໃນໃຈໃນເຮືອງຂະໄຕການເຮົາມີຄວາມທຸກໝົງເພຣະສິ່ງນັ້ນ ອັນນີ້ແລະຄືອຄວາມໝາຍ
ຂອງກຳວ່າ “ຊາຕີປີ ທຸກໝົງ”

ທີ່ຜູ້ຕົ້ນລອງສົມນົມທີ່ວ່າ “ຊາຕີປີ ທຸກໝົງ” ຄວາມເກີດເປັນທຸກໝົງ ມາຍຄືວ່າ
ຄວາມຮູ້ສຶກຢືນຄືອີນເຮືອງຂະໄຕເກີດຂຶ້ນໃນໃຈຂອງເຮົາຂະນະໃດ ຄວາມທຸກໝົງກີ່ຍັ່ງລົງສູ່
ຫົວໜ້າຂອງເຮົາເມື່ອນັ້ນ ອັນນີ້ຄືອໜັກແຫ້ຂອງອົບສັຈໃນເຮືອງຊາຕີ...ຄວາມເກີດທີ່ເປັນທຸກໝົງ
ດັ່ງເກົ່າໃຈຊາຕີຄວາມເກີດໃນຮູ່ປັນ ກາຣັນສັດຄວາມທຸກໝົງອີກໄປຈາກຕົວເງົານັ້ນ
ມັນຈ່າຍ ແຕ່ດັ່ງເກົ່າໄປເຂົ້າໃຈໃນແກ່ທີ່ວ່າ ເກີດຈາກທົ່ວມາຮາກແລ້ວກີ່ຕາຍເຂົ້າໂລງເປັນ

ชาติหนึ่ง...มันก็แก้อะไรไม่ได้ เพราะว่าความเกิดนั้นมันฝ่านพันมาแล้ว เป็นมาแล้วสมบูรณ์ทุกสิ่งทุกประการ ในใช้วิถีทางแก้ไขความทุกข์ตามหลักพุทธศาสนา

ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต้องการซึ่งให้เราเข้าใจว่า ความทุกข์เกิดจากความยึดถือในเรื่องอะไรต่างๆ ในขณะใดที่ความยึดถือในเรื่องอะไรเกิดขึ้นในใจ ก็เรียกว่าชาติเกิดขึ้นแล้วชาติหนึ่ง

gap...ความคิดที่ส่งไปในเรื่องภารมณ์

แต่เมื่อเกิดความรู้สึกอย่างนั้นขึ้นมันก็สร้างต่อไปที่เรียกว่า...มีgap คำว่า gap ก็หมายถึงว่า ความคิดที่เราส่งไปในเรื่องนั้นฯ ส่งไปในเรื่องภารมณ์เรียกว่าเกิดในการgap ถ้าส่งไปในเรื่องเกี่ยวกับรูป ก็เรียกว่ารูปgap ถ้าส่งไปในเรื่องที่ไม่มีรูปมีร่าง เป็นความคิดผ่านของเราเอง ก็เรียกว่าไปเกิดอยู่ในรูปgap จิตของเรามันไปเกิดในการgap ก็ได้ ในรูปgap ก็ได้ ในอุปgap ก็ได้ ลูกแล้วแต่ความคิดที่มันเกิดขึ้นในใจของเรา สร้างภารมณ์ขึ้นในใจของเรา

ในขณะที่เราเน้นคิดนั่งผัน นั่งสร้างภารมณ์ประเภทต่างๆขึ้นในใจนั้น ขอให้เข้าใจว่านั้นแหล่คือรากฐานของความทุกข์ความเกื้อร้อน เป็นทุกข์ เพราะอะไร? เป็นทุกข์ เพราะว่าเราไปยึดถือสิ่งนั้นเป็นของเรา แล้วเราเกิดคิดต่อไปว่าให้สิ่งเหล่านั้น มันอยู่กับเราตลอดไป แต่ว่าสิ่งนั้นคงจะไม่อยู่ตลอดไป เราเกิดมีความวิตกกังวล กลัวว่าสิ่งนั้นจะแทรกสลายไป กลัวขโมยมันจะมาลักเอาไป กลัวว่าเราจะเจ็บไข้ได้ป่วยเราจะจากสิ่งนั้นไป เกิดความคิดอันอื่นที่ตามมากจากความยึดถือประการทั้น นั้นอีกมากนายหลายเรื่อง ขันล้วนแต่เป็นเรื่องที่สร้างความทุกข์เพิ่มขึ้นในใจเรา ทั้งนั้น อันนี้แหล่คือ ชาติ ทุกชา เป็นเรื่องที่ควรเข้าใจให้ตรงให้ถูกต้องไว้ก่อน เป็นเบื้องต้น

ถ้าเราเข้าใจคำว่า ชาติปี ทุกขา ถูกต้องตรงคีแล้วมันเป็นการง่ายที่จะศึกษา ในเรื่องนี้พอไป แต่ถ้าเข้าใจคำว่า ชาติปี ทุกขา ความเกิดเป็นทุกข์ไม่ถูกแล้ว การแก้ไขปัญหาชีวิตก็ย่อมจะเป็นการไม่洒 Crowley เพราะจะไปแก้ที่โภ...ไม่ได้แก้ที่ ตัวเรา ไม่ได้แก้ที่ตรงจุด แต่ไปแก้อยู่รอบๆจุด เมื่อนอนกับคนที่คันล้นหลังแล้ว ก็ให้คนอื่นมาแก้ให้ คนที่เก็บน้ำแข็งไม่รู้ว่าคันตรงไหนก็เที่ยวแก้ไป...เกาตรงนั้น เกา ตรงนี้เราเก็บอกว่ามันยังไม่ถูก...เกาใหม่ คนนั้นก็เกาอีกเก็บยังไม่ถูก...เกาใหม่ เพราะ คนเกาไม่รู้ว่ามันจะอยู่ตรงไหน แล้วจะเกาให้ถูกจุดได้อย่างไร แต่ถ้าเขารู้ว่าจุด มันอยู่ตรงไหน ไม่ต้องไปเกาให้เสียเวลา...เราเกาไปจุดเข้าที่ตรงนั้นเลย เรียกว่า จุดถูกที่คัน เรากรองว่าคือขึ้นมาทันที ฉันใด ในการแก้ปัญหาต่างๆในเรื่องเกี่ยวกับ ความทุกข์อันเกิดขึ้นในชีวิตนี้ก็เหมือนกัน เราต้องรู้ว่าทุกข์นั้นเกิดจากความ ยึดถือในเรื่องอะไรต่างๆ ด้วยความหลงใหล ด้วยความงมงาย ความมัวเมานิ สิ่งนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ขึ้น เราแก้ที่จุดนั้นแหละ แก้ที่จุดความยึดถือ เราแก้ง่ายขึ้น เพราะเรารู้จักจุดนั้น เมื่อนอนกับรู้ว่าคันตรงไหนแล้วเกาได้ถูกจุดทันที อันนี้ประการหนึ่ง ซึ่งอยากจะให้ยอมเข้าใจถูกตรงไว้ ในเรื่องของชาติปี ทุกขา

ความแก่ชราเป็นทุกข์ เพราะไม่ยอมรับความแก่

ส่วน ชราปี ทุกขา ความแก่เป็นทุกข์อย่างไร? อันนี้มันไม่ยาก อันเรื่อง ความแก่เป็นทุกข์ โยมาทีมาฟังเหตุนี้เป็นคนแก่ล่วงมาก เมื่อเป็นคนแก่แล้วรู้ว่า ความแก่เป็นทุกข์อย่างไร นั่งอยู่จะลูกขี้มันเป็นอย่างไร นอนแล้วจะลูกขี้มันเป็น อย่างไร จะเดินมันเป็นอย่างไร จะเคลื่อนไหวอิริยาบถลักษณะปางลักษณะ นั้นเป็น อย่างไร จะกินอาหาร จะนุ่งจะห่ม จะพูดจา จะนิ่งถึงอะไรสักเรื่องหนึ่งที่ผ่านมา มันเป็นอย่างไร ญาติโยมลองทบทวนดู

พอทบพวนก็จะรู้ได้ทันทีว่า เออ...ไม่ใช่ความ เวลาจะเคลื่อนไหวอิริยาบถ ก็ไม่สะทก มนัขคไปหมด...ปวคเข้า ปวคหลัง เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ซึ่งเป็นเรื่อง ของความชำรุดทรุดโทรมในทางร่างกาย มันเป็นทุกๆเรื่องอย่างนี้ประการหนึ่ง อีกประการหนึ่ง ความทุกข์ที่เกิดจากฐานนั้นมันหมายถึงว่าเราไม่พอใจ ในการที่ร่างกายมันเปลี่ยนแปลงไป เราไม่อยากให้ผิดหงอก อยาจให้คำชี้บัญชีตลอดเวลา หงอกแล้วก็อุตส่าห์หายย้อมผวนมาไว้หลอกตัวเองไปวันหนึ่งๆ พอคุกระจากก็รู้ว่ามันยังคำอยู่ ความจริงไม่จำเป็นอะไรที่เราจะต้องหลอกตัวเอง อย่างนั้น ให้เราเนิ่นพอยใจว่า ผ่านข้ามันก็เข้ามีเหมือนกัน แสดงถึงขณะความ เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้มีอายุ แล้วก็จะได้เป็นเครื่องเตือนจิตสะกิจให้เราไม่ประมาท มัวเมานีชีวิต ในความเป็นอยู่ แต่เราไปย้อมให้มันคำเมื่อมันขาวแล้ว ก็เท่ากับว่า เราหลอกตัวเอง เราไม่ยังเป็นคนชอบหลอกอยู่แล้วก็หลอกมันเรื่อยไป ว่าเราผ่าน มันยังไม่หงอกไม่ชรา อันนี้เขารียกว่าฝืนกฎธรรมชาติหน่อย

ร่างกายของเรามันเปลี่ยนไปตามสภาพ แต่ว่าเราไม่อยากให้เปลี่ยน คน ทุกคนไม่ชอบแก่ ไม่ชอบให้ผิดหงอก ไม่ชอบให้ฟันหลุก ไม่ชอบให้ตามีค้มัว หูตึง ไม่ชอบให้ผิวหนังเที่ยว ไม่ชอบให้เป็นคนหลังโถง ไม่ชอบความชำรุดทรุดโทรม ทุกล่วนของร่างกายเราอยากให้มันคงเดิม...ความทุกข์เกิดขึ้นตรงนี้ ทุกชั้นมัน เกิดขึ้นก็เพราะว่าเราไม่ยอมรับความแก่ของสัมภารร่างกาย เราอยาจไม่ให้ มันแก่ เมื่อไม่ชอบ...ความแก่ชราเป็นทุกข์

แต่ถ้าเรารู้ว่าความแก่นี้มันเป็นเรื่องธรรมชาต ที่จะต้องเกิดแก่คนทุกคน หนี้ไม่พัน ในชีวิตของเราทุกwinain ที่นี่เราแก่ออยู่ตลอดเวลา เมื่อเป็นเด็กก็เรียกว่า แก่ขึ้น เป็นหนุ่มก็แก่ขึ้น พอยเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวก็เริ่มจะแก่ลง เพราะว่าความแก่นี้ มันขึ้นอยู่กับเวลา และการปัจจุบันของร่างกาย บางคนก็แก่ลงช้า แต่บางคนก็แก่ ลงเร็วๆ คนที่แก่ลงเร็วๆก็คือคนที่ชอบพยายามใช้เส้นไปในตัว เช่น คนชอบ คุ้มเหล้า ชอบเที่ยวกางคืนคอกหลับคุณอน...คนประเภทนี้แก่เร็ว ร่างกายชำรุด

ทรงโกรธเร้า แต่ถ้าเป็นคนรู้จักรักษาอนามัย พักผ่อนเป็นเวลา รับประทานอาหาร ถูกต้อง ความแก่ช้า แต่ว่ารวมแล้วมันก็นั่นแหละหนี้ไปจากความแก่ไม่พ้น

เราต้องแก่เป็นของธรรมชาติ แต่ว่าจิตใจเรานี่มันไม่ยอมแก่ ถ้าใครมาทักเราว่า หือ! ปีนี้คุณแก้ไปไม่มีใครชอบสักคนเดียว แต่ถ้าเข้าทักเราว่า เออ...ดูยังหนุ่มแข็งแรงค่ะ นี่เรายิ่งชอบอกชอบใจ คนเรานั้นชอบหลอก...ไม่ชอบของจริง เพราะไม่ชอบของจริงนี่แหละจึงเป็นทุกข์เรื่อยไป แต่ถ้าเรายอมรับความจริงเสีย เช่นเรื่องความแก่นี้ ยอมรับมันเสียรับว่าแก่แล้ว ร่างกายเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว ไม่รู้เมื่อไหร่จะต้องแทรกต้องคับลง ยอมรับเสียโดยดีอย่างนั้น

พอเรายอมรับว่าเรายอมแก่ ปัญหาเรื่องความแก่ก็จะไม่เป็นทุกข์แก่เรา ชราไป ทุกษา จะไม่เกิดในใจ เพราะเรายอมรับความแก่ ยอมให้มันแก้ไปตามเรื่องของมัน การรักษาการบริหารร่างกายนั้นเราต้องทำไปตามเรื่องแต่ไม่ใช่ทำด้วยความอยากมากเกินไป เราทำไปตามหน้าที่ จะต้องรักษาร่างกายเพื่อใช้ทำอะไร... ใช้สำหรับประพฤติความงามความดี ใช้ทำการทำงานที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

เหมือนกับเรามีรถยนต์คันหนึ่ง เราต้องรักษามันให้ดี ล้างบ่อ油ๆ อัดน้ำดีบ่อ油ๆ ขับค่อยๆ อย่าให้มันเร็วเกินไป จนกระทั่งว่าเสียรูปเสียโน้มไป รถคันนั้นก็ใช้ได้ไม่

ร่างกายของเรานี้ก็เหมือนกัน พระพุทธเจ้าท่านสอนว่า...

เรามันแก่เป็นธรรมชาติ . . .

เรารับรู้ว่าเราจะต้องแก่ แต่ว่าเราต้องรักษาความหน้าที่ อย่างนี้เรียกว่าเป็นคนรู้จักรักษาไว้ร่างกายให้เป็นประโยชน์ ไม่ใช่ไปให้เกิดความทุกข์ความเดือดร้อน เพราะความเข้าไปยึดถือว่าเราไม่แก่ อันนี้เรื่องหนึ่ง กี่ยกับความแก่เป็นทุกข์ คิดถูกความทุกข์มันก็น้อย คิดไม่ถูกก็เกิดความทุกข์มากขึ้น เพราะมองไม่เห็นว่าความแก่เป็นธรรมชาติของสังขารทั้งหลาย

ความเจ็บไข้เป็นความทุกข์

อันต่อไปท่านเรียกว่า พยาธิคือความเจ็บไข้...เป็นความทุกข์ของจิตใจ คนเราตามปกตินั้นไม่มีใครชอบความเจ็บไข้หrogok แต่ว่าความเจ็บไข้ก็ต้องเกิดขึ้น อันการเกิดขึ้นของโรคภัยไข้เจ็บนั้น โรคบางอย่างมันเกิด เพราะความประมาท แต่โรคบางอย่างนั้นมันเกิดของนัมความธรรมชาติ เราไม่รู้สาเหตุของมัน เช่นว่า โรคอะไรเป็นต้น เราไม่รู้สาเหตุว่ามันเกิด เพราะอะไร ทำไมจึงได้เกิดโรคนี้ขึ้น... ไม่มีครรภ์ แม้วิชาการแพทย์สมัยใหม่จะเจริญก้าวหน้า ก็ยังค้นหาสมบูรณ์ของโรคนี้ ไม่ได้ว่ามันเกิดมาจากเรื่องอะไร ก็พูดได้เพียงแต่ว่าธรรมชาติของร่างกาย บางคน มันอาจจะเป็นโรคนี้ขึ้นได้ เป็นโรคที่ตรงนั้นตรงนี้ หรือเป็นมะเร็งในโลหิต แล้วก็ รากขาไม่ได้ ร่างกายก็ต้องเจ็บป่วยจนกระทั้งหมดหายใจ

ถ้าปักต์โรคอันใดที่เกิด เพราะความประมาท เพราะไม่รักษาตัว อันนี้ เราป้องกันได้ การป้องกันก็คือว่าเรียนให้มั่นรู้ ว่าพำนะของโรคคืออะไร สมบูรณ์ ของโรคอยู่ที่ไหน มันจะเกิดได้โดยวิธีใด แล้วเมื่อเกิดแล้วเราจะรักษาอย่างไร เรื่องนี้มันต้องไปตามหมอยาเขา ก็จะแนะนำให้ คนเราบางทีก็ประมาท เป็นอย่างไร นิคหน่อยร่างกายผิดปกติ...ก็ไม่ไปหาหมอที่โรงพยาบาล แต่ไปหาหมอที่ตาม ร้านขายยา ฉันเป็นหัวคิวติกินยาอะไรคือ เจ้าตีก็จะคายให้เอาไปเคี้ยวไปกินกันตามเรื่อง กินจนกระทั้งว่าหนัก พอยนักแล้วจึงไปหาหมอ อันนี้มันไม่ถูกเรื่อง เรียกว่าอยู่ ในวิถีของคนประมาท เมื่อเรารู้สึกว่าร่างกายผิดปกติควรรีบไปรักษาทันที ให้หมอก ตรวจเลือดโดยเร็ว การรีบไปให้ทันท่วงทีนั้นประทัยเวลาประทัยเงิน แล้วเราจะ ไม่ต้องเสียเวลาทำมาหากิน เพราะเริ่มเป็น หมอยาจะรู้สุณมูญฐานให้ยาสักก็โรค โรคนั้นมันหายไว เรายังไห้ทำงานทำการกันต่อไป เงินทองที่จะใช้จ่ายในการ เยียวยากน้อย เพราะเรารีบรักษา

พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่าให้ประมาท แต่ถ้าเราประมาท...ไม่ปรึกษา โรมันแรงแล้ว ต้องกินยามาก ต้องฉีด ต้องนอนโรงพยาบาล บางทีต้องนอน ตั้งเดือนสองเดือน...เสียเวลาทำมาหากิน เสียเงินเสียทองเข้าไปมากมาย อันนี้ เป็นเรื่องที่ผิดในชีวิตมนุษย์อยู่ไม่ใช่น้อย ในหลักธรรมะท่านจึงสอนไม่ให้ประมาท ถ้ารู้สึกว่าร่างกายผิดปกติรับไปหาเดียว ไม่ต้องเกรงใจหมอ หมอกำมีหน้าที่รักษา คนป่วย แต่ถ้าป่วยหนักแล้วไปหาหมอคนนี้หมอร้าย รำคาญว่าทำไมไม่ให้ตาย เสียก่อนแล้วเอาศพมาให้รักษา...หมอ尼กอย่างนั้น ถ้าหมอผู้ใดแกะงะบุคคลว่าเขามาให้รักษาทำไม...เอกสารมาคือกว่า แต่หมอที่รักษามารยาท...ไม่ผู้ใดอย่างนั้น แต่ว่า เราไม่รู้จักรักษาตัวเอง มันก็ลำบาก

ความเจ็บไข้ได้ป่วยทำให้คนเป็นทุกข์ ก็เพราะว่าเราไม่สบายใจ ในขณะที่มีความเจ็บเก็บขึ้น นอนเป็นทุกข์ นั่งเป็นทุกข์ กินก็เป็นทุกข์อยู่ตลอดเวลา เพราะเรื่องโรคภัยไข้เจ็บ อันนี้คือทุกข์ประการหนึ่งที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ใครก็ได้

ที่นี่การแก้ปัญหานั้นเรื่องความทุกข์อันกิจจากโรคภัยไข้เจ็บนั้น ถ้าเรา มีความเจ็บป่วยเกิดขึ้น เราต้องพิจารณาด้วยปัญญา ต้องพิจารณาว่า...ความเจ็บป่วยนี้เป็นเรื่องของร่างกาย เป็นเรื่องที่เราจะต้องรักษา เวลานี้เราได้ กินยาอยู่แล้ว แต่ว่า咽นี้ไม่ใช่ยาที่พิเศษเหมือนเรื่องนิทานที่เขาเล่าไว้ พอกินยาปีบ... โรคหายปีบ มันไม่มีอย่างนั้น มันต้องซ้ำๆ กินยาแล้วต้องคอยเวลาที่จะให้ยา มันออกฤทธิ์ไปแก้ไขในบางส่วนของร่างกายก่อน เราย่าเพิ่งใจร้อน อย่าอยากให้หายเร็วเกินไป แต่บอกตัวเองว่าเวลานี้เราป่วย เราได้กินยาเข้าไปแล้ว เราถึง ต้องนอนทำใจเย็นๆ อย่าใจร้อน อย่าคิดมาก อย่าวุ่นวาย

ให้พิจารณาร่างกายนี้ว่า เป็นสิ่งประทักษิณง่ายแต่ง่าย อาจจะเจ็บ จะไข้ลงไปเมื่อใดก็ได้ ถ้าว่าร่างกายป่วย ใจเราเป็นทุกข์ เพราะร่างกาย ก็เรียกว่าป่วยทั้งกายทั้งใจ แต่ถ้าเราถือว่าร่างกายป่วย ใจเราไม่ป่วยตามร่างกาย จะใช้ใจสำหรับคิดค้นให้เกิดปัญญา ให้รู้จักระบบการณ์ของชีวิต ให้ถือว่าความ

เจ็บไข้ได้ป่วยนั้นเป็นบทเรียน เป็นบทสอบให้กำลังใจของเรา ว่าเราเป็นผู้ศึกษาธรรมะ ได้อ่านหนังสือธรรมะไว้บ้าง ได้ไปฟังธรรมะไว้บ้าง เวลาปกติก็ไม่รู้ว่า ใจมันเป็นอย่างไร กำลังใจจะรู้ได้เมื่อตกลง雨ในอันตราย ถ้าไม่มีอันตรายเกิดขึ้น เราก็ไม่รู้กำลังใจของเรา

เมื่อใดที่เราเจ็บไข้ได้ป่วย...เราจะได้ทดสอบกำลังใจ ว่าเรามีความเข้มแข็งขนาดไหน มีความอดทนขนาดไหน มีใจเย็นขนาดไหน รู้ได้กันตรงนี้ ...ตรงที่เราป่วย เมื่อเรานึกไปในรูปอย่างนั้น เราจะมีความพอดีในการที่เราป่วย การรักษาเป็นหน้าที่ของหมอในเรื่องร่างกาย แต่เรื่องใจเป็นหน้าที่ของเราเอง เราจะทำใจให้เป็น ทำใจให้ดี จะไม่เกิดความวิตกกังวลในเรื่องไข้เจ็บ ให้พอใจที่จะนอนพักผ่อนอยู่บันเตียงคนไข้ อย่าไปคิดถึงเรื่องที่ยังไม่มาถึง อย่าไปคิดถึงเรื่องที่มันผ่านพ้นไปแล้ว แต่ว่าเราคิดถึงเรื่องเฉพาะหน้าที่เรากำลังเป็นอยู่ ในขณะนี้ ว่าเราควรจะคิดอย่างไรจะสบาย จะไม่รุนแรง จะไม่เดือดร้อน

ควรจะทำตนให้เป็นคนกินยาง่าย เลี้ยงง่าย ไม่ต้องให้คนอื่นผลอยเป็นทุกข์กับเรา เราจะรับความทุกข์เลี้ยงคนเดียว แล้วก็ทำใจให้สบาย ให้พอดีในสภาพที่กำลังได้รับ หรือนึกเลียบว่าเป็นไข้เด็กดีเหมือนกันจะได้นอนเลียบ้าง เวลาที่ไม่เจ็บไม่ป่วย ไม่ค่อยได้พักผ่อน เวลาเจ็บป่วยนี่ก็ถือว่านานนอนพักผ่อน ถ้านานนอนที่โรงพยาบาลถือว่ามาพักผ่อนที่โรงพยาบาล แล้วขณะที่พักผ่อนที่โรงพยาบาล ก็คุ้มเพื่อนใกล้เคียงว่าเข้าเป็นอย่างไร คนเหล่านั้นก็ป่วยเหมือนกับเราเหมือนกัน ไม่ใช่ป่วยแต่เราคนเดียว

คนบางคนพอ มีอะไรเกิดขึ้นซึ่งเป็นโรคภัยไข้เจ็บ ก็นึกเอาว่า แหน! เรา มันอาวัดอับโชคเสียเหลือเกิน ป่วยอย่างนี้หนักที่สุด เจ็บที่สุดในโลก นึกให้มันหนักเกินไป ความจริงไม่ได้หนักหนาอะไรหรอก...เรามานึกเอาเอง หลายปีมาแล้ว ไปที่โรงพยาบาลศิริราช ไปเยี่ยมคนหาหนึ่งแกเป็นเจ้าหน้าที่รอดไฟ ซึ่งปกติก็เรียกว่า เดินไปเดินมาเรือย เพราะอยู่แผนกเดินรถ ที่นี่เกิดอุบัติเหตุ...ชาขาด ต้องทัด แล้ว

ก็ไปนอนที่โรงพยาบาล ไปนอนอยู่...ในตึกนั้นมีคนใช้เกียวกับเรื่องกระดูก เรื่องตักษะไว้ทั้งนั้น อาทมาไปถึงก์ชวนคุย คุยกแล้วลองถามว่าเป็นอย่างไร? มาป่วยอยู่โรงพยาบาลนี่จิตใจเป็นอย่างไร? แบบอกกว่า...วันแรกนั้นเอกสาร มีความทุกข์ มีความไม่สบายใจ เพราะว่า nick ถึงขาที่มันหายไป นึกว่าหายแล้วก์เดินไม่สะดวก จะทำงานทำการก็ไม่สะดวก มันต้องมีขาไม่ได้เข้ามา เวลาเดินเหินมันไม่คล่อง เที่ยวนักไปถึงกล้าหัวหน้าในเรื่องเกียวกับอนาคตของชีวิต เลยก็ต้องนอนระรม ตรมตรอมใจ

เปลี่ยนใจให้เหมาะสมแก่เหตุการณ์

แต่ว่าวันต่อๆมาเห็นคนป่วยที่เขานอนป่วย บางคนป่วยมาหากเดือนแล้ว บางคนป่วยมาปีหนึ่งแล้ว บางคนนอนคว่ำอยู่ท่าเดียวสามเดือน นอนหายไม่ได้แล้วก์มีอาการต่างๆ แกคุณเหล่านั้น...จากเตียงนี้กับเตียงโน้นเขากุ้งันหัวเราะกัน หยอกล้อกันไป คุยกันไปสนุกสนาน แกล้งมองเขาก็ได้ที่เรียน ได้ที่เรียนว่า ภูนี่มันโน่...มานอนเป็นทุกข์อยู่คุณเดียว คนอื่นที่หนักกว่าเราเขามีทุกข์ เขายิ่มหัวตามสบายใจ เลยก็เปลี่ยนจิตใจได้ พอยใจในการที่ตนไม่มีขาข้างหนึ่งแล้วก์นึกว่าข้างหน้าอย่างไรก็ช่างมันเถอะ เราทำใจให้สบายคิดกว่า เลยคุยกับคนใช้ใกล้เคียง หัวเราะหัวให้ร่าเริงกันไปความเรื่อง นี้เขาเรียกว่ารู้จักหมุนจิตใจให้เข้ากับเหตุการณ์

คนเราที่เป็นทุกข์นี้ เพราะว่าไม่รู้จักเปลี่ยนใจให้เหมาะสมแก่เหตุการณ์ แคคอกอกจำกอยู่...เราพอใจในแสงแดด พอฝนตกลงมากลับไม่พอใจฝน นี่ไม่หมุนจิตใจ ถ้าเราหมุนจิตใจ พอฝนตกก็ เออ...คีเหมือนกัน มันร้อนมาหลายวันแล้ว เย็นเลี้ยงน่ออยก็ได้แล้ว เรา ก็ไม่เป็นทุกข์ เพราะเรื่องฝน เจ็บไข้ได้ปวยก็เหมือนกัน

ถ้าเราไม่เจ็บไม่ป่วย เรายังไปไหนมาไหนได้ พ้อไปนอนโรงพยาบาลก็นึกว่า เออ... คือเหมือนกัน ได้มามาเห็นคนเจ็บคนป่วย ได้มีโอกาสເเอกสารธรรมะพิจารณา ไม่ต้องไปทำงาน มีภาระณ์เบolare แบบที่เป็นบทเรียนสอนจิตสักวินาที ถูกลิงเหล่านั้น มองลิงเหล่านั้นในแง่ของธรรมะ แล้วก็นำมาสอนตัวเอง จิตใจก็จะสบายขึ้น ไม่มีความทุกข์ความเครียดร้อน

คนป่วยที่ใจสบายนั่นมันหายใจ แต่คนป่วยที่ใจเป็นทุกข์นั่นมันหายช้า เพราะฉะนั้นเรายากจะหายช้าหรือหายไว? ใครๆ ก็อยากจะหายไวๆ แต่เมื่ออยากจะหายไวๆ ก็อย่าทำใจให้เป็นทุกข์ แต่จะทำใจให้สบาย มองในแง่คีเลีย ความทุกข์ขันเกิดขึ้นจากความเจ็บป่วยนั้นก็จะหายไป

การผลักพรางจากสิ่งที่รัก...เป็นทุกข์

อีกประการหนึ่งที่่านบอกว่า การผลักพรางจากสิ่งที่รักเป็นทุกข์ อันนี้ มีมาก การผลักพรางจากลิ่งที่รักเป็นทุกข์นี่มาก คนเราเมื่อก่อนนี้ไม่มี แต่ว่า ต่อมานั้นมีอะไรขึ้นมา พอมีอะไรขึ้นมาเท่านั้นแหละ ใจมันเป็นอย่างไร?... ความยึดถือในสิ่งนั้นก็เกิดขึ้น ยึดถือว่าสิ่งนี้ของข้า ของฉัน ของเรา ขึ้นมา ที่เคียว ความยึดถือในใจนั้นแหละที่เป็นมูลฐานที่จะให้เกิดทุกข์ เพราะความผลักพราง เช่นว่าเราอยู่กันในครอบครัว สามีภรรยาอยู่ด้วยกันมา อยู่กันมา ตั้งแต่หนูนั่นแต่สาว แล้วก็จนแก่จนเฒ่า ก็ตายไปคนหนึ่ง ภรรยาตายก่อนบ้าง สามีตายก่อนบ้าง ใจคนหนึ่งตายไปคนที่อยู่ข้างหลังก็เป็นทุกข์ ทุกข์ เพราะอะไร? เพราะผลักพรางจากสิ่งที่เรารัก เราชอบใจ เราเคยอยู่กันมา

บางทีก็บ่นพิรีพิโรແล้าคิดให้มันวุ่นวายไปในเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง แล้วเวลาอีก เป็นทุกข์ ยืน เคิน กิน อยู่...เป็นทุกข์ทั้งนั้น ความทุกข์อย่างนี้เกิดจาก

ผลักพรางจากของรักของขอบใจ 罵ารคำมีลูกน้อยที่น่ารักเลี้ยงคุ้ม ครั้นเกิดมาใหม่ๆ ยังไม่เห็นได้เลี้ยงเท่าไคร...ตาย ก็ไม่ค่อยเป็นทุกข์เท่าไหร แต่เลี้ยงมาตอนนั้นได้ นอนได้ยิ่งหัวได้ พูดจาได้คำส่องคำ พอเห็นแม่ร้องว่า...มะมะ ขึ้นมาแล้วก็ แหม! ...น่ารักน่าเอ็นดู พอดีกันนั้นมั่นกายลงไป แม่นี่ไม่เป็นตัวเอง ร้องให้ร้องห่มเป็นทุกข์เลียเหลือเกิน เพราะลูกชายจากไปอย่างนี้เป็นทุกข์มาก

มี márากคนหนึ่ง เมื่อ ๒ ปีก่อน ลูก ๒ คนไปโรงเรียน...ไปรับเอง กลัวลูกจะเป็นอันตราย ถนนเพชรบุรีตัดใหม่นั้นแหละ ไปรับลูก...ลูกเดินไปข้างหน้าแม่ รถยกต้นหนึ่งมันเป็นรถชนิดที่เรียกว่ารถมุกตุย มันขับมาถึงเสี้ยวเอารถ ๒ คน ตายไปค่อนหน้าต่อตา แม่ไม่ตาย เสี้ยวเอารถ ๒ คนตาย บอกว่ามันติดคาอยู่ตลอดเวลา เป็นทุกข์ตลอดเวลา พูดอะไรให้ฟังแก่กับภาระนั้นเลี่ยใจ ตามว่า เสียใจเรื่องอะไร เสียใจว่ามั่นกายไปค่อนหน้าเรา อยู่กับเข้าแท้ๆ ยังป้องกันเขานะไม่ได้ แล้วใครมันจะป้องกันใครได้

พระพุทธเจ้าท่านบอกว่า...

สัตว์โลกนี้ไม่มีผู้ป้องกัน ไม่มีผู้ค้านทาน ให้รณะมาป้องกันใครไม่ให้แก่ ก็ไม่ได้ ป้องกันไม่ให้เจ็บก็ไม่ได้ ป้องกันไม่ให้ตายก็ไม่ได้ แก่ไม่ได้คิดในแล้ว ความจริงข้อนี้ นึกถึงภาพว่าลูกชายไปค่อนหน้า เสียใจว่าอยู่เสพะหน้ายังช่วยไม่ได้ แล้วความจริงนั้นจะช่วยใครได้? คนที่ตายานั้นมั่นกายเสพะหน้าทั้งนั้น คนเจ็บ...ลูกหลานมานั่งคุยอยู่ บอกว่าคุณใจ จะได้เห็นใจ ความจริงก็ไม่ได้เห็นอะไร คนที่นั่งคุยอยู่นั้นเห็นอะไรบ้าง เปล่า!...นั่งเฉยๆเท่านั้นเอง คนตายปกติไม่ทุรนทุราย นอนหลับตา หายใจเบาลงๆ ก็คงวูบไป จะเห็นใจได้อย่างไร?...ไม่ได้เห็นใจหรอก แต่ว่าเห็นร่างกายของผู้ตายเท่านั้นเอง แต่เราพูดกันอย่างนั้น อยู่กันเพื่อจะได้ เห็นใจกัน...ความจริงไม่เห็นนะ แล้วคนตายก็พูดไม่ได้ พูดไม่ออกเราพูดท่านก็ไม่ได้ยิน เพราะว่าเวลาใกล้จะตายนี้หูอืดตาลาย มองอะไรไม่รู้ พองอะไรก็ไม่รู้ แต่ลูกหลานก็อุตสาห์เข้าไปเป่าข้างหูบ้างอะไรบ้าง...

อย่างจะแนะนำว่า อย่าไปปุ่งอย่างนั้น คนจะตายนี่อ่ายไปปุ่ง นั่งคุณเคยฯ
อย่างรบกวนมีบุตรนั้นน่าครองนี้ ทางที่คือสุด...เวลาเราไปเฝ้าคนไข้หนักอย่าไปปุ่ง
ให้หนอกทำเรื่องของหม้อไป หมอยาให้หยุดให้ยาทำไปตามเรื่อง แต่คนถึงขั้นโคง่า
เจ็บหนักใกล้จะหมดลมหายใจ เรายังนั่นๆ อย่าไปร้องไห้ร้องห่ม แสดงอาการ
อะไรมีให้มันวุ่นวาย นั่นเลยฯ เงียบๆ ให้นึกว่า เออ...มนุษย์เราเกิดมา ก็เท่านี้แหละ
จะตายอยู่แล้วอัไรๆ ก็เอาไปไม่ได้ นึกไปในรูปอย่างนั้นคือว่า อย่าไปรบกวนคนป่วย
ให้วุ่นวาย บางคนไปกอดอกซุกหัววุ่นวายไปหมด...อย่าไปทำอย่างนั้น ให้นั่นเลยฯ
คุท่านไป เวลาท่านหมดลมก็คับบุบไป ตาหลับ...บางทีก็ไม่หลับ แต่ว่าลมหายใจ
ไม่มี...เงียบไปเอง แล้วก็รู้ว่าหมดลมหายใจ อันนี้จะคือว่า อย่าไปวุ่นวายกับท่าน

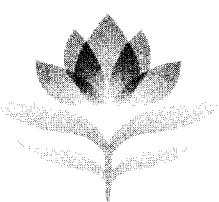
คนแก่ก็เหมือนกัน เรื่องอะไรจัดเสียก่อนที่มันจะเจ็บจะไข้ รู้ว่าร่างกาย
ของเรานี้มันชำรุดทรุดโทรมเต็มที่แล้ว มืออะไรก็จัดให้เรียบร้อย เยี่ยนพินัยกรรมเสีย
เขียนลงไว้ได้ พินัยกรรมไม่ต้องให้ใครเขียนให้บอกรวมจำนำงไว้ ตรงนั้นให้คนนั้น
ตรงนี้ให้คนนี้ ก่อนจะหมดลมหายใจควรจัดการเสียให้เรียบร้อย ไม่ต้องให้ลูกหลาน
มาทะเลาะเบาะแวงกันในภายหลัง ถ้าอย่างนี้มันก็ไม่วุ่นวาย เราทำถูกความหน้าที่
ความเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดขึ้นก็จะไม่เป็นเหตุให้เราเป็นทุกข์มากเกินไป เพรา
ปัญหาอย่างนี้ อันนี้เป็นเรื่องของความทุกข์ เพราะความผลักพรางจากของรัก
ของชอบใจ

ถ้าเราเตรียมตัวไว้ก่อน พิจารณาไว้ก่อน...เราก็ไม่ต้องเป็นทุกข์ ท่าน
สอนให้พิจารณาอย่างไร คือ ให้พิจารณาว่า เราจะต้องผลักพรางจากของรัก
ของชอบใจเป็นธรรมชาติ เราเมื่อไรอยู่ก็ใช้ไปเถอะ แต่บอกตัวเองว่าใช่ไม่เท่าไหร
มันจะจากเราไป ไม่เท่าไหรอกเราจะต้องจากมันไป ไม่มีอะไรอยู่กับเราตลอดไป
นอกจากไว้อย่างนั้น เตรียมเนื้อเตรียมตัว บอกตัวเองไว้ล่วงหน้า พอมีเหตุการณ์
ผลักพรางเกิดขึ้นเราจะร้องอ้อได้ “เออ...รู้ว่าไว้นานแล้วว่ามันจะเป็นอย่างนั้น”
เราจะไม่ต้องเป็นทุกข์มากเกินไป

คนเราเวลาเกิดไม่ได้เอาอะไรมา เวลาไปก็ไม่ได้เอาอะไรไป สิ่งทั้งหลายที่เราได้ใช้ได้กินอยู่ในชีวิตประจำวันนี้ให้ถือว่าเป็นของยืมมาทั้งนั้น ยืมมาชั่วคราว ยืมแล้วต้องส่งคืนเขาไปไม่ได้ พอเราจะไปก็ส่งคืนเข้าไป ทรัพย์สมบัติก็ส่งคืนธรรมชาติ ร่างกายก็ส่งคืนธรรมชาติ ไม่มีอะไรที่เรียกว่าเป็นเนื้อแท้ เรายังคงอยู่นั้น ใจนักไม่ยึดมากเกินไป มีทรัพย์สมบัติให้ไปตามหน้าที่...บำรุงศาสนานำร่องสานติภาพ อะไรมองจะช่วยได้ก็ช่วยกันไปตามเรื่อง

วันนี้ที่ ๑ ตุลาคม เป็นวันที่ระลึกถึงการศึกษาประชาชน ที่ในหลวงรัชกาลที่ ๕ เริ่มต้นไว้ รัชกาลที่ ๖ มาสานต่อ จนกระทั่งการศึกษาประชาชน ก้าวหน้าแพร่หลาย ทางราชการจึงได้ประกาศ วันที่ ๑ ตุลาคม เป็นวันศึกษาประชาชนหมายความว่าเป็นวันเฉลิมฉลองเพื่อการศึกษา เข้ามีงานอยู่ท่อสู่ท่อสู่ แห่งชาติ ท่ามกลางสุกรี มีเจ้าหน้าที่อยู่รับการบริจาก เราจะไปทำบุญกับเจ้าหน่อย ก็จะเป็นการคือใช้สมบัติให้เป็นประโยชน์แก่ตัวท่านตามสมควรแก่ฐานะ พอกถึงบทที่เราจะไป เรายังไง叫做ถ้อยคำว่า เออ...เสียหายสิ่งนั้นสิ่งนี้ไม่เข้าเรื่อง เป็นทุกข์เปล่าๆ ความผลักพรางจากของรักของชอบใจเป็นทุกข์ เพราะว่าเราไม่ได้พิจารณา แต่ถ้าเราได้พิจารณาแก้ไขไว้ ความทุกข์ในเรื่องนั้นก็จะไม่เกิดมีขึ้น อันนี้เป็นการปฏิบัติชอบอันหนึ่ง

สำหรับวันนี้พูดมาก็พอสมควรแก่เวลา
... จึงขอจบป้าสุกธรรมในวันนี้ไว้แต่เพียงนี้ . . .

อารมณ์โลก

อารมณ์โลกทั้งหมด
เป็นบทเรียนของชีวิต
เป็นบทเรียนทคล่องกำลังใจว่า
จะเป็นคนเข้มแข็งพอหรือบัง
นักสมถภาพอาทิตยุ่นเป็นคนใจเย็น

.... เพรฯ ....

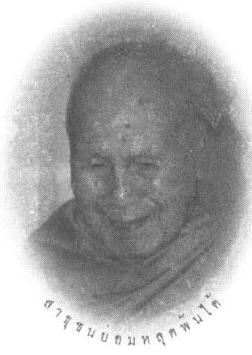
ไม่ถูกคนบ่ำเบี้ยค่ายอารมณ์
จะเป็นคนสงบไม่ได้ เพราะบังขาดบทคล่อง
ต่อเมื่อได้ออกจากป่าเข้าเมืองกรุงกับอารมณ์ร้อยแปด

.... ไตรฯ ....

สามารถรักษาใจของตนให้คนที่ไว้ได้เหมือนอยู่ในป่าแล้ว
จึงจะเรียกว่า

.... เป็นคนสงบโดยแท้ ...

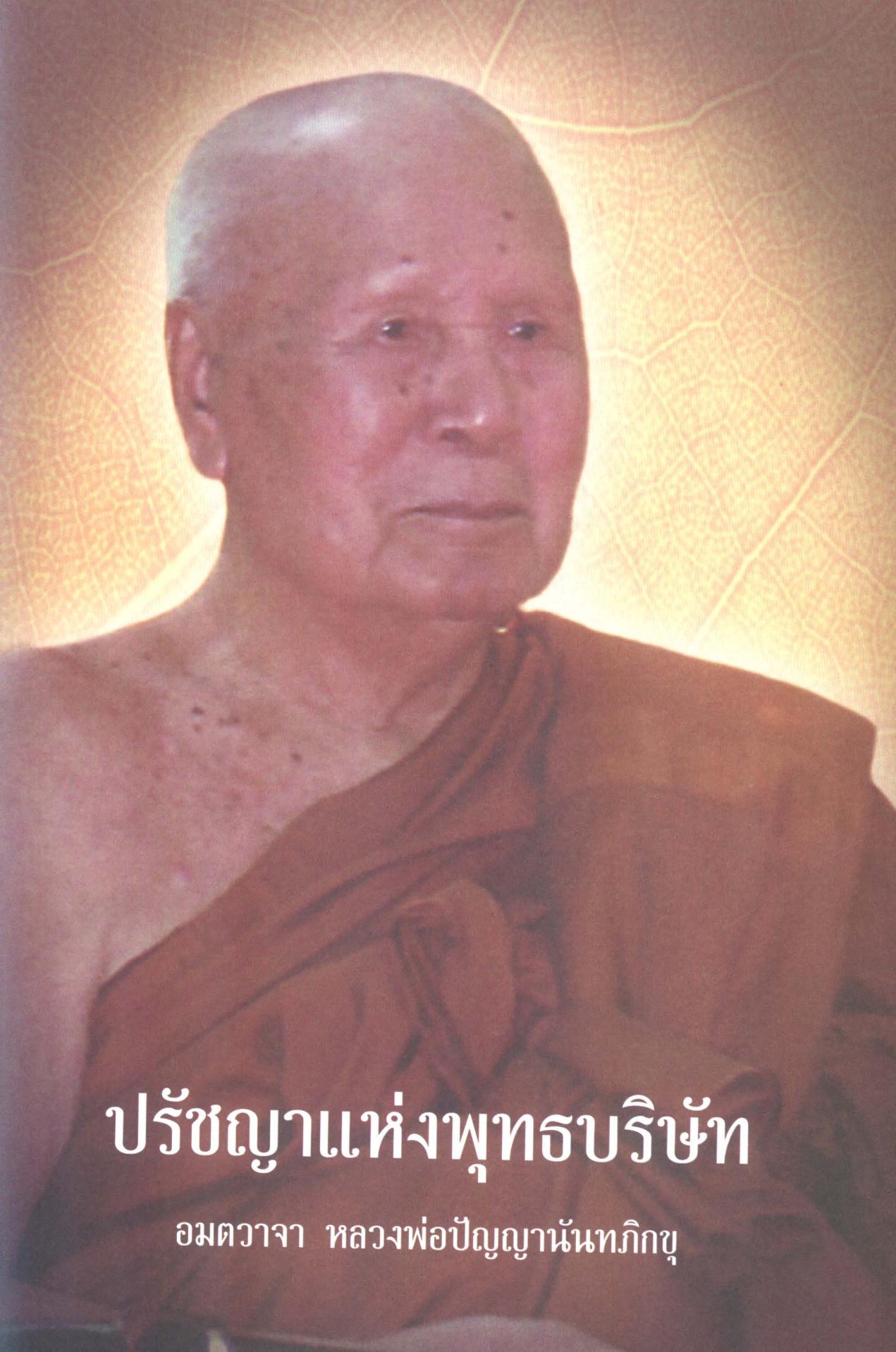
พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญา นันทภิกขุ)

บทเรียนของชีวิต

เรื่องอะไรต่างๆที่เราประสบมาในชีวิตของเรา
มันเป็นคติ เป็นบทเรียน เป็นครุสὸนเรา
ให้เราได้ศึกษาในเรื่องนั้นว่า
เราขาดอะไร เราพบพร่องในเรื่องอะไร
จึงได้เกิดความผิดพลาดในเรื่องอย่างนั้น
จึงได้มีความทุกข์ ได้มีความเดือดร้อนอกร้อนใจ
หรือว่ามีความเพลิดเพลินไปจนเสียผู้เสียคน
ทุกเรื่องทุกประการ เป็นบทเรียนของชีวิตทั้งนั้น
เป็นลิ่งที่บอกเราอยู่ในตัวว่า เราทำถูกหรือว่าเราทำผิด
คนเราได้บทเรียนทุกวันตั้งแต่เช้านี้เป็น
เดือนหนึ่งปีหนึ่งนี้บทเรียนเบօะแบบ
เป็นแนวทางสำหรับปรับปรุงชีวิต
ให้อยู่ในโลกด้วยความสุขความสงบตามสมควรแก้ไขนะ

พระพرحمังคลาจารย์ (หลวงปู่ญาณทกิกชุ)

ปรัชญาแห่งพุทธบริษัท

อมตวاجา หลวงพ่อปัญญาณนทกิจบุ

พระพุทธอธิการบดีที่ ๑๖
พระพุทธอธิการบดีที่ ๑๗

ปรัชญาแห่งพุทธบริษัท

... พุทธธรรม ...

เป็นคำสอนที่ทำคนปฏิบัติตามให้เป็นคนดีนั้นตัวเสมอ

พระพุทธองค์ได้พระนามว่า “พุทธ”

ก็หมายถึงเป็นผู้ดีนั้นแล้วจากกิเลส

ชาวพุทธก็หมายถึงหมู่คุณผู้ดีนั้นจากความหลับ เช่นเดียวกัน

คนที่ดีนั้นตัว... เป็นคนก้าวหน้า

คนหลับหลง... เป็นคนไม่ก้าวหน้าแม้แต่น้อย

คนก้าวหน้าเป็นคนที่อยู่ในโลกอย่างมีประโยชน์

ส่วนคนหลงนั้นคำร้องอยู่ในโลกอย่างไม่มีประโยชน์

ชาวพุทธต้องใช้ชีวิตให้ก้าวไปในทางที่ดีจักเป็นประโยชน์

... อย่าเป็นคนล้าหลังเป็นอนุชาติ ...

พุทธธรรมเป็นคำสอนที่ทำคนให้ดีนากความโน้ม ความหลง

เราชาวพุทธจึงควรเป็นคนดี มีเหตุผลตลอดเวลา

และมีความเชื่อว่า

สุข... ทุกข์ เลื่อม... เจริญ เกิดจากการกระทำของคนเอง

ต้องปรับปรุงตนเอง แก้ไขตนเอง

จึงจักเป็นการชอบด้วยเหตุผลของพระพุทธศาสนาของเรา

วิสัยของพุทธบริษัท

ชาวพุทธเราจะต้องเป็นผู้ที่พยายามคิดค้นในเรื่องอะไรต่างๆ

ไม่ว่าในจะสอนอะไรให้ ก็ต้องเอาไปคิด ไปศึกษาให้มันแตก

ตีปัญหา...ศึกษาให้มันแตก ให้มันแตกนาเขียนในใจของเรา

แล้วเราจะมีความเข้าใจในเรื่องนั้นมากขึ้น

ถ้าเรา_rับ_ง่ายๆ...เชื่อง่ายๆ

นักเขียนได้ เพราะมันไม่ใช่วิถีของพุทธบริษัท

พุทธบริษัทต้องลงลึกไว้ก่อน

แล้วไปตีปัญหานั้นให้มันแตกนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจ

... พุทธบริษัท ...

เป็นบริษัทของผู้รู้ ผู้ดี ผู้มีความเป็นบานแจ่มใสในธรรมะ

มีความสุข เพราะได้ฟังธรรมะ

มีความสุข เพราะได้ปฏิบัติธรรมะ

ความสุขที่เกิดจากธรรมะเป็นความสุขแท้ เป็นความสุขถาวร

แต่ความสุขที่เกิดขึ้นจากเรื่องอื่นนั้นเรียกว่ายังเป็นความสุขชั่วอก

เป็นความสุขจากวัตถุ เป็นสิ่งจอมปลอม ไม่ใช่สิ่งที่แท้จริง

สิ่งที่แท้จริงนั้นเกิดจากภารที่เราได้ปฏิบัติธรรมะ

แล้วความสุขที่ได้จากการปฏิบัติธรรมะนั้นก็เกิดขึ้นในชีวิตของเรา

พระครูวิจัยธรรมชาติ วัดมหาธาตุวรมิหาราม
จิตที่เข้าถึงธรรมะ

จิตที่เข้าถึงธรรมะ

ความเป็นผู้ ผู้คน ผู้เบิกบาน

เป็นลักษณะของจิตใจที่เข้าถึงธรรมะ

เมื่อจิตใจมีธรรมะ...เราเป็นผู้

คือมีสติ มีปัญญา เป็นเครื่องช่วยให้มีความเป็นผู้

เป็นเครื่องช่วยให้มีความเป็นผู้คน

และเป็นเครื่องช่วยให้มีความเบิกบานแจ่มใส

เพราะมองเห็นอะไรมาก็ต้องความสุภาพที่เป็นจริง

ไม่หลงใหล ไม่มัวเม่าอยู่ในสิ่งนั้นๆ

...เห็นสิ่งนั้นเพียงลักษณะ ...

สิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่ แล้วก็คบไป ยังเป็นเรื่องของธรรมชาติ

การอยู่อย่างไม่เป็นทุกข์นั้นแหลก

เป็นจุดหมายสำคัญของพุทธบริษัท

การเป็นอยู่ที่เป็นทุกข์...ไม่ใช่พุทธบริษัท

เพราะความเป็นทุกข์นั้นแสดงว่าเราไม่รู้เรื่องนั้นอย่างถูกต้อง

ไม่คืน...แล้วก็ไม่เข้าใจ ไม่แจ่มใส่ในเรื่องนั้น

ไม่เป็นผู้ ผู้คน ผู้เบิกบานในเรื่องนั้น

มันก็ทำให้ชีวิตของเราต้องพบกับความทุกข์อยู่ร่องไปไม่จบไม่เลิ้น

สร้างชีวิตใหม่

จุดมุ่งหมายของการบูรณะที่สำคัญ ๒ ประการ คือ
บูรณะเพื่อเรียนให้รู้จักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่า ธรรมวินัย
ไครรูจักรธรรมวินัยถูกต้อง จะได้ทำลายความโง่

ความงาม ความหลงผิดเข้าใจผิดที่มีอยู่ในจิตใจ
 เพราะรับไว้ก่อนโดยไม่ได้เรียนจากศาสนานั้นให้มันหายไป
 จิตใจก็คืบขึ้น...น้อย่างหนึ่ง
 . . . อีกอย่างหนึ่ง . . .

บูรณะเพื่อฝึกฝนอบรมจิตใจ ที่เรียกว่า ภารนา
 การภารนาคือการฝึกจิตใจของคนเองให้มีความตั้งมั่น ให้สงบ
 ให้อ่อนโยน เหมาะสมที่จะใช้งาน
 การบูรณะนี้คือการคเว้นจากกิเลสทั้งปวง
 ผู้ที่บูรณะในพระศาสนาต้องคเว้นจากสิ่งที่ไม่ใช่วินัย ไม่ใช่ธรรม
 งคเว้นจากการปฏิบัติไม่ถูกไม่ตรงตามหลักการของพระพุทธศาสนา

งคเว้นจากความเชื่อที่เหลวไหล
 ที่ไม่ตรงกับความเชื่อความคิดสอนของพระพุทธเจ้า
 ผู้บูรณะจะต้องคเว้นสิ่งเหล่านี้

เท่ากับไปสร้างฐานจิตใจกันใหม่ สร้างชีวิตกันใหม่ให้เกิดขึ้น

ชื่อว่าเห็นด้วย

พระ คือการคืนจากการทำชาติ มุ่งกระทำแต่ความดี
การกระทำจิตของเราให้ผ่องใส่เป็นองค์พระที่บูริสุทธิ์
เป็นองค์พระที่แท้ที่เกิดในชีวิตจิตใจของเรา
... เมื่อใจเป็นพระแล้ว ...

การกระทำทางกาย ทางวาจา ก็คงเป็นพระไปด้วย
ถ้าหากเราถือพระโดยธรรมกันแล้ว
เรา ก็จักไม่มีการถือนิกาย ถือพาก ถือหมู่
อันเป็นเรื่องของกิเลส เป็นการสร้างกรงขังตัวเองเป็นปล่าๆ
แต่เราจะมุ่งถือธรรมเป็นใหญ่

เราต้องสร้างพระพุทธเจ้าขึ้นไว้ในใจ สร้างพระธรรม พระสังฆไว้ในใจ
เมื่อใจเรามีพระพุทธเจ้า เมื่อใจเรามีพระธรรม เมื่อใจเรามีพระสังฆ
ก็เรียกว่าเราเข้าถึงพระพุทธเจ้าในส่วนศีล
เข้าถึงพระพุทธเจ้าในส่วนที่เป็นสมารถ
เข้าถึงพระพุทธเจ้าในส่วนที่เป็นปัญญา
และเมื่อเราถูกรั้งเห็นจริงในสิ่งนั้นตามสภาพที่เป็นจริง
... ใจเรา กับ บูริสุทธิ์ บุคคลผ่อง ...

เมื่อใจเราบูริสุทธิ์ ก็ได้เชื่อว่า เราเข้าถึงพระพุทธเจ้าโดยแท้

เป็นເອາເອງ

การเป็นพระโดยธรรมนั้น เป็นกันได้ทุกคน

หญิงก็เป็นพระได้ ชายก็เป็นพระได้

ไม่ต้องให้ใครมาทำให้เราเป็น เราเป็นของเราเองโดยการปฏิบัติเท่านั้น
คำว่า “เป็นເອາເອງ” นั้น

หมายความว่า เรานำເອาສັ້ມຄຸນคือความคືຂອງพระสົງໝູແຫ່ງ
มาใส่ลงไปในตัวของเรา

ทำกາຍ ວາຈາ ໃຈ ໄທັກ ກີໂກສື່ວ່າເປັນພຣແລ້ວ
ຕ້າໃຈຂອງທ່ານເປັນພຣແລ້ວ ອຸ່ງທ່ານກີເປັນພຣທັນນັ້ນ
ທ່ານຈັກອູ້ນໃຫ້ໂຄກີຕາມ

ຕ້າໃຈຂອງທ່ານເປັນພຣແລ້ວ...ທ່ານກີອູ້ນໄກລ້ພຣ
ພຣມືອູ້ນເນີຕັ້ງຂອງທ່ານແລ້ວ

ພຸທົບຣິບ້ຫຂອບສ້າງພຣພຸທົບກັນນາກ ຈົນມີເຕັມໄປທຸກໜ່າງແໜ່ງ
ແຕ່ມີໄດ້ພຍາຍານສ້າງພຣກາຍໃນກັນບ້າງ
ຈຶ່ງຂອງວົວວອນໃຫ້ຕົນຕັ້ງ ຜວນກັນສ້າງພຣກາຍໃນ
ທຳໃຈໃຫ້ເປັນພຣກັນບ້າງເດີກ

ພຣກາຍໃນລົງທຸນນ້ອຍ...ສ້າງໆຍ ພາໄປ້ຫັນຄ້າຍກີໄດ້
ແລ້ວທ່ານຈັກເປັນສຸຂ ພັນທຸກໆໄດ້ອັກດ້ວຍ ດ້ານມີພຣອູ້ກາຍໃນໃຈຂອງທ່ານ

ความเชื่อ

ศรัทธา...แปลว่า...ความเชื่อ

มี ๒ ชนิด คือ

เชื่อโดยไม่คิดหนึ่ง คิดแล้วจึงน้อมใจเชื่อหนึ่ง

อันแรก เป็นความเชื่อที่ง่าย ไร้เหตุผล

เป็นความเชื่อของบุคคลผู้ขาดการไตร่ตรองด้วยสมองของตน

เป็นคนประเภทใจเบา ใจง่าย

ส่วนอีกหงายหลังเป็นความเชื่อของคนมีปัญญา

เมื่อจักได้ยินได้ฟังแล้วก็ยังไม่เชื่อ

ต่อเมื่อได้ไตร่ตรองเห็นแจ้งชัดด้วยตนเองแล้วจึงเชื่อ

เป็นการเชื่อตัวเองมากกว่าเชื่อผู้อื่น

คนมีความเชื่อแท้ขาดปัญญา...ก็งมงาย

คนมีปัญญา...ขาดศรัทธา ก็เหลิงเจี้งลอยลมเป็นว่าว่าไม่มีสาย ใช้การไม่ได้

พระพุทธองค์ทรงรู้แจ้งเห็นจริงด้วยลำพังพระองค์เอง

และการนี้มิใช่เพียงรู้แน่ๆ พระองค์ยังได้ผ่านการปฏิบัติ

คือ ทำจริงและได้เห็นผลจริงมาแล้ว

จึงกล้ายืนยันรับรองว่า ถ้าใครทำตามแล้ว

ผู้นั้นจักเห็นผลได้ด้วยตนเอง มิต้องเชื่อตามเขาว่า แต่เป็นการเชื่อตนเอง

◆ เที่ยวอารมณ์ ◆

คนที่เข้าอารมณ์เชื่อเดินหน้า แล้วปัญญาเดินตามนี้
... มักจะลำบาก ...

คือเชื่อเลียก่อน พอดีแล้วก็ไม่คิดไม่ทรง
ยกตัวอย่างง่ายๆ คนที่ไปทาง陌ประเททต่างๆ
หมอยังเจ้าเข้าฝี หมาวิเศษศักดิ์ลิขิ
ไปกับศรัทธาแท้ๆ เอกความเชื่อไปร้อยเปอร์เซ็นต์ลงจากบ้านไป
ไปถึงเขาว่าอะไรก็เชื่อทั้งนั้น อายุนั้นก็เชื่อ อายุนั้นก็เชื่อ
สุกแล้วแต่พากหมอเหล่านั้นจะเลิกจะทิ้งเราเอกามชอบใจ
เราก็กล้ายเป็นเหมือนคนเหล่านั้นไป
เวลาในพุทธบริษัทไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า
ที่ว่า...คนเป็นที่พึ่งของตน...
แท้ไปพึ่งอะไรนอกเรื่องนอกราวกันทั้งนั้น
 เช่น ถ้าจัจกทำการค้า ไม่มีความรู้ทางการค้าการขาย
 ต้องนิมนต์พระไปเจ้มเพื่อความเป็นสิริมงคล
 เจ้มแล้วมันจะขายดีขึ้นหรือเปล่า?
 ก็หมายได้...ถ้าคนค้าไม่มีความรู้ ไม่มีนโยบาย
 ถึงในครั้งไปเจ้มมันก็อย่างนั้นแหละ

สำรวจตนเอง

บุคคลผู้จะแก้ไขตนเอง ต้องสำรวจตนเองโดยเที่ยงธรรม

อย่าคุณเองโดยความลำเอียงเป็นอันขาด

การสำรวจตนเอง

ต้องทำอยู่ปอยๆ ขณะที่คนมีเวลาว่าง

ถ้าหากมีเวลาว่างไม่พอ เพราะชีวิตต้องวิ่ง เดินต่อสู้กับการเลี้ยงชีพ

ก็ควรให้สำรวจตนเองก่อนนอนลักษณะ

ว่าในตัวเรานี้มันมีอะไรบ้าง มีอะไรเสียบ้าง

ถ้าเห็นว่ามีอะไรรักษาไว้ ถ้าเห็นว่ามีอะไรเสียก็เอาไปทิ้งเสีย

เวลาลงกลางคืนก่อนหลับนอนเราควรจะได้ทำจิตสักอ่ำนหนึ่ง

คือการสำรวจตัวให้พร่องก่อนนอน แล้วเราก็นั่งลงบิ...นั่งให้สงบ

ครั้นลงบิแล้วก็มองคุ้ตัวเองว่า

วันนี้เราตั้งแต่เข้ามาจนเป็น เรายังได้กระทำการอะไรบ้าง

เราได้ประพฤติปฏิบัติในเรื่องใด

ให้พิจารณาอย่างรอบคอบโดยความเป็นธรรม

อย่าเข้าข้างความชั่ว แต่จะเข้าข้างความดี

ให้รู้ว่าตัวเรามันเป็นอย่างไร ทุกวันๆ ทุกเวลา

ทำอย่างนั้นแหละที่เขารอไว้ . . . การสำรวจตนเอง

พิจารณาตัวเอง

...พิจารณาตัวเอง...

ถ้าเราถูกระเคิดขึ้น ก็ขอให้คิดต่อไป

วันนี้ก็เท่านี้ พรุ่งนี้ต้องคิดกว่านี้ มะรืนนี้ต้องคิดกว่านี้

เดือนนี้ เดือนหน้า ต้องให้คิดขึ้นไปกว่านี้

เดือนต่อไปก็ต้องให้คิดขึ้นไปเรื่อยๆ

ให้จิตใจค่อยสงบขึ้นไปเรื่อยๆ

รู้เท่าทันต่ออารมณ์ที่มาระบบทบจิตใจของเราได้มากขึ้น

วันหนึ่งลักษั่วไม่ครึ่ง...มีเวลาว่างๆ

เราลงลงหันหน้าเข้าฝาเลีย

เขาก้าอืมตัวหนึ่งหันหน้าเข้ามุนไม่คุมมุนหนึ่ง

แล้วก็นั่งคิดถึงชีวิตของเราเอง

ถ้าถึงเรื่องตัวเราที่เราคิดเราพูดเราทำอยู่เป็นประจำ

เขามานั่งวิเคราะห์วิจัยตัวของเราเอง

คันคว้าค้ายปัญญาที่เราได้ศึกษามา

จากการฟัง การเรียน การอ่าน

เราจะรู้สึกว่ารู้จักตัวเราขึ้น มองเห็นตัวเราขึ้น

แล้วก็รู้ว่าตัวเราสะอาดหรือว่าตัวเราสกปรก

ตรวจส่องตนเอง

...เรื่องของตัวเอง...

เป็นเรื่องที่เราควรศึกษา ก่อน

การเรียนเรื่องของตัวเอง ก็คือ

การศึกษาถูกระภาพของชีวิตที่ผ่านมาโดยลำดับว่า

ชีวิตของเรานั้นเป็นอย่างไร

มีความประพฤติปฏิบัติไปในรูปใด

ความโกรธ ความรัก ความซัง ความหลง

ที่เกิดขึ้นรบกวนจิตใจของเราในสมัยก่อนนั้น

เวลา ni มันคงน้อยลงไปหรือไม่

ความรู้สึกนึกคิดในใจของเรามีสภาพเป็นอย่างไร

คนเราที่เลี้ยงผู้เลี้ยงคนไป พลากหัวจากชีวิตระยะไร

ก็เนื่องจากไม่ได้ตรวจสอบตัวเอง พิจารณาตัวเอง

มีความหลงเป็นมูลฐานคงอยู่ในใจตลอดเวลา

เช่น มีความหลงในความเป็นใหญ่ หลงในอำนาจวาสนา

หลงในความรู้ความสามารถอันตัวมีตัวเป็นอยู่

ความหลงประ言论์ทำให้คนลืมเนื้อลืมตัว

ไม่รู้จักตัวของตัวเองถูกต้องตามความเป็นจริง

รักษาตนไว้ให้ดี

... ชีวิตความของคนเราเน้น ...

ถ้ารู้สึกคัวว่าจะต้องรักษาตัวเองแล้ว มันก็ต้องระวังของมันเอง

แต่ถ้าทราบว่ามิผู้อื่นเคยให้ความสะดวกอยู่

เขาก็มิได้สนใจที่จะทำอะไรด้วยตนเอง

หลักความจริงมันเป็นอยู่อย่างนี้

ผู้ปฏิบัติธรรมในทางพุทธศาสนาเน้น

เมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น

... ก็ต้องมองที่ตัวก่อน...

ว่าเราบกพร่องอะไร เรา มีความผิดอะไร

แล้วจึงคิดแก้ไขสิ่งนั้น

แก้ที่เรา...อย่าไปคิดแก้ที่คนอื่น

เหตุที่จะเกิดความทุกข์ความสุขในชีวิตของเรานั้น

ไม่ได้อยู่ที่ไหน แต่อยู่ในตัวของเรางุ่งหูกน

ความรู้ในเรื่องธรรมชาติเกี่ยวกับตัวเรา

เป็นเรื่องที่สำคัญอันจะช่วยเป็นเครื่องป้องโภคจิตใจ

ในเมื่อเราเกิดความทุกข์ความเดือดร้อนขึ้นมา

เราแก้ไขด้วยความเข้าใจอย่างนี้

๑๕๘๔ พระพุทธเจ้าฯ พระบรมราชูปถัมภ์
๑๕๘๔ พระพุทธเจ้าฯ พระบรมราชูปถัมภ์

สิ่งที่เกิดในวิถีชีวิต

ผลที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของคน

ก็ย่อมเกิดมาจากการกระทำของตนเอง

อนาคตของชีวิต

จึงขึ้นอยู่กับการกระทำเป็นส่วนใหญ่

ความสุข ความทุกข์

ความมั่นคง ความยากจน

ความเป็นคนมีโรคหรือไม่มีโรค

ก็มารากการกระทำของตนทั้งนั้น

แต่คนเราส่วนมาก

ไม่ค่อยได้คิดถึงในแง่นี้

เพราะปกติของมนุษย์ทั่วไปมักคิดว่าตนไม่มีความผิด

ความผิดมาจากการลิงอื่นต่างหาก

เขาก็จึงฝากรหิตไว้กับลิงภายนอก

นำส่งสารชาวนุ薄ที่ยังไม่เข้ามาหากลาย

ที่เขาชีวิตของตนไปฝากรไว้กับผี เทวตา เลี้ือเมือง ต้นไม้ม้อยใหญ่

อันตนเข้าใจว่าจะช่วยคนได้

ทั้งๆที่ลิงเหล่านั้น . . . ไม่เคยช่วยใครเลย

ตื่นเสียเดดพีน้องเอ่ย!

.... พระพุทธศาสนา .....

มีหลักสำคัญคือสอนให้ทุกคนคืนจากหลับ

เป็นคนมีเหตุผล เชื่อตัวเอง

ทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนและผู้อื่น

ไม่เชื่อโศคลังหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นเรื่องไร้สาระและไม่มีเหตุผล
ชาวไทย...ชาวพุทธทั้งหลายเอ่ย!

จงคืนตนเสียเดด อย่าเมมัวในการหลับสหาย

ที่ทำท่านให้ไม่เป็นไกกันเลย

ประเทศไทยบ้านเมืองของเราจึงไม่คือ พอยังไม่ก้าวหน้าพอ

จงช่วยกันคืนและลืมตาให้กว้าง

มองไปข้างหน้าให้ไกล แล้วจะทำกิจที่ควรทำกันเดด

จงใช้ไม้คือความเพียร

ความไม่ประมาท ความอดทน ความซื่อสัตย์

ความข่มใจและความเลี้ยงสละ

.... เป็นหมอนหุนหัวใจของท่าน....

ให้จิตใจของท่านคืนตัวอยู่ เสนอเลี้ยงแต่บักนี้เดด

แล้วหลักชัยทุกอย่างที่ท่านต้องการ ก็จะเป็นของท่านได้สมใจหมาย

ปณิธานของธรรมสภากลีอธรรม

สำนักพิมพ์ธรรมสภาก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐ มีปณิธานในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตามเจตนาของ ท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี (นายบรรลือ สุธรรม ป.ธ.๙) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ก่อสร้างธรรมสภากันเป็นธรรมสภาระแห่งแรกของประเทศไทย สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ทรงปิดทองลูกนิมิตเอก ในวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๒

สืบเนื่องตามกาลเวลา ในยุคก่อนปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ หนังสือธรรมะที่ได้จัดพิมพ์จำนวนไม่น้อยต่อเดือน สร้างความเชื่อทางศาสนาและมีคุณค่าเป็นอย่างมาก แต่ไม่มีผู้คนสนใจเท่าที่ควร เป็นเพรากวูปเล่มส่วนใหญ่ไม่มีความสวยงาม ไม่มีคุณสมบัติพอที่จะ ดึงดูดประชาชนให้สนใจหนังสือธรรมะ ทำให้ในอดีตหนังสือธรรมะไม่ได้รับความนิยมเป็นที่แพร่หลาย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ธรรมสภากลีอธรรม ได้ตั้งปณิธานว่า ภายใน ๑๐ ปี จะต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมการเผยแพร่หนังสือธรรมะให้มีรูปแบบสวยงาม น่าจับต้อง เป็นที่สนใจของประชาชน และจะทำให้หนังสือธรรมะขึ้นชั้นโซ่อุดมรัตน์ ตามร้านหนังสือชั้นนำ ติดอันดับ Best Seller เมื่อคนหนังสือชนิดอื่นหัวๆ ไปที่วางจำหน่ายอยู่ จึงได้พัฒนารูปแบบปกและรูปเล่ม ให้มีความน่าสนใจยิ่งต่อเนื่อง เป็นระยะเวลาถึง ๑๐ ปี และตั้งแต่ปี พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นไป ทำให้ประชาชนเปลี่ยนวัฒนธรรมการอ่านมาสนใจหนังสือธรรมะเพิ่มมากขึ้น ธรรมสภามีความภูมิใจที่ได้นำเสนอและพัฒนาการอ่านหนังสือธรรมะของประชาชน ดังที่ท่านจะเห็นได้ในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ธรรมสภากลีอธรรมได้ตั้งปณิธานให้หนังสือธรรมะเป็นหนังสือที่มีคุณภาพดีและราคาถูก จะพัฒนาหนังสือและสื่อธรรมะให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศไทยเป็นเดียวจักร กว่า “หนังสือธรรมะ ทั้งสวย ทั้งดี มีคุณภาพ และราคาไม่แพง”

ในปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นไป เป้าหมายของสำนักพิมพ์ธรรมสภากลีอธรรม คือการเผยแพร่ธรรมะที่ส่งเสริมให้ประชาชน ลด ละ เลิก อบายมุข และสิ่งเสพติด ทั้งหลาย เพื่อการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงามและการนำมารชีช์ความสุขของมนุษยชาติ

ธรรมสภากลีอธรรมได้ตั้งปณิธานไว้ว่า ในปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ประชาชนชาวไทยจักมีสุรุ่ยสุร่าย ปราศจากความมalign ปราศจากสิ่งเหลวไหล และจะส่งเสริมให้objayมุขหมดไปจากประเทศไทย ซึ่งอาจจะเป็นไปไม่ได้ แต่ขอให้ลดลง ๆ เรื่อย ๆ รวมถึงการสนับสนุนให้ประชาชนมีศีล มีธรรม มีวัฒนธรรมของชาวนุรุทธิ์ และมีความปิติในการปฏิบัติธรรม เพื่อความสุขของชีวิตและเพื่อความสุขของสังคมโดยทั่วโลก

ด้วยความสุจริต หวังดี
ธรรมสภากลีอธรรม ให้โลกพากับความสงบสุข

สถาบันบันลือธรรม เป็นองค์กรเอกชนที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อสืบทอดและเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้คำร้องอยู่ มั่นคง อันเป็นการสานต่อเจตนาภารณ์ของหลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ แห่งสวนโมกขพลาราม สุราษฎร์ธานี หลวงพ่อปัญญาบันลือธรรม และ ท่านเจ้าคุณพระสุธรรมเมธี ป.ธ. ๔ ประโยค (นายบรรลือ สุธรรม) อดีตเจ้าคณะจังหวัดอุตรดิตถ์ ผู้ให้กำเนิดครรภ์สถาบัน

กิจกรรมของสถาบันบันลือธรรม

๑. โครงการ พับพระ พับธรรม พระธรรมแสงคงธรรม ณ ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ทุกวันเสาร์ ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น. สอนตามองค์บวรรยาธรรมที่ ๐๙๖-๐๐๓๕๔๗
๒. โครงการ ศึกธรรมของบุชุนคือสันติภาพของโลก โครงการสำหรับเด็กและเยาวชน จัดที่สวนมุทิตาธรรมาราม
๓. โครงการ อยู่กันด้วยความรัก จัดกิจกรรมเพื่อสาธารณะกุศล ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ และช่วยเหลือชุมชนในภัยธรรมชาติ
๔. ธรรมสถาน “สวนมุทิตาธรรมาราม” อบรมการเรียนรู้ชีวิตตามธรรมใน ๑ วัน ทุกวันพุธคันเดือน เวลา ๐๙.๐๐-๑๖.๐๐ น. ติคต่อร่วมกิจกรรมที่ ๐๙๖-๐๐๓๕๔๗
๕. กองทุน “คลังธรรมทาน” บริจาคหนังสือเป็นสาธารณะกุศล เพื่อประโยชน์แก่สาธารณะ โดยแจ้งความจำแนกเป็นจุดหมายของรับบริจาคให้ที่ ธรรมสถาน
๖. หอสมุดธรรมสามาริ ห้องสมุดธรรมะและนั่งสมาธิภาวนา พร้อมกับฟังธรรมะในสวน ให้ร่วมเงินมั่นคงธรรมชาติ สถานที่ร่วมธรรมยศติคักบพุทธมนตรล เปิดให้บริการตั้งแต่เวลา ๐๙.๐๐-๑๕.๐๐ น. สอนตามข้อมูลให้ที่ โทร. ๐๙๒-๔๘๔-๑๑๑๙

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งที่มีประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน ที่พระพุทธเจ้าตรัสว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้จึงได้มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์ที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จะพิมพ์หนังสือธรรมที่คุณภาพ เพื่อมอบเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประจำ อัน เป็นการใช้จ่ายเงินอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่...

ธรรมสถาน ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา ๑/๔-๕ ถนนราชชนนี ๑๙๙ เชียงใหม่ ๕๐๑๖๐ โทร. (๐๕๒) ๔๕๑-๑๕๔๗, ๔๓๔-๔๙๖๗ โทรสาร. (๐๕๒) ๔๕๑๑๙๔ www.thammasapaya.com

ສັກໂນມໄນມະແກ້ວ
ລົດລາມເລື່ອຍດີ: ດິຈິນໜ້າ ຊ.
ຮູ້ອະນຸມະເລີ. ມະກະທິນ້າ
ມະເຈົ້າ: ອະຫຼວງອາຈ.

ນັ້ການໂຮງ: ນາງ

ธรรมสภាចือเป็นอย่างยิ่งว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข” เล่มนี้ จักเกิดประโยชน์แก่ท่านสาธุชนในการนำมาใช้เป็นคู่มือศึกษาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่บนเส้นทางแห่งการหลุดพ้น ก้าวไปสู่ชีวิตที่พอบแต่ความสุขสงบเย็นอย่างสมบูรณ์แท้จริงสมดังประถนา ด้วยความสุจริต หวังดี ธรรมสภาราษฎราให้โลกพอกับความสงบสุข

www.thammasapa.com
ISBN : 978-974-451-535-3

9 789744 515353

ท่านที่อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์หนังสือนี้ ถือได้ว่ามีส่วนร่วมในการเผยแพร่องค์รวมะ อันเป็นกุศลยิ่งยิ่ง ธรรมสภा ขอกราบขอบพระคุณทุกท่าน ที่สนับสนุนและสมทบการจัดพิมพ์ ๑๕๐ บาท